

01 LASTENVERLAGING

02 SOCIALE VOORUITGANG

03 INVESTERINGEN

HET 3D PLAN VAN CD&V ECONOMISCHE GROEI MET SOCIALE VOORUITGANG

ECONOMISCHE GROEI

ECONOMISCH

MET SOCIALE VOORUITGANG

SOCIAAL

1

INNOVATIE

Een innovatieve,
economische groeipool

2

CONCURRENTIE

Een relance- en
concurrentiepact

3

FISCALITEIT

Een rechtzakere en
groeibevorderende
fiscaliteit

4

SLIMME
NETWERKEN

Investeren in slimme
netwerken (energie,
mobiliteit, informatie)

5

ONDERWIJS

Een versterkt
onderwijsaanbod

6

BANENPACT

Een banenplan en een
modern sociaal overleg

7

SOCIALE
BESCHERMING

Een nieuwe sociale
bescherming

8

SOCIALE
LEEFOMGEVING

Investeren in
kwalitatieve en duurzame
leefomgeving

Inhoud

HET 3D plan van cd&v.....	11
De Copernicaanse omwenteling is een feit	14
Zonder begrotingen op orde geen vertrouwen	17
Wij hebben de volgende generaties voor ogen	19
Economische groei zonder sociale afbraak: een 3D-plan voor de toekomst.....	23
Bouwsteen 1 Vlaanderen is een innovatieve economische groeiPOOL	27
1. Nieuw industrieel ondernemen vermarkt innovatie	27
1.2. Voedingssector in wereldranking grootste exporteurs door innovatieve landbouw.....	29
1.3. Een ondernemende samenleving waardeert ondernemers	30
1.4. De Vlaamse overheid laat ondernemen aan de ondernemers	32
1.5. Menselijk kapitaal is grootste natuurlijke rijkdom van Vlaanderen.....	32
Bouwsteen 2 Een relance- en concurrentiepact.....	35
2.1. We houden het Europese begrotingstraject aan	35
2.2. Pact voor competitiviteit	36
2.3. Loonkostenhandicap wegwerken tegen 2018	36
2.4. Betrouwbare informatie moet financiers over de brug halen.....	38
2.5. Een energienorm	41
Bouwsteen 3 Rechtvaardige en groeibevorderende fiscaliteit.....	43
3.1. Een waldoordachte 'tax shift'.....	44
3.2. Een eenvoudiger personenbelasting heeft veel voordelen.....	45
3.3. Milieu-en transportbelastingen.....	46
Milieubelastingen: groeibevorderende fiscaliteit.....	46
Transportbelastingen: buitenlandse weggebruikers laten meebetalen	46
3.4. De vennootschapsbelasting:stabiliteit op lange termijn.....	47
3.5. Fiscale vereenvoudiging:tijdrovende lasten verminderen	47
3.6. Fiscale fraude bestrijden, want het ondermijnt het hele systeem	48
Bouwsteen 4 Investeren in slimme netwerken	51
4.1. Versnelling van investeringen.....	51
4.2. De kringlopen sluiten.....	52
4.3. Transformatiepact energie: langdurig stakeholderbeleid	53
Bevoorradingssekerheid van elektriciteit	54
Klimaatdoelstellingen	55
Betaalbare energie	56
4.3. Mobiliteit: vlot, veilig, duurzaam.....	56
Investeren in een sterk, slim, dynamisch en veilig netwerk.....	57
Antwerpen: Masterplan 2020	58
Vlaams Brabant en Brussel: fiets-GEN en extra tramverbindingen	58
Limburg: Salk ²	59
Oost-Vlaanderen.....	59
West-Vlaanderen: Vlaamse baaien	59
Verkeersveiligheid: nul verkeersdoden tegen 2050	59
Fiets: kwaliteitsvol routenetwerk	60
Spoorvervoer: voorrang aan de reiziger.....	60
Investeren in waterwegen en havens: meer overslagmogelijkheden	61
Ketenmobiliteit: met verschillende vervoersmiddelen van deur tot deur	62
Intelligente mobiliteit: van 4 naar 25 miljoen	62
4.4 Een smart grid voor overheidsinformatie: open data	63

Bouwsteen 5 Een versterkt onderwijsaanbod: de hidden champions van morgen zitten vandaag op de schoolbanken	67
5.1 De leerling centraal	68
We verhogen de participatie aan onderwijs	68
We optimaliseren de leertrajecten van leerlingen: geen regressie naar de middelmaat	68
We verbeteren de begeleiding van leerlingen.....	68
5.2 De leerkracht voorop	69
We versterken de lerarenopleiding	69
Meer ruimte voor een sterk HRM-beleid	69
We trekken leraars aan met een verhaal buiten het onderwijs.....	70
5.3 Verandering stimuleert.....	70
Leren is een rode draad die van in de kindertijd tot ver in het beroepsleven doorloopt.....	70
5.4 Engagement: voorwaarde voor sterk onderwijs	71
5.5 Vertrouwen is de brandstof van de onderwijsmotor	73
Bouwsteen 6 Een banenpact VIA een modern sociaal overleg	75
Banenpact: werkzaamheidsgraad naar 76%	76
Opleiding en activering	76
Stages en werkervaring.....	77
Strijd tegen de jeugdwerkloosheid.....	77
Langere loopbanen mogelijk maken	78
Kansengroepen.....	79
Lokaal arbeidsmarktbeleid	80
Vlaams sociaal overleg	80
Bouwsteen 7 Nieuwe Sociale Bescherming.....	83
7.1. Dankzij de staatshervorming bereiken we een samenhangend, transparant zorgbeleid en een sociale bescherming op maat van de Vlaming	83
De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)	84
De federale sociale zekerheid	85
7.2. Een vernieuwd zorg- en gezinsbeleid	85
7.2.1. Gemeenschappelijke uitgangspunten voor een vernieuwd zorg- en gezinsbeleid	85
Vermaatschappelijking van de zorg	85
De zorgvrager en zijn sociaal netwerk centraal	86
Keuze voor Integrale zorg en samenwerking	86
Zorg moet toegankelijk, kwaliteitsvol en betaalbaar zijn	87
Verschuiving van acute naar chronische zorg	89
Investeren in zorginnovatie	89
Voorkomen is beter dan genezen. Preventie krijgt de bovenhand	89
Uitgangspunten voor het luik 'gezin'	89
7.2.2. De onderdelen van de Vlaamse Sociale Bescherming	90
Zorg	90
Gezinsbeleid	92
7.2.3. Federale ziekteverzekering: kosten beheersen	93
7.2.4. Convergentie behouden tussen het Vlaamse en federale niveau op vlak van zorg	95
7.2.5. Een vernieuwd beheer van de sociale bescherming	95
7.3. Werkloosheid: zo kort mogelijk	95
7.4. Pensioenen: aantal gewerkte jaren i.p.v. leeftijd	96
7.5. Strijd tegen de armoede: drempels wegnemen	98
7.6. Sociale fraude bestrijden	98

Bouwsteen 8 Investeren in kwaliteitsvolle leefomgeving.....	101	2.2.2. Drugsbeleid.....	175
8.1. Betaalbaar wonen en nieuwe woonvormen	102	2.2.3. Civiele veiligheid	175
8.2. Bloeiende handel in het hart van de gemeente.....	103	2.3. Binnenlands bestuur: krachtig & dichtbij.....	176
8.3. Aantrekkelijke horeca en toerisme.....	104	2.4. Werking van de overheid.....	178
8.4. Investeren in kwaliteitsvolle infrastructuur voor Cultuur, Sport en Jeugd	105	2.4.1. Geïntegreerde dienstverlening, transparant beleid en kwaliteitsvolle regelgeving.....	178
Het Momentum grijpen	109	2.4.2. Efficiënte inzet van getalenteerde en competente medewerkers	180
DEEL 2 MAATSCHAPPELIJKE ZEKERHEID.....	111	2.4.3. De Vlaamse overheid als open en wendbare organisatie	180
Respectvolle en zorgzame samenleving	111	2.4.4. Het federale niveau: kiezen voor een innovatieve en moderne overheid	181
Partner van alle gezinnen	113	2.5. Vlaanderen & Brussel.....	183
Positief confederalisme.....	114	2.5.1. Een sterke band met Brussel, onze hoofdstad	184
Cluster 1 Participatie aan de samenleving vergroten	117	2.5.2. Een actief beleid in de Vlaamse Rand rond Brussel	185
1.1. Onderwijs.....	117	Cluster 3 Duurzame ontwikkeling	187
1.1.1. De leerling centraal	118	3.1. Duurzame ontwikkeling vanuit de basis.....	187
1.1.1.1. Participatie aan onderwijs verhogen	119	3.2. Mobiliteit: STOP & DRIVE	188
1.1.1.2. Leertrajecten van leerlingen optimaliseren: geen regressie naar de middelmaat ..	120	3.2.1. Stappers en trappers	189
1.1.1.3. Begeleiding van leerlingen verbeteren	120	3.2.2. Openbaar vervoer	190
1.1.2. De leerkracht voorop	121	3.2.3. Persoonlijk gemotoriseerd vervoer	193
1.1.2.1. De lerarenopleiding versterken	121	3.3. Wonen op maat	196
1.1.2.2. Leraars aantrekken met een verhaal buiten het onderwijs.....	122	3.3.1. Betaalbaarheid van een eigen woning (in eigendom of huur).....	197
1.1.2.3. Ruimte voor een sterk HRM-beleid en een lerend netwerk	122	3.3.2. Het aanbod vergroten	199
1.1.2.4. Goed bestuurde scholen	123	3.3.2.1. Sociaal woonaanbod	199
1.1.3. Leren en leerinhoud: verandering stimuleert.....	123	3.3.2.2. Huurmarkt	199
1.1.4. De leeromgeving: engagement als voorwaarde voor sterk onderwijs	125	3.3.2.3. Een betere marktwerking	200
1.1.5. Het vertrouwen in scholen, onderwijsinstellingen en besturen die hun verantwoordelijkheid opnemen, versterken	126	3.3.3. Een belangrijke rol voor woonmaatschappijen	201
1.2. Welzijn bevorderen	128	3.3.4. Kwaliteit & duurzaamheid	201
1.2.1. Een welzijnsgerichte samenlevin	128	3.4. Verstandig omgaan met energie	202
1.2.2. Mensen financieel versterken	132	3.4.1. Besparen op energieverbruik	203
1.3. Asiel, migratie & integratie	134	3.4.1.1. Een 'energie+pakket' voor iedereen	203
1.3.1. Een correct & rechtvaardig asiel- en migratiebeleid	135	3.4.1.2. De kracht van lokale initiatieven.....	203
1.3.2. Integratie & participatie als opstap naar volwaardige deelname aan de samenleving	137	3.4.1.3. Waakzaamheid voor energiearmoede	204
1.3.3. De diverse samenleving: eenheid in verscheidenheid	138	3.4.1.4. Energie-efficiëntie in bedrijven	204
1.4. Cultuur.....	140	3.4.2. Energiezekerheid	204
1.5. Jeugd	145	3.4.2.1. Energiepact en energiediplomatie.....	204
1.6. Sport.....	146	3.4.2.2. Beleidsinstrumenten voor energiezekerheid	205
1.7. Media	150	3.4.3. Een doordachte weg naar meer duurzame energie	206
1.8. Toerisme	153	3.4.3.1. Routekaart naar meer hernieuwbare energie	206
Cluster 2 Samenleving & overheid: goed bestuur	159	3.4.3.2. Steun voor hernieuwbare energie scherp houden	207
2.1. Justitie	159	3.4.4. Kostenbeheersing in de energieketen	207
2.1.1. Het vertrouwen in Justitie versterken	161	3.4.4.1. Faire doorrekening van alle energiebijdragen	207
2.1.2. Modernisering van Justitie	162	3.4.4.2. Kostenefficiënt netbeheer	208
2.1.3. Het recht op toegang tot de rechter waarborgen	164	3.4.4.3. Bewuste eindverbruikers	208
2.1.4. Een vernieuwd, performant straf(proces)recht	165	3.5. Klimaatbeleid	209
2.1.5. Rechtszekerheid bieden aan gezinnen	168	3.6. Duurzaam voedsel	210
2.1.6. Een modern erfrecht en familiaal vermogensrecht	168	3.6.1. Veilig en betrouwbaar voedsel	211
2.1.7. De zorg voor jongeren versterken	169	3.6.2. Gezonde voeding	211
2.1.8. De rechtspositie van geïnterneerden versterken	171	3.6.3. Een kleinere kloof tussen boer en consument	211
2.1.9. Een moderne burgerlijke stand	171	3.6.4. Beperking van voedselverliezen	212
2.2. Veiligheid	172	3.6.5. Maatschappelijk-ecologische bezorgdheden	212
2.2.1. Veiligheidsbeleid	172	3.6.6. Duurzame visvangst	213

Cluster 4 LEEFOMGEVING	217
4.1. Milieubewust handelen	217
4.1.1. Materiaalkringen sluiten	218
4.1.2. Wateroverlast en erosie tegengaan.....	218
4.1.3. Zuiver water en betaalbaar drinkwater.....	219
4.1.4. Bescherming van de bodem	220
4.1.5. Een breed draagvlak voor milieuzorg.....	220
4.2. Kwaliteitsvol groen voor iedereen.....	220
4.2.1. Groenbeleving	220
4.2.2. Bescherming van kwetsbare natuur	221
4.3. Hinder beperken	221
4.3.1. Lucht- en geluidshinder verder terugdringen	222
4.3.2. Eenvoudigere procedures en toezicht voor leefmilieu en ruimtelijke ordening.....	222
4.4. Verstandig ruimtegebruik	224
4.4.1. Zuinig omgaan met de beschikbare ruimte	224
4.4.2. Wonen en werken op elkaar afstemmen.....	224
4.4.3. Een dynamisch open ruimtebeleid	225
4.5. Stadsontwikkeling	226
4.5.1. Inspraak op stedelijke maat	226
4.5.2. Aantrekkelijke en betaalbare stedelijke woningen	226
4.5.3. Stedelijke mobiliteit	227
4.5.4. Specifieke uitdagingen voor onderwijs	228
4.5.5. De stedelijke arbeidsparadox doorbreken.....	228
4.5.6. Sport, cultuur & ontspanning als bindmiddel	229
4.5.7. Diversiteit in de stad: mensen verbinden	230
4.5.8. Samenwerking tussen Europese steden.....	231
4.6. Een leefbaar platteland	231
4.6.1. Een veerkrachtig platteland	231
4.6.2. Inrichting van het buitengebied	232
4.6.3. Gezonde land- en tuinbouw in Vlaanderen.....	232
4.6.3.1. De mogelijkheden en wensen van de bedrijven zelf respecteren.....	233
4.6.3.2. Toekomstkansen vrijwaren	233
4.6.3.3. Sociale verantwoordelijkheid.....	234
Cluster 5 BUITENLAND	235
5.1. Buitenlands beleid.....	235
5.2. Defensie.....	240
5.3. Ontwikkelingssamenwerking	243
5.3.1. Goed bestuur.....	243
5.3.2. De officiële instrumenten	244
5.3.3. Inhoudelijke prioriteiten in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid.....	244
5.3.4. Vertrekken van de kracht van sociale bewegingen	246

HET 3D PLAN VAN CD&V

Dit is het sociaal-economisch plan van CD&V. Het verwoordt wat voor ons essentieel is: het economische én het sociale, twee communicerende vaten. De specificiteit van ons gedachtengoed heeft te maken met hoé we ze laten communiceren. Met ons aan het roer: welvaart, ja, voluit, maar niet zonder welzijn, niet zonder sociale solidariteit. Het sociaaleconomische plan is een 3D-plan: de kenmerken die voorop staan en het hele plan schragen zijn duidelijkheid, duurzaamheid en doelgerichtheid. Wij hebben de jongste maanden, met minister-president Kris Peeters voorop, veel geluisterd: naar bedrijfsleiders, werknemers, schoolkinderen, zorgbehoevenden, zorgverstrekkers, kunstenaars, koks, vaders en moeders, mensen op zoek naar werk ... We waren 'on tour'. We wisten hoe ons plan onthaald wordt.

De 6de staatshervorming is een feit. Vanaf midden 2014 beslist de Vlaamse regering in nog belangrijkere mate zelf over de organisatie van onze samenleving en het leven van mensen van de wieg tot hun oude dag.

Wij zijn niét aan de kant gaan staan. We hebben onderhandeld, zwaar onderhandeld. En dit is vandaag het prachtige resultaat dat we hebben behaald. Vlaanderen heeft de mogelijkheid verworven om een nog beter beleid te voeren, om maatwerk af te leveren, om onze welvaart én ons welzijn te vrijwaren.

Nu moeten we die staatshervorming vakkundig uitvoeren en dat betekent belangrijke beslissingen nemen en hervormingen doorvoeren. Daar is ervaring en visie voor nodig, daar is een partij met een plan voor nodig, zodat mensen weten in welk Vlaanderen ze morgen wakker worden.

Globaal is het goed leven in Vlaanderen. Maar de crisis is niet weg, onze industrie moet door een transformatie, werkgelegenheid blijft een belangrijke bekommernis. Dit is niet het moment voor avonturen, voor gehakketak dat het vertrouwen in onze economie kan fnuiken. We hebben tijdens de voorbije crisissjaren maatregelen genomen waarvan de resultaten zichtbaar worden: het vertrouwen van de consument keert terug, het ondernemersvertrouwen stijgt en de financiële markten hebben terug vertrouwen in ons land. Wat we hebben gezaaid, begint te kiemen. We moeten het broze plantje goed verzorgen zodat het kan groeien. Het is niet het moment om het in stormweer te zetten. Dit is dus het momentum voor vertrouwen. Dat vertrouwen is er en moeten we behouden. CD&V staat bij uitstek garant voor dat vertrouwen. Waarom en hoe, leest u in dit plan.

U leest ook, nu al, in welk Vlaanderen u, met CD&V, zal leven. Wij zeggen: wie meer werkt, moet netto meer overhouden. We verhogen het deel van het inkomen waar u geen belasting op betaalt. Dat levert u zo'n 700 euro per jaar meer op. Met deze hervorming moedigen we werken aan en waarderen we het meer: het verschil tussen werken en niet werken wordt groter. Wie werkt maakt vaak nog extra kosten voor kinderopvang, mobiliteit ... De meeropbrengst van werken wordt zo aangetast, waardoor de balans momenteel soms in de verkeerde richting doorslaat. CD&V wil dat werken loont, dat ondernemen loont, dat een tandje bijsteken loont.

We investeren 6 miljard in loonlastverlagingen, waarvan 3 miljard om meer mensen aan het werk te krijgen en 3 miljard om mensen te belonen die werken. We verschuiven de lasten op arbeid naar indirecte belastingen en ecofiscaliteit, vereenvoudigen de fiscale aftrekken en intensificeren de strijd tegen fraude. We zijn niet alleen met deze visie: het IMF, de OESO, de Europese Commissie en de Hoge Raad voor Financiën bepleiten deze verschuivingen.

Vlaanderen blijft met CD&V het warme Vlaanderen dat ons handelsmerk is. Het investeringsplan voor de economie en innovatie, onderwijs, mobiliteit, milieu en zorg bedraagt 2,7 miljard euro bovenop constant beleid. Dat betekent dat we een groepad creëren dat tegen 2019 recurrent 866 miljoen euro bedraagt. Daarnaast voorzien we, bovenop de Vlaamse meerjarenbegroting, ook een enveloppe Nieuw Sociaal Beleid van 2,3 miljard euro. De uitgaven

voor onder meer personen met een handicap, kinderopvang, ouderen, gezinnen en jongeren mogen tegen 2019 met 750 miljoen toenemen. Hiermee maken we het verschil. Dat is een warm en solidair Vlaanderen.

De kostprijs van voormalde lastenverlagingen financieren we met besparingen in de federale begroting, in de sociale zekerheid en in de Vlaamse begroting. Met één fundamentele kanttekening: wij kiezen niet voor een globale nominale nulgroei, wat betekent dat we de kredieten niet bevriezen op het niveau van 2014. Dat zou betekenen dat de aangroei van het aantal gepensioneerden automatisch zou leiden tot een daling van de pensioenbedragen. Of dat de stijging in de leerlingenaantallen en de zorgbehoefenden niet zou omgezet worden in meer leerkrachten en in meer verzorgers.

Bij de besparingen op de federale begroting gaan we wel voor een budgetbevriezing maar ontzien we de ambtenarenpensioenen en de sociale bijstand. In de Sociale Zekerheid gaan we uit van een reële groei van 0,9%. Dit betekent nog steeds 4,5 miljard extra bovenop inflatie. Minder groei dan in het verleden, maar voldoende om een kwaliteitsvolle bescherming ook in de toekomst mogelijk te houden mits we een aantal structurele hervormingen doorvoeren. We remmen ook de vervroegde uititrede uit de arbeidsmarkt verder af. Voor de leeftijd van 60 jaar zou dit echt een extreme uitzondering moeten worden. We hebben alle talent nodig op de arbeidsmarkt. We vinden het ook cruciaal dat de welvaartsenvoloppe gevrijwaard blijft. In 2019 bedraagt die 1,8 miljard euro.

Binnen de Vlaamse begroting vertrekken we van de toename van de kostendrijvers van het constant beleid zoals ze zijn opgenomen in de Vlaamse meerjarenbegroting. In 2019 betekent dat samen met de index een stijging van 3 miljard euro ten opzichte van 2014 voor de bestaande bevoegdheden. De grootste toenames in constant beleid zien we bij Onderwijs (1,3 miljard), Bestuurszaken (0,48 miljard) en Welzijn (0,45 miljard). In Onderwijs stijgen de kredieten in de eerste plaats door de verwachte toename in het aantal leerlingen, wat zich direct vertaalt in de toename van het aantal leerkrachten. De uitgaven voor de lonen in het leerplicht- en het deeltijds kunstonderwijs kennen daardoor een stijging van 374 miljoen euro, exclusief index, over de komende vijf jaar. Ook de werkingsuitkeringen voor universiteiten en hogescholen nemen gevoelig toe. Samen met de extra kredieten voor de integratie van hogescholen en universiteiten komt de meerjarenbegroting op 175 miljoen euro extra tegen 2019. In Welzijn nemen de kredieten toe door een jaarlijkse toename van 2,5% in het urencounting gezinszorg. Het Zorgfonds volgt dezelfde stijging van 2,5% om de stijging in het aantal dossiers mantel- en thuiszorg en residentiële zorg te kunnen opvangen. Bij Bestuurszaken is de stijging in het constant beleid quasi integraal te wijten aan de jaarlijkse decretale verhogingen met 3,5% van het Gemeentefonds, het Stedenfonds en het Provinciefonds. Voor de nieuwe bevoegdheden bedraagt de stijging in constant beleid 1,6 miljard euro. Daarin zitten ook natuurlijke kostendrijvers zoals het aantal kinderen tussen 0-18 jaar en het aantal ouderen boven 80 jaar. Deze parameters bepalen het niveau van de kredieten

voor de kinderbijstand, respectievelijk de ouderenzorg. Op de globale Vlaamse begroting zetten we een besparingsplan dat op kruissnelheid twee miljard bedraagt. Dat is een inspanning die vergelijkbaar is met de besparing die we deze legislatuur hebben gedaan tijdens de eerste 2 jaren. Vermits de Vlaamse budgetmassa door de 6de staatshervorming toeneemt van 28 miljard euro tot 38 miljard euro moet deze inspanning opnieuw haalbaar zijn.

Ondernemen is risico nemen en vergt moed. Ondernemerschap gedijt het best in een klimaat van waardering. Dit vereist een efficiënte en dienstverlenende overheid en rechtvaardige en stimulerende fiscaliteit.

Om met duurzame economische groei de welvaartstaat te vrijwaren, willen we innovatie en ondernemerschap als economische grondstroom in Vlaanderen en België versterken zodat we kunnen uitmunten als innovatieve en economische groeiregio. Innovatie en ondernemerschap leveren een dynamiek van groei op in een internationaal competitieve omgeving. Het economische weefsel, en in het bijzonder de maakindustrie, moeten door een transformatie. Het paradigma van zo efficiënt mogelijke massaproductie geldt niet meer. De industrie moet competenties van verschillende ondernemingen, kennisinstellingen en het beleid van de overheid samenleggen en slimme oplossingen ontwikkelen waar wereldwijd behoefté aan is. Zo vergen de vergrijzing, de schaarste aan grondstoffen, de klimaatveranderingen en de toenemende behoefté aan mobiliteit nieuwe oplossingen. Op basis

van onze sterktes kunnen we op dat vlak het verschil maken. Innovatie en ondernemerschap zijn hefbomen voor duurzame oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen op het vlak van leefmilieu, energie, zorg en inclusie. Innovatie en ondernemerschap veronderstellen de beschikbaarheid van financiering en risicokapitaal en een klimaat waarin de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven elkaar de hand reiken.

Wij hebben ons sociaal-economisch plan “3D-plan” gedoopt. 3D omdat we uitgaan van 3 dimensies: de economische, de sociale en een derde dimensie die we de maatschappelijke onderbouw noemen. Een sociaal-economisch model kan immers maar werken op een stevig maatschappelijk fundament van rechten en plichten. Een basis van rechtszekerheid en rechtvaardigheid. En bovenal op een fundament van sociaal weefsel, een netwerk van vrijwilligers. Een warme en welvarende samenleving is immers veel meer dan de optelsom van markt en overheid.

Voor elk van die 3 dimensies staan we voor grote uitdagingen. Maar de nieuwe hefbomen van de 6de staatshervorming bieden ons ook meer kansen dan ooit om nieuwe wegen in te slagen, om gedurfde keuzes te maken. De keuzes van CD&V zullen 3D zijn: Duidelijk, Duurzaam en Doelgericht.

Met ons plan willen we zekerheid en vertrouwen geven. En tegelijk ook de ambitie en de motivatie om het elke dag weer beter te doen.

De Copernicaanse omwenteling is een feit

Dankzij CD&V is eind 2013 een nieuwe belangrijke fase in de staats-hervorming verwezenlijkt. Op 19 december 2013 keurde het federale parlement de laatste wetteksten goed. Ruim 20 miljard euro gaat over naar de gemeenschappen en gewesten. De Vlaamse begroting wordt zo groter dan die van de federale regering. De Copernicaanse omwenteling is een feit.

Vanaf midden 2014 af kan de Vlaamse regering beslissen over de toekomst van de gezinsbijslagen, over het beleid ouderenzorg, over het doelgroepenbeleid op de arbeidsmarkt, enz. Door de 6de staatshervorming kan de Vlaamse overheid een beleid voeren dat meer op maat van de Vlaming is, van de wieg tot zijn oude dag.

Een ander opvallend onderdeel van deze staatshervorming is de veel grotere mate van belasting-autonomie voor de gewesten. In de toekomst zal van elke vier euro aan personenbelasting er één euro rechtstreeks naar de Vlaamse overheid gaan. Bovendien zal die overheid ook zelf kunnen beslissen over belastingvoordelen voor wonen en bouwen, energiebesparing, monumenten, enz.

Kortom: de 6de staatshervorming biedt Vlaanderen, Brussel en Wallonië indrukwekkende kansen om een nog beter beleid te voeren. Met de 6de staatshervorming is het werk niet af. De wetteksten zijn gestemd, maar de uitvoering ervan zal nog heel wat deskundigheid en energie vergen. Onder leiding van Kris Peeters heeft Vlaanderen een Groenboek

dat voor alle nieuwe bevoegdheden beleidskeuzes bevat. Nu is het tijd om duidelijkheid te geven: wat kan u de komende jaren verwachten? Door snel duidelijkheid te scheppen, vermijden we onzekerheid. Vertrouwen is de motor van de economie. CD&V zal eerder aangegane verbintenissen respecteren. De overgang naar een nieuw systeem zal gepaard gaan met een redelijke overgangsperiode. Maar tegelijk zullen we doortastend veranderen wat beter en goedkoper kan.

Voor ons is de uitrol van de 6de staatshervorming de komende jaren dé prioriteit. We hebben geen boodschap aan ellenlange discussies over wat nog meer of anders zou kunnen verhuizen. We willen beleid voeren, met meer impact dan ooit tevoren. Onderzoekers aan de KU Leuven hebben de 6de staatshervorming geslaagd genoemd. Dat geldt in het bijzonder voor de hervorming van de Bijzondere Financieringswet (BFW): “We besluiten dat de herziening van de BFW is geslaagd. Niet enkel op basis van de economische theorie van het federa-

lisme, maar ook gegeven de politieke randvoorwaarden die zich vertaalden in de 12 basisprincipes voor de wijziging van de BFW”¹.

Met dat goede rapport gaan we nu met u aan de slag. CD&V is overtuigd van de kracht van de gewesten en de gemeenschappen. Wij willen elk beleid op het niveau brengen dat het dichtst bij de mensen staat. Voor werk, welzijn, mobiliteit ... is dat volgens ons het deelstaatniveau. Daarom zijn we blijven onderhandelen voor die 6de staatshervorming. Daarom zetten we de komende jaren alles op alles om de kansen die ze biedt te grijpen. Dat vloeit voort uit onze keuze voor een positief confederaal model.

Het positief confederaal model legt – conform het subsidiariteitsbeginsel – het zwaartepunt bij de deelstaten. Die deelstaten vertrouwen bewust bevoegdheden toe aan het federale/confederale en het Europees niveau, omdat ze uitgaan van een

¹ Decoster en Sas (november 2013), De nieuwe Bijzondere Financieringswet van de 6de Staatshervorming: werden de beloften ingelost?, Flemosi Discussion Paper no. 28, 71 p.

hedendaags, modern staatsmodel dat alle Vlamingen en Brusselaars ten goede komt. CD&V is voorstander van een samenwerking tussen de beleidsniveaus die leidt tot oplossingen en die de bevoegdhedsverdeling respecteert. Het federale niveau ondersteunt het beleid van de deelstaten, waar dat mogelijk en nodig is. De deelstaten nemen voor hun eigen bevoegdheden rechtstreeks deel aan de Europese besluitvorming en werken mee aan de verwezenlijking van de Europese doelstellingen. Vlaanderen blijft onverkort haar gemeenschapsbevoegdheden in Brussel uitoefenen en streeft naar samenwerking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een aantal bevoegdheden die federaal blijven, o.m. justitie, veiligheid, fiscaliteit en sociale zekerheid, zijn zeer belangrijk voor de Vlaming. CD&V wil die doeltreffend behartigen. Vooral wil de partij de betaling van pensioenen en gezondheidszorg in een vergrijzende samenleving gevrijwaard weten.

Naast de uitvoering van de 6de Staatshervorming in Vlaanderen, evalueren we in de vernieuwde Senaat de staatsstructuur en de verdeling van de bevoegdheden. Discussies over een nieuwe staatshervorming zijn in de toekomst mogelijk in deze hervormde Senaat waar 50 van de 60 senatoren eveneens parlementslid zijn van de deelstaten (29 Nederlandstaligen tegenover 21 Franstaligen).

CD&V wenst in de schoot van de vernieuwde Senaat een kenniscentrum voor de staatshervorming op te richten. Dit kenniscentrum moet alle

bestaande expertise over de staatshervorming bundelen in samenwerking met de academische wereld en het middenveld. Meer gezamenlijk technisch en wetenschappelijk overleg, en vervolgens politiek beraad, zal leiden tot een betere samenwerking en crisissen voorkomen.

De bevoegdheden van de deelstaten zijn aanzienlijk toegenomen. Tegelijk zijn er nog verouderde afspraken tussen de federale overheid en de deelstaten voor de besluitvorming en deelneming aan ministerraden van de EU. Die moeten we bij voorrang grondig herzien.

Het huidige 'Samenwerkingsakkoord EU' dateert van 1994. We moeten het aanpassen aan het institutioneel hervormde België en aan de hervormingen van de jongste 20 jaar in Europa, waaronder het Verdrag van Lissabon. In te veel Europese vergaderingen zijn vandaag federale ministers en diplomaten aanwezig voor materies die niet hun bevoegdheid zijn. Het nieuwe 'Samenwerkingsakkoord EU' zal de 6de staatshervorming in rekening moeten nemen. De nieuwe bevoegdheden voor arbeidsmarktbeleid, gezondheidszorg, ondernemerschap en energiebeleid zijn onderhandelingsmaterie aan de Europese onderhandelingstafels. Vlaanderen wil in die domeinen gehoord te worden. Vlaanderen zal ook haar rol in de economische diplomatie opeisen, de buitenlandse handel versterken en buitenlandse investeringen aantrekken.

Zonder begrotingen op orde geen vertrouwen

De financieel-economische crisis van 2008 heeft onmiskenbaar duidelijk gemaakt welke kansen de paars(-groene) regeringen vanaf 2000 verloren hebben laten gaan om de begroting op orde te houden. De Nationale Bank concludeerde bij herhaling dat paars-groen de vergrijzing in die periode onvoldoende heeft voorbereid. In plaats van een stevig overschat op de begroting, was de ervenis van paars een structureel begrotingstekort van 1,4 procent van ons BBP. Gedane zaken nemen geen keer.

Op aansturen van en door de inbreng van CD&V is een ontsporing van de begrotingen door de crisis vermeden. De OESO zegt dat het Belgische anticrisisbeleid een van de meest efficiënte was en is in Europa. Daarna hebben we stap voor stap de openbare financiën gesaneerd. Van een tekort van -5,6% van het BBP in 2009 zijn we intussen duurzaam onder de 3%-grens geraakt, ondanks een ongunstige (internationale) economische context.

De maatregelen die de federale regering sinds begin 2012 nam, leverden meer dan 22 miljard euro op. 80% daarvan waren structurele maatregelen. Gezinnen en bedrijven hebben we zoveel mogelijk gespaard. Ruim 60% van voormeld bedrag is het gevolg van interne reorganisatie (bijvoorbeeld de vermindering van het aantal ambtenaren), van een lagere groei van uitgaven in de gezondheidszorg, van een intensieve strijd tegen fraude... De regering nam ook talrijke, vaak bescheiden, maatregelen. De vergelijking met onder andere Nederland toont

aan dat dit de betere keuze was. Een te grote en soms blinde besparingsjager heeft het vertrouwen van de Nederlandse bevolking onderuit gebracht, met een erg zwakke economie tot gevolg. In ons land bleef het vertrouwen overeind. Wij hebben vooral de uitgaven teruggedrongen: minder dan 30% van die vermindering was het gevolg van nieuwe of hogere belastingen. De herfstprojecties 2013 van de Nationale Bank bevestigen dit beeld: na een correctie voor de inflatie is er een afname met 3% van de uitgaven in 2012, een nulgroei in 2013 en een afname met 2% in 2014. De sociale zekerheid kent wel nog groei bovenop inflatie: +2,7% in 2012; +0,9% in 2013; +2% in 2014. Dit is een gevolg van extra uitgaven door de vergrijzing. Doordat er meer mensen met pensioen zijn, geven we meer uit aan pensioenen. Toch zijn de uitgaven lager dan in het verleden. De paarse 4,5%-groeinorm in de gezondheidszorg behoort tot het verleden. In 2013 kwam er zelfs minder dan 1% bovenop de inflatie.

De federale regering laat het aantal ambtenaren over een periode van 3 jaar dalen met 4.425 voltijdse betrekkingen (VTE). Slechts 1 op de 5 ambtenaren wordt nog vervangen. Dit leidt intussen tot een afbouw van 2.200 VTE. In de speciale korpsen is er een vergelijkbare procentuele daling. Er zijn voor alle duidelijkheid geen ambtenaren doorgeschoven naar andere bestuursniveaus.

De Vlaamse regering kan een zeer mooie *track record* voorleggen: vier begrotingen op rij zijn in evenwicht. Vrijwel nergens ter wereld doet een land of regio beter. We hebben gespaard op onze eigen werking door onder meer het aantal ambtena-

ren met 7,1% te verminderen. De niet-loonkredieten zijn stelselmatig niet geïndexeerd en we hebben een selectief subsidiebeleid ingevoerd. Tegelijkertijd hebben we de functionaliteit van de begroting goed in de gaten gehouden. Zo stegen de middelen voor innovatie en O&O en hebben we niet bespaard op investeringen. Ook in de sociale sectoren hebben we forse investeringen gedaan: in onder andere schoolgebouwen, in woonzorgcentra en in sociale huisvesting. De Vlaamse regering heeft onomwonden gekozen voor een warm Vlaanderen: het budget van welzijn nam tussen 2009 en 2014 met bijna 30% toe.

Ook in Brussel is de begroting op orde. In 2013 is daar ook het evenwicht bereikt.

Onze inspanningen hebben het vertrouwen op de financiële markten teruggebracht. De rente op langlopend overheids papier is gedaald van 5,84% in november 2011 naar ongeveer 2,5% vandaag. Met een overheidsschuld van net geen 100% van het BBP komt dit overeen met een aanzienlijke minderuitgave. Ieder extra procent aan rente staat voor bijna 4 miljard euro aan jaarlijkse uitgaven. De Europese Commissie verklaarde eind 2013 dat België op het juiste pad zit. Van de 17 andere landen van de Eurozone waren er eind 2013 11 met een groter tekort op de begroting. En al blijft de hoge Belgische schuldgraad een zwak punt, het verschil in schuldgraad met het gemiddelde in de Eurozone is gedaald van bijna 68%-punt in 1993 naar 4%-punt vandaag.

Een belangrijk deel van de weg is afgelegd, maar het begrotingswerk is zeker niet af. Voor CD&V is én blijft het cruciaal dat alle overheden het Europese begrotingstraject respecteren, opdat ze in 2016 een begrotingsevenwicht halen. Het vertrouwen dat we herwonnen, kan zeer snel weer verloren gaan. Bovendien is dat begrotingsevenwicht alleen maar billijk en rechtvaardig ten aanzien van de volgende generaties. We willen de factuur niet doorschuiven naar de toekomst. Dit gaat over geloofwaardigheid en stabiliteit. Geen enkel beleid is houdbaar als het niet duurzaam gefinancierd kan worden.

Op alle niveaus werken we met meerjarenbegrotingen. Dat verhoogt de kwaliteit van de begroting - eenmalige ingrepen zijn zichtbaar, net als de kosten of de opbrengsten van maatregelen op langere termijn - en het geeft gezinnen en bedrijven meer zekerheid. Minstens even belangrijk als het op orde brengen en houden van de begroting is de manier waarop dat gebeurt. We moeten nog groei verwezenlijken ook. Investeringen in infrastructuur blijven van groot belang voor de positie van Vlaanderen als logistieke draaischijf in Europa. Middelen voor O&O vullen de internationale competitiviteit aan. Met een sociale bescherming koppelen we welvaart aan welzijn. We snijden in het vet, maar niet in de spieren.

CD&V pleit noch voor een kleine, noch voor een grote overheid. Wij zijn van mening dat de overheid alleen tussenbeide moet komen wanneer en waar dat nodig is. Een doelgericht overheidsoptreden vereist voldoende financiële middelen. Tegenover een goede sociale bescherm-

ming staan belastingen en bijdragen om die te financieren. Omgekeerd moet de overheid ook terugtreden wanneer de samenleving zelf in staat is om het heft in handen te nemen. Kortom: terugtreden waar het kan, optreden waar het moet.

Door de gevolgen van de crisis van 2008 zijn de uitgaven van alle overheden samen in verhouding tot het BBP opgelopen. Dat is niet abnormal. Tijdens de crisis hebben de zogenoemde automatische stabilisatoren hun werk gedaan. De overheid heeft onder andere meer uitgegeven voor (tijdelijke) werkloosheid. Met succes: in ons land is de economie minder getroffen door de crisis en is het aantal werklozen minder toegenomen. Maar de stabilisatoren zijn geen oplossing ten gronde. Structuurhervormingen zijn dat wel.

CD&V wil de komende jaren de nadruk leggen op het beheersen van de uitgaven en op structurele hervormingen die op termijn leiden tot minder uitgaven voor de sociale zekerheid en tot een hogere gemiddelde groei. De verschillende overheidsniveaus en de sociale zekerheid hanteren om die reden een strikte uitgavennorm. De normen verschillen onderling, zodat we voldoende rekening kunnen houden met spontane uitgavengroei door o.a. de vergrijzing.

Wij hebben de volgende generaties voor ogen

CD&V is de partij van het rentmeesterschap. Wat we vandaag doen, mag niet ten koste gaan van de volgende generaties. Duurzaamheid is een leidmotief op vijf niveaus:

Duurzaamheid op budgettair vlak: Zoals we hierboven al hebben aangegeven, is het op orde brengen en houden van onze begroting een prioriteit. We willen lasten niet doorschuiven naar volgende generaties. We maken de openbare financiën vandaag gezond om morgen marge te hebben voor de betaling van pensioenen, zorg, mobiliteit, onderzoek, milieu ... De begroting duurzaam maken, is bij uitstek een sociale en toekomstgerichte opdracht. Met ons plan willen we tegen 2019 de globale overheidschuld afbouwen tot 79% van het BBP.

Duurzaamheid op ecologisch vlak: Vlaanderen is een dichtbevolkt en dichtbebouwd gebied met heel veel verkeersstromen en met een energie- en materiaalintensieve industrie. Beleidskeuzes moeten zo min mogelijk beslag leggen op onze leefomgeving. Dat is goed voor de planeet, het is goed voor de gezondheid - minder fijn stof bijvoorbeeld - en voor onze economische concurrentiekracht: door bijvoorbeeld minder verspilling en de ontwikkeling van recyclagetechnologie vermindert onze afhankelijkheid van externe grondstoffen. Dat onder meer de lucht- en waterkwaliteit de afgelopen tien jaar zijn verbeterd, is het resultaat van een doortastend beleid van christendemocraten. Wij jagen niet op snelle, broze winst; wij hebben de volgende generaties voor ogen. Wij zijn geen avonturiers. Wij

zijn rentmeesters die zorgzaam en verantwoordelijk met de wereld om-springen, en die in goede staat aan hun kinderen en (achter)kleinkinderen doorgeven. Met positieve langertermijneffecten kan je mensen er van overtuigen om duurzame keuzes te maken. Dat doe je in overleg en stap voor stap, met maatregelen die (technisch) haalbaar, betaalbaar en (maatschappelijk) aanvaardbaar zijn. Ons milieubeleid steunt op deze drie pijlers. Met diezelfde pijlers stutten we een ambitieus, maar realistisch en uitgebalanceerd klimaatbeleid, dat past in de Europese en werelddoelstellingen.

Duurzaamheid op sociaal vlak: Wij wensen een sociale zekerheid die bescherming biedt aan wie ziek is, zorg nodig heeft, werkloos wordt of met pensioen gaat. In Vlaanderen creëren we een Vlaamse Volksverzekering die de huidige en de nieuwe bevoegdheden met betrekking tot het zorg- en gezinsbeleid omvat. In de strijd tegen armoede versagen we geen moment. In een welvarende regio als de onze is elk gezin dat in armoede leeft er een teveel. Zelfs in budgetair moeilijke tijden willen we niet besparen op de kwaliteit van sociale bescherming. Efficiëntiewinsten zijn zeker haalbaar en zelfs noodzakelijk in de sociale zekerheid, maar ze mogen niet leiden tot een tweedeling van onze samenleving. Asociale maatregelen zijn niet aan CD&V besteed. CD&V wil arbeid voldoende waarderen, meer nog dan nu het geval is. Nog meer dan jobs willen we kwaliteitsvolle jobs creëren. We zorgen er met een dynamiek van rechten en plichten voor dat mensen vanuit een uitkering sneller en vaker terugkeren naar een kwaliteitsvolle

baan. Een gunstig sociaal klimaat is een noodzakelijke voorwaarde voor maatschappelijke stabiliteit, wat dan weer goed is voor de economie. Landen als Finland en Zweden maken al jaren deel uit van de internationale top 10 voor concurrentiekraft. Dat bewijst dat een stevig sociaal beleid hand in hand gaat met een krachtige economie.

Duurzaamheid op economisch vlak: Voldoende economische groei blijft noodzakelijk: groei zorgt voor banen, groei verstevigt het sociaal vangnet. Voor CD&V is echter ook de kwaliteit van die groei belangrijk. Daarom steunen we de ontwikkeling van BBP-indicatoren die meer rekening houden met levenskwaliteit. Groei komt er natuurlijk niet zomaar. Werken en ondernemen maken onze samenleving sterk. We waarderen werken en ondernemen, we moedigen het zeer aan. De vrije markt heeft ecologische en sociale correcties nodig. Maar die moeten groeivriendelijk zijn.

Duurzaamheid in internationaal perspectief: Als kleine, open economie in het economische hart van Europa en met belangrijke toegangspoorten en daarom grote aantrekkingskracht is Vlaanderen afhankelijk van internationale handel en internationale investeringen. De positieve kant van deze vaststelling is dat de globalisering van de economie grote kansen oplevert. Vandaag zijn afzetmarkten binnen bereik die vroeger compleet afgesloten waren of onvoldoende vermogende consumenten hadden.

Onze verwevenheid met de rest van de wereld vereist zelfdiscipline. Nog meer dan grote landen met een grotere interne afzetmarkt,

moet een klein land competitief blijven in buitenlandse markten om een hoog welvaartspeil te kunnen handhaven. Kortom, voor al onze beleidsdaden moeten we de internationale toets toepassen: wat zal de impact ervan op onze concurrentiepositie? We moeten ons aanhoudend *benchmarken* met onze belangrijkste concurrenten in de wereldmarkt. In het bijzonder is ook een Europese toets nodig. België en Vlaanderen hebben veel welvaart te danken aan hun lidmaatschap van de Europese Unie. Als we op wereldvlak een rol van betekenis willen blijven spelen, dan kan dat enkel met en in Europa. Tegenover dit voordeel staat de plicht om de Europese spelregels te respecteren. Dat versterkt onze stem in de Europese besluitvorming.

ECONOMISCHE GROEI ZONDER SOCIALE AFBRAAK: EEN 3D-PLAN VOOR DE TOEKOMST

Voor CD&V zit de kracht van een sterk sociaal-economisch model in de samenhang tussen het economische luik en het sociale luik. In het CD&V-model zijn de economische strategie en de sociale strategie mekaars hefbomen.

Investeren in de economie loont, want economische groei vergroot de beleidsruimte voor sociale uitgaven. Een innovatieve economie creëert niet alleen vraag naar hoog opgeleide arbeidskrachten. In de buurt van innovatieve bedrijven ontstaan vaak clusters van bedrijven met een vraag naar gemotiveerde, minder geschoold arbeidskrachten. Een innovatieve economie creëert ook vernieuwende toepassingen in de zorg die een verschuiving mogelijk maken van residentiële zorg naar ambulante (thuis)zorg. Dit levert meer levenskwaliteit op tegen een lagere kostprijs. Daardoor zijn uiteindelijk besparingen mogelijk zonder achteruitgang. Een groter aanbod betaalbare kinderopvang leidt tot meer arbeidsdeelname. Innovatieve toepassingen en modellen in de zorg maken het mogelijk dat mensen kunnen blijven instaan voor de verzorging van hun dierbaren zonder dat ze daarvoor hun baan moeten opgeven. Investeringen in menselijk kapitaal leiden tot een kwaliteitsvol arbeidsaanbod, een hogere productiviteit en meer arbeidsvreugde.

We willen onze welvaart vrijwaren. Het model om daarin te lukken, heeft volgens ons 9 bouwstenen. Die bouwstenen zijn samengesteld door duizenden vrijwilligers die tijdens het CD&V-congres in Lommel hun toekomstvisie verwoord-

den. Met die bouwstenen trekken we op 25 mei naar de kiezer. De eerste 8 bouwstenen presenteren we hier al in ons sociaaleconomisch plan.

De derde dimensie van ons 3D-plan, de maatschappelijke onderbouw, presenteren we in het tweede luik van ons verkiezingsprogramma. Dat gaat over een kordaat en rechtvaardig beleid over veiligheid, asiel en migratie en justitie. Het gaat over het belang van een efficiënte staatstructuur en een performante werking van de overheid. In ons integraal verkiezingsprogramma zullen we in detail aangeven hoe wij de maatschappelijke onderbouw zien waar ons sociaal-economisch plan op steunt. Die maatschappelijke onderbouw moet rechtszekerheid creëren. Op die stabiele maatschappelijke onderlaag bouwen we dan een stevige economische zekerheid en een sociale zekerheid. Uit onze talrijke contacten met bedrijven, organisaties en met de mensen op straat hebben we goed begrepen dat mensen op zoek zijn naar zekerheid. Want zekerheid geeft vertrouwen in de toekomst. En ook de zin om mee te bouwen aan die toekomst. Mensen beseffen wel dat ze die zekerheid niet voor niets krijgen.

In ons integraal verkiezingsprogramma zullen we ook voor alle nieuwe bevoegdheden die de deelstaten krijgen na de 6de staatshervorming aangeven hoe we ze kunnen inzetten om het leven van de mensen te verbeteren. Een aantal van die bevoegdheden zijn uiteraard hefbomen van ons sociaaleconomisch verhaal. Die bespreken we wel al in wat volgt.

De 9 bouwstenen zijn de volgende:

D1: Economische flank (bouwsteen 1-4):

1. Een innovatieve, economische groeipool
2. Een relance- en concurrentiepact
3. Een rechtvaardige en groeibevorderende fiscaliteit
4. Investeren in slimme netwerken (energie, mobiliteit, informatie)

D2: Sociale flank (bouwsteen 5-8):

5. Een versterkt onderwijsaanbod
6. Een banenpact en een modern sociaal overleg
7. Een nieuwe sociale bescherming
8. Investeren in een kwaliteitsvolle leefomgeving

D3: Maatschappelijke zekerheid (bouwsteen 9): o.a. veiligheid, justitie, asiel en migratie, efficiënte werking van de overheid en een efficiënte staatsstructuur.

Uit de presentatie van ons model zal blijken dat op elke flank – de economische en de sociale – de 4 bouwstenen cruciaal zijn en elkaar versterken. Daarnaast is er telkens een verband tussen de economische bouwsteen en de sociale bouwsteen die op hetzelfde horizontale niveau staan van de welvaartsdriehoek. Zo is de ontwikkeling van een innovatieve, economische groeipool pas mogelijk als we blijven investeren in de enige natuurlijke rijkdom die we in Vlaanderen hebben: ons menselijk kapitaal. Daarom staat de versterking van het onderwijs, een verantwoordelijkheid die we graag zelf ter harte nemen, bovenaan de piramide. Doorbraken voor een versterking van de concurrentiekracht kunnen starten met een relance-, concurrentie- en banenpact tussen overheden. Maar alleen een integraal pact met het middenveld zal echt het verschil maken. Dat vergt moderne sociaal overleg. Investeren in meer, in flexibele, in boeiende jobs, moet een gezamenlijke doelstelling zijn van overheden, werkgevers en werknemers. Een rechtvaardige, rechtzeker en groeibevor-

derende fiscaliteit zorgt ervoor dat werken loont en ondernemen aantrekkelijk is. Tot slot versnellen investeringen in slimme netwerken van energie, mobiliteit en informatie de economie. Her nieuwbare energie, een vlotte en veilige mobiliteit en open data, zijn de randvoorwaarden voor een kwaliteitsvolle leefomgeving. We vullen dat aan met investeringen in betaalbaar wonen en in infrastructuur voor cultuur, sport, jeugd en toerisme.

De realisatie van de welvaartsdriehoek is een bijzonder ambitieus plan voor duurzame economische groei. Voor CD&V is economische groei geen doel op zich. Stijgen in de rankings van de Europese Commissie, de OESO of het IMF is leuk, maar daar gaat het ons niet om. Een stijging van de groei betekent in de eerste plaats meer banen. En elke job draagt bij tot het geluk van een persoon of maakt het verschil voor de toekomst van een gezin. Dat is de essentie van onze visie. Dat is waarom wij aan politiek doen.

01

INNOVATIEVE
ECONOMISCHE
GROEIPPOOL

BOUWSTEEN 1

VLAANDEREN IS EEN INNOVATIEVE ECONOMISCHE GROEIPPOOL

We hebben als innovatieve en ondernemende regio een goede startpositie. 62% van de Vlaamse bedrijven zijn volgens Eurostat innovatief. Hiermee bevinden we ons in de top drie van Europa. Maar er gaapt een grote kloof tussen innovatie in grote bedrijven en innovatie in kleine bedrijven. Onze bedrijven voeren te weinig hoogtechnologische producten uit. De voorbije jaren investeerden de overheid en de bedrijven ondanks de crisis nochtans voort in onderzoek en ontwikkeling. Ondertussen besteden we 2,4% van ons BBP aan O&O. Hoewel dit een recordbedrag is, moeten we innovatieve toppers zoals de Scandinavische lidstaten of Duitsland voor laten gaan. Om met duurzame economische groei de welvaartsstaat te vrijwaren, willen we innovatie en ondernemerschap als de economische grondstroom in Vlaanderen en België versterken, zodat we kunnen uitmunten als innovatieve en economische groeiregio. Innovatie en ondernemerschap leveren een dynamiek van groei op in een internationaal competitieve omgeving. Het economische weefsel, en in het bijzonder de maakindustrie, moeten door een transformatie. Het paradigma van een zo efficiënt mogelijke massaproductie geldt niet meer. De industrie moet competenties van verschillende ondernemingen, kennisinstellingen en het beleid van de overheid samenleggen om slimme oplossingen te ontwikkelen waar wereldwijd behoefte aan is. Zo vragen de vergrijzing, de schaarste van grondstoffen, de klimaatveranderingen en de toenemende behoefte aan mobiliteit nieuwe oplossingen. Op basis van onze sterke punten kunnen we op dat vlak het verschil maken. Innovatie en ondernemerschap zijn hefbomen voor duurzame oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen op het vlak van leefmilieu, energie, zorg en inclusie. Innovatie en ondernemerschap veronderstellen de beschikbaarheid van financiering en risicokapitaal, een ondernemingsvriendelijke overheid en een ondernemingsgezind onderwijs.

1.1. Nieuw industrieel ondernemen vermarkt innovatie

De voornaamste grondstof is kennis. In kennis investeren en kennis beter benutten is van cruciaal belang voor de groei van onze economie. Het innovatiebeleid moet resolut gericht worden op de transformatie van het industrieel weefsel en de groei van Vlaamse KMO's. Industriële valorisatie vergt investeringen in niet-gericht of fundamenteel onderzoek aan universiteiten en hogescholen. Het is de basis voor toekomstige radicale vernieuwingen. We kiezen voor een realistisch groepad van de overheidsinvesteringen in innovatie. Een langetermijnbeleid is nodig om de noodzakelijke absorptiecapaciteit op te bouwen in hoger onderwijs, in kenniscentra en in bedrijven.

Volgens CD&V moet het innovatiebeleid de samenstelling van clusters in Vlaanderen en zo 'nieuw industrieel ondernemen' stimuleren. In clusters werken complementaire bedrijven - in een zgn. *triple helix* of gouden driehoek - samen met kennisinstellingen en de overheid, aan vernieuwende producten en diensten die passen in een slimme specialisatiestrategie. Met die oplossingen creëren ze een uniek aanbod in niches op internatio-

nale markten. Dergelijke clustervorming verloopt *bottom-up*: ondernemers nemen het initiatief. De overheid doet er alles aan om hun slaagkansen te optimaliseren. De clusters berusten op de economische en technologische sterktes van Vlaanderen, en zoeken aansluiting bij de technologie-domeinen van de toekomst. Dat zijn de zogenaamde *Key Enabling Technologies* of KET's: micro- en nano-elektronica, fotonica, nanotechnologie, industriële biotechnologie, geavanceerde materialen en geavanceerde fabricagesystemen en -processen. Ze ontwikkelen duurzame oplossingen voor een slim gebruik van materialen, de ontwikkeling van groene energie, een nieuwe mobiliteit en innovatieve zorgsystemen.

Enkele voorbeelden van nieuwe innovatieclusters zijn DSP Valley en imec in Vlaams-Brabant met nano-technologie en Flanders' Care met projecten van innoverende zorgeconomie. Ook het cluster van de biogebaseerde economie in Oost-Vlaanderen en Flanders Bike Valley in de niche van de fiets- en aerodynamica-industrie in Limburg zijn daar goede voorbeelden van. Ook bestaande grote industrieën transformeren zich in clusters zoals de scheikundige sector die duurzame chemie ontwikkelt in de cluster van FISCH of in ZEETEX, waar textielbedrijven innovatieve toepassingen ontwikkelen voor de maritieme sector.

Industriële vernieuwing zal in belangrijke mate gebeuren door nieuwe en jonge Vlaamse bedrijven. Daarom hoort het innovatiebeleid in de eerste plaats KMO's te begunstigen. Om de toegang tot het Instituut voor Wetenschap en Technologie (IWT) voor KMO's te vergemakkelijken wil CD&V dat KMO's met een minimum aan rompslomp een eerste studie of project door het IWT gesubsidieerd kunnen krijgen. CD&V wil voorts de investering

van KMO's in een innovatie-infrastructuur subsidiëren en de bescherming van intellectuele eigendom voor KMO's vergemakkelijken. De provinciale innovatiecentra moeten KMO's begeleiden, ze informeren over innovatiesteun en ze oriënteren en doorverwijzen in het netwerk van kenniscentra. Voor de competitiviteit van KMO's is het van belang dat de productiviteit door de procesvernieuwing verbeterd wordt. CD&V wil de invoering bespoedigen van geavanceerde proces- en productietechnologie, organisatorische innovaties en ecologische toepassingen. Ook kennisdiffusie is essentieel voor innovatie in KMO's. Hiervoor wil CD&V de LED's (Laagdrempelige Expertise en Dienstverlening) in de hogescholen versterken en de samenwerking met ondernemersorganisaties en andere kenniscentra uitbreiden.

CD&V wil het instrumentarium van het economische en innovatiebeleid zo inrichten dat de overheid clusters met flankerend beleid (regelgeving, de overheid als *early adaptor* ...) en met gericht clusterbeleid (ondersteuning van de clusterroadmaps) bijstaat in hun parcours van innovatie over productie en vermarkting tot export. We willen de procedures in dat proces vereenvoudigen. CD&V is ook voorstander van de verruiming van de steunmaatregelen voor onderzoekers via een verruiming van de fiscale vrijstelling of eventueel ook via werkgeversbijdragevermindering, zodat de maatregel ook KMO-gerichter wordt. Daarnaast blijft de steun aan innovatie door individuele bedrijven behouden. Fiscale stimuli zetten aan tot meer ondernemerschap en hebben dikwijls een multiplicatoreffect. De Tax Shelter zorgt in de audiovisuele sector mee voor groei. We bepleiten een uitbreiding van dit fiscale aanbod naar andere culturele spelers met economisch potentieel.

De uitbouw van ons hoger onderwijs en de industriële strategische onderzoekscentra, samen met het gerichte clusterbeleid van de industrie, is voor CD&V de beste garantie voor de verankering van industriële activiteiten. De gezamenlijke opbouw van unieke kennis door Vlaamse kenniscentra, multinationale *lead plants* en hun toeleveranciers zorgt voor een duurzame verwevenheid die een samenwerking en de tewerkstelling op lange termijn kan waarborgen.

1.2. Voedingssector in wereldranking grootste exporteurs door innovatieve landbouw

De agrovoedingscluster is de sterkst in Vlaanderen verankerde cluster van onze Vlaamse economie en telt meer dan 40.000 bedrijven met een tewerkstelling van 155.000 personen.

De sector heeft een dominante positie in zijn thuismarkt maar is daarnaast - en in toenemende mate - een sector die veel exporteert. De sector heeft daardoor een positief handelssaldo van meer dan 4,7 miljard euro en levert een bijdrage van 10% in het globale exportcijfer van ons land. Op die manier draagt deze industriële cluster nadrukkelijk bij tot de verwezenlijking van welvaart in ons land.

Voor sommige producten voeren we de wereldranking aan van grootste exporteurs: diepvriesgroenten (1e plaats), aardappelbereidingen (2e plaats), chocoladeproducten (2e plaats), banketbakkerswerk (2e plaats), peren (3e plaats), bier (4e plaats), varkensvlees (5e plaats).

De voedingssector heeft voor zichzelf de ambitie om tegen 2015 de export met 5 miljard euro te laten toenemen en is goed op weg om daar in te slagen.

De voedingssector is behoorlijk crisisbestendig. Het is één van de weinige industriële sectoren die tijdens de afgelopen crisisjaren de tewerkstelling op peil heeft gehouden.

De voedingssector is onlosmakelijk verbonden met de Vlaamse landbouw, die gekenmerkt wordt door hoge voedselveiligheidsstandaarden, een zeer hoge productiviteit, een hoog kwaliteitsniveau en vakmanschap.

De eisen die de consument stelt aan zijn voeding en gezondheid zullen ook in de komende jaren verscherpen. Daarenboven zullen maatschappelijke verzuchtingen op het vlak van dierenwelzijn, het leefmilieu en de biodiversiteitsgraad de productiemethoden bepalen. We zullen zuinig en efficiënt gebruik moeten maken van grondstoffen en voedselverliezen moeten terugdringen. Het komt er voor deze sector op aan om de vraag in de thuismarkt én in de exportmarkten naar hoogwaardige en vernieuwende producten adequaat te beantwoorden met respect voor maatschappelijke zorgen.

CD&V wil de troeven van deze cluster de volgende jaren uitspelen. De Vlaamse overheid moet bijkomende investeringen doen in moderne onderzoeksinfrastructuur en het fundamenteel, toegepast en meer praktijkgericht onderzoek integreren ten bate van de bedrijven in deze cluster, zowel in de voedingssector, de landbouwsector als in de aangeleide sectoren (machinebouw, veevoedersector).

De *Food Pilot Flanders Food* en het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek testen nieuwe 'food-toepassingen' op semi-industriële schaal uit. Dat onderzoek is baanbrekend en verdient stimulansen.

In de landbouwsector moeten we de mogelijkheden van precisielandbouw in de plantaardige en in de dierlijke sector ontwikkelen. Zodoende gaat het intensieve Vlaamse productiemodel gepaard met respect voor omgeving en milieu. Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds zal hier een grotere rol moeten spelen.

Om landbouwbedrijven te wapenen tegen de volatiliteit van de landbouwmarkten is er in de fiscaliteit een zogenaamd 'Carry Back, Carry Forward-systeem' nodig. Op dit moment is het enkel mogelijk om verliezen door te schuiven naar een volgend fiscaal jaar (*Carry Forward*). Om te vermijden dat landbouwers in crisisjaren hoge belastingsommen moeten betalen als gevolg van winsten die ze het jaar voordien maakten, is een *Carry Back-systeem* gewenst.

Het snel en correct afleveren van gezondheids- en veiligheidscertificaten voor uitvoerbestemmingen bepaalt de exportmogelijkheden van de agrovoedingscluster. Een performante overheid maakt het verschil. CD&V wil daarom het Federaal Agentschap voor Voedselveiligheid (FAVV) versterken.

1.3. Een ondernemende samenleving waardeert ondernemers

Een innovatieve economische dynamiek is gestoeld op een ondernemende cultuur. Met hun open economie hebben Vlaanderen en België in een geglobaliseerde wereld nieuwsoortig ondernemerschap nodig.

CD&V wil dat de samenleving meer maatschappelijke erkenning opbrengt voor ondernemers, het belang van ondernemerschap goed inschat en het aandeel van ondernemers in het verwezenlijken van welvaart waardeert. Ondernemen is

risico nemen en vergt moed. Ondernemerschap gedijt het best in een klimaat van waardering. Dat vereist een efficiënte en dienstverlenende overheid en rechtvaardige en stimulerende fiscaliteit.

De media en in het bijzonder de VRT zijn ertoe gebonden om ondernemerschap waarheidsgrouw en met waardering te tonen. CD&V wil in het kader van de beheersovereenkomst met de VRT hierover bindende afspraken maken.

Respect voor ondernemen wil ook zeggen dat we mensen die ondernemen een menswaardig bestaan garanderen, ook als er een crisis is. CD&V vindt armoedebestrijding voor zelfstandigen nodig. De bestaande initiatieven voor opvang en begeleiding van zelfstandigen die in armoede dreigen te geraken, voldaan niet. CD&V wil in het ondernemerschapsbeleid plaats voor informatieverstrekking aan, en gerichte begeleiding van kandidaat-starters en ondernemers. Dat moet sterke starters opleveren die goed voorbereid starten, kennisgedreven duurzame tewerkstelling creëren en vervolgens internationaal doorgroeien. Van het opleidingsinstituut Syntra-Vlaanderen verwacht CD&V dat het ondernemerschapscompetenties bijbrengt. Zelfs hoogopgeleide kandidaat starters hebben baat bij begeleiding. Voor spin-offs van kennisinstituties is trajectbegeleiding opportuun. Er zijn ook de spin-outs: starters uit 'intrapreneurship' in bestaande KMO's en grote bedrijven en de ondernemers die starten na een overname. CD&V wil voor hen een ondersteuning op maat.

Voor CD&V heeft elke Vlaming het 'recht op een ondernemingsplan'. Iedereen met een ondernemend idee moet kunnen rekenen op hulp om van dit idee een onderneming te maken. Er bestaat hiervoor al een succesvolle dienstverlening en die

wil CD&V nu nog verder uitbreiden. De partij wil bijzondere acties in het voordeel van doelgroepen die systematisch op drempels stuiten wanneer ze willen gaan ondernemen. Sensibilisering en trajectbegeleiding zijn specifiek voor vrouwelijke starters nodig, ook voor allochtonen, ouderen, personen met een arbeidshandicap en kansarme jongeren.

CD&V wil ondersteunde initiatieven nemen ten voordele van de herintegratie van gefailleerden. Een stevig sociaal statuut voor de zelfstandigen is een voorwaarde voor gezond zelfstandig ondernemerschap. CD&V wenst een rechtvaardige sociale zekerheid voor ondernemers, die de dynamiek van ondernemen niet belemmt. Het sociaal statuut van zelfstandigen moet het ondernemen stimuleren. Ouderschap mag geen belemmering zijn en wie een door- of herstart wil, moet zich daarin gesteund weten.

Er is bovendien een vlotte doorstroom nodig tussen de statuten van ondernemer, werknemer en ambtenaar. CD&V wenst dat er voor studenten die in bijberoep een bedrijf starten, naar analogie met het statuut van de jobstudenten, een tijdelijke en begrensde vrijstelling van bijdragen komt. Dit zal vermijden dat ondernemende studenten worden bestraft.

Vlaanderen beschikt over een groot potentieel in de creatieve en culturele sectoren. Om dit ondernemerschap tot bloei te laten komen, is de sector gebaat bij investeringsinstrumenten en meer autonomie. CD&V wil samenwerking stimule-

ren en één sterke actor verkrijgen die de dienstverlening aan ondernemerschap in de creatieve en culturele sectoren aantrekt.

Vlaanderen is een open economie. Initiatieven om KMO's te internationaliseren zijn dus van groot belang, vindt CD&V. Flanders Investment & Trade kan met meer slagkracht meer Vlaamse bedrijven naar buitenlandse groeimarkten leiden. Missies blijven een belangrijk instrument. Het project 'Gazellesprong' van de Vlaamse regering begeleidt

KMO's met internationaal groepotentieel. De lat mag nog hoger, zegt CD&V. Onder andere door de aanwervingspremies voor KMO-exportmanagers administratief vriendelijk te maken. CD&V wil een betaalbare exportverzekering en regelluwte voor uitvoerdocumenten. Om de internationale mindset en netwerking van jonge

managers en ondernemers te stimuleren, wil CD&V een beursysteem dat *high potentials* stage laat lopen bij een toonaangevend bedrijf in een groeiland.

Buitenlandse investeringen zijn cruciaal voor de ontwikkeling van de Vlaamse economie. Flanders Investment & Trade moet voor CD&V zijn focusstrategie voort kunnen ontplooien en moet daarvoor kunnen rekenen op een ondersteunend Vlaams en federaal instrumentarium. Het clusterbeleid en de O&O-instrumenten moeten nieuwe buitenlandse spelers in sleuteldomeinen aantrekken.

1.4. De Vlaamse overheid laat ondernemen aan de ondernemers

Een ondernemingsvriendelijke overheid zorgt voor informatie en efficiënte procedures. CD&V wil dat elk overheidsniveau één loket voor ondernemers heeft, dat die loketten onderling communiceren, en dat procedures en transacties automatisch en langs elektronische weg kunnen verlopen. CD&V wil de dienstverlening van het Agentschap Ondernemers, IWT, Flanders Investment & Trade, PMV en Syntra-Vlaanderen integreren. Dat moet een geïntegreerde bejegening van ondernemers opleveren vanuit één portaal voor ondernemers. De overheid, zo vindt CD&V, moet zich betreffende ondernemers beperken tot kerntaken en moet voor andere aangelegenheden optreden als regisseur. Voor advies, begeleiding en opleiding van ondernemers zijn er private actoren en is er de markt. Daarom wil CD&V dat, met garanties voor efficiëntie en kwaliteit, de ondernemersorganisaties en andere intermediairen de dienstverlening aan ondernemers voor hun rekening nemen. De peterschapsprojecten staan model. Ook de KMO-portefeuille voor de coaching van ondernemers wil CD&V hiervoor aanspreken. Voor een betere informatie van KMO's over beleidsinstrumenten en ondersteuning wil CD&V de rol van cijferberoepen opwaarderen. Opdat elke ondernemer een beroep zou kunnen doen op deze maatregelen is het belangrijk dat zijn of haar boekhouder of accountant goed op de hoogte is van alle ontwikkelingen.

Lokale belastingen wegen wel eens op bedrijven, remmen hun ondernemingszin en verminderen hun concurrentiepositie. Daarom moeten de lokale besturen mee in bad voor een gezamenlijke

strategie ten aanzien van ondernemers, aldus CD&V. Lokale belastingen zijn maar beter onderling coherent, ondernemersvriendelijk en houden rekening met de 'waar voor je geld'-index. Als tegenprestatie gaan de hogere bestuursniveaus het engagement aan om de administratieve lasten voor de lokale besturen te beperken.

In Brussel wil CD&V het gewestelijk niveau versterken ten opzichte van de lokale besturen om er de efficiëntie van het bestuur te verhogen.

De overheid heeft als belangrijkste investeerder een grote impact op de economische ontwikkeling. Om de overheidsinvesteringen te laten aansluiten bij de visie en doelstelling van het economisch en innovatiebeleid wil CD&V een sterke en ruimere toepassing van innovatief aankopen en aanbesteden, in het bijzonder waar het gaat over de vermarkting van innovaties van KMO's.

1.5. Menselijk kapitaal is grootste natuurlijke rijkdom van Vlaanderen

De kwaliteit van ons onderwijs is van doorslaggevend belang voor de competitiviteit van ons land en onze regio. Ons menselijk kapitaal is onze grootste natuurlijke rijkdom. Daarom neemt 'een versterkt onderwijsaanbod' als bouwsteen 5 positie in op de sociale flank aan de top van onze welvaartspiramide. CD&V wil investeren in de samenwerking tussen onderwijs en ondernemen.

CD&V wil de aanbeveling voor een geïntegreerde leerlijn voor ondernemerschap omzetten in onderwijsdoelstellingen die berusten op de sleutelcompetenties die

Europa vooropstelt. De onderwijswereld moet de vinger aan de pols van het ondernemerschap kunnen houden. CD&V wil een actor die er voor zorgt dat ondernemersorganisaties de krachten bundelen en die het Agentschap Ondernemen intensief laat samenwerken met het hoger onderwijs.

Een hoger opleidingsniveau is cruciaal in een kennisgedreven economie, zeker voor STEM-beroepen (*Science, Technology, Engineering, Mathematics*). In het beleid voor het hoger onderwijs wil CD&V de toegang tot hogere studies garanderen en toptalenten vrije baan geven. Het groeipad voor innovatie beïnvloedt ook de financiering van het hoger onderwijs en van de onderzoeksinfrastructuur, de loopbanen van onderzoekers en de mobiliteit tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Het STEM-beleid is een bouwsteen voor het nieuw industrieel ondernemen in Vlaanderen. Voor meer instroom in technische en wetenschappelijke beroepen wil CD&V een centrale rol toewijzen aan FTI/Technopolis.

Bedrijven en scholen moeten samen flexibele trajecten van leren en werken – werkplekleren - ontwikkelen. Leren op de werkvloer - waarbij de leraar les geeft in het bedrijf - is voor CD&V een goede praktijk. CD&V wil van de sectoren vernemen hoe ze de werkcomponent in het onderwijs zouden versterken. De nieuwe Vlaamse bevoegdheid - het industriële leerlingwezen - is hiervoor een hefboom. We helpen bedrijven op de werkplek begeleiding te organiseren. Voorts wil CD&V in de opbouw van curricula geïnspireerd door het naar Duitse Model, afwisselend geleerd en gewerkt wordt. Tijdens de gewerkte jaren krijgen de studenten een loon.

02

RELANCE- &
CONCURRENTIEPACT

BOUWSTEEN 2 EEN RELANCE- EN CONCURRENTIEPACT

2.1. We houden het Europese begrotingstraject aan

België heeft de financieel-economische crisis goed doorstaan. De gedeelde inspanning van de federale en de deelstaatregeringen heeft daar toe bijgedragen. De anticrisisstrategie was vooral gericht op het overbruggen van de crisis. Door het systeem van tijdelijke werkloosheid, aangevuld met stimulansen voor vrijwillige werktijdvermindering, is de toename van de werkloosheid beperkt gebleven. Betalingsuitstel van BTW, RSZ en bedrijfsvoorheffing verschafte bedrijven liquiditeit. Overheidswaarborgen maakten het ze mogelijk in moeilijke tijden bankkredieten te verwerven. De sociale zekerheid was er als vangnet.

Dit beleid heeft tot economische prestaties geleid die beter zijn dan in de meeste overige Europese landen. Sinds 2008 was er in België een gemiddelde economische groei van 0,4%. Dat is heel wat beter dan in de Eurozone die een krimp gaf van gemiddeld -0,3% en beter dan Nederland (krimp met -0,3%) en Frankrijk (+0,1%). Dat anticrisisbeleid is noodzakelijk, maar niet voldoende. Daarbovenop is er nood aan een beleid waarmee we structurele problemen kunnen wegwerken.

Wanneer bedrijven structureel verlieslatend worden, zijn overbruggingsmaatregelen een duur uitstel van executie. De crisis heeft een aantal uitdagingen scherper gesteld. Onze overheidsschuld blijft met 100% van het BBP te hoog, zeker in het licht van de oplopende uitgaven als gevolg van de vergrijzing van de bevolking. Ons exportmarktaandeel voor goederen en diensten samen is tussen 2005 en 2012 gedaald met bijna 19%, terwijl het bij de drie handelspartners met een kleine 13% afnam. Enige nuance hierbij: de achteruitgang van het marktaandeel heeft uiteraard alles te maken met de opkomende groeilanden die hun export nog sneller zagen groeien. Het is daarom belangrijk dat we onze inspanningen opvoeren. Vlaanderen heeft een van de meest open economieën ter wereld. Onze export vertegenwoordigt ongeveer 45.000 euro per capita. Daarmee moeten we wereldwijd alleen Hong Kong, Singapore en Luxemburg laten voorgaan. In de afgelopen jaren hebben we hard gewerkt om die open economie te versterken. Flanders Investment & Trade is een van de meest performante overheidsagentschappen waarover we beschikken. Zij hebben een uitgebreid netwerk van handels- en technologie-attachés dat er voor zorgt dat onze bedrijven op honderd plaatsen in de wereld een rechtstreeks toegankelijk aanspreekpunt hebben. Jaarlijks ondersteunt Flanders Investment & Trade ongeveer 2.750 ondernemingen financieel in hun internationaliseringstrategie. 2013 is een recordjaar geweest. Uit de nieuwste cijfers van Flanders Investment & Trade blijkt dat de export in de eerste tien maanden van 2013, met 1,74% is gestegen ten opzichte van dezelfde periode in 2012.

We moeten een nieuwe dynamiek in onze arbeidsmarkt krijgen. De aangroei van banen gebeurt geconcentreerd in gesubsidieerde sectoren. We slagen er onvoldoende in om vooral laaggeschoolden en oudere werknemers een plaats te geven in onze arbeidsmarkt. Veel knelpuntberoepen geraken ondanks de resterende werkloosheid niet ingevuld. Kortom: we hebben nood aan een strategie voor duurzame groei.

De eerste opdracht is de begrotingen op orde brengen. We moeten ons Europees begrotingstraject onvermindert aanhouden. Niet omdat Europa dat vraagt, wel omdat een geloofwaardig beleid dat vereist. Als elke overheid van de NV België het begrotingsevenwicht bereikt, zetten we een belangrijke stap naar het veiligstellen van onze toekomst en de sociale zekerheid.

Een tweede opdracht is het aanscherpen van onze concurrentiekracht. Heel wat Europese lidstaten hebben met het mes op de keel pijnlijke maatregelen moeten nemen om weer competitief te worden. Wij hebben ons lot in eigen handen. Als we nu de juiste keuzes maken, is er geen enkele reden waarom we niet opnieuw voor lange tijd in het Europese koppeloton kunnen rijden.

Een derde opdracht, nauw verbonden met de eerste twee, is het dynamiseren van onze arbeidsmarkt. Menselijk kapitaal is onze enige grondstof. Die moeten we koesteren. We hebben nood aan meer mensen op de arbeidsmarkt, die er langer blijven. We hebben nood aan meer kwaliteitsvolle banen in de private sector. Enkel de loonkost verminderen zal niet volstaan. We moeten er voor zorgen dat er voldoende menselijk talent beschikbaar is voor onze bedrijven. De realisatie

van een banenpact is volgens CD&V een elementaire opdracht voor het sociaal overleg. Daarom stellen we ons banenpact voor als 6de bouwsteen.

2.2. Pact voor competitiviteit

Onze concurrentiekracht is samengesteld uit verschillende componenten. Er zijn de kosten en de beschikbaarheid van arbeid en kapitaal, er is de kwaliteit van onze producten en almaal meer zijn ook de energie- en mobiliteitskosten bepalend.

Kris Peeters trok in 2013 aan de alarmbel en zette het dossier van de competitiviteit bovenaan de politieke agenda. Met succes: eind 2013 sloten de federale en de deelstaatregeringen het Pact voor competitiviteit en werkgelegenheid. Naast de federale regering trok enkel Vlaanderen er ook extra geld voor uit. Het Pact bevat belangrijke maatregelen voor het verminderen van de arbeidskosten, voor investeringen in de zogenoemde ontwrichte zones, voor de opleiding van werknemers en werkzoekenden, de voortzetting van het lokaal pact inzake rioleringswerken ... Maar het werk is niet af. Voor CD&V is een verdere stap in dit dossier een van de grote opdrachten voor de volgende legislatuur.

2.3. Loonkostenhandicap wegwerken tegen 2018

CD&V wil de loonkostenhandicap in vergelijking met het referentiejaar 1996 wegwerken tegen uiterlijk 2018. Belangrijke stappen zijn al gezet. In 2013-2014 zijn de lonen bevroren en is het indexmechanisme aangepast: het houdt nu rekening met o.a. de soldenprijzen. Volgens de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven

hebben deze ingrepen de handicap met de buurlanden teruggebracht naar 3,8%. Het Pact voor competitiviteit en werkgelegenheid van eind 2013 tussen de federale overheid en de deelstaten is een tweede belangrijke stap. CD&V wil nog verder en nog sneller gaan. De partij wil de kloof tegen 2018 compleet dichten en in 2019 zelfs wat voorsprong nemen. Om dat doel te bereiken bepleit CD&V een lastenverschuiving van arbeid naar indirecte belastingen en ecofiscaliteit. Wanneer we de optelsom maken van de maatregelen voor het wegwerken van de loonkostenhandicap die reeds doorvoerd zijn, degene die afgesproken zijn in het pact voor competitiviteit van eind 2013 en tot slot de extra inspanning die CD&V voorstelt in dit sociaal-economisch plan, dan komen we op een globale inspanning van 6 miljard euro.

De evolutie van de handicap hangt af van wat onze buurlanden doen. In het recente verleden bleek vooral de verhoging van de Duitse lonen heel wat lager dan verwacht, met een grotere handicap tot gevolg. Om dit voortaan te vermijden, houdt CD&V vast aan een hervorming van de wet van 1996. Deze wet definieert het kader voor de loononderhandelingen tussen de sociale partners. We stellen voor om in loononderhandelingen telkens terug te kijken naar de vorige periode(s). Als, om welke reden ook, de handicap in die periode is toegenomen, moet dit automatisch de marge voor toekomstige loonstijgingen inperken. De huidige wet is te vrijblijvend.

CD&V dringt er op aan dat de overheid, in overleg met de sociale partners, fiscale en sociale lastenverlagingen niet gebruikt om loonsverhogingen te financieren. Want, als dat wel zou gebeuren, dan tast dit het concurrentievermogen en de werkgelegenheid aan.

Tot slot willen wij maatregelen nemen om de inflatie in bedwang te houden, o.a. met snellere aanpassingen van de productkorf en gewichten, een permanente monitoring van prijsevoluties, het versterken van de mededingingsautoriteiten ... Wanneer de inflatie op jaarbasis toch de 2% - de inflatiiedoelstelling van de ECB - overstijgt, moeten we negatieve effecten op de economie en de concurrentiekracht vermijden. Anders betaalt één groep het behoud van koopkracht op langere termijn met de toename van de werkloosheid - en dus een aanslag op de koopkracht - van de andere groep. CD&V vrijwaart de laagste inkomens met de tweejaarlijkse welvaartsenvoloppe. Net omdat de partij de strijd voor een goede sociale bescherming en tegen armoede zo belangrijk vindt, wil ze niet raken aan de financiële omvang van die enveloppe. Die moet voor de volle 100% toegekend worden.

De lastenverlaging op arbeid maakt het ook mogelijk de wildgroei aan extralegale voordelen af te blokken. CD&V wil geen verdere 'vercheque-ing' van de lonen.

Vlaanderen wordt door de 6de staatsherhorming bevoegd voor het doelgroepenbeleid. CD&V wil de 23 overgehevelde federale maatregelen en de 11 bestaande Vlaamse maatregelen samenbrengen en vereenvoudigen. De nadruk ligt voor de partij op de combinatie van lage inkomens met een lage scholingsgraad. We zetten in op laaggeschoolden in combinatie met lage inkomens en op specifieke groepen zoals jongeren (-30 jaar) en ouderen (+55 jaar). Maatregelen die de tewerkstelling ondersteunen moeten van tijdelijke aard zijn, maar kunnen langer gelden als dat nodig blijkt. De koppeling van gegevens over toeleiding, begeleiding en opleiding bij VDAB, actoren in de arbeidsmarkt en onderwijs zal bijdragen aan een duurzame inschakeling van deze

kwetsbare groep in de arbeidsmarkt. De VDAB volgt via de koppeling van gegevens bijvoorbeeld snel op welke schoolverlaters niet in opleiding zijn en geen baan hebben.

Behalve de kostprijs van arbeid speelt ook flexibiliteit een belangrijke rol. CD&V wil de arbeidsduurreglementering vereenvoudigen. De administratieve formaliteiten voor de invoering van deeltijdse arbeid, overuren of flexibele arbeidsvormen, worden zodanig vereenvoudigd dat de bescherming van de werknemer overeind blijft. De werkgever kan werk creëren in meer flexibele arbeidsregimes, vaak ook op vraag van werknemers die niet voltijds wensen te werken. We zetten ook door met de annualisering van de arbeidstijd.

Om deze flexibiliteit te ondersteunen, kunnen we een deel van de lastenverlaging richten op het verminderen van de kost van overuren.

Een bijzonder aandachtspunt is de gewestgrensoverschrijdende arbeidsmobilitet van Brussel naar Vlaanderen, en vice versa.

2.4. Betrouwbare informatie moet financiers over de brug halen

Vooral voor KMO's is de toegang tot voldoende kapitaal niet vanzelfsprekend. De Belgen zijn ijverige spaarders, maar een groot deel van dit spaargeld komt niet terecht in onze economie. De kansen om

te ondernemen worden nochtans sterk bepaald door de financieringsmogelijkheden van een bedrijf. CD&V vindt dat het beleid complementair is ten aanzien van wat de banken kunnen bieden, in het bijzonder voor risicokapitaal en de financiering van starters. Om investeerders aan te moedigen in KMO's te investeren, hebben ze betrouwbare en volledige informatie nodig. Bijvoorbeeld uit een centrale databank, die hen in staat stelt risico's beter in te schatten. De informatie die het Agentschap Ondernemen ter beschikking stelt over instrumenten zoals de waarborgregeling is een belangrijke bron. Samen met de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) komt er een onafhankelijke Vlaamse kredietbemiddeling voor het deblokkeren bij de banken van financieringsdossiers van KMO's.

CD&V wil dat de bestaande fondsen voor risicokapitaal bij PMV meer bekendheid verwerven. De succesvolle *spin-off-fondsen* zijn rijp voor uitbreiding. CD&V wil ook een evaluatie van het TINA-fonds, met het oog op de financiering van de vermarkting van innovaties uit Vlaamse clusters. Die moeten steeds vast door een hachelijke periode tussen productontwikkeling en vermarkting, een tijd die terecht wordt omschreven als de 'valley of death'.

Op 1 juli 2014 zal Vlaanderen bevoegd zijn voor het Participatiefonds. CD&V wil meer krediet door het integreren van de overige Vlaamse financieringsinstrumenten waaronder in het bijzonder de waarborgregeling. Ingebed in PMV moet het Vlaams Participatiefonds een

krachtig en actief beleidsinstrument worden voor de financiering van KMO's. Het Vlaams Participatiefonds moet volgens CD&V een hefboom zijn voor andere vormen van financiering. Naast de cofinanciering van bankkredieten en kapitaal van business angels moet ook crowdfunding in aanmerking komen. CD&V wil het Vlaams Participatiefonds gebruiken voor onder meer starters, KMO's die voor een (internationale) groei staan, en voor opvolging en overname. Het Vlaamse Participatiefonds moet specifieke producten en microkredieten aanbieden voor moeilijk te financieren starters en ondernemers die een herstart willen maken. Om de slaagkans van de via het Vlaams Participatiefonds gefinancierde ondernemers te verhogen, is een geïntegreerde trajectbegeleiding wenselijk.

CD&V wil directe marktfinanciering van KMO's verder stimuleren door het poolen van KMO-leningen om zo de risico's voor de investeerder te diversifiëren. De federale regering heeft de thematische volksleningen ingevoerd om de kredietverstrekking via de banken vlotter te laten verlopen. Daarnaast is de contractuele relatie tussen kredietgevers en KMO's evenwichtiger door onder andere een beperking van de wederbeleggingsvergoeding tot 6 maanden interest op het uitstaande kapitaal.

CD&V bepleit een hervorming van de spaarfiscaliteit. De vrijstelling van roerende voorheffing van het spaarboekje wordt uitgebreid naar andere beleggingsvormen zoals obligaties, aandelen,

... Zo vermindert het verschil in behandeling tussen risico- en risicolos kapitaal en is er een stimulans voor het gebruik van spaargelden in de economie.

We willen ook werk maken van een kader voor crowdfunding, dat investeerders beschermt. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat dit een interessant financieringsmechanisme voor starters is. In het bijzonder voor de KMO-markt wil CD&V de mogelijkheden voor crowdfunding verbeteren. Met respect voor de belangen van de belegger wil CD&V dat de FSMA op korte termijn lagere drempels invoert zodat KMO's, onder gepaste voorwaarden, bedragen groter dan 300.000 euro met crowdfundingplatformen kunnen ophalen. CD&V wil ook een aansluiting tussen crowdfunding en de succesvolle Vlaamse winwinlening. Zo kunnen kredietverschaffers uit de crowd een fiscale vermindering en gedeeltelijke overheidswaarborg verkrijgen.

CD&V wil specifieke aandacht besteden aan het faciliteren van initiatieven in de zorg, in het onderwijs en in een aantal andere domeinen met privaat kapitaal (hetzij via fiscale stimuli zoals de aftrek van giften, hetzij via concepten zoals *crowdfunding, social impact bonds...*).

Behalve de toegang tot kapitaal is er nood aan een stabiel en rechtzeker investeringsklimaat. Bedrijven zullen pas investeren als ze vertrouwen hebben in de toekomst. Om die reden is in Vlaanderen de omgevingsvergunning ingevoerd. Ook de

hervorming van de Raad van State draagt bij tot het inkorten van procedures. We pleiten ook voor zeker vijf jaar stabiliteit voor de nationale interestafrek.

Natuurlijk vereist een stabiele (bank)financiering van ondernemingen ook een stabiel financieel stelsel. Met de financiële crisis is in Europa een Bankenunie tot stand gekomen. Die omvat geïntegreerd toezicht, een gemeenschappelijk toezichtskader voor risicobeheersing, gemeenschappelijke regels voor depositobescherming en een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme voor banken in moeilijkheden. Het heeft een tijd geduurd eer deze maatregelen hun beslag kregen, maar zij zullen allicht nog tijdens deze Europese legislatuur een feit zijn.

De Belgische bankenwet neemt zowel de definitieve als de maatregelen die in het laatste stadium van het Europees wetgevend proces zijn op. Met de bankenwet gaan we dus zeer proactief om met wat Europa vooropstelt. De bankenwet begeeft zich voor een aantal belangrijke bijkomende punten op terrein dat internationaal pas ontgonnen of nog vrijwel onontgonnen is. Na 20 jaar wordt de huidige bankenwet omvattend herschreven op maat van nieuwe noden en uitdagingen. Het is een moderne wet, die alle stadia van de levenscyclus van de banken behandelt, met als rode draad de beheersing van risico's en de bescherming van de kritieke functies van de banken. Bij het omzetten van de Europese richtlijnen en het uitwerken van bijkomende maatregelen ging alle aandacht naar het evenwicht tussen maatregelen ter

bescherming van de spaarders én flexibiliteit in beheer. Dat hebben de banken nodig om in te spelen op de noden van de economie. Die evenwichten zijn volgens CD&V gevonden. Banken moeten zich ten volle richten op veilige bankactiviteiten, wat een grote aanpassing voor ze betekent en veel energie zal vragen voor hun interne organisatie. Ze moeten ademruimte hebben om onze ondernemingen te ondersteunen en mee te gaan in een economische heropleving. Hiermee heeft de federale regering alle instrumenten aangegrepen om het vertrouwen in het financiële stelsel te helpen herstellen.

2.5. Een energienorm

Vlaanderen heeft veel energie-intensieve activiteiten waaronder de chemische industrie. Voor die activiteiten zijn energiekosten een minstens even belangrijke factor in de concurrentiekracht als de kosten van arbeid. Naar analogie met de loonnorm wil CD&V een energienorm invoeren. Daarmee wil de partij bereiken dat de nevenkosten op energie voor internationaal concurrerende bedrijven niet hoger liggen dan het gemiddelde in de buurlanden. In het 'Pact voor competitiviteit in werkgelegenheid' (november 2013) staat al dat de impact van de steun aan offshorewindmolenvelden op de verbruiker beperkt moet blijven. De ingreep betekent een daling met 48 miljoen euro van de energiekosten voor ondernemingen. We bespreken het belang van efficiënte energienetwerken en betaalbare energie onder bouwsteen 4.

03

RECHTVAARDIGE &
GROEIBEVORDEREND
FISCALITEIT

BOUWSTEEN 3 RECHTVAARDIGE EN GROEIBEVORDERENDE FISCALITEIT

CD&V wil het fiscaal systeem grondig bijsturen. Na de 6de staatshervorming krijgt de Vlaamse overheid meer fiscale bevoegdheden. Die vereisen een beleidsvisie. Ook op federaal niveau is een hervorming noodzakelijk.

CD&V wil een hervorming volgens de volgende principes:

Rechtvaardig: een rechtvaardig belastingsysteem betekent dat iedereen zijn deel bijdraagt en dat in een progressief inkomstenbelastingstelsel de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. We benadrukken de strijd tegen fraude, gezien fraude de rechtvaardigheid van het systeem ondermijnt.

Eenvoudig en transparant: een eenvoudiger belastingstelsel zorgt ervoor dat de belastingbetaler het stelsel begrijpt en dat de administratie efficiënter kan werken.

Bevordering van groei, aanmoediging van werk, creatie van toegevoegde waarde: een belastingsysteem moet mensen aanmoedigen om initiatief te nemen. Lasten moeten weg van arbeid worden geschoven, er is een ondernemingsvriendelijk klimaat nodig en werkloosheidsvallen moeten weg. Dit betekent dat starten met werken of een hoger salaris een hoger netto-inkomen moet opleveren. Wie meer werkt, moet netto meer overhouden.

Stabiliteit en rechtszekerheid: een belastingstelsel moet burgers en ondernemingen rechtszekerheid en stabiliteit bieden, zodat zij in staat zijn hun activiteiten op lange termijn financieel te plannen. Een stabiele langetermijnvisie is de hoeksteen van een duurzaam fiscaal beleid.

Doelmatigheid: fiscaliteit moet afgestemd worden op het premie- en subsidiebeleid. We gebruiken de fiscaliteit niet te pas en te onpas. Ook sociale correcties horen bij voorbaat thuis in de personenbelasting die als doel heeft om te herverdelen. Met belastingen kunnen we wenselijke gedragsveranderingen bevorderen. Zo zorgt een groene fiscaliteit voor duurzamere keuzes en een betere gezondheid en leefmilieu. Dit gaat van duurzamer wonen over duurzame mobiliteit tot duurzaam ondernemen.

3.1. Een weldoordachte 'tax shift'

Een fiscale hervorming moet een verlaging van de lasten op arbeid opleveren. Een dergelijke hervorming vergt aanzienlijke financiële middelen. Het IMF, de OESO, de Europese Commissie en de Hoge Raad voor Financiën pleiten allemaal voor een verschuiving van belasting op arbeid naar indirecte belastingen en ecofiscaliteit.

De btw kan een belangrijke bijdrage leveren aan de beoogde *'tax shift'*. Uit een barometer die de OESO jaarlijks berekent, blijkt dat in België op elke 100 euro verkochte goederen en diensten waarop in een zuiver btw-systeem 21 euro btw zou gelden, de consument gemiddeld slechts 10 euro btw betaalt. In andere Europese landen is deze verhouding beduidend hoger. Daarnaast blijkt uit een studie recent uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie dat in België 16% van de potentiële btw-ontvangsten niet terechtkomt in de schatkist. Lidstaten ontlopen btw-ontvangsten niet enkel door fraude. Andere oorzaken zijn bijvoorbeeld faillissementen, statistische fouten, uitgestelde betalingen, enzovoort.

In dat kader wil CD&V onder meer een btw-systeem met duidelijke scheidingslijnen, dat geen afbreuk doet aan sociale correcties in het btw-systeem. Sommige ondernemers moeten drie verschillende tarieven toepassen op gelijkaardige prestaties. Ze zien door de bomen het bos niet meer en krijgen het onderscheid vaak niet uitgelegd aan de klant. Dergelijke situaties geven op hun beurt ook nog eens aanleiding tot discussies met de fiscaal.

Voor CD&V moet de 'tax shift' ook leiden tot een *'shift'* in het consumptiegedrag. De aankoop van gezonde, duurzame en ecologische producten willen we aanmoedigen. De aankoop van producten die de gezondheid of het leefmilieu schaden willen we ontraden.

CD&V wenst daarnaast ook de vraag naar arbeid te versterken met het btw-systeem. We willen voornamelijk op arbeidsintensieve diensten het meest gunstige btw-tarief heffen. De maatregel zal bedrijven aanmoedigen om zelfstandig, dus zonder subsidies, te functioneren door laag belaste diensten aan te bieden. Op deze manier is het ook haalbaar om huishoudelijke ondersteuning van gezinnen in tijdsnood financieel toegankelijker te maken.

CD&V wil het verlies aan btw-inkomsten ten gevolge van fraude verder tegengaan. Dat kan door invorderings- en controleprocedures te versterken, zoals dat ook gebeurde met de succesvolle sectorcontroles en de strijd tegen carrouselfraude. Ook samenwerking met bevoegde instanties in andere lidstaten helpt.

Het beleid inzake accijnzen stemmen we af op dezelfde logica als die van de btw. Ook bij de heffing van accijnzen kijken we naar de effecten van de producten op mens en milieu. Zo wil CD&V wil de accijnzen op tabak hervormen, door de ad valorem (procentuele) accijnzen te vervangen door specifieke accijnzen.

3.2. Een eenvoudiger personenbelasting heeft veel voordeLEN.

CD&V wil de personenbelasting eenvoudiger en transparanter maken zonder dat de progressiviteit afzwakt. Een eenvoudiger belastingstelsel heeft veel voordeLEN: de belastingbetaler begrijpt het stelsel beter, de rechtszekerheid neemt toe, de administratie kan efficiënter werken en de mogelijkheden voor belastingfraude nemen af. Zo'n hervorming kan niet in één beweging gebeuren. Een duurzame hervorming van de belastingen vereist een draagvlak bij de bevolking. Daar investeren we nu in met een vereenvoudigingstraject voor de komende jaren.

Op federaal niveau willen we alle belastingvoordeLEN grondig evalueren. Bereiken die fiscale maatregelen hun doel wel? Zijn er meer efficiënte instrumenten beschikbaar? In de praktijk speelt bij veel voordeLEN het zogenoemde Matthéuseffect: ze komen vooral ten goede aan een groep die het fiscaal steuntje in de rug niet het meest nodig heeft. Waar mogelijk bouwen we uitzonderingsregimes af. We verliezen daarbij de individuele situatie van de belastingplichtige niet uit het oog: kinderen of niet, handicap of niet, alleenstaande, wettelijke samenwonende of gehuwd, enz. blijven criteria die een verschillende behandeling verantwoorden.

De vereenvoudiging laat ons toe het vrijgestelde minimum in de personenbelasting - het deel van het inkomen dat niet belast wordt - te verhogen. We mikken op het niveau van het leefloon van een alleenstaande. Het belastingvrij minimum neemt toe van 6.990 euro naar 9.808 euro. Dat komt neer op een maximaal belastingvoordeel van iets meer dan 700

euro per persoon. Voor een gezin van tweeverdieters betekent dat ruim 1.400 euro extra nettoloon. De omvang van het inkomen maakt geen verschil: iedereen die meer dan het belastingvrij minimum verdient en vandaag personenbelastingen betaalt, geniet eenzelfde voordeel. De ingreep gebeurt immers op de eerst verdiende euro's. Deze hervorming moedigt werken daarom ook aan: het verschil tussen een laag loon en een uitkering vergroot. De meeste vervangingsuitkeerringen zijn vandaag grotendeels vrijgesteld van belastingen. Voor mensen die leven van een uitkering verandert er dus niet veel. De 700 euro voordeel is wel een belangrijke stimulans om (terug) aan de slag te gaan. Werken gaat vaak gepaard met extra kosten voor kinderopvang en mobiliteit waardoor het verschil met een uitkering zeer klein wordt (tot zelfs negatief). Wat meer nettoloon maakt dan het verschil. Bovendien vermijden we - in tegenstelling tot wat geldt voor veel van de overige stimulansen - de 'promotieval': wie promotie krijgt voor hard en goed werk, verliest het belastingvoordeel niet.

Door de 6de staatshervorming wordt Vlaanderen bevoegd voor de fiscale voordeLEN met betrekking tot gewestmaterie. We bekijken telkens of een belastingvoordeel wel het meest geschikte instrument is om een doelstelling te realiseren. We pleiten voor een integrale beleidsbenadering: we bekijken fiscaliteit samen met het premie- en subsidiebeleid. In het verleden werd vaak te snel de weg van de fiscaliteit gevuld, ook wanneer andere instrumenten misschien beter waren. Natuurlijk moet er ook een goede afstemming zijn van steunmaatregelen over de verschillende beleidsniveaus heen.

3.3. Milieu-en transportbelastingen

Milieubelastingen: groeibevorderende fiscaliteit

We steunen de Europese initiatieven op het gebied van milieubelastingen voluit. Zo werkt de Europese Commissie momenteel aan een hervorming van de Energiebelastingrichtlijn. Deze hervorming biedt de kans om energiebelastingen te herzien zonder de competitiviteit tussen de lidstaten aan te tasten. Hetzelfde geldt voor initiatieven om de CO₂-uitstoot te verrekenen in de prijs van consumptiegoederen. In Europees verband willen we dergelijke initiatieven steunen. We voeren dergelijke belastingen niet op individuele basis in. In een zeer open economie als de onze, waar onze toekomst afhangt van wat we exporteren, is het niet aangewezen om fiscale maatregelen te nemen die onze concurrentiekraft ondermijnen. Integendeel, we gaan net voor een groeibevorderende fiscaliteit.

Transportbelastingen: buitenlandse weggebruikers laten meebedelen

Ook transportbelastingen zijn vaak gedeeltelijk milieubelastingen in de mate dat ze externe kosten zoals luchtvervuiling of CO₂ internaliseren. De nadruk bij transportbelastingen ligt echter vooral op het doorrekenen van infrastructuurkosten. Voor slimme verkeersfiscaliteit heeft de huidige Vlaamse regering samen met de Brusselse regering en de Waalse regering een samenwerkingsakkoord gesloten voor een slimme kilometerheffing voor vrachtwagens vanaf 3,5 ton. Daarmee volgen we volledig de Europese tolrichtlijn voor vrachtvervoer. Op

Vlaamse snelwegen is meer dan 60% van de vrachtwagenkilometers afkomstig van buitenlandse vrachtwagens. Het is daarom logisch dat deze op een billijke manier bijdragen in de kosten van de aanleg en het onderhoud van onze snelwegen. De invoering van de slimme kilometerheffing voor vrachtwagens is voorzien voor 2016. CD&V wil de netto meerontvangsten van de kilometerheffing ten aanzien van de bestaande vrachtwagenfiscaliteit investeren in projecten voor mobiliteit en openbare werken.

Het is belangrijk dat alle weggebruikers, ook de buitenlandse, een bijdrage betalen voor het gebruik van onze infrastructuur.

Dit kan met een vignet of een heffing per kilometer. Na de invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens in 2016, bereiken we een geleidelijke invoering van rekeningrijden voor personenwagens. CD&V wil eerst lessen trekken uit de kilometerheffing voor vrachtwagens. Ten tweede willen de partij ook de resultaten van het proefproject in de GEN-zone grondig bestuderen en de sociale impact van het rekeningrijden voor personenwagens onderzoeken en remediëren. Eventuele ongewilde effecten van sluipverkeer vermijden is de opdracht.

Wanneer we rekeningrijden voor personenwagens invoeren, dan, zegt CD&V, schaffen we de vaste belastingen af. Het betreft de belasting op de inverkeerstelling (BIV) en de jaarlijkse verkeersbelasting. Tijdstip, plaats, milieuprestaties van het voertuig en beschikbare alternatieven bepalen het tarief. Vooral rijden in files is af te raden. Slim rekeningrijden wordt dan een belangrijk instrument om

het verkeer te spreiden en het aantal verliesuren op onze wegen te verlagen. Rekeningrijden heeft voorts een positief effect op onze luchtkwaliteit. Het invoeren van rekeningrijden moet gepaard gaan met duurzame alternatieven.

CD&V ziet het rekeningrijden dus als een belangrijke schakel in een multimodaal verhaal. De partij schuift het mobiliteitsbudget naar voren als het alternatief voor het dominante gebruik van de wagen voor het woon-werkverkeer en dienstverplaatsingen. Het mobiliteitsbudget is een veelbelovend alternatief dat een duurzame keuze voor multimodaliteit oplevert. De bedrijfswagen is dan maar één optie in een totaalpakket van verschillende manieren van verplaatsing die een werkgever aanbiedt. Het is nodig om regels voor arbeidsrecht, fiscaliteit en sociale zekerheid te harmoniseren opdat het mobiliteitsbudget zou slagen.

3.4. De vennootschapsbelasting: stabiliteit op lange termijn

We hebben in het verleden fiscale maatregelen genomen om het land aantrekkelijk te maken voor investeerders. Het gaat om onder andere het DBI-stelsel en de meerwaardenverijstelling (voor holdings), om coördinatiecentra en de notionele interestafrek (voor regionale HQ en financieringsvennootschappen), om de aftrek voor octrooi-inkomsten en belastingkrediet voor onderzoek en ontwikkeling.

CD&V vindt dat de toprioriteit voor de komende vijf jaar een stabiel belastingstelsel voor ondernemingen is op basis waarvan zij hun activiteiten op lange termijn financieel kunnen plannen. Een stabiele langetermijnvisie is de hoeksteen van een duurzaam fiscaal beleid. Nieuwe investeringen mogen niet in het gedrang

komen door onvoorzien hervormingen. Een hervorming mag geen bruske wijzigingen meebrengen aan het investeringspotentieel. Lopende verbintenissen moeten gerespecteerd worden. CD&V wil aan het begin van de nieuwe regeerperiode duidelijk communiceren welke hervormingen er komen en welke niet.

Zo wil CD&V de notionele intrestafrek gedurende 5 jaar niet fundamenteel wijzigen. Bedrijven hebben dan de zekerheid dat de elementen waar ze vandaag hun investeringsbeslissing op baseren, morgen niet substantieel gewijzigd zullen zijn. We blijven ook competitief ten aanzien van onze buurlanden. Zeker nu we weten dat ook Luxemburg de notionele intrestafrek wil invoeren.

3.5. Fiscale vereenvoudiging: tijdrovende lasten verminderen

CD&V streeft naar fiscale maatregelen die het leven van zowel de burgers als de ondernemingen vereenvoudigen en het vertrouwen tussen de belastingplichtigen en de belastingadministratie versterken.

De btw-vrijstellingsdrempel voor kleine ondernemingen en verenigingen stijgt van 15.000 euro naar 25.000 euro. Dat is belangrijk voor de talrijke verenigingen die in de eerste plaats willen maken voor culturele, sportieve en andere activiteiten, veeleer dan voor de afhandeling van de talrijke btw-formaliteiten. Ook startende zelfstandigen hebben er baat bij: CD&V wil ze niet afschrikken met ingewikkelde btw-materie.

De specifieke btw-formaliteiten herbekeijken we in het licht van andere boekhoudkundige verplichtingen, zodat de tijdrovende administratieve lasten verminderen. Zo overlapt de zogenaamde 'tabel van bedrijfsmiddelen', waarin een

btw-plichtige zijn investeringsgoederen moet oplijsten voor btw-doeleinden, grotendeels de afschrijvingstabel waarin een ondernemer zijn investeringsgoederen moet oplijsten voor boekhouddoelen. Bovendien wordt het voorstel van de Commissie tot standaardisering van de btw-aangifte op Europees niveau, aangegeven om de bestaande btw-verplichtingen te evalueren, waaronder de indieningstermijn voor de periodieke aangiften en de betalingstermijn voor de verschuldigde btw.

Het btw-boetesysteem willen we grondig hervormen. Daarbij gaan we uit van de goede trouw van de belastingplichtige, in plaats van van de kwade trouw.

Het stelsel van de verworpen uitgaven vereenvoudigen we door middel van een indeling met een onderdeel boeten en belastingen, een onderdeel niet-individu-aliseerbare voordelen en een onderdeel liberaliteiten, telkens met een eenduidig toepassingsgebied en één percentage.

CD&V steunt het Europese voorstel om een gemeenschappelijke geconsolideerde basis voor de vennootschapsbelasting in te voeren. Deze gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag zal de vennootschapsbelasting in de EU transparanter maken, administratief vereenvoudigen en zorgen voor een betere allocatie van de productiefactoren. Hij zal Europa aantrekkelijker maken voor investeerders. Ten slotte is hij een instrument tegen al te agressieve *tax planning*.

3.6. Fiscale fraude bestrijden, want het ondermijnt het hele systeem

Een rechtvaardig belastingsysteem betekent dat iedereen bijdraagt in verhouding tot zijn draagkracht. Fiscale fraude ondermijnt het volledige systeem.

Het is belangrijk fiscale fraude preventief aan te pakken door gelegenheden tot fraude uit te sluiten. Een heldere en eenvoudige fiscale wetgeving is een perfect hulpmiddel. Die zorgt er niet alleen voor dat de belastingbetalers het systeem begrijpt - wat minder administratieve lasten voor iedereen met zich brengt - maar zorgt er ook voor dat er geen achterpoortjes zijn die nadien met reparatiewetgeving gesloten moeten worden. CD&V wil een transparante fiscale wetgeving, zowel op federaal als gewestelijk vlak. Op Vlaams niveau zal de Vlaamse Codex Fiscaleit daar sterk toe bijdragen.

Een bijkomend voordeel van een transparant eenvoudig systeem is dat de fiscale administratie efficiënter kan werken waardoor er meer middelen en personeel vrijkomen voor de opsporing en bestrijding van de bestaande fiscale fraude.

CD&V wil eveneens een efficiënte gegevensuitwisseling tussen de diverse overhedsdiensten. Met die ambitie voor ogen is een intensere samenwerking tussen het SIOD (Sociale Inspectie- en Opsporingsdiensten) en de Aafisc (Algemene Administratie van de Fiscaliteit) aan de orde. Waar fiscale fraude is, is sociale fraude nooit veraf en vice versa.

We leven in een geglobaliseerde wereld en fraude stopt niet aan de grenzen van België. Ook een goede gegevensuitwisseling met derde landen is dus nodig. Europa levert op dit vlak al goed werk. Het opvoeren van de Europese coördinatie van de strijd tegen belastingfraude, kan nog verbetering opleveren. CD&V ondersteunt de op til zijnde uitbreiding van het toepassingsgebied van de spaarrichtlijn.

Ook buiten Europa is goede gegevensuitwisseling relevant. Dat kan gebeuren met dubbelbelastingverdragen. Vervolgens is er de strijd tegen het witwassen van geld. Hier gaat het doorgaans om grote bedragen van meestal criminale oorsprong. De personen die een aangifte moeten doen wanneer zij dergelijke praktijken vaststellen, moeten we ertoe aanzetten de witwaswetgeving correct toe te passen.

De tijdelijke fiscale regularisatie door de federale regering kwam in de plaats van de permanente mogelijkheid tot regularisatie. Bovendien was het mogelijk om meer vormen van fraude recht te zetten dan in vorige rondes. Iedereen heeft nu de kans gehad inkomsten te regulariseren. De budgettaire opbrengst van de operatie toont aan dat veel mensen dat ook gedaan hebben. Nu is het eindpunt bereikt. Wie hardleers is, zal daar dus ook de gevolgen van moeten dragen.

04 INVESTEREN IN SLIMME NETWERKEN

BOUWSTEEN 4 INVESTEREN IN SLIMME NETWERKEN

Slimme investeringen zijn de basis voor een duurzame economische groei. CD&V wil investeringen in drie cruciale netwerken: energie, mobiliteit en informatie. Hiermee volgt de partij de visie van vooraanstaande economen. Die stellen dat innovaties in deze drie netwerken telkens aan de basis hebben gelegen van elke economische sprong. In de 21ste eeuw komen we tot een netwerkeconomie met *smart energy grids, open data* en slimme mobiliteit.

4.1. Versnelling van investeringen

Vooraleer we de drie slimme netwerken bespreken, benadrukken we dat een innovatieve economische groeipool nood heeft aan een versnelling van investeringsprojecten.

Deze legislatuur zijn in uitvoering van het Vlaams regeerakkoord heel wat realisaties gebeurd: een omgevingsvergunningendecreet, een decreet complexe investeringsprojecten, de afschaffing van een aantal bindende adviezen bij vergunningsplichtige werken, het nastreven van geïntegreerde adviezen voor complexe vergunningsplichtige projecten door onder meer de inzet van de 'turbomanager' ... Dat verliep voornamelijk onder leiding van CD&V-kopstukken: minister-president Kris Peeters als coördinerend minister, Johan Sauwens als coördinerend volksvertegenwoordiger, minister Joke Schauvliege en gouverneur Cathy Berx als voorzitter van een regeringscommissie. Ook de wijziging van de wetgeving op de Raad van State is gunstig. Zo zal niet meer telkens een beslissing tot vernietiging nodig zijn, wanneer de overheid een vormfout heeft gemaakt, maar bestaat dan de mogelijkheid de vormfout(en) recht te zetten.

Deze nieuwe regelgeving moeten we nu in de praktijk brengen zodat investeringsprojecten op veel kortere termijn rond geraken. Nu al zijn de gevolgen van een aantal ingrepen voor investeringsprojecten duidelijk en reageren investeerders positief. Wanneer de omgevingsvergunning en het decreet complexe investeringsprojecten in werking treden, zullen heel veel investeringsprojecten effectief sneller verwezenlijkt worden.

Niettemin blijft er nog werk op de plank. CD&V wenst dat alle investeringsprojecten binnen een redelijke termijn uitgevoerd worden. De partij pleit voor:

- Een evaluatie van de in de voorbije legislatuur genomen maatregelen, zoals de unieke omgevingsvergunning, en bijsturing waar nodig;
- het opstellen en remediëren van een inventaris van administratieve en procedurele hinderpalen voor de snelle realisatie van kleinere investeringsprojecten;
- duidelijke voorrang van het algemeen belang boven het individueel belang. Dat principe nemen we op in de regelgeving. Met respect voor proactieve participatie van verdere afbouw van bindende adviezen;
- aanpassing van de typevoorschriften bij RUP's;
- de verruiming van een aantal besluiten inzake ruimtelijke ordening;
- de opname van de sociaal-economische vergunning in de omgevingsvergunning, zodat met één vergunning alles wordt geregeld. Dat is een duidelijk voorbeeld van geïntegreerd beleid dat wordt mogelijk gemaakt door de 6e staatshervorming.

4.2. De kringlopen sluiten

De voorbije legislatuur is, zowel op Vlaams als op Europees niveau, de overgang van een afvalstoffenbeleid naar een duurzaam materialenbeleid begonnen. Het Materialendecreet levert het wettelijke kader en is een voorbeeld voor de rest van Europa. Vlaanderen moet een koploper blijven waar het gaat om het sluiten van materiaalkringlopen. Afvalstoffen moeten weer grondstof worden. Uiteindelijk is het doel om materiaalkringlopen te verwezenlijken die binnen het ecologische draagvlak blijven en voldoende welzijn genereren voor de huidige en toekomstige generaties. Dat vergt een ver doorgedreven geïntegreerd beleid waarin verschillende beleidsdomeinen een rol hebben.

Duurzaam materialenbeheer is een ecologisch, maar ook een economisch verhaal. Materialen zijn de ruggengraat van elk productie- en consumptiesysteem. Vlaanderen is arm aan grondstoffen. Door efficiënt om te springen met materialen beperken we de afhankelijkheid van onze industrie van de invoer van grondstoffen. Naarmate grondstoffen uitgeput raken en duurder worden, wordt het belangrijker om materialen in onze economie zo lang mogelijk te laten circuleren in gesloten kringlopen. Het Vlaams Materialenprogramma waarin industrie, kenniscentra, ngo's en overheid verenigd zijn, omvat 45 acties om de overgang naar een duurzame economie te realiseren.

Het Vlaams Materialenprogramma moet een dynamisch proces worden, dat we voortdurend actualiseren. Afvalstoffen worden grondstoffen voor nieuwe productieprocessen, met respect voor de impact op mens en milieu.

De overgang naar een duurzaam materialenbeleid biedt Vlaamse bedrijven nieuwe kansen. Om de uitbouw van de kringloopeconomie te ondersteunen, gebruiken we ook de steunmaatregelen uit het economische beleid.

4.3. Transformatiepact energie: langdurig stakeholderbeleid

Energie heeft historisch in iedere samenleving een enorme impact op welvaart, welstand en welzijn van de bevolking. Onze moderne samenleving is niet meer in staat haar welvaart te behouden zonder een hoge beschikbaarheid van betrouwbare en goedkope energie. Een onderbreking van de energiebevoorrading gedurende meer dan een maand zou onze samenleving vandaag nauwelijks overleven. Daar komt het klimaatdebat bovenop wat een versnelde transformatie naar minder CO2 genererende ener-

gieproductie, transformatie en consumptie noodzaakt. Dat geeft grote, complexe uitdagingen op economisch, sociaal, technologisch, milieu en politiek vlak. De meeste hernieuwbare opwekking van elektriciteit (wind, biomassa, geothermie) is nog onvoldoende competitief om zomaar zonder subsidiëring de concurrentie aan te gaan met klassieke energiebronnen.

Willen we op langere termijn de CO2 uitstoot - een van de belangrijke oorzaken voor de klimaatopwarming - reduceren dan moeten op korte termijn de traditionele economische waardenketens een transformatie ondergaan. Verschillende Europese landen zoeken gezamenlijke antwoorden.

Ook België heeft nood aan een energiepact om op een termijn van minstens 15 jaar noodzakelijke transformaties economisch en sociaal mogelijk te maken. Dat energiepact moet in een geliberaliseerde markt politieke stabiliteit garanderen voor essentiële investeringen in energieproductie, transformatie en transport en moet energiealternatieven voor transport mogelijk maken, bijvoorbeeld met waterstofeconomie.

Een energiepact vereist een zeer groot en langdurig stakeholdersbeleid. Het vereist, met andere woorden, een doordacht en volgehouden overleg met de hele sector van producenten, leveranciers, netbeheerders en eindverbruikers dat rekening houdt met de mondiale en Europese ambitie om de bevoorradingsszekerheid en klimaatdoelstellingen te verwezenlijken.

Voor CD&V komen daarbij volgende elementen zeker aan bod:

Bevoorradingsszekerheid van elektriciteit

De bevoorradingsszekerheid van elektriciteit is een basisvereiste. Daarom werd beslist om Tihange1 tien jaar langer open te houden. Dat is onvoldoende, doordat een aantal oude centrales nog zullen sluiten.

CD&V wil:

- de hoogspanningslijnen met de buurlanden versterken (o.a. Brabo, Alegro en Nemo) om bevoorradingsszekerheid binnen de nationale grenzen te garanderen. Alle elektriciteitsproductie moet vanuit een Europese geïntegreerde markt worden benaderd.
- nagaan hoe Nederlandse gascentrales rechtstreeks in de Belgische productievolumes kunnen komen.
- de pieken van zon en wind gedeeltelijk opvangen met vraagsturing en stuurbare hernieuwbare energieproductie zoals biomassa.
- de toekomst voorbereiden door overheidsimpulsen in onderzoek en ontwikkeling naar nieuwe energietechnologieën (productie, sturing en opslag) te geven. Daarbij willen wij alle opties open houden en niet enkel op innovaties in hernieuwbare energie focussen, omdat fossiele brandstoffen nog lang deel zullen blijven uitmaken van onze energiemix.

Klimaatdoelstellingen

De strijd tegen de opwarming van de aarde heeft het traditionele energielandschap door elkaar geschud. Hernieuwbare energie wordt met subsidies aangemoedigd waardoor de productie ervan sinds 2008 verdubbeld. Daarnaast benadrukt CD&V het belang van energie-efficiëntie, want hoe minder energie we verbruiken, hoe beter. We moedigen gezinnen en bedrijven aan energiezuinig te zijn. Het afgelopen jaar hebben meer dan 211.000 Vlaamse gezinnen een premie aangevraagd voor een investering in energie-efficiëntie.

- De klimaatuitdagingen om de CO₂-uitstoot te beperken moeten voldoende ambitieus zijn, ook na 2020. Voor christendemocraten maakt dat deel uit van rentmeesterschap: we hebben de aarde en haar natuurlijke kapitaal gekregen van vorige generaties en moeten ze intact houden, zodat onze kinderen ook de 'rentevruchten' kunnen plukken. Het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020 bevat concrete maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren op een haalbare, betaalbare en maatschappelijk aanvaardbare manier;
- De productie van hernieuwbare energie is een belangrijk middel om tot dat hoger doel bij te dragen, maar is geen doelstelling op zich;
- Om de CO₂-doelstellingen te bereiken, moet de kostprijs voor CO₂ voldoende robuust zijn zonder dat hij de concurrentiekraft van onze industrie ondergraft. Op die manier kan de doelstelling op de meest kostenefficiënte wijze bereikt worden. Dat vergt een mondiale en harmonieuze Europese aanpak;
- Energie-efficiëntie is naast een ecologische ook een economische plicht, want stimuleren van energiebesparende investeringen in onze gebouwen en bedrijven leidt tot een lagere energiefactuur en in belangrijke mate tot lokale werkgelegenheid in o.a. de bouw en energiediensten. Het grootste energieverbruik gaat nog altijd naar verwarming van woningen;
- Gas speelt een cruciale rol om de koolstofvoetafdruk te beperken. Ook gas uit eigen bodem kan een rol spelen, doordat we beter kunnen nagaan of het daadwerkelijk op een verantwoorde manier ontgonnen wordt. De mogelijkheid van schaliegas wil CD&V ernstig in overweging nemen op basis van wetenschappelijke gegevens en niet op basis van emoties. Voor gezondheid, veiligheid en drinkwaterwinning moeten strikte randvoorwaarden gelden;
- Restwarmte en warmte uit de ondergrond (geothermie) wil CD&V maximaal waarderen;

Betaalbare energie

Behalve energiezekerheid en duurzaamheid is uiteraard de betaalbaarheid van energie cruciaal. De globale energiefactuur voor gezinnen en KMO's zit momenteel ongeveer op het gemiddelde van onze buurlanden, mede dankzij een verruimd switchgedrag van de consument. Voor de energie-intensieve industrie zijn de elektriciteitskosten preair omwille van competitiviteit. Deze kosten daalden de afgelopen jaren al met meer dan 230 miljoen euro door een vrijstelling van de kosten van de hernieuwbare energie (127,5 miljoen euro in 2013), compensaties voor indirecte CO₂-kosten in de elektriciteitsprijs (60 miljoen euro in 2013), een plafond op de vrijstellingen voor de offshore windmolenvelden (45 miljoen euro) en een blijvende keuze voor energie-efficiënte maatregelen.

De maatschappelijke energiekosten - voor stimulering groene stroom, sociale energie en energiepremie - wil CD&V beheersen met een energienorm. Die garandeert dat deze kosten niet hoger liggen dan het gemiddelde in de buurlanden. Dat draagt bij tot de concurrentiepositie van onze bedrijven. Indien de maatschappelijke kosten de norm overschrijden zullen de meerkosten verminderd of uit de algemene middelen betaald worden. Onze energie-intensieve industrie behoort voor energie-efficiëntie tot de wereldtop. Ze vraagt echter voldoende *baseload* elektriciteit. De beschikbaarheid daarvan is een cruciale vereiste voor het verdere traject van de kernuitstap. Grottere interconnectie bevordert de concurrentie op de Belgische markt en doet de exportkansen van onze binnenlandse producenten en handelaars toenemen.

De ondersteuning van hernieuwbare energie blijft beperkt tot het strikt noodzakelijke en evolueert van een exploitiesteen naar een investeringssteen voor nieuwe installaties.

We werken aan een slim elektriciteitsnetwerk om tweerichtingsverkeer te ondersteunen en met behulp van een interactief systeem de stroomproductie optimaal af te stemmen op de vraag. CD&V wil dus de bestaande elektriciteitsinfrastructuur ombouwen naar een intelligent netwerk of *smart grid*. Dat zal kostenefficiënt gebeuren: eerst daar waar de baten de kosten duidelijk overtreffen, zoals bij prosumenten en grottere verbruikers.

Deze energiemarkt moet prijzen tot stand brengen die competitief zijn met andere handelspartners en zowel hernieuwbare als conventionele technologieën op een correcte manier vergoeden. Een sterke Europese onafhankelijke regulator die een stabiel en coherent energiebeleid regisseert, is onontbeerlijk.

4.3. Mobiliteit: vlot, veilig, duurzaam

Mobiliteit is het bindmiddel tussen onze dagelijkse activiteiten: we verplaatsen ons naar school of het werk, om te winkelen, op bezoek te gaan of te reizen. Daarnaast moeten tal van goederen van en naar hun bestemming worden gebracht. We verplaatsen ons meer en meer als gevolg van de demografische groei, de vergrijzing, gezinsverdunning, emancipatie en informatisering. Al die verplaatsingen moeten vlot, veilig en duurzaam kunnen gebeuren.

Vlaanderen wil de Europese draaischijf voor logistiek en transport blijven. Het is daarom van groot belang dat alle belangrijke economische poorten goed bereikbaar

zijn. Dat zorgt voor welvaart en werkgelegenheid. De centrale ligging, de aanwezige kennis en het dichte multimodale transportnetwerk zijn belangrijke troeven.

Volgens recente prognoses zal het personenvervoer in België, zonder volgehouden investeringen en bijkomende maatregelen, tegen 2030 met 20% stijgen tegenover 2008 en het vrachtvervoer tot liefst 68%. De gemiddelde snelheid zou dalen met 29% tijdens de spits en met 16% tijdens de daluren. Het investeringsbeleid van de voorbije jaren moeten we daarom nog versterken, opdat het transportsysteem niet tot stilstand zou komen.

We willen dus bereikbaar blijven, verkeersveiligheid verbeteren en onze regio verder uitbouwen als innovatieve, logistieke groepool. Hierbij is een blijvende uitbouw van een efficiënt, veilig en duurzaam mobiliteitsnetwerk een van de belangrijkste sleutels. Een goede ontsluiting van onze havens, onze luchthavens, onze hoofdstad en de centrumsteden is cruciaal voor onze welvaart en levenskwaliteit. Daarbij is het ook belangrijk dat de gebruiker van het mobiliteitssysteem een correcte prijs betaalt (cfr. bouwsteen 3). Het mobiliteitsbudget zal het gebruik van de meest duurzame verplaatsingswijze stimuleren. Met betrekking tot het openbaar vervoer verlaten we het 'gratis-beleid' van De Lijn. Er komt een rechtvaardiger tarievenbeleid en we versterken het openbaar vervoer aanbod met gerichte uitbreidingen en eigentijdse voertuigen.

Het besef dat er nood is aan een dordacht en versterkt investeringsbeleid op vlak van onze infrastructuur is geen nieuwigheid. Daarom stellen we deze maatregelen voor:

Investeren in een sterk, slim, dynamisch en veilig netwerk

Nooit eerder werd er zoveel geïnvesteerd in Mobiliteit en Openbare werken dan door de huidige Vlaamse regering. In 2013 en 2014 bedraagt het budget telkens meer dan 3,1 miljard euro.

Om de economische poorten in Vlaanderen vlot bereikbaar te houden via weg en water zijn extra inspanningen nodig. De huidige Vlaamse regering heeft daarom beslist om zes duurzame weg- en waterwegprojecten voor 750 miljoen euro op te starten via publiek-private samenwerking. Projecten die niet alleen belangrijk zijn voor de economie, maar evenzeer voor verkeersveiligheid en leefmilieu. De voorbije legislatuur werden al belangrijke infrastructuurwerken op de weg gerealiseerd. Het klaverblad in Lummen zorgt voor een veilige en vlotte kruising van de E313 en de E314. Op cruciale plaatsen werden spitsstroken aangelegd, zoals op de E34 Antwerpen-Ranst en de E40 tussen Sterrebeek en Leuven. De Kempense Noord-Zuid-verbinding, de R4 in het zuiden van Gent en de noordelijke ontsluiting van de luchthaven in Zaventem werden gerealiseerd.

Tegelijk werd ook het openbaar vervoernetwerk vervolledigd met het Brabobus project, de doortrekking Mortsel-Boechout, Deurne-Wijnegem en het Livan-project in Antwerpen. Ook de verlenging van de tramlijn naar Zwijnaarde in Gent is in uitvoering. Investeringen in dynamisch verkeersmanagement werden verzesvoudigd om ons netwerk ook slim te maken. Ook de fietsinvesteringen kregen tijdens deze legislatuur voorrang. Het budget voor fietsinfrastructuur hebben we verhoogd van 60 miljoen euro in de vorige legislatuur tot gemiddeld 100 miljoen per jaar in deze legislatuur. Dat leverde 1.750 kilometer nieuwe of vernieuwde fietspaden op.

CD&V wil in elke provincie doorgedreven investeren in dit sterk, slim en snel netwerk.

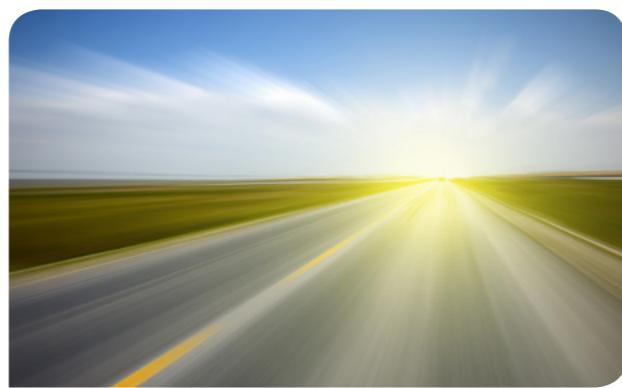
Antwerpen: Masterplan 2020

In Antwerpen voeren we het Masterplan 2020 uit. Alleen de volledige uitvoering van het Masterplan 2020 geeft een antwoord op de verkeersdrukte, de onveiligheid en het sluisverkeer in en om Antwerpen. We vervolledigen het wegennetwerk met de Oosterweelverbinding, met de A102 en de R11bis als belangrijke schakels. De exploitatie van deze nieuwe schakels moet gebeuren met respect voor de concurrentiepositie van de haven en haar ondernemingen. We bouwen het openbaar vervoernetwerk uit met het Brabo 2-project naar het noorden van de stad. Drie nieuwe tramprojecten bereiden we bij voorrang voor (Beveren, Wilrijk en Kontich). Het fietsnetwerk vervolledigen we opdat de fiets een volwaardig alternatief zou zijn. De Royersluis wordt gerenoveerd en de verhoogde bruggen over het Albertkanaal moeten meer vrachtwagens van de weg halen. Tegen 2020 moet de helft van alle verplaatsingen in de Antwerpse agglomeratie met het openbaar vervoer, te voet of met de fiets gebeuren. Alleen op die manier kan Antwerpen een aangename woon- en werkgeving blijven voor iedereen.

Vlaams Brabant en Brussel: fiets-GEN en extra tramverbindingen

Voor de mobiliteit rond Brussel heeft de Vlaamse regering na overleg met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, lokale besturen en heel wat stakeholders de plannen voor de optimalisatie van de Ring rond Brussel goedgekeurd. Er is gekozen voor meer verkeersveiligheid door een scheiding van doorgaand en lokaal verkeer. De plannen respecteren de be-

staande ruimte en behouden belangrijke natuurwaarden zoals het Laarbeekbos in Jette. Slechts zeer lokaal zal de ring meer plaats innemen. Aan de toegankeelijkheid van Brussel raken we niet. Voor de komende vijf jaar is er maar één weg: de goedgekeurde plannen uitvoeren. De aanpak van de Brusselse Ring staat ook niet op zich, maar wordt gecombineerd met de aanleg van het fiets-GEN en bijkomende tramverbindingen. Het gaat dan onder meer over lijn 9 naar Jette, lijn 71 door Elsene, lijn 94 door de Woluwevallei en meer capaciteit met bijkomende bussen. Het MIVB-beheerscontract is bewust heel ambitieus. In de Vlaamse Rand rond Brussel zijn er drie tramprojecten

in voorbereiding. Dat Brabantnet is complementair met het GEN, het voorstadsnet rond Brussel dat meer capaciteit en comfort zal bieden voor het intensieve pendelverkeer naar de hoofdstad. Het GEN zal met lichte treinen en hoge frequentie over aparte sporen rijden. Infrabel heeft daarvoor de hoofdspoorassen naar Leuven en Halle al ontdubbeld en werkt nog aan deze naar Denderleeuw, Ottignies en Nijvel. Ook de nieuwe spoorverbinding in de Europese wijk via de Schuman-Josafat tunnel is in volle uitvoering. De MIVB bouwt het Brusselse metronet voort uit met o.a. een nieuwe lijn Metro-Noord vanuit het Noordstation tot Evere.

Limburg: SALK²

In de provincie Limburg staat de uitvoering van het SALK² voorop, waarin de economische ontsluiting als belangrijk kernthema werd opgenomen. We voeren de Noord-Zuid-verbinding volgens de omleiding uit en bereiden de capaciteitsuitbreiding voor de E313 voor. We verzekeren de ontsluiting van Sint-Truiden naar de E40 en maken werk van de noodzakelijke omleidingen rond Tongeren en Neerpelt. Daarnaast zal de nieuwe sneltramlijn 1 een nieuwe hoogwaardige verbinding tussen Hasselt en Maastricht garanderen. Voor de lijn 2 Hasselt-Maastricht en 3 Hasselt-Neerpelt zijn de voorbereidingen lopende. De bereikbaarheid van de provincie via het spoor is een prioritair aandachtspunt.

Oost-Vlaanderen

In Oost-Vlaanderen wil CD&V de R4 rond Gent en de expresweg N49 bij voorrang afwerken. Deze ombouw wordt in het Meetjesland (Eeklo, Kaprijke) gerealiseerd met noodzakelijke lokale verkeerssingrepes (Ring rond Eeklo, omleiding Lembekel). De N60 trekken we door op het deze legislatuur gekozen tracé. Ook de uitbouw van de N42 tussen Wetteren en Zottegem en de omleiding rond Herzele zijn een noodzaak voor de economische ontsluiting van het zuiden van de provincie. De N41 rond Oudegem en Gijzegem wordt gerealiseerd. In het Waasland wordt het plan van de Wase burgemeesters in uitvoering gebracht met de parallelwegen langs de E17, de oostelijke tangent te Sint-Niklaas en de verbinding tussen de N70 en de N49. Op het water voeren we het programma voor de ombouw van de Dender tegen wateroverlast onverminderd uit. Waar mogelijk combineren we deze beveiliging tegen wateroverlast met een versterkte economische functie voor deze waterweg. We

versteven het tramnetwerk rond Gent, met de uitvoering van de tramverlenging naar Zwijnaarde en starten de werken voor de verlenging naar het UZ Gent.

Voor de ontsluiting van de zeehaven van Gent realiseren we, samen met de Nederlanders, in de komende jaren de nieuwe grote zeesluis in Terneuzen.

West-Vlaanderen: Vlaamse baaien

In West-Vlaanderen wordt de A11 afgewerkt en realiseren we de ombouw van de N49 tussen Damme en Maldegem. In de Brugse regio maken we met de renovatie van de Dammepoortsluis en de Steenbruggebrug een prioriteit van de economische bereikbaarheid van de zeehaven van Zeebrugge met aandacht voor de verkeersleefbaarheid in het Brugse centrum. In het zuiden van de provincie vervolledigen we de ringstructuren rond Kortrijk en Tielt zodat beide steden hun sociaal-economische uitdaging ten volle kunnen gaan. We bouwen de bereikbaarheid van de Westhoek en de Westkust uit met de A19. Prioritair is de modernisering van de kusttram voorzien en treffen we de voorbereidingen voor het verlengen van het kusttramtraject Koksijde-Veurne.

We verzekeren met het SHIP-project de maritieme toegang van de Zeebrugse haven en werken samen met de private sector voor de uitvoering van de Vlaamse baaien. Intussen werken we fase 0 van het plan, het kustveiligheidsplan, af om onze kust tegen overstromingen te beschermen.

Verkeersveiligheid: nul verkeersdoden tegen 2050

Verkeersveiligheid staat centraal bij alle infrastructuurwerken. Voor de gewestwegen wordt een lijst van de 809 geïdentificeerde gevaarlijke punten afgewerkt.

Het is geen toeval dat de verkeersveiligheid de voorbije vijf jaar significant verbeterd is. In 2008 telden we in Vlaanderen nog 495 verkeersdoden, in 2012 381. Dat is een daling met 23%. Onze ambitie is: 0 verkeersdoden, gebaseerd op de *'vision zero'*. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel. Het nieuwe Mobiliteitsplan Vlaanderen stelt 0 doden tegen 2050 voorop.

Na de 6de staatshervorming liggen de sleutels voor het verkeersveiligheidsbeleid bijna volledig in handen van de regio's. Om de hoopvolle resultaten uit de voorbije jaren in de toekomst aan te houden, halen we het maximum uit deze nieuwe bevoegdheden. We maken werk van een betere rijopleiding, doelgroepgerichte vorming en doen aan sensibilisering. CD&V wil handhaving bij voorkeur laten gebeuren met innovatieve slimme oplossingen. We zorgen voor meer samenwerking tussen de federale overheid en de regio's om hinder te beperken die het gevolg is van ongevallen op de weg. Alleen zo kunnen we het aantal ongevallen en verkeersslachtoffers terugdringen.

Meer verkeersveiligheid versterkt het welzijn en de welvaart van de Vlamingen. Meer verkeersveiligheid is niet alleen een kwestie van mensenlevens redden. Het heeft ook een grote economische impact door bijvoorbeeld materiële schade, economische schade ten gevolge van verlies aan arbeidsproductiviteit of door file-uren bij incidenten op de weg. Ons verkeersveiligheidsbeleid investeert permanent in veiligere wegen en stimuleert een levenslang traject van verkeersopvoeding en mobiliteitsbewustzijn. Het zorgt ook voor gerichte handhaving (controles daar waar en wanneer het moet) en leert uit de echte oorzaken van ongevallen (meten is weten). Daarnaast doet het een beroep op de verantwoordelijkheids-

zin van elke weggebruiker, ongeacht de verplaatsingswijze en ongeacht de leeftijd om zich een veilig verkeersgedrag een leven lang aan te houden.

Fiets: kwaliteitsvol routenetwerk

CD&V wil een kwaliteitsvol fietsroutenetwerk voor woon-werk-, voor woon-schoolverkeer en voor recreatief gebruik. Uit onderzoek naar het verplaatsingsgedrag van Vlamingen blijkt dat we zelfs voor heel korte afstanden te snel naar de auto grijpen. Er is dus nog veel ruimte voor de fiets in ons verplaatsingsgedrag. Meer veilige en comfortabele fietspaden, fietstunnels en fietsbruggen maken fietsen aantrekkelijker. De uitbouw van het functioneel fietsroutenetwerk staat voorop. CD&V wenst het investeringsritme van gemiddeld 100 miljoen euro per jaar aan te houden.

Spoorvervoer: voorrang aan de reiziger

Mensen moeten gestimuleerd worden om duurzame mobiliteitskeuzes te maken: stappen, trappen en het openbaar vervoer zijn te verkiezen. De openbare vervoersmaatschappijen moeten klantgericht denken en handelen. CD&V wil reizigers voor het openbaar vervoer winnen met een kwaliteitsvol, betrouwbaar, stipt en gebruiksvriendelijk openbaar vervoer. Dit vergt respect voor de noden van de verschillende leeftijdsgroepen en de minder mobiele mensen.

Een geïntegreerd openbaar vervoeraanbod staat voor CD&V voorop. Daarom is over het openbaar vervoeraanbod structureel overleg nodig tussen de regionale vervoersmaatschappijen en de NMBS. Het overleg moet een vlotte gegevensuitwisseling mogelijk maken, een goede afstemming van de verschillende vervoersplannen garanderen en een open platform bieden voor vervoersdata dat nodig is om beleid te kunnen voeren. Het

overleg moet ook een doorgedreven tarief- en ticketintegratie nastreven. Zo kan het een geïntegreerde benadering van openbaar vervoerverplaatsingen opleveren en een betere concurrentiële positie van de verschillende openbaar vervoersmaatschappijen in de keuze van vervoerswijzen.

Sinds begin 2013 heeft Vlaanderen haar eigen spoorwegstrategie opgesteld. Daarin worden 51 infrastructuurprojecten opgesomd die een uitbreiding van de huidige spoorinfrastructuur betekenen. Een aantal van deze prioriteiten is al opgenomen in het meerjareninvesteringsplan dat de federale overheid goedkeurde. Het Vlaams Gewest heeft daarnaast nog 8 speerpuntprojecten overgemaakt aan de federale regering voor een totaal investeringsbedrag van 987 miljoen euro aan federale middelen. Het gaat om:

- De ijzeren Rijn
- De tweede spoorontsluiting van Antwerpen
- Beseining spoorbundels Antwerpen rechteroever
- verbinding Mol-Hassel
- verbinding Hasselt-Neerpelt
- 3e spoor Antwerpen-Gent
- Lijn Gent-Eeklo en Gent-Zelzate
- Lijn Puurs-Dendermonde en Dendermonde-Aalst

Gelet op het bovenregionale belang van de IJzeren Rijn vraagt CD&V dat dit project niet op de regionale enveloppe wordt aangerekend.

Zowel de dienstverlening aan de klant als de financiële resultaten zijn ontoereikend. De afgelopen regeerperiode werd de NMBS-groep hervormd. Er kwam een 'Nieuwe NMBS' die de nadruk zal leggen op de belangen van de klant. Samen met de nieuwe beheerscontracten en het nieuwe vervoersplan moet dit de NMBS omvormen tot een klantvriendelijke organisatie waar ook de spoormannen en -vrouwen opnieuw fier op kunnen zijn.

CD&V wil de komende regeerperiode een kwaliteitsvolle groei, betere stiptheidscijfers, een verhoogde toegankelijkheid en verbeterde veiligheid, een eerlijk en gericht tarievenbeleid en een NMBS die

beter voorbereid is op de toekomst met concurrentie van andere spooroperatoren. Vlaanderen zal eveneens eigen investeringen in spoorinfrastructuur kunnen doen, los van een 60/40-verhouding en bovenop het federale meerjareninvesteringsplan.

Investeren in waterwegen en havens: meer overslagmogelijkheden

We promoten het goederenvervoer langs het water met investeringen in onze zeehavens en door overslagmogelijkheden met spoor- en waterwegen op te waarderen. Momenteel wordt de Deurganckdoksluis gebouwd. De grootste sluis ter wereld zal zorgen voor een vlotte ontsluiting

van de Waaslandhaven. De sluis wordt 500 meter lang en 68 meter breed. De optimale maritieme toegang tot de Gentse haven verzekeren we met de uitvoering van de sluis in Terneuzen, in samenwerking met Nederland. Voor de maritieme toegankelijkheid van Zeebrugge is er het SHIP-project gerealiseerd.

Door te investeren in spoor- en waterwegen die deel uitmaken van een Europees netwerk, wordt het hinterland van de havens bereikbaarder. We hebben het ondermeer over de Seine-Scheldeverbinding richting Frankrijk. Hiervoor is er een verbeterde doortocht in Kortrijk en zijn er werken aan gang voor een verbetering van de doortocht in Harelbeke en Wervik. Ook de verruiming van het vak Wijnegem-Antwerpen van het Albertkanaal en de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal dragen hiertoe bij.

Om bedrijven te stimuleren om zich aan het water te vestigen, ondersteunen we blijvend de aanleg van kaaimuren. De bedrijven kunnen een beroep doen op logistieke consulten en transportdeskundigen.

Ketenmobiliteit: met verschillende vervoersmiddelen van deur tot deur

De komende vijf jaar wil CD&V ketenmobiliteit. Ketenmobiliteit streeft naar een naadloze doorstroming van deur tot deur dankzij gebruik van verschillende vervoersmodi. De verschillende vormen van openbaar vervoer worden op elkaar afgestemd zodat overstappen vlot en logisch verloopt. De capaciteit ervan moet aangepast zijn aan de reële behoeften. Het voor- en natraject zijn van belang, o.a. door middel van voldoende fietsstallingen en parkeergelegenheid en flexibele

overstapmogelijkheden (bv. deelfietsen en deelauto's). Ketenmobiliteit kan alleen werken met een volledige tarief- en ticketintegratie.

Er komt één intermodaal langetermijnplan dat aangeeft hoe we ons openbaar vervoersnetwerk van de toekomst zien en dat alle modi - trein, tram, bus, metro - op elkaar afregelt. Naast een geïntegreerd aanbod met slimme deur-tot-deur-oplossingen werken we aan een één ticketstelsel. De (hoofd)haltes van het openbaar vervoer worden mobiliteitsknooppunten met vlotte overstapmogelijkheden.

Het mobiliteitsbeleid streeft ernaar om de impact van het verkeer op mens en milieu te beperken zonder dat we de sociale en economische functie van mobiliteit ondernemen. Door een modale verschuiving te stimuleren in de richting van personen- en goederenvervoer per fiets, openbaar vervoer of binnenvaart, kan Vlaanderen de impact op mens en milieu beperken. Logistieke consulten dragen bij tot deze modale verschuiving. We voorzien de inzet van bijkomende logistieke consulten, bijvoorbeeld gericht op de voedingssector.

Intelligente mobiliteit: van 4 naar 25 miljoen

Een slimme en flexibele verkeers- en vervoersorganisatie vergt de inzet van dynamisch verkeersmanagement (DVM) en moderne technologische toepassingen. Ook in de toekomst blijven we investeren in intelligente transportsystemen (ITS) en in DVM: het budget werd in de huidige legislatuur opgetrokken van 4 naar 25 miljoen euro per jaar. Technologische en organisatorische innovaties zowel in de infrastructuur als in de voertuigen zelf (bv. intelligente snelheidsaanpassing,

automatisch afstand houden) hebben als doel om het huidige netwerk in Vlaanderen optimaal, dynamisch en veilig te kunnen uitbreiden.

4.4 Een smart grid voor overheidsinformatie: open data

In de digitale informatiemaatschappij van de 21e eeuw wordt het in *real time* beschikken over de meest nauwkeurige informatie meer en meer beschouwd als een kritische economische inputfactor. Volgens de economische theorieën leidt 'perfecte informatie' tot een vermindering van zoek- en transactiekosten en verbetert het de marktwerking. Een per-

formant informatiebeleid van de overheid kan de economie zeer stimuleren. Dat kan op verschillende niveaus.

Ten eerste vraagt de overheid veel informatie van burgers en bedrijven. Het werken volgens het principe van 'eenmalig opvragen van informatie, meervoudig gebruik' leidt tot grote administratieve vereenvoudiging. Verschillende overheidsdiensten en lokale besturen hebben al grote stappen gezet. Er moet nu dringend een actieplan komen dat de verschillende overheden in ons land toelaat hun informatie efficiënt en kosteloos met

elkaar uit te wisselen. We moeten komen tot één groot netwerk, waarin alle overheidsdiensten betrokken zijn, een *smart grid* voor overheidsinformatie.

Ten tweede beschikt de overheid over enorme hoeveelheden relevante informatie. Voor bepaalde types van informatie is zij marktleider, denk maar aan de meest recente informatie over ruimtelijke ordening, vergunningen en activiteiten die mogen ontwikkeld worden op bedrijventerreinen. Daarnaast is ook de informatie over de locatie en de beschikbaarheid van erkende scholen, onderzoeksinstellingen, ziekenhuizen en kinderopvang cruciaal. Alsook een zicht op de aanwezige mobiliteitsoplossingen. Al die informatie bepaalt mee het keuzegedrag van werknemers en werkgevers om ergens te gaan wonen, werken en ondernemen.

De overheid moet nog op veel grotere schaal haar informatie beschikbaar stellen aan burgers en ondernemingen. Dat heet '*open data*'. Indien mogelijk, doet ze dat het best kosteloos. Burgers en bedrijven moeten dus kunnen aansluiten op de *smart grid*. Zo stelt de Vlaamse overheid kosteloos haar integrale adressenbestand ter beschikking van bedrijven. Hiermee kunnen die tijdsverminderingen boeken.

Op het stuk van ruimtelijke ordening en openbare werken zijn in Vlaanderen en Brussel grensverleggende toepassingen gebouwd, zoals de digitale stedenbouwkundige vergunning en de digitale planaanvraag bijwerken in de buurt van kabels en leidingen. De administratieve kostenbesparing lopen op tot 80% in

vergelijking met de vroegere werkwijze. Ook toepassingen die verkeershinder aangeven, leiden tot grote efficiëntie-winsten. Zo heeft de Vlaamse overheid een instrument gelanceerd waarmee je kunt consulteren waar en wanneer er werken gepland zijn op je reisweg en of

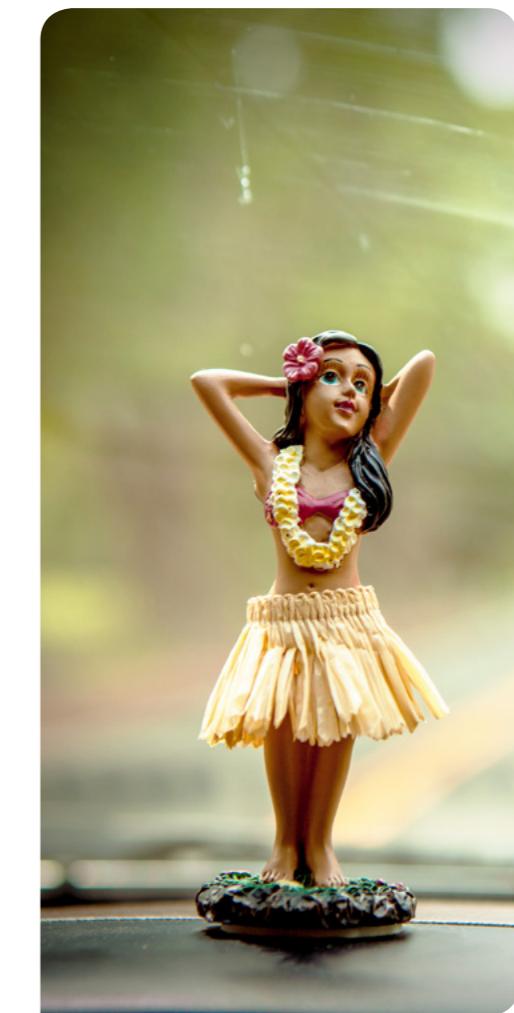
er omleidingen zijn. Met hetzelfde portaal kunnen nutsbedrijven en gemeenten ook hun werken aan straten en nutsleidingen in synergie op elkaar afstemmen. De Vlaamse overheid heeft eind 2013 ook het informatieportaal 'geopunt.be' gelanceerd. Het is een interactieve toegang tot de meest uiteenlopende informatie, gekoppeld aan de geografische ligging.

Federaal is de uitbouw van *e-government* aan de orde: de opvraging van informatie moet vaker elektronisch gebeuren, bijvoorbeeld door de uitrol van *e-procurement*. Met het *only-once-principe*, gekoppeld aan het concept van authentieke bronnen, veralgemeen we stapsgewijs de interne elektronische communicatie. Dienst-integratoren verzorgen de verbindingen die in en tussen overheden alle beschikbare informatie toegankelijk maken. De externe communicatie kan beter door aangetekende verzendingen en papieren formulieren te vervangen door elektronische varianten. Ten slotte zorgen we er voor dat burgers en ondernemingen formulieren in handen krijgen die zoveel mogelijk vooringereld zijn. Door al deze initiatieven verlagen we de administratieve kosten voor overheden, burgers en ondernemingen en verhogen we de kwaliteit van de gegevens en verzekeren we de informatieveiligheid. Dat laatste gebeurt door de uitbouw van cybersecurity.

mulieren in handen krijgen die zoveel mogelijk vooringereld zijn. Door al deze initiatieven verlagen we de administratieve kosten voor overheden, burgers en ondernemingen en verhogen we de kwaliteit van de gegevens en verzekeren we de informatieveiligheid. Dat laatste gebeurt door de uitbouw van cybersecurity.

De overheid biedt de e-id applicaties op grote schaal aan. Bedrijven en organisaties kunnen daarop inspelen door de applicaties te installeren en te gebruiken voor bijvoorbeeld reserveringen, informatieverstrekking aan vooraf gedefinieerde groepen, het bijhouden van klantenkaarten, enzovoort. Na de identificatie kan ook de handtekening volgen, zodat ook transacties tussen marktspelers vlot elektronisch kunnen verlopen. Ten slotte wil CD&V een integratie van alle kaarten in één, door de overheid gecertificeerde kaart of identificatiesoftware.

CD&V wil dat de Belgische overheden een absolute koploper worden op wereldvlak voor *e-government* en *e-society*. Dat kan enkel als publieke en private spelers goed samenwerken. Er zijn stimuli nodig voor innovatieve data- en procesoplossingen voor mobiliteit, handel, productie en B2B- en overheidsdiensten.

VERSTERKT
ONDERWIJS-
AANBOD

05

BOUWSTEEN 5

EEN VERSTERKT ONDERWIJSAAANBOD: DE HID- DEN CHAMPIONS VAN MORGEN ZITTEN VANDAAG OP DE SCHOOLBANKEN

Wij hebben sterk onderwijs in Vlaanderen. We zijn terecht trots op de kwaliteitsvolle inhoud die onze kinderen algemeen vormt en voorbereidt op leven en werk. We zijn terecht trots op onze vrijheid van onderwijs die het grote engagement van schoolteams aanwakert en verklaart. We zijn trots op onze professionele leerkrachten die de beste garantie zijn voor de voorbereiding van jongeren op een volwaardige rol in de wereld van morgen. Onderwijs biedt elke leerling de gelegenheid om zich te ontplooien en om zijn verantwoordelijkheid op te nemen in een geglobaliseerde en hoogtechnologische samenleving die snel en voortdurend verandert.

Leerkrachten, directies en schoolbesturen vinden in de sterkte van ons onderwijs de kracht om die verandering ook op school een plaats te geven. Onderwijsverandering groeit van onderuit. Dat we sterk onderwijs hebben, blijkt uit recente resultaten van internationaal vergelijkend onderzoek (zoals PISA). Diezelfde resultaten geven ook aan dat het behoud van onze internationale toppositie niet vanzelfsprekend is. De vergelijking met andere landen en met de eigen resultaten uit 2003 noopt tot alertheid. De '*hidden champions*' van morgen zitten vandaag nog op de schoolbanken. We willen elke leerling de kans geven het beste uit zichzelf te halen en hem of haar voorbereiden op hoger onderwijs of een kwaliteitsvolle baan.

Die taak vindt CD&V te belangrijk om aan anderen over te laten. We hebben zelf een plan klaar met oplossingen voor alle facetten van het onderwijs. We willen onze leerlingen, leerkrachten, directies en schoolbesturen sterker maken. Dat zal ons toelaten om onze topkwaliteit te behouden en verbeterpunten als ongekwalificeerde uitstroom aan te pakken. Onderwijs is een hoeksteen in ons sociaaleconomisch plan. Sterk onderwijs is noodzakelijk voor een innovatieve, economische groeipool. Ons menselijk kapitaal is onze enige echte hernieuwbare energie in Vlaanderen. Het doel van onderwijs is uiteraard veel breder dan investeren in menselijk kapitaal voor onze economie. Meer dan ooit hangt de toekomst van Vlaanderen, van welvaart en welzijn, af van de manier waarop we omgaan met alle talenten.

5.1 De leerling centraal

De overtuiging dat we alle leerlingen op hun hoogste niveau kunnen brengen, is het uitgangspunt voor sterk onderwijs. We vertrekken van de mogelijkheden van iedere leerling en werken drempels weg. Leerlingen kunnen rekenen op een sterke begeleiding en ondersteuning, ook onderweg naar het hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt.

We verhogen de participatie aan onderwijs

De vrije schoolkeuze van ouders en leerlingen blijven we verdedigen. In regio's met capaciteitsproblemen nemen we initiatieven om die schoolkeuze te laten samengaan met optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen. Onderwijs vanaf drie jaar vinden we een recht voor ieder kind en een plicht voor iedere ouder. De deelname aan kleuteronderwijs willen we voor elk kind garanderen. In het secundair onderwijs gaan we samen met onderwijspartners en ouderverenigingen op zoek naar mogelijkheden om de kostprijs te milderen.

We optimaliseren de leertrajecten van leerlingen: geen regressie naar de middelmaat

CD&V wenst maatregelen die leerwinst garanderen en behouden. Doorheen het hele onderwijstraject zorgen we voor een nauwgezet studiekeuzeproces waarin talenten en interesses van leerlingen doorslaggevend zijn. In het lager onderwijs behouden we een geïntegreerde benadering, maar investeren we in de laatste jaren nog meer in het ontdekken en ontwikkelen van talenten.

Voor het onderwijsaanbod in de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs maken we een aanbod dat waarmaakt wat het belooft. Praktisch gerichte opleidingen leiden tot een baan op de arbeidsmarkt, abstracte opleidingen garanderen doorstroomkansen in het hoger onderwijs die jonge mensen op weg zetten naar een passende baan. Vandaag zijn te veel opleidingen doodlopende straten en dat willen we vermijden. We waren verwante en onproductieve debatten over de bandbreedte van de eerste graad en gaan voor meer differentiatie, meer verdieping voor de sterken en remediering voor wie niet juist georiënteerd werd. In ons onderwijsmodel is er geen plaats voor regressie naar de middenmaat, omdat we alle talenten ten volle willen ontwikkelen tot het hoogst haalbare niveau.

We boren het aanwezige talent beter aan door het STEM-actieplan voort uit te voeren. In het stelsel van leren en werken bieden we leerlingen die ervoor kiezen een gepast traject aan op basis van een grondige screening. Verschillen in statuut en verloning nemen we weg. Drempels voor scholen om te kiezen voor werkplekken en voor werkgevers om werkplekken aan te bieden verdwijnen. Leren in bedrijven waar scholen en bedrijven elkaar vinden, stimuleren we en ook hier nemen we drempels weg.

We verbeteren de begeleiding van leerlingen

CD&V wil een beter functionerende leerlingenbegeleiding en alle overlappingen en versnippering in het aanbod aan leerlingenbegeleiding wegwerken. De opdrachten van ouders, school, CLB, de welzijns- en gezondheidssector en andere actoren moeten beter sporen. Voor de stap naar het hoger onderwijs vertrekt CD&V van een goede schoolloopbaanbegeleiding in het secundair onderwijs en een goede aanvangsdiagnostiek in het

hoger onderwijs. Oriëntatieproeven in het secundair onderwijs en ijkkingsproeven in het hoger onderwijs zijn belangrijke elementen voor een begeleidingstraject.

We optimaliseren de kansen van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, stappen af van een medisch deficiëntie-denken en evolueren door naar een sociaal-contextueel model, waar zowel in het buitengewoon als in het gewoon onderwijs onderwijs- en zorgbehoeften primeren.

Omwille van gelijke onderwijskansen en om alle leerlingen - ook de sterkeren - uit te dagen, is omgaan met diversiteit essentieel in het onderwijs. We willen scholen en leerkrachtenteams uitdagen en kansen bieden. Leerlingenkenmerken blijven mee bepalend voor de subsidiëring van het kleuter- en leerplichtonderwijs. Samen met alle onderwijsactoren zoeken we een optimale invulling van onderwijs-tijd en vakantie.

5.2 De leerkracht voorop

Onderwijs is nooit sterker dan de kwaliteit van zijn leerkrachten. Leerkrachten zijn mensen met een groot hart voor kinderen en jongeren. Ze activeren de ontwikkeling en het leren. Ze stimuleren kinderen en jongeren om hun talenten te ontwikkelen. Ze doen dat door hoge verwachtingen te stellen aan elk kind. Vakbekwame leerkrachten bepalen de kwaliteit van ons onderwijs. Zij maken het verschil.

We versterken de lerarenopleiding

We hebben de beste leerkrachten nodig en leggen de lat hoog. Goede aanvangsdiagnostiek, begeleiding en voorbereidende trajecten laten toe om hun talenten optimaal te ontwikkelen en het vereiste hoge kwaliteitsniveau te bereiken. De instroom wil CD&V versterken en verruimen en we laten ons daarbij onder andere inspireren door 'Teach First UK':

we trekken excellente talenten aan, leiden ze op en stellen ze te werk in scholen met een hoge populatie indicatorleerlingen. Van elke school verwachten we een sterk engagement bij het begeleiden van stagiairs.

Meer ruimte voor een sterk HRM-beleid

Scholen krijgen van CD&V meer ruimte om een sterk HRM-beleid te voeren dat er ook voor zorgt dat beginnende leerkrachten een aangepaste opdracht en een performante aanvangsbegeleiding krijgen. Het laat toe dat ervaren leerkrachten nieuwe uitdagingen kunnen aangaan naast of in de plaats van hun lesopdracht. Taakbelasting wordt bepalender voor hun opdracht. Continue professionalisering en competentieontwikkeling zijn voor elk personeelslid een recht. Het zorgt er voor dat ze beter

kunnen omgaan met diversiteit en veranderingen. We dagen scholen uit om voor alle leerkrachten en hun team professionaliseringstrajecten samen te stellen.

We stimuleren bestuurlijke schaalvergroting zodat directies opnieuw ruimte krijgen om zich op hun corebusiness toe te leggen en een krachtig beleid te ontwikkelen dat meer werkzekerheid biedt aan jonge leerkrachten, betere vervangingsmogelijkheden creëert of een pool van senior-leerkrachten mogelijk maakt die jonge leerkrachten begeleidt. Scholen krijgen ruimte voor overleg tussen de leerkrachten, voor de versterking van onderlinge coaching en voor meer mogelijkheden om na te gaan hoe ze functioneren in de klas. We ondersteunen scholen die investeren in teamvorming, loopbaanbegeleiding, *co-teaching* en het verspreiden van goede praktijken. Het vasthouden in het onderwijs van startende leraars is absoluut noodzakelijk voor het terugdringen van het lerarentekort. CD&V wil daarom meer werkzekerheid voor startende leraars, meer begeleiding, meer mogelijkheden om *on the job* te leren.

We trekken leraars aan met een verhaal buiten het onderwijs

Nieuwe maatregelen maken het mogelijk dat personen uit andere sectoren dan het onderwijs, met sterke en geschikte competenties, de stap naar het onderwijs zetten. Dat doet CD&V bijvoorbeeld met flexibele leeroutes en opleidingstrajecten, het waarderen van elders verworven competenties en het voor langere periodes uitwisselen – in samenwerking met sectoren en bedrijven – van personeelsleden.

5.3 Verandering stimuleert

Onderwijs staat open voor de wereld en voor de snelle veranderingen die zich voordoen. We willen een brede vorming waarmaken waarin talen en cultuur, wetenschap en techniek, creativiteit en ondernemerschap, mens en samenleving, een plaats hebben. Naast de cognitieve ontwikkeling hebben ook de sociale, persoonlijke, artistieke, lichamelijke en morele ontwikkeling hun belang in het onderwijs. CD&V gaat voor breed leren: “*Learning to learn, learning to do, learning to live together and learning to be*”. Ons onderwijs van de toekomst is innovatie- en ontwikkelingsgericht. Jongeren leren hoe ze zich aanpassen aan nieuwe situaties en omgevingen en steeds evoluerende kennis.

We evalueren de eindtermen, toetsen ze aan de behoeften van de 21ste eeuw en geven scholen meer vrijheid voor het invullen van hun curriculum. We willen een brede vorming waarmaken waarin talen en cultuur, wetenschap en techniek, creativiteit en ondernemerschap, mens en samenleving, een plaats hebben. Naast de cognitieve ontwikkeling hebben ook de sociale, persoonlijke, artistieke, lichamelijke en morele ontwikkeling hun belang in het onderwijs.

Leren is een rode draad die van in de kindertijd tot ver in het beroepsleven doorloopt.

We stemmen de verschillende onderwijsniveaus beter op elkaar af en zorgen ook voor betere afstemming op de arbeidsmarkt. Ondernemingen worden aangespoeld om materiaal ter beschikking te stellen van de leerlingen in en buiten de scholen waardoor ook stages zinvoller worden. In elke opleiding is werkplekken aanwezig, bijvoorbeeld door alterne-

rend leren, stages, kennismakingen met beroepen in het kader van studiekeuze ... Overheid, sectoren en bedrijven hebben als opdracht om dit mee mogelijk te maken.

Om op alle opleidingsniveaus werkplekken mogelijk te maken, in het hoger onderwijs en in beroepsopleidingen, wil CD&V:

- een erkennings- en ondersteuningsregeling voor ondernemingen;
- systemen van begeleiding van leerlingen en werkzoekenden op de werkplek;
- een duidelijke regiefunctie.

We stimuleren ondernemingszin en ondernemerschap, met een leerlijn van kleuter- tot hoger onderwijs en door partners van de school in de klas te halen om ondernemerschap te bevorderen, onder andere op die ogenblikken dat leerkrachten op bedrijfsstage zijn.

We verlagen de taaldrempeel op school door een goede kennis van het Nederlands te verwezenlijken bij alle kinderen. Leerlingen van wie het Nederlands niet de gebruikelijke taal is, krijgen een aanvullend taalaanbod. Ouders met een andere thuistaal moedigen we aan om Nederlands te leren.

Het taalvoordeel dat we als Vlamingen traditioneel hebben, laten we niet verloren gaan. De kwaliteitslat voor het onderwijs in vreemde talen leggen we hoog. Minstens twee vreemde talen zijn in het secundair onderwijs vanzelfsprekend en in het basisonderwijs starten we CLIL-projecten. (*Content and Language Integrated Learning*)

We stimuleren samenwerkingsverbanden met andere scholen of organisaties in binnen- en buitenland om een grotere leerlingenmobiliteit mogelijk te maken. Ook stages in het buitenland, in het bijzonder voor leerlingen uit technische en arbeidsmarktgerichte studierichtingen, moet gestimuleerd worden. Via uitwisselingsprogramma's van 'native speakers' krijgen ook leerkrachten meer mobiliteitskansen.

5.4 Engagement: voorwaarde voor sterk onderwijs

Iedere Vlaamse school is een warme en veilige plek die het leer- en leefproces stimuleert. Leerlingen krijgen kansen om competenties te verwerven in het deeltijds kunstonderwijs, door werkplekken of door een engagement in het gemeenschapsleven. De brede school van morgen blijft verbonden met haar lokale en regionale omgeving, maar ook met Europa en de wereld.

De school van de toekomst kan rekenen op moderne infrastructuur en een goede didactische en ICT-uitrusting. We verbeteren en versoepelen de regelgeving voor een duurzame en toegankelijkere scholenbouw. Gelet op de omvang van de noden en de beperkte middelen is één enkele wonderformule op het vlak van infrastructuur niet realistisch. Daarom voorzien we overheidsmiddelen en PPS-formules die ontspruiten uit de lokale realiteit. We willen de mogelijkheden verkennen van formules zoals de volkslening aan scholenbouw, de mogelijkheid van crowdfunding, de fiscale aftrek voor giften aan scholen ... Voor (nijverheids)technische en beroepsgerichte opleidingen in het secundair onderwijs voorzien we middelen voor didactische uitrusting.

In een brede school brengen we leer- en leefervaringen bij elkaar, in een omgeving die een brede ontwikkeling van iedere leerling bevordert. We betrekken anderstalige en sociaal zwakkere leerlingen zoveel mogelijk bij het vrijetijdsnetwerk waar ze hun talenten kunnen ontwikkelen en hun Nederlands kunnen oefenen.

Samen met de Vlaamse gemeenten en andere aanbieders laten we het deeltijds kunstonderwijs creativiteit en artistieke competenties ontwikkelen bij kinderen en (jong)volwassenen. We garanderen de nabijheid en toegankelijkheid en stimuleren een nauwe samenwerking met het leerplichtonderwijs en vrijetijdsactoren.

De evaluatie van het volwassenenonderwijs moet er in ieder geval toe leiden dat nog meer mensen toegang krijgen tot levenslang en levensbreed leren. We kiezen voor schaalvergroting en voor een harmonisering van de regelgeving die bijdraagt tot een hogere participatie en tot de kwaliteit van het volwassenenonderwijs en de basiseducatie.

5.5 Vertrouwen is de brandstof van de onderwijsmotor

CD&V geeft zijn vertrouwen aan en werkt samen met sterke school- en instellingbesturen, die autonomie hebben over en verantwoordelijkheid nemen voor de manier waarop ze onderwijs organiseren en aanbieden. Ze staan in voor het doeltreffend aanwenden van de beschikbare middelen en het optimaal inzetten van het personeel en leggen daar ten aanzien van de samenleving en de overheid verantwoording over af.

We laten de subsidiariteit ten volle spelen en geven de school terug aan de leerlingen, leerkrachten en de directie. We willen een deregulering, een sterke, niet verstikkende kwaliteitsbewaking en een daling van de administratieve werklast voor leerkrachten en directie. We bevestigen ons vertrouwen in besturen die verantwoordelijkheid opnemen voor ons onderwijs en zetten het constructief overleg voort, in het bijzonder met partners die een grote representativiteit hebben.

De evaluatie van de werkingsmiddelen van het basis- en secundair onderwijs leidt ertoe dat alle scholen over voldoende middelen beschikken om iedere leerling realiteitsbetrokken en rijk onderwijs te garanderen. Ook hier werken we het verschil weg tussen kleuter- en basisonderwijs.

We stimuleren in het basis- en secundair onderwijs een bestuurlijke schaalvergroting die schoolbesturen toelaat om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan. Ook bij nieuwe bestuursmodellen garanderen we een sterke lokale inbedding van het openbare basisonderwijs.

06

BANENPACT
EN MODERN
SOCIAAL
OVERLEG

BOUWSTEEN 6

EEN BANENPACT VIA EEN MODERN SOCIAAL OVERLEG

Het sociaal overleg heeft na de Tweede Wereldoorlog de basis gelegd voor een lange periode van economische bloei. Akkoorden vertrokken steeds van een afriul tussen het verhogen van de productiviteit, loonsverhogingen, arbeidsomstandigheden en een uitbouw van de sociale zekerheid. Voldoende groei was dus een essentiële component in dit model. Dat verklaart meteen waarom het overleg de voorbije jaren moeilijker loopt. De gemiddelde groei is gedaald van ruim meer dan 3% per jaar naar minder dan 1% nu. Het smeermiddel voor het overleg is opgebruikt.

De eerste les is dus dat groei belangrijk blijft. Zonder groei is sociale herverdeling veel moeilijker: wat de ene meer krijgt, krijgt de andere minder. Maar realisme is gepast: waar we vele decennia lang grote productiviteitsprongen hebben kunnen maken dankzij de integratie van betere technologieën en productieprocessen, moeten we nu zelf de technologische grenzen verleggen door innovatie. Ook het sociaal overleg moet de omslag maken naar de nieuwe realiteit van de innovatie- en kenniseconomie. Bovendien zorgt de vergrijzing van de bevolking voor extra druk op onze groeimogelijkheden. We kunnen er dus niet blindelings op vertrouwen dat we uit onze problemen zullen groeien.

Voor sommigen is het gebrek aan resultaten op het interprofessioneel niveau een argument om de essentie van het sociaal overleg in vraag te stellen en meer macht te leggen bij de politiek. Dat doet de talrijke akkoorden die wel nog bereikt worden grote oneer aan. Ook interprofessioneel zijn er nog altijd partners die hun verantwoordelijkheid nemen en akkoorden bereiken, zoals recent gebleken is in het dossier arbeiders-bedienden. De vraag is dus helemaal niet of we sociaal overleg nog belangrijk vinden. We zijn overtuigd dat maatregelen maar tot duurzaam resultaat kunnen leiden als ze breed gedragen zijn. Die gedragenheid kan enkel tot stand komen door permanent overleg met de sociale partners. Zij brengen expertise binnen in de besluitvorming. Problemen verdwijnen niet door er niet meer over te praten. Het komt er dus vooral op aan om een nieuw elan te geven aan het overleg.

De tweede les is daarom dat we ook het sociaal overleg onder een vergrootglas moeten leggen. Hoe kunnen we dit overleg zo veranderen dat het zijn ruimschoots bewezen meerwaarde behoudt? Dat is natuurlijk geen vraag voor de politiek alleen. We hebben nood aan een nieuw Sociaal Pact. Een pact tussen de overheden en de sociale partners. Een Sociaal Pact biedt een sterk antwoord op de uitdagingen voor ons sociaal model én leidt tot een meer efficiënt en effectief gebruik van budgetten.

Banenpact: werkzaamheidsgraad naar 76%

Om ons welvaartsniveau op peil te houden, moeten we meer dan ooit streven naar een situatie van volledige tewerkstelling. Dit kan door de werkzaamheidsgraad tegen 2020 naar 76% te brengen: meer mensen aan de slag in gemiddeld langere loopbanen en in meer werkbare jobs. Daarbij geldt een nieuw paradigma: bedrijven en overheid stevenen af op een krimpend arbeadsaanbod. Dat is zeker het geval in Vlaanderen omdat de werkgelegenheidsgraad daar al hoger ligt, de werkloosheid lager is en de impact van de vergrijzing zich sneller zal laten voelen. Om ons doel te realiseren, willen we

met de sociale partners een ambitieus banenpact met vijf grote luiken samenstellen: opleiding, stages en werkervaring, strijd tegen de jeugdwerkloosheid, langere loopbanen en kansengroepen. CD&V ziet ook heil in een lokaal arbeidsmarktbeleid.

Opleiding en activering

Goed onderwijs is de basis voor sterke kansen op de arbeidsmarkt. Zie daarvoor de voorstellen in bouwsteen 5. Om te beantwoorden aan de soms onvervulde

vraag naar technische kwalificaties in het bedrijfsleven moeten de waarde en het economisch rendement van opleidingen in het technisch en beroepsonderwijs worden beklemtoond; de harmonisering van de statuten arbeiders-bedienden draagt daartoe bij.

Ontslagpremies moeten een opstap naar ander werk betekenen. De premie moet verplicht gedeeltelijk naar opleiding gaan. Een ontslag is niet alleen een einde, maar vooral ook een nieuwe start. CD&V wil daarom een activerend ontslagrecht. Intussen is het recht op *outplacement* verbreed naar alle werkzoekenden met een opzegvergoeding en zijn de opzegtermijnen in het kader van het eengemaakte statuut niet enkel geharmoniseerd, maar zijn ook de zeer lange opzegtermijnen ingekort. We versterken de begeleiding en opvolging van ontslagen werkzoekenden.

We voeren een onmiddellijke begeleiding met kwalificatie- of werkplicht in voor wie ongekwalificeerd instroomt op de arbeidsmarkt. Wie ongeschoold op de arbeidsmarkt komt, moet in een stelsel stappen dat hem of haar leidt naar een gerichte opleiding of werkervaring, laat opdoen om kansen op werk te maximiseren, bijvoorbeeld in een stelsel van dual leren en werken. Concrete en realistische doelstellingen met korte en intensieve trajecten moeten de inschakeling in de hand werken. Opleiding mag de zoektocht naar werk niet onderbreken.

Stages en werkervaring

Voor jongeren en voor werkzoekenden die nog een eind van de arbeidsmarkt af staan, is werkervaring een geschikt middel om competenties op te bouwen, vooral ook om in een praktijksituatie arbeidsattitudes te verwerven. De sectoren moeten bedrijven én onderwijs op dat vlak stimuleren. Bedrijven en werkzoekenden vinden vandaag onvoldoende hun weg. Voor het werkplekleren, vindt CD&V, is er nood aan een geïntegreerd beleid:

- we ontwikkelen de werkcomponent als een continuüm gaande van korte stages in onderwijs binnen de opleiding tot langdurige stages in onderwijs of in het tewerkstellingsbeleid. Voor de deelnemer aan de stage komt er een sokkel-statuut naargelang de intensiteit van de werkcomponent;
- werkervaringsbedrijven staan in voor de stages en dragen bij tot de kwaliteit van de werkplekken. Ze worden ondersteund in functie van de intensiteit, de duur en doelgroep van de stage.

Een regisseur matcht de leerling met de werkzoekende en de concrete werkplek. Daarvoor ontwikkelen we één gemeenschappelijke databank met alle mogelijke stagevormen. Met de nieuwe bevoegdheden uit de 6de staatshervorming stellen we een geïntegreerd Vlaams opleidings- en vormingsaanbod samen.

CD&V wil een eenvormige attestering en internationale erkenning voor het herkennen, erkennen en valideren van verworven ervaring en competenties.

De tijd die vrijkomt door tijdelijke werkloosheid, vanaf een bepaalde duur, kunnen we voor competentie-ontwikkeling. Bedrijven, de werknehmer en de overheid nemen hun verantwoordelijkheid.

Van permanente vorming maken we ook voor minder gekwalificeerde en oudere werkzoekenden de regel. Tegen de achtergrond van een in de toekomst krappere arbeidsmarkt moedigen we ondernemingen aan om hun opleidingsbeleid af te stemmen op de ontwikkeling van persoonlijk talent. Dank zij dit competentiemanagement kunnen bedrijven zich beter verzekeren van de beschikbaarheid van menselijk kapitaal in een snel veranderende economie en krijgen mensen alle kansen om hun talent te ontplooien.

Strijd tegen de jeugdwerkloosheid

De leertijd is een opleidingsvorm die CD&V wenst op te waarderen. Dat vereist afspraken over toeleiding en een duidelijk beleid voor het statuut alternerend leren. De overdracht van de bevoegdheid van het industrieel leerlingenwezen zal een hefboom zijn. We maken van het Leren en Werken een speerpunt in de strijd tegen de jongerenwerkloosheid.

De jeugdgarantie betekent een aanbod op maat van opleiding, baan of vorming binnen de vier maand na inschrijving voor alle -25-jarigen die al vier maand geen werk of opleiding meer hebben gehad. We willen sensibiliseren tegen overkwalificatie bij rekrutering, om zo jongeren met beperkte(re) kwalificaties alle kansen te geven. We willen jongeren die zonder diploma de school verlaten, activeren. De eerste stap is deze jongeren te detecteren. Dat kan door een koppeling van gegevens van onderwijs, de VDAB en sociale zekerheid. Daarna maken we afspraken om hen op te sporen en in te schakelen voor aangepaste trajecten, in het onderwijs of in de VDAB.

Het jobaanbod voor jongeren met beperkte kwalificaties bevorderen we door creatieve formules op ondernemingsniveau, bijvoorbeeld jobsplitsing waarbij sommige taken worden afgesplitst van het opdrachtenpakket van hogeropgeleiden en worden gebundeld.

In het kader van deeltijds leren en werken kan een meer resultaatsgerichte financiering bijdragen aan de realisatie van de werkcomponent. Vandaag hebben te weinig leerlingen in het deeltijds onderwijs een baan.

Langere loopbanen mogelijk maken

Vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt, via welk regime ook, ontmoedigen we. De federale regering heeft de leeftijdsvoorwaarde voor het vervroegd pensioen op 62 jaar gebracht. Ook het brugpensioen (nu: werkloosheid met bedrijfstoestand) werd in belangrijke mate op die leeftijdsgrondslag afgestemd. Maar er bestaan nog altijd uitzonderingen. In de volgende legislatuur zou de absolute minimumleeftijd voor uittreding, ongeacht het stelsel, 60 jaar moeten zijn. Dit komt neer op een gemiddelde verlenging van de loopbaan van die vervroegde uittreders met 2,5 jaar ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij blijven we weliswaar rekening houden met de aard van tewerkstelling.

We voeren een genuanceerd debat over een betere spreiding van lonen doorheen de carrière. Loonvorming moet meer gebaseerd worden op productiviteit en competenties, minder op anciënniteit.

Rustpauzes doorheen de loopbaan zijn belangrijk om langer werken haalbaar te maken, maar die rustpauzes mogen niet leiden tot een inkorting van de effectief

gewerkte loopbaan. Er is ook nood aan een vereenvoudiging van de verlofstelsels. Het vormen van één statuut moet gepaard gaan met het wegwerken van het onderscheid tussen de hoogte van premies en de duurtijd ervan in privé-ondernemingen, in de social profit, en bij de publieke overheid.

De arbeids- en sociale zekerheidsvoorraarden van de verschillende groepen moeten naar elkaar toe groeien. De niet-objectieveerbare verschillen laten we uitdoven. Dat sluit ook aan bij het beleid van de voorbije jaren. Zo werd bijvoorbeeld de pensioenberekening van ambtenaren al meer in lijn gebracht met die van werknemers en zelfstandigen, werden preferentiële pensioenregimes aangebouwd en is de sociale bescherming van zelfstandigen in grote mate gelijk getrokken met die van werknemers. Het wegwerken van verschillen zal de mobiliteit op de arbeidsmarkt vergroten, de ongelijkheid op de werkvloer wegwerken, de transparantie verhogen en een beter personeelsbeleid mogelijk maken. In een eerste fase moeten de resterende verschillen tussen arbeiders en bedienden (bijv. aanvullend pensioen) weg.

Flexibele arbeidsvormen zoals telewerken, vierdaagse werkweek zonder arbeidsduurvermindering, glidende arbeidstijden ... willen we faciliteren.

Voor oudere werknemers komen er flexibele werkformen die de combinatie werken en gezin vergemakkelijken. Veel (jonge) senioren staan mee in voor de opvang van kleinkinderen of voor de zorg voor hun ouders. De positie van oudere werknemers verbeteren we door meer leeftijdsgebonden arbeidsprocessen.

Kansengroepen

De verhoging van de werkgelegenheidsgraad zal een grotere insluiting vergen van groepen die op onze arbeidsmarkt ondervertegenwoordigd zijn: jongeren, vrouwen, 55-plussers, mensen van niet-Europese herkomst, mensen met een functionele beperking of chronische ziekte en mensen met beperkte kwalificatie. Met onderwijs en opleiding, de strijd tegen jongerenwerkloosheid en door langere loopbanen (zie hiervoor) wil CD&V de participatie van die kansengroepen al versterken. We maken een sprong voorwaarts in de verankering van welomschreven kansengroepen op de arbeidsmarkt door onder meer slimme streefcijfers te gebruiken. Deze cijfers worden aan de hand van concrete doelstellingen aangepast per sector en per regio. Dat vereist een constante monitoring om tijdig te kunnen bijstellen.

Overheden hebben een voorbeeldfunctie voor de tewerkstelling van kansengroepen. De Vlaamse overheid verwezenlijkt die met een geactualiseerd, realistisch streefcijfer voor personeelsleden uit etnisch-culturele minderheden. De federale overheid voert een nulmeting uit en maakt een actieplan voor een realistisch streefcijfer.

CD&V wil de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen versterken door nog meer betaalbare kinderopvang waardoor ouders hun professioneel en gezinsleven beter kunnen combineren.

We houden vast aan nultolerantie voor discriminatie bij de aanwerving en ondersteunen de ontwikkeling van diversiteitsplannen.

Een praktijkgerichte taalopleiding is er voor het gehele gezin. Ervaring opdoen op de werkplek, bemiddelingsdiensten die specifieke begeleiding aanbieden en de validatie van in het buitenland verworven competenties moeten toelaten dat we meer mensen van buitenlandse herkomst inschakelen.

Voor mensen met beperking of medico-psychologische problemen komen er trajecten in de zorg, welzijn en social profit.

Gemeentebesturen en stadsbesturen geven de sociale economie een volwaardige plaats in het lokale beleid en bieden nieuwe kansen door sociale clausules te integreren in hun aankoopbeleid en lokale behoeften van inwoners te verbinden met het aanbod van de sociale economie.

Lokaal arbeidsmarktbeleid

Het lokale niveau is belangrijk voor de arbeidsmarkt en voor werkgelegenheid. De uitdagingen verschillen sterk voor jeugdwerkloosheid, volgens vacatures, bedrijven en sectoren, het netwerk van actoren ...

Maatwerk is noodzakelijk om lokaal de strategische doelstellingen van de verschillende spelers af te stemmen op een doeltreffend arbeidsmarktbeleid. CD&V wil strategische partnerschappen op lokaal niveau, zowel tussen de VDAB en de centrumsteden maar ook met de grotere gemeenten en met clusters van gemeenten. Het is belangrijk dat we de inbreng van de verschillende partners, in het bijzonder de rol van de VDAB, de stad of gemeente en het OCMW, definiëren in functie van de gemeenschappelijke doelstellingen.

CD&V wil volgende accenten leggen:

- Met de overheveling van de bevoegdheid van art. 60 en art. 61 in het kader van de 6de staatshervorming moeten VDAB en OCMW's afspraken maken over de arbeidsmarktbegeleiding van leefloners. Het doel is om meer leefloners te activeren voor de arbeidsmarkt en hiervoor aangepaste trajecten samen te stellen die rekening houden met de complexe achterstandssituaties. We gaan uit van de regietaak van de OCMW's voor het welzijnsluik en de taak van de VDAB voor de arbeidsmarktbegeleiding;
- Met de nieuwe Vlaamse bevoegdheid voor de PWA's en het bestaande decreet over de lokale diensteneconomie kunnen we de lokale sociale economie versterken. CD&V wil een passend dienstenaanbod ontwikkelen dat ook tewerkstellingsmogelijkheden oplevert voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- Lokaal wil CD&V sterke partnerschappen voor de activering van jonge schoolverlaters, in het bijzonder de jongeren die zonder diploma de school verlaten. Het lokale bestuur of de groep van lokale besturen moet afspraken maken met de VDAB, met de scholen, welzijnsactoren en bedrijven.

Met de lokale besturen willen we nagaan hoe het Gesco-systeem kan bijdragen aan een doelgroepenbeleid en op termijn kan opgaan in een activeringsbeleid. Dat impliceert ook afspraken over de regularisering van Gesco's in lokale besturen.

Vlaams sociaal overleg

CD&V wenst dat Vlaamse CAO's veralgemeend ingang vinden. CAO's die het resultaat zijn van overleg tussen vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers in het Vlaams Gewest, moeten algemeen bindend verklaard worden door de federale minister van Werk. Op die manier kan bijvoorbeeld in Vlaanderen een afruil tot stand komen tussen een lagere personenbelasting in ruil voor een lagere groei van de brutolonen.

Voor CD&V is een sterke betrokkenheid van de sociale partners bij het arbeidsmarkt-, het economisch en het sociaal beleid erg belangrijk, zowel op federaal vlak als op Vlaams niveau.

Het is duidelijk dat een aantal evoluties o.a. met betrekking tot de zorg- en welzijnssector een evaluatie van de betrokkenheid van de sociale partners in Vlaanderen nodig maken.

- Sommige actoren maken voortaan deel uit van de Vlaamse intersectorale onderhandelingen in de welzijns- en zorgsector die ook met de Vlaamse overheid gevoerd moeten worden. Actoren die tot op heden niet in die onderhandelingen betrokken waren. Dat zijn onder meer de werkgevers en werknemers in de residentiële ouderenzorg, maar ook de nieuwe leden van het Paritair comite 331 voor de kinderopvang;
- Daartegenover staat dat de sociale partners die nu de SERV vormen niet helemaal representatief zijn voor de sociale partners uit de welzijns- en zorgsector terwijl deze sectoren ondertussen een substantieel deel van de economie uitmaken;
- Daarnaast is er de duidelijke verwachting van de SERV-partners dat ze betrokken worden bij het beheer van die sectoren die voor de staatshervorming ressorteerden onder de federale sociale zekerheid en waarvan de financiering na de staatshervorming gebeurt door de gewesten en gemeenschappen. Een dergelijke vraag naar (mede)beheer veronderstelt ook – zoals dat op federaal niveau in de sociale zekerheid het geval is via de financiering van de sociale zekerheid – een responsabilisering van de betrokken actoren.
- Daar staat tegenover dat de Vlaamse overheid in de visie van CD&V op de Vlaamse sociale bescherming in Vlaanderen – namelijk mensen versterken – en vanuit de nood aan een zeer dynamisch regionaal economisch beleid; – onverkort de federale bevoegdheden – ook verwachtingen heeft voor het sociaal overleg in de ondernemingen in het Vlaamse Gewest. Dat overleg gaat over thema's zoals de combinatie werk en gezin en zorg, de aansluiting van opleiding en onderwijs op de noden van de ondernemingen, de relatie van de loonsonderhandelingen en de financiële toegankelijkheid van zorg en over de manier waarop in Vlaanderen de fiscale lasten op arbeid evolueren. CD&V vindt de betrokkenheid van de sociale partners bij de Vlaamse sociale bescherming daarom belangrijk voor het creëren van het nodige draagvlak.

Voor deze evoluties en hoe de sociale partners en de Vlaamse overheid ze omzetten in nieuwe verhoudingen en beheersstructuren moet er volgens CD&V een Vlaams sociaal pact komen.

07

NIEUWE
SOCIALE
BESCHERMING

BOUWSTEEN 7 NIEUWE SOCIALE BESCHERMING

7.1. Dankzij de staatshervorming bereiken we een samenhangend, transparant zorgbeleid en een sociale bescherming op maat van de Vlaming

Een samenleving verlegt haar bedding, meandert, verkleurt, verlegt stenen. Ze is onophoudelijk in beweging, genereert nieuwe noden en andere bezorgdheden. De snelheid waarmee ze verandert is hoger dan ooit en blijft versnellen. Een aantal fenomenen maken, in Vlaanderen en elders, dat de nood aan zorg en ondersteuning toeneemt en dat nog jaren zal blijven doen. Mensen worden ouder. Gaandeweg zijn er verhoudingsgewijs meer ouderen. Daardoor zijn er ook meer chronische ziekten. Twee vaststellingen grijpen op elkaar in. Mensen zijn geneigd meer bezorgd te zijn om zichzelf dan om anderen. De samenleving ‘individualiseert’. Haar sociale weefsel verdunt, is broos en niet meer vanzelfsprekend. De tweede vaststelling is dat we verschuiven van acute zorg naar meer chronische zorg en van residentiële zorg naar ambulante zorg, zorg aan huis, zorg door professionele zorgverstrekkers én van zogenaamde mantelzorgers, mensen in het sociale netwerk van de mens die zorg nodig heeft. De samenleving evolueert naar een nieuw evenwicht. In die beweging bouwen we in Vlaanderen sociale garanties in die bestaanszekerheid vermijden en zorgnood lenigen.

Na de 6de staatshervorming beslist Vlaanderen voortaan zelf over revalidatie, geestelijke gezondheidszorg, ouderenzorg, preventie en eerstelijnszorg, over tegemoetkomingen in hulp aan bejaarden, mobiliteitshulpmiddelen en kinderbijslag. Dit maakt een samenhangend, transparant zorgbeleid en een sociale bescherming op maat van de Vlaming mogelijk. Dan nog is een goede samenwerking met het federale niveau van groot belang voor het welslagen van geïntegreerde zorg.

De federale sociale zekerheid en de Vlaamse Sociale Bescherming vullen elkaar aan. Ook op federaal niveau is de 6de staatshervorming een aanzet voor vernieuwing: hoe kunnen we anders en beter werken?

Onze sociale bescherming kent voortaan twee onderdelen: de federale sociale zekerheid en de Vlaamse Sociale Bescherming

De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)

De VSB bevat onderdelen van het huidige welzijnsbeleid en nieuwe onderdelen. Ze is erop gericht mensen te versterken zodat zij zo goed mogelijk kunnen deelnemen aan onze samenleving.

De VSB heeft twee luiken: een luik gezin met gezinsondersteunende maatregelen en een luik zorg voor mensen die door omstandigheden tijdens hun leven geconfronteerd worden met een zorgbehoefte.

De VSB bestaat uit een universele Vlaamse Volksverzekering. Ze bevat tegemoetkomingen, persoonlijke bijdragen voor diensten aan het gezin, in welzijn en zorg. De Vlaamse Volksverzekering is gekoppeld aan een flankerend welzijnsbeleid. Aansluiting bij de Vlaamse Volksverzekering is in Vlaanderen verplicht en opent rechten, waaronder bijvoorbeeld het recht op een inkomensgerelateerde ouderbijdrage voor kinderopvang die daarvoor erkend is, recht op een tussenkomst in de zorgkosten voor verblijf in een erkend woonzorgcentrum, recht op persoonsvolgende financiering van handicapspecifieke ondersteuning, recht op kinderbijslag... Bij de toekenning van

aanvullende corrigerende rechten (bijvoorbeeld toeslagen bij de kinderbijslag, toegang tot inkomensgerelateerde thuiszorg, de maximumfactuur ...) nemen we de objectief bepaalde zorgnood, de gezinssamenstelling en het gezinsinkomen in rekening.

De Brusselaars moeten er zoveel mogelijk voor kunnen kiezen om toe te treden tot de VSB.

De VSB wordt gefinancierd met algemene middelen en een premie van alle inwoners. Deze forfaitaire premie zal rekening houden met het inkomen. De huidige financiering van de diensten en tegemoetkomingen in de VSB is toegewezen aan de Vlaamse Volksverzekering. Er is een aanpassing van de premie nodig om het verzekeringskarakter van de VSB te behouden. Deze aanpassing mag de lasten voor gezinnen niet verhogen. Dat betekent dat andere lasten, bijvoorbeeld het Vlaamse aandeel in de personenbelasting, moeten afnemen naarmate de premie hoger uitkomt. De premie is uitsluitend bedoeld voor sociale bescherming. We zetten de middelen zo efficiënt mogelijk in.

De federale sociale zekerheid

De federale sociale zekerheid verschaft arbeidsvervangende inkomens aan wie omwille van arbeidsongeschiktheid, leeftijd of werkloosheid geen arbeidsinkomen kan verwerven. Ook de niet-arbeidsgebonden tegemoetkomingen, in het kader van de sociale bijstand, blijven een federale bevoegdheid.

Daarnaast blijft het grootste deel van de vergoeding van ziektekosten in de federale ziekteverzekering.

De verplichte en solidair uit algemene middelen gefinancierde ziektekostenverzekering moet, rekening houdend met de economische haalbaarheid, een antwoord bieden op geobjectiveerde medische zorgnoden.

Federale sociale zekerheid

Arbeidsgebonden risico's	Sociale bijstand	De terugbetaling van medische verzorging
• Werkloosheid • Arbeidsongeschiktheid • Pensioen	• Leefloon • Inkomensvervangende tegemoetkoming • Integratietegemoetkoming	

7.2. Een vernieuwd zorg- en gezinsbeleid

7.2.1. Gemeenschappelijke uitgangspunten voor een vernieuwd zorg- en gezinsbeleid

Wat volgt, zijn voor CD&V de gemeenschappelijke uitgangspunten voor het federale en Vlaamse zorg- en gezinsbeleid.

Vermaatschappelijking van de zorg

Voorerst: wat betekent 'vermaatschappelijking van de zorg'? Het begrip is overgekomen uit Nederland, waar het de evolutie naar een geestelijke gezondheidszorg in de samenleving beschreef. Vandaag staat vermaatschappelijking voor de hele evolutie die welzijn en zorg in Vlaanderen inspireert. Vermaatschappelijking van de zorg verwijst naar de verschuiving in de zorg van geïnstitutionaliseerde zorg naast de samenleving, naar de op autonomie en integratie van

de zorgvrager gerichte zorgverstrekking in de samenleving door zowel professionals als mensen uit het sociale netwerk van de zorgvrager. Vermaatschappelijking van de zorg betekent dus desinstituationalisering ten voordele van *community care, empowerment*, kracht- en contextgericht werken, vraagsturing en respijtzorg.

Om deze vermaatschappelijking van de zorg te verwezenlijken, moeten alle beleidsniveaus samenwerken. Het federale niveau moet evolueren naar minder opnames in de psychiatrie en meer psychiatrische ondersteuning aan huis door mobiele teams. Op Vlaams niveau krijgt de vermaatschappelijking onder andere vorm in de ouderenzorg, in de preventieve gezinsondersteuning, de jeugdzorg en de sector personen met een handicap. Dat veronderstelt een aangepaste regelgeving en onderling compatibele finan-

Vlaamse sociale bescherming (Vlaanderen+Brussel)

Tegemoetkomingen Zorg	Gezinsondersteuning
• De zorgverzekering • Tegemoetkoming hulp aan bejaarden (THAB) • Persoonsgerichte financieringen: residentiële ouderenzorg en personen met een handicap • Revalidatie • Hulpmiddelen • Eigen bijdrageregeling thuiszorg, geestelijke gezondheidszorg en maximumfactuur • Dienstencheques zorg	• Kinderbijslag • Studietoelagen • Inkomensgerelateerde kinderopvang • Dienstencheques

cieringsmodellen. Er is ook voldoende aanbod nodig van ondersteunende thuiszorg en we behoren het uitbreidingsbeleid voort te zetten.

De zorgvraager en zijn sociaal netwerk centraal

CD&V heeft een doorwrochte visie op integrale zorg. Ons uitgangspunt voor de manier waarop wij met zorg wensen om te gaan, is zeer duidelijk: de zorgvraager beslist. We helpen hem zijn behoeft aan zorg goed in te schatten en te benoemen, en finaal bepaalt hij zelf hoe hij zijn zorg en ondersteuning organiseert. Het welzijns- en zorgbeleid moeten, vinden wij, uitgaan van de noden van de zorgvraager. Het moet gericht zijn op het versterken van de zorgvraager. De zorgvraager heeft de regie over zijn eigen leven. Er is bijzondere aandacht nodig voor mensen in lagere sociale klassen

Dit leidt er toe dat zorgverlening is ingebied in het vertrouwde sociale netwerk van de zorgvraager. Die zorgverlening verloopt getrapt. De zelfzorg staat daar het dichtste bij. Wat volgt, zijn mantelzorg en wijk- en buurtzorg, vervolgens professi-

onele eerstelijnszorg en gespecialiseerde zorg en ondersteuning. Professionele zorg moet het sociaal netwerk en de eigen kracht van mensen aanvullen en ondersteunen. De trappen zijn geen schotten, integendeel, ze sluiten naadloos op elkaar aan, kunnen elkaar vervolledigen en leveren uiteindelijk een continuüm van zorgverlening op. We kiezen er wél voor in eerste instantie de meest laagdrempelige zorgvormen te ondersteunen, die zorg die het nauwst aanleunt bij de thuis van de zorgvraager. Getrapte zorg veronderstelt dat hulpverleners in de verschillende zorgvormen vlot kunnen en willen samenwerken. De overheid kan daarbij helpen door de regelgeving eenvoudig en beperkt te houden. We versterken wie aanwezig is in de buurt van mensen met tijdelijke of langdurige zorgbehoeften. We moeten ook alternatieven uitbouwen om langdurige opnames in een ziekenhuis te vermijden.

Mensen die zorg op zich nemen voor hun familie, vrienden, buren (de mantelzorgers) en vrijwilligers moeten zich meer dan nu het geval is ondersteund en gewaardeerd weten. Dat kan door:

- een welomschreven doelgroep onder welbepaalde voorwaarden een zorggarantie te bieden, zodat zij zich geen zorgen hoeft te maken over het moment waarop de zorg haar draagkracht overstijgt of waarop zij er niet meer is;
- te investeren in tijdelijke opvangmogelijkheden om mantelzorgers op adem te laten komen (respijtzorg);
- het aanbieden van informatie, vorming en psychosociale ondersteuning;
- een hoger jaarplafond voor onkostenvergoedingen voor vrijwilligerswerk in de welzijns- en gezondheidszorg, in het bijzonder voor oppashulp;
- een statuut voor mantelzorgers.

Keuze voor Integrale zorg en samenwerking

De afbouw van de schotten in de gezondheids- en welzijnszorg en een regelluw kader zorgen voor meer samenwerking tussen verschillende zorgvormen en voor meer continuïteit van zorg. Die weg is al ingeslagen op verschillende terreinen: voor de integrale jeugdhulp, de samenwerking tussen thuiszorg en de ondersteuning van personen met een handicap en de samenwerking tussen wonen en welzijn. Maar er zijn nog andere belangrijke barrières en hindernissen: de zorg voor personen met een handicap en de

geestelijke gezondheidszorg zijn heel erg verschillend georganiseerd en gefinancierd. Dat geldt ook voor de residentiële ouderenzorg en andere residentiële zorgvormen.

Ook de samenwerking en afstemming tussen welzijn, zorg en justitie beschouwen we als een prioriteit. De overheveling van de justitiehuizen, het jeugdsanctiericht en de federale detentiecentra openen de mogelijkheid van een geïntegreerde aanpak.

Een verdere evolutie naar vormen van persoonsvolgende financiering en overlegstructuren op verschillende niveaus (micro-, meso- en macro-) zal de integrale zorg bevorderen. Een eerste stap is de uitvoering van het decreet op de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap en het basisondersteuningsbudget.

Maar ook de geografische afstemming kan deze ambitie helpen realiseren. De huidige zorgverlening is geografisch sterk verschillend uitgebouwd, waardoor zorgverleners vertegenwoordigd zijn in verschillende netwerkstructuren. Het zorgregiodecreet brengt op basis van eenduidige geografische spreiding afstemming tussen de werkgebieden van het zorgoverleg en de kringwerkingen van de zorgberoepen zodat overlappingen en witte vlekken verdwijnen.

Dankzij de nieuwe bevoegdheidsverdeling na de staatshervorming kunnen we nu eenvoudiger structuren ontwikkelen en de bestaande Vlaamse concepten en de door de federale ziekteverzekering gefinancierde systemen integreren.

Waar mogelijk zorgen we voor één info-loket, zodat mensen met een zorgnood meteen en zonder zoektocht weten waar ze terecht kunnen.

Zorg moet toegankelijk, kwaliteitsvol en betaalbaar zijn.

Zowel voor de organisatie van federale gezondheidszorg als voor de VSB zijn toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid cruciale uitgangspunten.

De groei van de welzijns- en zorguitgaven moet gebaseerd zijn op objectieve inschattingen van de evoluties op het gebied van vergrijzing en de huidige noden. De stijgende nood aan zorg voor gezinnen, ouderen, personen met een handicap, in kinderarmoede en kinderopvang moet een antwoord krijgen. Met behulp van een meerjarenbegroting en beheersovereenkomsten houden we het zorgstelsel binnen maatschappelijk wenselijke en budgetair houdbare breedtes. Noodzakelijke besparingen in de overheidsbudgetten mogen geen afbreuk doen aan het warme Vlaanderen dat voor CD&V de norm is.

Het uitgangspunt is een solidair zorgsysteem voor alle lagen en groepen van de bevolking. Een solidaire gezondheidszorg betekent dat wie gezond is, bijdraagt voor wie ziek is en dat wie het financieel beter heeft, bijdraagt voor wie het moeilijk heeft. Het wil ook zeggen dat commerciële drijfveren in de (gezondheids)zorg niet de bovenhand mogen halen.

De toegang tot zorg moet worden verleend op basis van een (geobjectiveerde) behoefte en niet op basis van de financiële mogelijkheden van de patiënt. We moeten vermijden dat er een aparte zorg ontstaat voor kansarmen of dat er significante kwaliteitsverschillen optreden in de aangeboden zorg voor welgestelden en voor anderen.

We streven naar een optimale zorgkwaliteit. Kwaliteitsbewaking is een gedeelde verantwoordelijkheid van de patiënt, de zorgaanbieders, de overheid en van ziekenfondsen en zorgkassen.

Kwaliteitsindicatoren maken kwaliteit zichtbaar. Daarom wil CD&V kwaliteitsnormen en indicatoren voor de federaal en Vlaams gefinancierde zorgaanbieders. Zelfcontrole en systemen van accreditatie door de sector zelf moeten deel uitmaken van dit kwaliteitsdenken.

Patiënten hebben recht op toegankelijke informatie over de kwaliteit van de gezondheidszorg. Meer transparantie over de kwaliteit van zorg bevordert 'patient

empowerment'; versterkt de individuele verantwoordelijkheid, autonomie en het aandeel van de patiënt in het eigen zorgproces.

Voor een kwaliteitsvolle zorg en toegang tot zorg op basis van geobjectiveerde behoefte is het essentieel dat bestaande inschalingsinstrumenten zo snel mogelijk op elkaar worden afgestemd en dat ze uitmonden in een uniforme en transversale indicatiestelling. Zo moeten mensen niet telkens opnieuw hun zorgbehoefte laten beoordelen alvorens recht te hebben op zorg of een tegemoetkoming.

Efficiënte en veilige gegevensdeling zijn essentieel voor kwaliteitsvolle zorg. Daarmee zijn we al van start gegaan. De patiënt krijgt inzicht in zijn medisch dossier waardoor hij zelf de regie van zijn zorg kan voeren.

De afstemming en samenwerking tussen de actoren op het terrein wordt erdoor vergemakkelijkt.

Om de continuïteit van de zorg te garanderen is samenwerking over bevoegdhedsniveaus heen onontbeerlijk. De uitwerking van een instrument van inschaling van zorgnoden (zoals BELRAI), en het delen van medische gegevens voor preventie en behandeling, vereisen de gecoördineerde medewerking van federale en Vlaamse beleidsverantwoordelijken. Dat zien we al gebeuren in bijvoorbeeld gegevensdelingssystemen als Vitalink en e-health.

Verschuiving van acute naar chronische zorg

De verschuiving van acute naar chronische zorg betekent dat ook de prioriteiten op vlak van financiering verschuiven en vereist een andere organisatie van de zorg. Dat houdt in:

- dat we evolueren van acute reactieve naar proactieve en geplande zorg en van een ziektegericht medisch model naar een behoeftegericht multidisciplinair model,
- dat we thuiszorg en zorgvormen buiten de muren van het ziekenhuis of het woon-zorgcentrum uitbreiden. Samen met de patiënt en de mantelzorger stellen we een gepersonaliseerd zorgplan op. Zorgverleners en zorgaanbieders delen gegevens over zorgnood en er komt een aangepaste financiering die de samenwerking van verschillende zorgactoren ondersteunt. Dit laatste veronderstelt dat we de financieringsinstrumenten aanpassen.

Investeren in zorginnovatie

Zorginnovatie biedt kansen op vernieuwende zorg waarmee we het hoofd kunnen bieden aan de uitdagingen van de toekomst. Zorginnovatie moet elk aspect van zorg ten goede komen. Er is de zorgorganisatorische innovatie die gaat over onder andere de inzet en planning van personeel en over nieuwe zorgvormen. Er is de technologische innovatie die zich afspeelt in ICT, voor geneesmiddelen en technologische hulpmiddelen.

Zorginnovatie moet patiëntgericht en betrouwbaar zijn. De patiënt/bewoner moet een berekenbaar voordeel hebben bij innovatie. Het beleid moet de noodzakelijke randvoorwaarden creëren om innovatie op het terrein mogelijk te maken. Bestaande initiatieven zoals Flanders Care zetten we graag voort.

Voorkomen is beter dan genezen. Preventie krijgt de bovenhand

Meer investeren in preventie en in gezondheidspromotie levert meer fysisch en psychisch welbeinden op. Door ziekten te voorkomen of tijdig op te sporen en complicaties te vermijden, vermijden we grotere kosten later in het leven. Meer preventie veronderstelt een wetenschappelijk onderbouwd preventiebeleid. De

financiering van het Vlaamse preventiebeleid moet evolueren van projectmatig naar structureel en moet gebaseerd zijn op gezondheidsdoelstellingen.

De bestaande gezondheidsdoelstellingen voeding en beweging, vaccinatie, middelengebruik, suïcidepreventie, kancerscreening en ongevalpreventie wil CD&V nog uitbreiden. In preventieprotocollen met de federale overheid komen de afspraken over de financiering van prestaties in de ziekteverzekering die bijdragen aan het preventiebeleid in de deelstaten.

Uitgangspunten voor het luik 'gezin'

We willen een levenslang integraal Vlaams gezinsbeleid voor alle gezinnen. De overheid neemt de rol van ouders/opvoedingsverantwoordelijken niet over, maar versterkt hun draagkracht. CD&V vraagt dat ook de samenleving verantwoordelijkheid opneemt. De draagkracht van gezinnen versterken doet CD&V door gezinnen te ondersteunen doorheen alle levensfasen, met maatregelen die hen in staat stellen om arbeid, zorg en gezin te combineren met hulp en ondersteuning door gezinsvervangende opvoedingsre-

laties. We stemmen het ondersteuningsbeleid beter af op de wijzige gezinsvormen, met bijzondere aandacht voor eenouder gezinnen.

De ondersteuning voor gezinnen mag niet louter tot doel hebben mensen een menswaardig bestaan te geven, maar moet mensen ook stimuleren om deel te nemen aan de samenleving.

7.2.2. De onderdelen van de Vlaamse Sociale Bescherming

De Vlaamse Sociale Bescherming is een onderdeel van het Vlaamse welzijns-, gezins- en gezondheidsbeleid. De onderdelen van de Vlaamse Sociale Bescherming staan niet op zich. Er zijn raakvlakken met andere beleidsdomeinen, zowel in als buiten de Vlaamse Sociale Bescherming.

Zorg

De Vlaamse Volksverzekering verzekert risico's op langdurige zorg en zorgbehoeftendheid. De zorgkassen voeren ze uit.

Om een vermaatschappelijking van de zorg te verwezenlijken, moeten alle beleidsniveaus samenwerken. Federaal moeten we evolueren naar minder opnames in de psychiatrie en meer psychiatrische ondersteuning thuis door mobiele teams. De vermaatschappelijking vindt plaats in alle sectoren. De geestelijke gezondheidszorg schakelt van residentiële naar ambulante zorg volgens, bijvoorbeeld, art. 107. Er komt meer thuiszorg in de ouderenzorg en er zijn netwerken nodig rond personen met een handicap. Dat alles veronderstelt een aangepaste regelgeving en financieringsmodellen die onderling sporen en elkaar versterken.

We investeren in een psychologische functie in de eerstelijnszorg om vroegdetectie van psychische problemen mogelijk te maken. Zo vermijden we een vergering van de problemen en bereiken we een juistere doorverwijzing en een vermindering van de belasting van de tweede lijn. In zorgtrajecten en zorgpaden betalen we de behandeling door klinisch psychologen, psychotherapeuten en orthopedagogen terug.

Voor personen met een handicap zetten we door met de persoonsvolgende financiering. Een basistegemoetkoming gekoppeld aan de erkenning van de persoon met een handicap en zijn geobjectieveerde

ondersteuningsnood vullen we aan met een tegemoetkoming voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning. Het persoonsvolgend budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke hulpverlening zal gebaseerd zijn op de nog overblijvende ondersteuningsnood, nadat we andere beschikbare ondersteuningsbronnen in het natuurlijke en sociale netwerk en in de reguliere zorg in rekening hebben gebracht. De zorgvraager kan met dit objectief bepaald zorgbudget (in de vorm van een voucher en/of cash) kiezen welke zorgvormen hij wenst te gebruiken.

Voortgaande op de ervaringen met persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap zetten we pilotprojecten op voor persoonsvolgende financiering in andere sectoren, waaronder de ouderenzorg. In de residentiële ouderenzorg vergoeden we de zorgkost persoonsvolgend uit de VSB, waardoor we de betaalbaarheid en de toegang tot de residentiële zorg garanderen.

In de ouderenzorg versoepelen we het aanbod, stimuleren we de samenwerking van verschillende zorgaanbieders en brengen we het aanbod in lijn met geobjectieveerde noden. De aanpak van CD&V berust op een totaalvisie met betrekking tot zorg voor mensen met beperkingen.

De tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden en de zorgverzekering brengen we samen in het digitaal zorgverzekeringsplatform voor de uitwisseling van gegevens.

Met ons ouderenbeleid streven we een maximale inclusie van ouderen in onze samenleving na. Het beleid is gericht op gezond ouder worden.

De jeugdhulp hebben we vereenvoudigd en één gemaakt waardoor ze toegankelijker is geworden. Integrale jeugdhulp investeert in hulp zo dicht mogelijk bij

het gezin. Een intensere samenwerking tussen actoren brengt een vraaggestuurde jeugdhulp met zich mee. Voor de meest kwetsbare groepen, zoals jonge kinderen in zeer problematische leefsituaties en jongeren met een zeer complexe problematiek, moeten we het aanbod uitbreiden, met voorrang voor de doelgroep kleine kinderen en meisjes. Voor jonge kinderen kiezen we voor pleegzorg als de eerste te overwegen keuze. We stemmen de herstelgerichte, welzijnsgerichte en justitiële maatregelen voor minderjarigen die een misdrijf pleegden, beter op elkaar af.

Na de inkantelling van de 6de staatsherorming wordt de investeringsmechaniek via het Vlaams Agentschap voor Persoonsgebonden aangelegenheden verbreed tot de volledige financiering van ziekenhuisinfrastructuur. Sommige zorgvormen, waaronder woonzorgcentra, zullen in de toekomst met een investeringstoelage in de werkingsmiddelen gefinancierd worden. In de sector personen met een handicap geven we voorrang aan infrastructuur voor zware zorgnoden en de herconditionering van bestaande infrastructuur in functie van privacy.

CD&V ontwikkelt een woonbeleid voor zorgdoelgroepen. Uit de bestaande projecten wonen-welzijn komt een visie voort over de samenwerking tussen welzijn en sociale huisvesting. Voorts stimuleren we initiatieven voor de bouw van aangepaste huisvesting en alternatieve woonvormen voor zorgdoelgroepen, meestal in combinatie met een garantie op zorg.

Van de hergroepering van het revalidatieaanbod op gemeenschapsniveau maken we gebruik om dit aanbod beter af te stemmen op de noden. Aangezien revalidatie vaak deel uitmaakt van een zorgtraject, houdt deze hervorming rekening

met het Vlaamse en federale zorgaanbod. We brengen ook een leeftijdsonafhankelijk (mobiliteits)hulpmiddelenbeleid tot stand.

Gezinsbeleid

Een geïntegreerd gezinsbeleid betekent dat alle gezinsondersteunende instrumenten (kinderopvang, kinderbijslag, gezinszorg, dienstencheques, studietoelagen, preventieve gezinsondersteuning) op elkaar zijn afgestemd.

De inkomensgerelateerde bijdrages van ouders in de kinderopvang, de dienstencheques, de studietoelagen en de kinderbijslag worden verzekerd door de VSB.

De kinderbijslag maakt deel uit van een gezinsbeleid met begeleidende maatregelen voor preventieve gezinsondersteuning, inkomensgerelateerde kinderopvang en gezinszorg. Kinderbijslag wordt uitgevoerd door erkende kinderbijslagkassen en beoogt de kosten voor de opvoeding van kinderen gedeeltelijk te financieren. Investeren in de opvoeding van kinderen is investeren in de samenleving van morgen. Studietoelagen zijn een aanvulling op de kinderbijslag gericht op het financieel toegankelijk maken van alle vormen van onderwijs en zijn dus een belangrijk onderdeel van het gezinsbeleid. Kinderbijslag is een recht van het kind. Daarom krijgt elk kind dezelfde basisbijslag die enkel kan variëren volgens leeftijd. Deze basiskinderbijslag kan worden aangevuld met een sociale toeslag, rekening houdend met de reële inkomensituatie van het gezin waarin het kind opgroeit.

Voor kinderen met een handicap compenseren we gedeeltelijk de meerkosten die de opvoeding van deze kinderen met zich meebrengt.

Kinderopvang is een basisvoorziening voor gezinnen. Het is een dienstverlening aan gezinnen met een economische, pedagogische en sociale functie. Kinderopvang is een belangrijk element in het arbeidsmarktbeleid en in het omgaan met maatschappelijke veranderingen. CD&V wil de ondervertegenwoordiging van kansengroepen wegwerken.

Dit betekent dat er voor elk kind en elk gezin de garantie is dat kinderopvang een kwaliteitsvolle dienstverlening is, die betaalbaar is en rechtstreeks toegankelijk is voor elk kind en dit zonder enig onderscheid. De kinderopvang wordt in

de Vlaamse Gemeenschap uitgebreid met als doel aan alle gezinnen die behoeft hebben aan kinderopvang binnen een redelijke termijn en op een redelijke afstand van hun woning een kwaliteitsvolle en betaalbare opvangplaats aan te bieden. CD&V geeft voorrang aan regio's met een tekort aan kinderopvang. De Vlaamse Gemeenschap beoogt tegen 2016 een aanbod te zullen hebben opgebouwd voor minstens de helft van de

kinderen jonger dan drie jaar en vanaf 2020 voor alle gezinnen die kinderopvang wensen. We voeren het decreet kinderopvang dus verder uit.

Samen met de lokale besturen, de sectoren welzijn, onderwijs, jeugd en sport stellen we een regelgeving samen die de buitenschoolse kinderopvang versterkt en duurzaam maakt. De overgedragen FCUD-middelen blijven beschikbaar voor projecten van buitenschoolse opvang, flexibele opvang, urgentieopvang en de opvang van zieke kinderen.

Lokale loketten moeten de toegankelijkheid van kinderopvangvoorzieningen bevorderen voor alle gezinnen.

Gezinnen die tijdelijk nood hebben aan ondersteuning naar aanleiding van een bevalling, ziekte van de moeder of andere relevante redenen, moeten een beroep kunnen doen op betaalbare gezinszorg.

Het Huis van het Kind wordt dé lokale informatie- en ondersteuningsplaats voor alle gezinnen. Daar zijn de consultatiebureaus en vindt de opvoedingsondersteuning plaats.

Waar we rechten aan inkomen koppelen, houden we rekening met de financiële draagkracht van gezinnen en met hun aantal kinderen. Partners, verwanten en zij die een gezamenlijke huishouding voeren, dragen samen en solidair de lasten die deze levensgemeenschap of dit huishouden met zich meebrengt.

Inkomensgerelateerde rechten zullen gebaseerd zijn op één heldere uniforme definitie van inkomen. Voor verschillende rechten kunnen er verschillende plafonds zijn. CD&V wil rechten zoveel mogelijk automatisch laten toekennen.

De dienstencheques zullen ook in de toekomst, behalve een instrument voor de tewerkstelling van laaggeschoolden, een onontbeerlijk instrument blijven voor de ondersteuning van (jonge) gezinnen en senioren. De toenemende populariteit van het systeem doet de uitgaven toenemen. CD&V wil vermijden dat die evolutie de dienstencheque de das omdoet.

7.2.3. Federale ziekteverzekering: kosten beheersen

De verschuiving van de focus van acute naar chronische zorg, de toenemende nood aan een multidisciplinaire benadering en behandeling van ziekten, de keuze voor geïntegreerde kwaliteitszorg, het aanmoedigen van *patient empowerment*, vraagt andere prioriteiten voor de financiering.

We komen in de eerste plaats tussen voor bewezen zorg (*evidence based*), medisch noodzakelijke en kosteneffectieve zorg, die gezondheidswinst oplevert.

Innovatie en kwaliteitsdenken zijn hier van groot belang. We evalueren systematisch de therapeutische en economische meerwaarde van nieuwe medische praktijken (diagnose, behandeling, preventie,...) en technologische hulpmiddelen.

We beheersen de kosten voor gezondheidszorg door maatregelen te nemen die zowel een impact hebben op de prijs (bijvoorbeeld prijs-volume contracten voor geneesmiddelen en hulpmiddelen, de aanbesteding voor terugbetaalbaar medisch materiaal, de uitbreiding van de forfaits en de referentiereturbetaling, medische honoraria) als op het volume (bijvoorbeeld sensibilisering over het voorschrijfprofiel, het ter beschikking stellen van eenheidsdosissen, een betere beheersing van de hoeveelheid geleverde zorg). Zorgverleners en patiënten zijn elk verantwoordelijk voor uitgaven in

de gezondheidszorg. Ook ziekenfonden moeten meer instrumenten krijgen om in het kader van hun financiële verantwoordelijkheid, via overleg en financiële incentives, betere resultaten te bereiken.

De financiering verschuift van prestatie-financiering naar een meer aan pathologie gerelateerde financiering in functie van de gestelde diagnose en het daarbij horende behandelingstraject.

CD&V kiest voor een aangepaste ziekenhuisorganisatie en -financiering. In de acute ziekenhuizen zal zich in de komende jaren een dubbele transformatie voordoen. Vooreerst zullen medische kennis en technologie aanleiding geven tot sub-en superspecialisatie. Ziekenhuizen zullen netwerken moeten vormen en taken onder elkaar verdelen. Concentratie van expertise, apparatuur en financiële middelen voor superspecialistische diagnostics en behandelingen zal noodzakelijk zijn om kwaliteitsvolle zorg betaalbaar te houden. Ten tweede zal zich een evolutie voordoen van acute naar chronische zorg. Hier is de nabijheid van eerstelijnszorg, ouderenzorg en regionale ziekenhuiszorg essentieel voor de (ouder wordende) patiënt. Samenwerking zal de kwaliteit van deze verschuiving bepalen. De middelen zullen we moeten herverdelen in functie van de nieuwe situatie.

Een gelijkaardige evolutie doet zich voor in de geestelijke gezondheidszorg waar meer middelen worden ingezet om cliënten te helpen weer deel te gaan uitmaken van de samenleving.

Zorgaanbieders die buiten het ziekenhuis een zorgaanbod hebben, zoals privéklinieken, moeten voldoen aan dezelfde kwaliteitsnormen en zich inschrijven

in een aantal collectieve opdrachten en taakafspraken die de continuïteit en de beschikbaarheid van zorg regionaal garanderen.

Het voorschrijven van geneesmiddelen moet gebeuren op basis van *evidence based* richtlijnen met ruimte voor afwijkingen. De terugbetaling van geneesmiddelen moet, vindt CD&V, meer rekening houden met de reële therapeutische meerwaarde ervan. We herzien de voorschrijfprofielen 'goedkoop voorschrijven' van de artsen.

De planning van het medisch aanbod moet vertrekken van een duidelijke visie op de organisatie van onze gezondheidszorg: wat is het takenpakket van de huisarts, hoe werken we grijze zones weg in verpleegkundige/zorgkundige handelingen, hoe maken we de keuze voor referentiecentra voor specifieke aandoeningen ... ?

We moeten kunnen beschikken over een up-to-date kadaster van gezondheidsberoepen – ook op Vlaams niveau – dat ons zicht geeft op het bestaande medische aanbod. Op basis van deze oefening kunnen we het medisch aanbod beter plannen en bijsturen en dus aanhoudend het vereiste aantal artsen en deelspecialisten garanderen. Met instrumenten zoals een instroombeperking voor medische studies, een herijking van sommige aspecten van de nomenclatuur met een betere waardering van intellectuele prestaties, het garanderen van een voldoende aanbod kwaliteitsvolle stageplaatsen willen we de aantrekkelijkheid van - vooral knelpuntdisciplines in – medische beroepen vergroten.

De patiënt moet vooraf weten wat de zorg die hij krijgt, kost. Hij moet duidelijker dan vandaag zicht krijgen op de tarieven van artsen voor consultaties. Voor een ziekenhuisopname moet de pati-

ent de kostprijs van de opname kennen. Ziekenfonden, ziekenhuizen en artsen moeten dat samen bewerkstelligen. Ziekenhuisfacturen moeten transparant en overzichtelijk zijn en tijdig aan de patiënt worden bezorgd.

7.2.4. Convergentie behouden tussen het Vlaamse en federale niveau op vlak van zorg

Zorg en welzijn hangen niet van één beleidsniveau af. Zowel het Europese, het federale, het regionale als het lokale niveau hebben hier een verantwoordelijkheid.

Opdat er in het zorgaanbod geen hiaten of een overaanbod zouden ontstaan, zijn er samenwerkingsakkoorden nodig tussen de federale overheid en de deelstaten. Het Instituut voor de Toekomst, waar de verschillende bevoegde ministers met elkaar in overleg zullen treden, moet bijdragen tot een coherent en duurzaam gezondheidsbeleid.

Ook het overlegmodel, met partners die voor een groot deel op beide bevoegdheden domeinen actief zijn, biedt kansen om vanuit een globale visie zorg te organiseren.

7.2.5. Een vernieuwd beheer van de sociale bescherming

De beheersstructuur van de VSB moet de verschillende actoren in één overlegmodel samenbrengen en ze responsabiliseren. Er zijn eenvormige financieringsmodellen nodig, eenvormige en transparante bijdragesystemen en efficiëntie in de uitvoering. CD&V is voorstander van een systeem van medebeheer en beleidsruimte voor alle betrokken actoren die mee financiële verantwoordelijkheid willen dragen. Met beheersovereenkomsten/samenwerkingsover-

eenkomsten tussen de politieke overheid en de actoren moet de visie van de Vlaamse regering en het parlement op zorg en welzijn met minstens een perspectief van een legislatuur, worden omgezet in concrete maatregelen.

Een dialoog met de sector vereist dat ook op Vlaams niveau de zorgberoepen en de zorgaanbieders vertegenwoordigd zijn in een overleg- en beheersstructuur. Er moet ook een rechtstreekse inbreng zijn van de gebruikersorganisaties.

7.3. Werkloosheid: zo kort mogelijk

De periode van werkloosheid moet zo kort mogelijk zijn. Niet door de uitkering te beperken in de tijd, maar door een goede opvolging en begeleiding. In een ideale wereld heeft iedereen een baan. Een baan is de beste garantie op een duurzame sociale zekerheid. Het verhogen van de werkzaamheidsgraad is en blijft het meest efficiënte antwoord op de uitdaging van de vergrijzing.

Ons uitgangspunt is dat iedereen die 'op arbeidsleeftijd is' beschikbaar moet zijn voor de arbeidsmarkt én dat iedereen kans moet maken op een kwaliteitsvolle baan. Om die reden willen we af van mechanismen van vervroegde uittreding. Als een vervroegde uittreding onvermijdelijk is, willen we ze gepaard laten gaan met de plicht om beschikbaar te blijven voor de arbeidsmarkt en aan activering. De controle op de beschikbaarheid, nu op 55 jaar vastgesteld, brengen we geleidelijk naar 60 jaar. Ook de VDAB trekt de leeftijd voor systematische opvolging op naar 60 jaar. CD&V wil de controle van de beschikbaarheid en sanctivering onderbrengen in een apart (provinciaal) orgaan van de VDAB.

De federale regering voerde al een sterker degressiviteit door van de werkloosheiduitkering en een beperking in de tijd van de wachtuikering voor schoolverlaters – een omvorming tot een inschakelingsvergoeding. Beide maatregelen stimuleren werklozen nadrukkelijk om werk te zoeken. CD&V wil nu vooral opvolging, begeleiding op maat en waar nodig sanctionering.

Natuurlijk houden we rekening met de mogelijkheden van mensen. Maar ook wie niet mee kan, mogen we niet laten verzanden in werkloosheid. Voor wie op de arbeidsmarkt niet meteen een werkplek vindt, ontwikkelen we de W² (welzijn-werk) methodiek en de sociale economie. Een aangepast statuut met begeleiding op maat zorgt ervoor dat wie onmogelijk nog op de arbeidsmarkt terecht kan, toch een zinvolle activiteit kan uitoefenen. Zinvol werk is immers veel meer dan een economische activiteit.

Op het vlak van arbeidsongeschiktheid en invaliditeit maken we (deeltijds) werk haalbaarder. Nu is het vaak kiezen tussen werken [en geen uitkering krijgen] of helemaal niet werken. We doen onderzoek naar een tussenliggende vorm van definitieve gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Mensen die een vervangingsinkomen hebben, of die alleen in staat zijn om deeltijds te werken, willen we stimuleren om deel te nemen aan herscholing in plaats van ze te straffen met het wegnemen van hun (gedeeltelijke) uitkering.

Veel chronische zieken kennen een fluctuerend ziekteverloop. Voor hen willen we een vlottere overgang tussen volledige en gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en werkervarving.

Door de focus te verschuiven van de uitkering naar maximale kansen op kwaliteitsvol werk behalen we verschillende doelstellingen tegelijkertijd. Door de werkzaamheidsgraad te verhogen, dragen we bij tot een duurzame sociale zekerheid. We versterken zo ook het menselijk kapitaal dat onze bedrijven nodig hebben en we versterken de mensen zelf doordat ze een zinvolle activiteit en toegang tot een sociaal netwerk krijgen.

7.4. Pensioenen: aantal gewerkte jaren i.p.v. leeftijd

Door de daling van het geboortecijfer en de toenemende levensverwachting, verandert de samenstelling van de bevolking en komen er in verhouding meer oudere (vergrijzing) en minder beroepsactieve mensen (ontgroening) bij. Door de stijgende levensverwachting zijn er bovendien steeds meer 80-plussers (verwitting). Een steeds groter wordende groep mensen maakt aanspraak op het wettelijk pensioen. Tegelijk zien we dat een pensioen niet altijd beschikt tegen armoede: het armoedrisico bij de 65+'ers (20,2%) ligt hoger dan bij de leeftijdsgroep onder de 65 jaar (14,4%). In de voorbije jaren waren de gerichte verhogingen van de minima een belangrijke stap vooruit. Maar er is meer nodig. Vaak is een laag pensioen het gevolg van een korte of onvolle-

dige loopbaan. Gemiddeld langere loopbanen verbeteren de financiële houdbaarheid van het systeem en de individuele welvaart van de gepensioneerde.

We kiezen uitdrukkelijk voor een pensioenloopbaan, meer dan voor een pensioenleeftijd. Daarmee beklemtonen we dat een pensioen in eerste instantie gebaseerd is op de bijdragen die gebeurden tijdens de actieve loopbaan. Wat telt is het aantal jaren dat iemand werkt en bijdraagt. We willen streven naar volledige carrières van 45 loopbaanjaren. We behouden de wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar als het moment waarop desgewenst rechten geopend kunnen worden, maar dit mag geen drempel zijn voor wie langer aan de slag wil blijven.

Een pensioenhervorming is maar één manier om langere loopbanen te bereiken. Ook de arbeidsmarkt moeten we hervormen, door bijvoorbeeld lagere loonkosten te laten gelden voor oudere werknemers, en de beschikbaarheid van vorming.

Gelijkstellingen in de pensioenopbouw helpen ook om langere effectieve loopbanen te bereiken. We willen wél de periodes van werkonderbreking in het kader van de combinatie van zorg en werk vrijwaren. Daarbuiten is meer selectiviteit nodig.

Het mogelijk maken van langere loopbanen vereist dat we de verschillen tussen de stelsels voor pensioenberekening evalueren. Die zijn vaak een rem op de arbeidsmobiliteit en dus op langere loopbanen. De (niet objectieve) verschillen tussen de stelsels (werknemer, zelfstandige, ambtenaar) worden daarom gaandeweg kleiner gemaakt en de negatieve gevolgen van een gemengde loopbaan op de pensioenrechten werken we weg.

We versterken het verzekeringsprincipe: werken moet per definitie een beter pensioen opleveren dan niet werken. Wie voldoende gewerkt heeft, moet voor een volledige loopbaan recht hebben op ten minste een minimumpensioen dat hoger ligt dan de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Ook de verlenging van de loopbaan naar aanleiding van de gestegen levensverwachting draagt bij tot een sterker band tussen arbeidsprestatie en pensioen. Om het risico op armoede te voorkomen laten we de minima, door middel van een welvaartskoppling, mee evolueren met de levensduurte. De tweede pijler wordt een volwaardige aanvulling op de eerste pijler, waarbij uitkering in de vorm van rente wordt aangemoedigd.

We verwezenlijken meer transparantie. Iedereen moet regisseur worden van zijn eigen loopbaan en geïnformeerde keuzes kunnen maken. Met een carrièreplanningsysteem (CPS) moet het mogelijk zijn om te allen tijde zicht te hebben op de impact van deeltijds werken, tijdscrediets, enzovoort op de pensioenopbouw. Loopbaankeuzes hebben vaak ingrijpende gevolgen voor het pensioen. Mensen moeten ze dus kunnen maken op basis van heel heldere, toegankelijke en duidelijke informatie en met de hulp van professionele helpdesks.

Voor de opbouw van pensioenrechten moeten we oog hebben voor nieuwe samenlevingsvormen. De opgebouwde wettelijke en aanvullende pensioenrechten moeten bij echtscheiding of ontbinding van het wettelijk samenwonend gelijk worden verdeeld onder de partners.

We willen het risico op armoede verkleinen. Dit betekent dat elke gepensioneerde een levensstandaard heeft boven de Europese armoededrempel. Ook wie al een tijdje met pensioen is, mag niet in armoede eindigen.

7.5. Strijd tegen de armoede: drempels wegnemen

In een welvarende regio als Vlaanderen valt armoede niet te tolereren. Het is iets om te bestrijden en dat is wat CD&V zo krachtig mogelijk doet. Zeker, armoede bestrijden heeft met geld of meer geld te maken, maar ook met het wegnemen van drempels, zodat mensen kunnen deelnemen aan de samenleving. We geven mensen die in armoede leven een stem en we luisteren naar wat ze zeggen en naar hoe zij het zien.

Zeker, sociale uitkeringen zijn belangrijk om mensen uit de armoede te houden. Armoede is heel vaak het gevolg van een plotse breuk in de familiale situatie, op het werk, of van ziekte of handicap. Met een uitkering komen ze door een moeilijke tijd heen. CD&V houdt daarom vast aan de volledige toekenning van de budgetten in de welvaartsveloppen. Maar met uitkeringen alleen keren we de kar niet. Mensen kunnen er afhankelijk van worden en dat is niet de bedoeling. We organiseren beter onze sociale bescherming zodat ze een springplank wordt naar een beter leven. Er zijn mensen voor wie ook dat geen optie is. De sociale bescherming is er voor hen op gericht dat ze een menswaardig leven kunnen leiden.

Gezinnen met kinderen die in armoede opgroeien, verdienen aparte aandacht. Als je geboren wordt in een gezin dat in armoede leeft, dreig je je hele verdere leven te leiden onder een ongelijkheid van kansen: geen passende opleiding, geen goede job en een slechtere gezondheid. Het kan anders, we kunnen die vicieuze

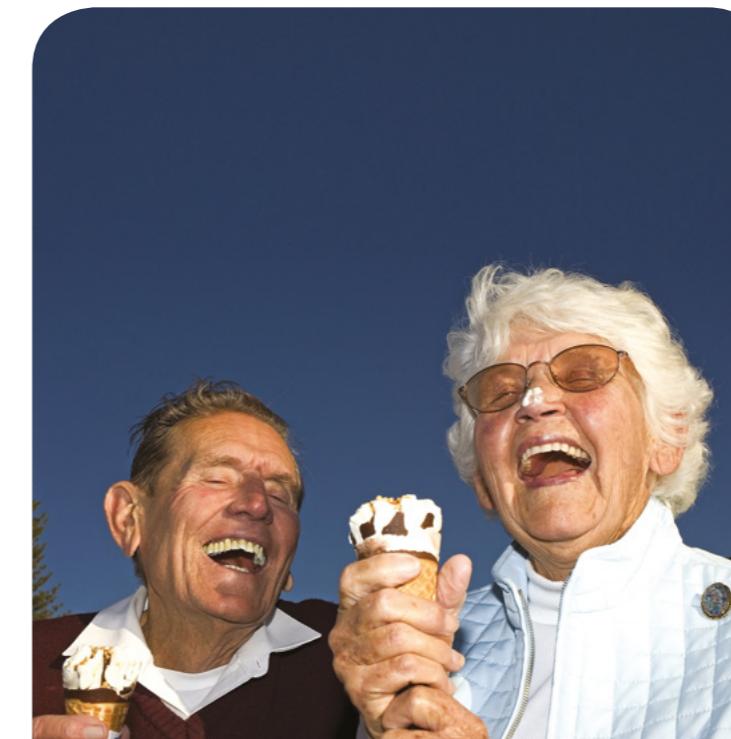
cirkeel doorbreken: met aangepaste methodieken in het onderwijs, de kinderopvang, trajecten naar een job en meer lokale actie. We weten dat dit een beleid vereist dat beleidsniveaus – en domeinen overstijgt.

7.6. Sociale fraude bestrijden

CD&V wil voldoende ondersteuning van de sociale inspectiediensten, zodat zij hun doelstellingen voor controles in fraudegevoelige sectoren kunnen behalen.

CD&V wil de strijd aanhouden tegen sociale dumping zodat werkgevers niemand nog tewerk stellen zonder respect voor het arbeids- en socialezekerheidsrecht. Zo gaan we ook deloyale concurrentie ten aanzien van bona fide bedrijven tegen.

CD&V kiest de weg van *datamining* en de kruising van gegevens tussen de inspectiediensten, de socialezekerheidsinstellingen, de fiscale administratie, de Kruispuntbank van Ondernemingen en derde instanties. Op die manier willen we dubbel gebruik van sociale uitkeringen of oneigenlijke cumuls van een uitkering met een loon onmogelijk maken.

08

INVESTEREN IN
KWALITATIEVE &
DUURZAME
LEEFOMGEVING

BOUWSTEEN 8 INVESTEREN IN KWALITEITSVOLLE LEEFOMGEVING

Wanneer we mensen willen aanzetten om mee te bouwen aan een welvarende samenleving, dan moeten we er voor zorgen dat ze ook kunnen wonen, werken en zich ontspannen in een kwaliteitsvolle leefomgeving. We investeren in een gezond leefmilieu onder het motto 'verstandig groen'. Het luchtkwaliteitsplan, het klimaatbeleidsplan en materiëlenbeleid zijn voorbeelden van hoe ecologie en economie communicerende vaten zijn. De resultaten zijn er: de lucht- en waterkwaliteit zijn de voorbije tien jaar fel verbeterd en we halen de Kyotonorm. Nooit waren er in bos en natuur zoveel recreatiemogelijkheden.

We moeten talrijke functies met elkaar verzoenen: wonen, werken, cultuur, ontspannen, landbouw en natuur. Vlaanderen is te klein om het op te delen in aparte ruimte waar we al die functies kunnen beleven. Waar het kan, combineren we dus functies. Dat doen we zowel in de stad als op het platteland. Beide hebben hun specifieke pluspunten en uitdagingen. Beide verdienen een beleid op maat. Voor CD&V is het platteland geen restgebied!

De communicatie over en weer met de 4de bouwsteen – investeren in slimme netwerken van energie, mobiliteit en informatie – is een voorwaarde voor succesvolle vooruitgang. Investeringen in hernieuwbare energie, in vlotte en veilige mobiliteit en in de vrije toegankelijkheid van overheidsinformatie zijn de fundamenten van een kwaliteitsvolle leefomgeving.

In dit sociaal-economisch plan benadrukken we vier investeringen in leefomgeving:

- betaalbaar en kwaliteitsvol wonen;
- bloeiende handel;
- toerisme en horeca;
- infrastructuur voor sport, cultuur en jeugd.

8.1. Betaalbaar wonen en nieuwe woonvormen

CD&V ijvert voor betaalbaar en kwaliteitsvol wonen in eigen streek en wil het grondwettelijk recht op een betaalbare woning verwezenlijken tegen 2020. Wanneer we dit willen doen, zullen we, gezien de schaarste aan nog beschikbare ruimte, ook nieuwe woonvormen moeten ontwikkelen. Betaalbaar en slim wonen is dus de boodschap.

Ons belangrijkste streven is kwaliteitsvolle eigendomsverwerving. De overheveling van de woonbonus na de 6de staatshervorming biedt een uitgelezen kans op een integraal Vlaams woonbeleid. De Vlaamse woonbonus is het instrument voor de ondersteuning van eigendomsverwerving. CD&V zegt duidelijk dat er ook voor nieuwbouw een woonbonus zal zijn. De nadruk ligt wel op de aankoop van een woning en op renovatie, daarin meegerekend afbraak en heropbouw.

CD&V gaat voor een harmoniseringsoefening voor sociale leningen. Op die manier wil CD&V zorgen voor het rechtszeker, kwaliteitsvol en efficiënt verstrekken van sociale leningen voor iedereen die er behoeft aan heeft.

Alle subsidies voor energiebesparende investeringen in gebouwen zullen we samenvoegen in één vereenvoudigd en krachtig premiestelsel: het energie+pakket. Het is een premie op maat naargelang de doelgroep: huishoudens, verenigingslokalen, voorlopers en sociale doelgroepen. De fiscale aftrek voor dakisolatie, de renovatiepremie en de verbeteringspremie gaan er mee in op. Eandis of Infrax worden het unieke loket voor elke premieaanvraag.

Alleen de energiegebonden werken van de huidige renovatie- en verbeteringspremies gaan over naar het energie+pakket waarbij gecombineerde energiebesparingsmaatregelen extra worden gestimuleerd. De premies voor niet-energiegebonden renovatiewerken vervallen. We veralgemenen het verlaagd btw-tarief voor herbouw na sloop naar alle gemeenten.

Op het vlak van ruimte voor wonen wenst CD&V duurzaam en zuinig om te springen met de beperkte ruimte in Vlaanderen. Kleine inbreidingsprojecten passen in die ambitie. Het zijn compacte woongebieden die een kwaliteitsvolle ruimtelijke beleving toelaten. Nieuwe ruimte innemen, kan alleen nabij de bebouwde kern zodat de aantasting van open ruimte beperkt blijft en de nabijheid van werk, diensten en kernen als een slimme verweving van functies duurzaam wonen oplevert en het aantal verplaatsingen beperkt. De beperkte ruimte waarover we in Vlaanderen beschikken en de evoluties in bevolking en gezinssamenstelling zijn een stimulans voor samen-wonen of *co-housing*. Samen met organisaties die *co-housing* promoten onderzoeken we hoe we vlot *co-housing*-projecten kunnen verwezenlijken. Dat kan onder meer door in elke provincie voorbeeldprojecten te ontwikkelen.

Mensen blijven vaak graag in de omgeving wonen die ze kennen. Ze hebben daar hun eigen sociale netwerken, zijn er geïntegreerd, kennen het dienstenaanbod en de mensen. Wij willen dat wonen in eigen streek ondersteunen want in een aantal regio's in Vlaanderen is de druk op de woningmarkt groot als gevolg van migraties (in de rand rond Brussel, aan de kust, aan grenzen met Nederland of Frankrijk).

Daarnaast zijn voor CD&V sociale huuren en koopwoningen woonvormen die beschikbaar moeten zijn. De objectieven voor sociale huur, sociale koop en sociale kavels die werden vastgelegd in 2009 en waaraan in de voorbije legislatuur hard is gewerkt, wil CD&V onverkort uitvoeren. Zo kunnen we de wachtlijsten voor sociale woningen verkleinen. De instrumenten die het Grondwettelijk Hof heeft vernietigd, herbekijken we in functie van onze objectieven.

Sociale verhuurkantoren moeten betaalbare en kwaliteitsvolle huurwoningen bouwen. De sterk uitgebreide huurpremie moet op het huidige peil gehouden worden. Hij biedt garanties op kwaliteitsvol huren.

8.2. Bloeiende handel in het hart van de gemeente

Ondernemerschap in de kleinhandel, ho-reca en lokale diensten en vrije beroepen hebben een onmisbare rol in het economische weefsel van Vlaanderen: ze creëren jobs en bepalen de sfeer en de aantrekkelijkheid van een stad of gemeente. Teloorgang van de handel geeft vaak aanleiding tot een verloedering van de buurt. Helaas neemt de leegstand toe, onder meer als gevolg van slechte bereikbaarheid, parkeerproblemen, een toename van de onlinehandel, een evolutie naar grotere vloeroppervlaktes, de daling van het aantal zelfstandige kleinhandelaars maar bovenal ook door een uitwaaiering van inwoners naar de periferie. De totale winkelvloeroppervakte groeit veel sneller dan de bestedingen van de consument. Lokale besturen moeten daarom hun woonkernen attractiever maken én zorgvuldig de wenselijkheid inschatten van bijkomende winkeloppervlakten er buiten.

We maken maximaal gebruik van de nieuwe bevoegdheid betreffende handelsvestigingen in de 6de staatshervorming. De Vlaamse Regering heeft lokale besturen al ondersteund met verschillende projecten. Meer dan 800 gevels zijn gerenoveerd, 600 handelaars kregen een individuele begeleiding voor online handel en recent werden nog 90 projecten van lokale besturen ondersteund voor de versterking van woonkernen. Daarnaast is een Kennisnetwerk Detailhandel opgericht dat data aanreikt voor lokale be-

stuurders (zoals de koopstromen, alle handelsgegevens met oppervlaktes en evoluties van de leegstand ...) en hen zo de argumenten en ambities van projectontwikkelaars laat duiden en objectiveren. We zullen lokale besturen blijven stimuleren om hun handelskern te beheren zoals een shoppingcentrum.

Het krachtigste instrument voor kernversterking is de ruimtelijke ordening en de maximale integratie van de socio-economische vergunning daarin.

De overlast door vrachtverkeer pakken we aan via het PIEK-project en stedelijke distributiecentra. We laten laden en lossen toe buiten de spitsmomenten en maximaal vanop centrale verdeelplaatsen. De levering gebeurt met stillere voertuigen en met geluids-arm laad- en losmaterieel.

8.3. Aantrekkelijke horeca en toerisme

De toeristische sector is in heel Europa een groei-economie die ook in moeilijke tijden presteert. We werken voort aan een volwaardige toeristische productontwikkeling voor de Kust, de Kunststeden en de Vlaamse Regio's. We doen dat in samenwerking met de private sector en met bijzondere aandacht voor strategische planning, productontwikkeling, marketing, communicatie en distributie.

Voor het toeristische en horecabeleid zijn dit de prioriteiten van CD&V:

- toerisme in eigen streek door kwaliteitsvolle wandelnetwerken en fietsknooppunten;
- promotie van Vlaamse toeristische attracties en congres-toerisme in binnenland en buitenland. De economische meerwaarde van toerisme kan zeker nog vergroot worden door betrokkenheid van lokale ondernemingen bij het toeristische en citymarketingverhaal;
- brandveilige logies;
- sociaal toerisme en gezinstoerisme, door het opwaarderen van familiehotels en kwaliteitsvolle campings;
- boerderijtoerisme.

De horeca zit in het DNA van de Vlaming en is verweven met ons sociaal leven. De horeca is een bron van tewerkstelling en tegelijkertijd van ontspanning en sociale netwerking. CD&V wil de Vlaamse café- en eetcultuur volop blijven ondersteunen, zowel het volkscafé als het sterrenrestaurant.

Dat de horeca voort moet 'verwitten', staat buiten kijf. De invoering van de geregistreerde kassa met fiscale controlemodule ('blackbox') blijft daarom nuttig. Maar dit mag niet ten koste zijn van de diversiteit van het aanbod in de horeca. We voorzien een toepassingsperiode van de geregistreerde kassa tot 1 januari 2016 zodat horeca-uitbaters zich kunnen aanpassen aan het nieuwe systeem. We nemen aanvullende maatregelen zodat onderneemingen 'wit' én rendabel kunnen zijn. Daarom wil CD&V:

- de lasten op arbeid verlagen
- de overuren van vast personeel in de horeca forfaitiseren. We zorgden er al voor dat de sociale bijdragen voor gelegenheidsarbeid voortaan berekend worden op basis van een nieuw uurforfait van 7,5 euro. De werknemer kan 50 dagen per jaar in dit statuut werken en de werkgevers mogen dit systeem maximum 100 dagen per kalenderjaar toepassen. Fiscaal wordt het inkomen uit gelegenheidsarbeid afzonderlijk belast aan een tarief van 33%. CD&V wil een stap verder gaan door op de overuren van het vaste personeel dezelfde fiscale en sociale regeling toe te passen als van het gelegenheidspersoneel. Bovenop de 38 uren wordt men als het ware gelegenheidspersoneel in de eigen zaak. Alleen zo worden overuren betaalbaar en kunnen we er in slagen ze te 'verwitten';
- Studentenarbeid van 50 dagen omvormen in 100 halve dagen zodat er meer flexibiliteit is in de berekening;
- het ondernemerschap sterker maken door de vestigingswetgeving voor horeca-ondernemingen. De sector krijgt nu al middelen van het Agentschap Ondernemen om met opleiding te investeren in faillissementspreventie. Dat zetten we voort;
- In samenspraak met de VVSG en de ondernemersorganisaties de opmaak en uitwisseling van de horecabeleidsplannen van de gemeenten verder stimuleren. Gemeenten moeten daarin nagaan wat de meerwaarde is van taksen als terrassentaks, bewegwijzeringsstaks;
- Het actieplan voor energieuze horeca dat het Agentschap Ondernemen met de sector heeft opgemaakt, in 2014 uitrollen in de hele sector. Energie-efficiëntie is niet alleen klimaatvriendelijk, maar in de eerste plaats ook kostenverlagend.

8.4. Investeren in kwaliteitsvolle infrastructuur voor Cultuur, Sport en Jeugd

CD&V wil verenigingen of professionelen de ruimte en de kans geven om mooie dingen uit de grond stampen. Laat creativiteit van onderuit groeien, stimuleer innovatie en waardeer traditie. De overheid moet daarbij wel het initiatief nemen voor investeringen in cultuur, jeugd en sport. In het kader van dit sociaal-economisch plan hebben we het enkel over het luik infrastructuur. In het tweede luik van ons verkiezingsprogramma maken we duidelijk hoe dit past in onze globale visie op cultuur-, sport-, en jeugdbeleid.

In vele gevallen zijn de lokale besturen de ideale trekker van investeringen. Zij kunnen de lokale noden het best inschatten. We stimuleren volop de samenwerking tussen gemeenten. Dat laat toe dat we de ruimte en de financiële middelen zo optimaal mogelijk inzetten.

De Vlaamse regering heeft deze legislatuur een inhaalbeweging verwezenlijkt voor cultuur, sport- en jeugdinfrastructuur. Denken we maar aan volgende mooie verwezenlijkingen:

- Cultuur: KMSKA, Kazerne Dossin, de fusie tussen de Vlaamse Opera en het Ballet van Vlaanderen om samen op een meer krachtdadige manier te kunnen investeren, de realisaties met ondersteuning van het Fonds voor Culturele Investeringen, zoals de bibliotheek op de Waalse Krook;
- Sport: de talrijke geslaagde PPS-projecten voor multifunctionele sportvelden, kunstgrasvelden, sporthallen en zwembaden;
- Jeugdverblijfsinfrastructuur via Toerisme Vlaanderen, waarvan een deel via PPS in verschillende gemeenten.

We willen de komende jaren de investeringsinspanning in cultuur, sport en jeugd voortzetten.

- Jeugd: ondersteuning van de bouw en het onderhoud van lokale jeugdverenigingen en centra voor jeugdtoerisme. De kwaliteit en de veiligheid van de jeugdlocaties blijft een moeilijk punt. De lokale besturen hebben hier een prominente verantwoordelijkheid;
- Sport: topsport, maar ook 'sport voor allen'. We leggen de nadruk op multifunctionele projecten en op zwembaden. Zwembaden zijn belangrijk omdat we er vele doelen tegelijk mee realiseren: zorgen dat leerlingen de eindtermen halen in het onderwijs, democratische ontspanningsmogelijkheid bieden aan verschillende doelgroepen. Zowel jongeren, senioren, families met kinderen als personen met een handicap kunnen genieten van zwemmen. Andere sporten zijn doorgaans minder vlot toegankelijk;
- Cultuur: we stimuleren de bouw van moderne gebouwen, met aandacht voor duurzaamheid, ecologie en architectuur. Multifunctioneel gebruik staat voorop, waardoor we ook vlotter tot haalbare projecten van cofinanciering met verschillende partners kunnen komen. We investeren in culturele centra en stimuleren de samenwerking tussen verschillende centra. Niet elke gemeente heeft nood aan een cultuurtempel. Bovendien hebben we oog voor kleinschalige infrastructuur voor lokale verenigingen en kleinere ensembles. In het lokaal cultuurbeleid is de aandacht en ondersteuning voor de vrijwilligers en verenigingen sterker verankerd dan ooit voordien.

HET MOMENTUM GRIJPEN

CD&V gelooft in haar kracht. Wij zijn ervan overtuigd dat Vlaanderen op een kruispunt staat. Een industrieel zei onlangs tijdens een 'On Tour'-bezoek: "*Wij hopen nu maar dat wat er in deze legislatuur is bereikt, niet gefnuikt wordt, want nu is er de opportunitet van een matuur beleid in een matuur Vlaanderen.*"

CD&V heeft in het verleden al vaak moeilijke maar juiste keuzes gemaakt: haar toppers hebben zich gegooid, ze hebben niet gewacht. Wachten zit niet in het DNA van de partij, ondernemen en besturen wel. Ze hebben gekozen voor overleg, ze hebben de crisis de ergste wapens uit handen geslagen, ze hebben bovenop voor Vlaanderen en Brussel de meest indrukwekkende staatshervorming ooit verkregen.

De Copernicaanse omwenteling is een feit. Het zwaartepunt ligt nu bij de deelstaten. We moeten nu de nieuwe sociaal-economische hefbomen grijpen om economische groei én sociale vooruitgang te realiseren. Het sociaal-economisch plan van CD&V is duidelijk, duurzaam en doelgericht. Het is becijferd. Het is realistisch in de cijfers, en ook in de mensen die het moeten uitvoeren. Met CD&V is het uitvoeren van een sociaal-economisch plan geen avontuur. Het is een verbintenis waar u op kunt rekenen. Het is wat de bestuurspartij die CD&V is onverkort kan en zal waarmaken. Wij willen de zekerheid bieden dat studeren, werken en ondernemen de moeite loont. Dat wie actief meebouwt aan onze samenleving daarvoor ook eerlijk beloond wordt.

Wij willen ook de zekerheid bieden dat mensen die pech hebben niet in de steek gelaten worden. Dat hebben we nooit gedaan en dat zullen we nooit doen. We besparen, maar niet ten koste van de kleinsten die nog maar net aan hun leven begonnen zijn en ook niet ten koste van zij die jarenlang niet enkel hun eigen leven, maar ook dat van hun gezin hebben opgebouwd. En zeker niet ten koste van zij die hulp- en zorgbehoefend zijn. Voor die zorgen laten we groei toe, omdat dat ook nodig is. De behoefte aan zorg neemt in onze vergrijzende samenleving toe. Wij geven een zorggarantie, voor nu en voor later.

We staan op een kruispunt. Op federaal niveau zullen we een aantal waldoordachte aanpassingen in de sociale zekerheid, de fiscaliteit en het arbeidsrecht moeten doorvoeren. Voor Vlaanderen is de uitvoering van de 6de staatshervorming een momentum. Ervaring in besturen, ervaren politici, een partij die van binnenuit vertrouwd is met eerdere staatshervormingen, het is geenszins een luxe nu, maar een noodzaak. Een aanbod ook vanwege CD&V. Met de nieuwe bevoegdheden en fiscale autonomie in de hand heeft Vlaanderen nu baat bij een constructief klimaat van samenwerking met de andere overheden in ons land. Positief confederalisme noemen we dat. Het is nu tijd om de krachten te bundelen om ons Vlaanderen, onze hoofdstad en ons land sterker te maken dan ooit tevoren.

DEEL 2

MAATSCHAPPELIJKE ZEKERHEID

Dit is het **tweede deel van ons programma** voor de komende Vlaamse en federale verkiezingen.

Op 28 februari laatstleden presenteerde **minister-president Kris Peeters het eerste deel, ons 3D-plan**, in Laakdal. Dat plan gaf aan welke duidelijke, duurzame en doelgerichte keuzes we maken op sociaaleconomisch vlak. We willen de begroting verder op orde brengen maar tegelijk de loonlasten afbouwen, sociale vooruitgang realiseren en investeren in de toekomst. We bewezen meteen ook dat die prioriteiten haalbaar en betaalbaar zijn.

Centraal in ons programma staat de welvaartsdriehoek. Van de negen bouwstenen in die driehoek werden er acht geheel of gedeeltelijk besproken in het **3D-plan**. In dit tweede deel van ons verkiezingsprogramma worden een aantal bouwstenen verder uitgediept. Het gaat dan bv. om mobiliteit, onderwijs of cultuur. Het zijn domeinen die immers veel ruimer zijn dan de sociaal-economische aspecten die al behandeld werden. De negende bouwsteen – de **maatschappelijke zekerheid** – was zelfs nog onontgonnen terrein. Een sterke economie en een goede sociale bescherming vereisen ook dat de **maatschappelijke onderbouw** op punt staat. De **derde dimensie** in ons **3D-plan** is zeker even belangrijk als de twee andere. Bedrijven en gezinnen zullen maar activiteiten ontwikkelen wanneer voldoende rechtszekerheid bestaat. Initiatief vanuit de gemeenschap kan pas voluit bloei-en als de overheid het juiste kader zet.

Ook het **buitenlandbeleid** komt in dit tweede luik aan bod. We verwijzen daarvoor ook nog naar het CD&V-programma voor de Europese verkiezingen. Een warm Vlaanderen is een open Vlaanderen. Als klein land in het hart van Europa moeten we onze blik op de wereld houden. Solidariteit mag niet stoppen aan onze landsgrenzen.

Vooraleer de verschillende beleidsdomeinen aan te vatten, staan we hier kort stil bij drie meer transversale thema's, thema's die in de hele tekst verwerven zitten: de invulling die we geven aan een **zorgzame samenleving**, het blijvende partnerschap tussen CD&V en **gezinnen** en onze invulling van het **positief confederalisme**.

Respectvolle en zorgzame samenleving

Samenleven gaat over **vrijheid** hebben en **verantwoordelijkheid** nemen, over vrij zijn als persoon en zich engageren voor de ander, over eigen talenten ontwikkelen ook ten dienste van de ander. Als christendemocraten verabsoluteren we noch het individu, noch de gemeenschap. We gaan telkens opnieuw op zoek naar de juiste verhouding tussen beide. Respect voor iedere unieke mens, in de situatie waarin die verkeert, ongeacht de kwaliteiten die iemand heeft, primeert daarbij. Iedere mens verdient respect en nog het meest van al de kwetsbare, weerloze mens. Juist wanneer mensen het kwetsbaarst zijn, verdienen ze bijzondere zorg.

We knopen **zelfontplooiing** en de **opbouw van een warmere samenleving** aan elkaar vast. We ondersteunen initiatieven die verbondenheid bevorderen, op de eerste plaats het gezin en het verenigingsleven. Een warme samenleving is ook een zorgzame samenleving. Kinderen krijgen een opleiding om zelfstandig door het leven te kunnen gaan. Werklozen krijgen een uitkering, maar worden ook begeleid naar een nieuwe job. Zieken, ook minder bemiddelde zieken, moeten alle zorgen kunnen genieten. De menselijkheid van onze samenleving wordt bepaald door hoe we omgaan met de meest kwetsbaren, door de manier waarop we voor zieken, gehandicapten, ouderen en zwakkeren zorgen, door de aanpak van armoede, door de steun voor mensen in ontwikkelingslanden.

Als christendemocraten claimen we de effectieve toepassing van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. We willen ook de volle aandacht geven aan latere verdragen, zoals het Kinderrechtenverdrag, die aspecten van de mensenrechten verder concretiseren. Mensenrechten gaan over rechten van mensen, vooral in omstandigheden waarin ze niet voor de hand liggen, wanneer ze niet stroken met de belangen van machthebbers, wanneer ze niet stroken met economische belangen. Ze zijn een toetssteen in ons strafrecht om te voorkomen dat rechten van verdachten worden geschonden, of om ervoor te zorgen dat de privacy niet willekeurig mag worden geschonden. Nooit mogen we uit het oog verliezen dat vluchtelingen mensen zijn waarmee op een menswaardige wijze moet worden omgegaan. We houden ook vast aan essentiële vrijheden zoals democratie, aan het recht op een geweten, aan het recht om in alle vrijheid de eigen godsdienst te beleven, het recht vrij de eigen mening te uiten, enz. We willen die mensenrechten ook als rode

draad gebruiken in ons handelsbeleid en in ons buitenlands beleid, ook als we weten dat sommige landen mensenrechtenkritiek niet waarderen, ook als kritiek op het niet respecteren van mensenrechten onze handelsrelaties op korte termijn kan bemoeilijken.

Fundamentele ordeningen in onze samenleving zoals het huwelijk, de positie van man en vrouw, afstammingsverbanden, de omgang met leven en dood in de medische context, zijn sinds enkele decennia aan het **wijzigen**. De veranderende context daagt de wetgever uit om antwoorden te formuleren die met deze evolutie rekening houden. Onze benadering van deze uitdaging is ingebet in onze mensvisie waarbij we in eerste instantie de belangen van kwetsbare mensen willen waarborgen en waarbij we willen rekening houden met de mensenrechten.

Concreet betekent dit dat homoseksuele koppels die voor een duurzame relatie kiezen onze steun krijgen en dat ze net als heteroseksuele koppels kunnen kinderen adopteren waardoor hun kinderen beter worden beschermd. CD&V wil dat de partner van een vrouw uit een lesbisch huwelijk automatisch als meemoeder wordt erkend, niet alleen omdat de huidige situatie kafkaans is vanuit het perspectief van de meemoeder die een adoptieprocedure moet doorlopen, maar ook omdat het belang van het (weerloze) kind beter wordt beschermd als het afkomstig is van twee ouders.

We hebben allen een eigen persoonlijkheid, een identiteit, maar moeten beseffen dat we die deels ontlenen aan onze ouders, vrienden, de media, de publieke opinie, de traditie, de wetten van een land, enz. We beseffen dat we geen eiland in de wereld zijn. Ieder oordeel, iedere beslissing die we zelf nemen steunt altijd direct of indirect op het oordeel van anderen.

Ieder oordeel is altijd ook intersubjectief. Daarom is absolute zelfbeschikking een zinsbegoocheling en geen ideaal. Overigens moet **onze eigen vrijheid rekening houden met de vrijheid van anderen** en moeten we altijd ook verantwoording afleggen over wat we met onze vrijheid hebben gedaan. We zijn aanspreekbaar door anderen, door de mensen die in armoede leven, door de zieken, door onze kinderen om ons voor hen in te zetten. Tot slot is er ook een verschil tussen **positieve vrijheid** en **negatieve vrijheid**. Negatieve vrijheid is mensen aan hun lot overlaten. Niemand houdt ze tegen om te doen wat ze willen. Positieve vrijheid is mensen versterken zodat ze inderdaad actief keuzes kunnen maken. Iemand zonder inkomen mag dan al vrij zijn om te kopen wat hij wil, een echte keuze is er niet. De strijd tegen armoede blijft daarom een belangrijke prioriteit. Iedereen is vrij om te lezen wat hij of zij wil in ons land, maar zonder onderwijs ben je daar niet veel mee. Gelijke onderwijskansen realiseren, is net daarom een belangrijke opdracht voor de overheid. Dat geldt ook voor het creëren van een kader waarbinnen mensen zorg kunnen opnemen voor elkaar. Dan pas is er echt sprake van een mogelijkheid om te kiezen.

Christendemocraten blijven aandringen op een genuanceerd debat met betrekking tot **(zorg)lethische dossiers**. Dit is bijvoorbeeld aan de orde in dossiers rond medische begeleide voortplanting, discrete of anonieme bevruchting en draagmoederschap. Daarin komt bv. het internationaal verankerde recht van een kind om zijn of haar ouders te kennen in conflict met andere rechten (bv. respect voor de privacy). Dit soort debatten zijn nooit zwart-wit. Het komt er altijd op aan om de juiste balans te vinden. We gaan het debat niet uit de weg. Zeker in emoti-

oneel moeilijke omstandigheden hebben mensen recht op duidelijke antwoorden. Maar we laten ons niet verleiden tot schijnoplossingen.

Partner van alle gezinnen

CD&V heeft aandacht voor gezinnen, in elke levensfase en in elk beleidsdomein waar gezinnen rechtstreeks of onrechtstreeks geraakt worden. Doorheen ons volledige programma duiken heel wat gezinsgerelateerde beleidsinitiatieven op. Een echt gezinsbeleid voer je immers niet in één geïsoleerd departement, maar door de **gezinstoets** te hanteren bij iedere maatregel, in welk domein ook. Dat maken we nogmaals waar met dit verkiezingsprogramma.

Ons **3D-plan** schuift een aantal bouwstenen naar voor die essentieel zijn om tot een sterk sociaal-economisch model te komen. In elk van de sociale bouwstenen, aan de rechterkant van onze welvaartsdriehoek, krijgt het gezin een prominente rol:

- 'Een versterkt onderwijsaanbod' investeert o.a. in voldoende schoolinfrastructuur en optimaliseert de kansen van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, waarbij we evolueren naar een sociaalcontextueel model waarbij de zorgbehoeften primeren;
- 'Een banenpact en een modern sociaal overleg' vertrekt vanuit het idee dat elke job bijdraagt tot het geluk van een persoon of het verschil maakt voor de toekomst van een gezin. We investeren in levenslang leren en faciliteren gezinsvriendelijke flexibele arbeidsvormen;
- 'Een nieuwe sociale bescherming' garandeert betaalbare, kwaliteitsvolle en in voldoende mate beschikbare gezondheidszorg en schetst het kader voor de toekomstige Vlaamse So-

ciale Bescherming. De belangrijkste componenten van de VSB zijn de kinderbijslagen, betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang, thuiszorg, de maximumfactuur thuiszorg en residentiële zorg en de studie-toelagen. We zetten permanent in op armoedebestrijding;

- 'Investeren in een kwaliteitsvolle leefomgeving' zet in op betaalbaar en kwaliteitsvol wonen voor iedereen.

Een **gendermainstreamingbeleid** is per definitie een beleid dat iedere minister moet voeren. Toch blijven specifieke beleidsinstrumenten nodig. We pleiten voor een effectieve toepassing van de bestaande antidiscriminatiewetgeving door de daartoe best geplaatste instelling op alle beleidsniveaus.

CD&V is partner van jonge, maar ook van **minder jonge gezinnen**. Op alle beleidsvlakken de samenleving afstemmen op langere levenslopen: het is een van de grote uitdagingen. Niet alleen de 'lasten' van de vergrijzing maar vooral de waardevolle rol die ouderen in het leven en in de samenleving vervullen moet gevaloriseerd en in het licht gesteld worden. In het kader van intergenerationale solidariteit moeten rechten en verantwoordelijkheden (non-discriminatie, participatie, toegankelijkheid...) gerespecteerd worden. Ook kwetsbare en zorgbehoedende personen dragen een onvervreemdbare waarde in zich mee. Daarom moet de kwaliteit van langdurige zorg verzekerd en geoptimaliseerd worden.

In dit tweede luik van ons verkiezingsprogramma komt de maatschappelijke onderbouw, waar ons sociaal-economisch **3D-plan** op steunt, aan bod. Ook in dit luik worden vele gezinsgerelateerde beleidsinitiatieven geformuleerd. Enkele

willekeurig gekozen voorbeelden uit een lange lijst: bij media komt het wegwerken van de digitale kloof aan bod, bij milieubewust handelen de verbetering van de luchtkwaliteit. In het luik onderwijs stellen we dat elk kind recht heeft op een vrije schoolkeuze, maken we werk van een leerzorgkader dat vertrekt vanuit de onderwijs- en zorgbehoeften van leerlingen en nemen we verschillende initiatieven om de kostprijs van onderwijs te beperken. Binnen het luik Justitie nemen we initiatieven om rechtszekerheid te bieden aan gezinnen en stellen we maatregelen voor om te komen tot een modern erfrecht en familiaal vermogensrecht.

Positief confederalisme

We kiezen voor **positief confederalisme**. Dankzij CD&V is eind 2013 een nieuwe belangrijke fase in de staatshervorming verwezenlijkt. Op 19 december 2013 keurde het federale parlement de laatste wetteksten goed. Ruim 20 miljard euro gaat over naar de gemeenschappen en gewesten. De Vlaamse begroting wordt zo groter dan die van de federale overheid. De **Copernicaanse omwenteling is een feit**. Vanaf midden 2014 kan de Vlaamse regering beslissen over de toekomst van de gezinsbijslagen, over het beleid inzake ouderenzorg, over het doelgroepenbeleid op de arbeidsmarkt. Door de 6de staatshervorming kan de Vlaamse overheid een beleid voeren dat meer op maat van de Vlaming is, van de wieg tot zijn oude dag.

Een ander opvallend onderdeel van deze staatshervorming is de veel grotere mate van belastingautonomie voor de gewesten. In de toekomst zal van elke vier euro aan personenbelasting, één euro rechtstreeks naar de Vlaamse overheid gaan. Bovendien zal die overheid ook zelf kunnen beslissen over belastingvoordelen voor wonen en bouwen, energiebesparing, monumenten, enz.

Kortom: de 6de staatshervorming biedt Vlaanderen, Brussel en Wallonië **indruckwekkende kansen** om een nog beter beleid te voeren. Met de 6de staatshervorming is het werk niet af. De wetteksten zijn gestemd, maar de uitvoering ervan zal nog heel wat deskundigheid en energie vergen. Onder leiding van **Kris Peeters** heeft Vlaanderen een Groenboek uitgewerkt dat voor alle nieuwe bevoegdheden beleidskeuzes bevat. Nu is het tijd om duidelijkheid te geven: wat kan u de komende jaren verwachten? Door snel duidelijkheid te scheppen, vermijden we onzekerheid.

Vertrouwen is de motor van de economie. CD&V zal eerder aangegane verbintenis respecteren. De overgang naar een nieuw systeem zal gepaard gaan met een redelijke overgangsperiode. Maar tegelijk zullen we doortastend veranderen wat beter en goedkoper kan. Voor ons is de **uitrol van de 6de staatshervorming** de komende jaren de **prioriteit op het institutionele vlak**. We hebben geen boodschap aan ellenlange discussies over wat nog meer of anders zou kunnen verhuzen. We willen beleid voeren, met meer impact dan ooit tevoren.

CD&V kiest voor het **positief confederaal model** dat – conform het subsidiariteitsbeginsel – het zwaartepunt bij de deelstaten legt. Die deelstaten vertrouwen bewust bevoegdheden toe aan het federale/confederale en het Europese niveau, omdat ze uitgaan van een hedendaags, modern staatsmodel dat alle Vlamingen en Brusselaars ten goede komt. CD&V is voorstander van een **samenwerking** tussen de beleidsniveaus die leidt tot oplossingen en die de bevoegdhedsverdeling respecteert. Het federale niveau ondersteunt het beleid van de deelstaten waar dat mogelijk en nodig is. De deelstaten nemen voor hun eigen bevoegdheden rechtstreeks deel aan de

Europese besluitvorming en werken mee aan de verwezenlijking van de Europese doelstellingen. Vlaanderen blijft onverkort haar gemeenschapsbevoegdheden in Brussel uitoefenen waarbij het streeft naar het naleven van de Brusselnorm en, waar nodig, een Brusseltoets. Het streeft naar samenwerking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en vult de nieuwe bevoegdheden zo in dat de Brusselaar optimaal kan kiezen voor het Vlaamse aanbod. Een aantal bevoegdheden die federaal blijven, o.m. justitie, veiligheid, fiscaliteit en sociale zekerheid, zijn zeer belangrijk voor de Vlaming. CD&V wil die doeltreffend behartigd zien. Vooral wil de partij de betaling van pensioenen en gezondheidszorg in een vergrijzende samenleving gevrijwaard weten.

Naast de uitvoering van de 6de staatshervorming in Vlaanderen, evalueren we in de vernieuwde Senaat de staatsstructuur en de verdeling van de bevoegdheden. Discussies over een nieuwe staatshervorming zijn in de toekomst mogelijk in deze hervormde Senaat, waar 50 van de 60 senatoren eveneens parlementslid zijn van de deelstaten (29 Nederlandstaligen tegenover 21 Franstaligen). CD&V wenst in de schoot van de vernieuwde Senaat een **Kenniscentrum voor de staatshervorming** op te richten. Dit kenniscentrum moet alle bestaande expertise over de staatshervorming bundelen, in samenwerking met de academische wereld en het middenveld. Meer gezamenlijk technisch en wetenschappelijk overleg, en vervolgens politiek beraad, kan enkel leiden tot betere samenwerking en tot het voorkomen van crisissen.

De bevoegdheden van de deelstaten zijn aanzienlijk toegenomen. Tegelijk zijn er nog verouderde afspraken tussen de federale overheid en de deelstaten voor de besluitvorming en deelname aan ministerraden

CLUSTER 1

PARTICIPATIE AAN DE SAMENLEVING VERGROTE

van de EU. Die moeten we bij voorrang grondig herzien. Het huidige '**Samenwerkingsakkoord EU**' dateert van 1994. We moeten het aanpassen aan het institutioneel hervormde België en aan de hervormingen van de jongste twintig jaar in Europa, waaronder het Verdrag van Lissabon. In te veel Europese vergaderingen zijn vandaag federale ministers en diplomaten aanwezig voor matières die niet tot hun bevoegdheden behoren. Het nieuwe 'Samenwerkingsakkoord EU' zal de 6e staatshervorming in rekening moeten brengen. De nieuwe Vlaamse bevoegdheden voor arbeidsmarktbeleid, gezondheidszorg, ondernemerschap en energiebeleid zijn onderhandelingsmatières rond de Europese tafel. Vlaanderen wil in die domeinen gehoord te worden. Vlaanderen zal ook haar rol in de economische diplomatie opeisen, de buitenlandse handel versterken en buitenlandse investeringen aantrekken.

1.1.Onderwijs

Een sterke en innovatieve economie is onhaalbaar zonder goed onderwijs. Het is dus niet meer dan logisch dat we heel wat aandacht besteden aan onderwijs in bouwsteen 5 van ons **3D-plan**. Maar onderwijs is natuurlijk niet 'alleen' maar een hoeksteen van het socialeconomisch beleid. Dat is de reden waarom we de punten uit ons **3D-plan** hieronder hernemen en nog wat verder uitdiepen.

We hebben **sterk onderwijs** in Vlaanderen. We zijn terecht trots op de kwaliteitsvolle inhoud die onze kinderen algemeen vormt en voorbereidt op leven en werk. We zijn trots op onze vrijheid van onderwijs die het grote engagement van schoolteams aanwakkert en verklaart. We zijn trots op onze professionele leerkrachten die de beste garantie zijn voor de voorbereiding van jongeren op een volwaardige rol in de wereld van morgen. Onderwijs biedt elke leerling de gelegenheid om zich te ontvouwen en om zijn verantwoordelijkheid op te nemen in een geglobaliseerde en hoogtechnologische samenleving die snel en voortdurend verandert.

Leerkrachten, directies en schoolbesturen vinden in de sterkte van ons onderwijs de kracht om die verandering ook op school een plaats te geven. **Onderwijsverandering groeit van onderuit**. Dat we sterk onderwijs hebben, blijkt uit recente resultaten van internationaal vergelijkend onderzoek (zoals PISA). Diezelfde resultaten geven ook aan dat het behoud van onze internationale toppositie niet vanzelfsprekend is. De vergelijking met andere landen en met de eigen resultaten uit 2003 noopt tot alertheid. De 'hidden champions' van morgen, zitten vandaag nog op de schoolbanken. We willen elke leerling de kans geven het beste uit zichzelf te halen en hem of haar voorbereiden op hoger onderwijs of een kwaliteitsvolle baan.

Die taak vindt CD&V te belangrijk om aan anderen over te laten. We hebben zelf **een plan klaar** met oplossingen voor alle facetten van het onderwijs. We willen onze leerlingen, leerkrachten, directies en schoolbesturen sterker maken. Dat zal ons toelaten om onze topkwaliteit te behouden en verbeterpunten als ongekwalificeerde uitstroom aan te pakken. Onderwijs is ook een hoeksteen van ons **3D-plan**. Sterk onderwijs is immers noodzakelijk voor een innovatieve, economische groeipool. Ons **menschelijk kapitaal** is onze enige echte hernieuwbare energie in Vlaanderen. Het doel van onderwijs is uiteraard veel breder dan investeren in menselijk kapitaal voor onze economie. Meer dan ooit hangt de toekomst van Vlaanderen, van welvaart en welzijn, af van de manier waarop we omgaan met alle talenten.

Onderwijs biedt kansen tot ontmoeting en dialoog. CD&V wil deze kansen aangrijpen om **zin- en betekenisgeving** in het leven ook binnen onderwijs een plaats te geven. Jonge mensen moeten kansen krijgen om samen met medeleerlingen en leerkrachten op zoek te gaan naar antwoorden op fundamentele vragen in het leven. Mens worden is medemens worden. Onderwijs biedt kansen om de waardigheid van elke persoon te vergroten. CD&V is ervan overtuigd dat ons onderwijs meer dan ooit zal gekenmerkt worden door het geloof dat – dankzij het engagement van alle onderwijsactoren – al onze leerlingen, cursisten en studenten hun **talenten op een hoog niveau** tot ontwikkeling kunnen brengen. Elke mens is uniek en wordt in zijn eigenheid gerespecteerd. Elk kind telt. Elk talent telt. Onderwijs moet voor ieder van ons een recht zijn. Onderwijs biedt elk individu de gelegenheid om zichzelf te ontplooien en als vrije mens verantwoordelijkheid op te nemen in de samenleving.

CD&V vertrekt vanuit een basishouding van **vertrouwen** in mensen en organisaties die **verantwoordelijkheid** opnemen, die autonoom beslissen hoe ze onderwijs organiseren en aanbieden. Zijn staan in voor het doeltreffend aanwenden van de beschikbare middelen en het optimaal inzetten van het personeel en leggen daar ten aanzien van de samenleving en de overheid verantwoording over af. CD&V wenst scholen, bestuurders, directies, leerkrachten, ouders en kinderen te ondersteunen en te versterken om nog beter te kunnen omgaan met een onderwijs in beweging. CD&V vindt het hoog tijd voor een ommekeer in het onderwijsbeleid, op weg naar een minder sturende en betuttelende overheid, naar meer vertrouwen in onderwijsmensen en onderwijsinstellingen en naar meer respect voor hun autonomie en pedagogische vrijheid.

Om zijn onderwijsvoorstellen voor de komende jaren te realiseren, rekent CD&V op een breed partnerschap van overheid, onderwijsactoren, middenveld en alle krachten uit de samenleving die zich willen engageren. Warme, krachtige scholen en onderwijsinstellingen die kunnen rekenen op sterke leerkrachten en docenten om leerlingen, cursisten en studenten een kwaliteitsvolle en vertrouwde onderwijs- en leefplek te garanderen waar ze zich goed voelen en waar ze maximale kansen krijgen: dat is en blijft ons doel.

1.1.1. De leerling centraal

Voor CD&V staat de leerling centraal. Elk kind is uniek. Zowel de individuele kenmerken van kinderen als de context waarin ze opgroeien, zijn van invloed op hun ontwikkeling. Het is vanzelfsprekend dat in het onderwijs alle jongeren **gelijke kansen** krijgen met het oog op de ontwikkeling van hun talenten en van hun latere actieve participatie aan de samenleving. Zeker nu moeten we deze uitdaging opnemen, nu de diversiteit in onze samenleving steeds groter wordt en het multiculturele karakter ervan een feit is. Alle kinderen moeten de kans krijgen om zich op school ten volle te ontwikkelen.

De overtuiging dat we alle leerlingen op hun hoogste niveau kunnen brengen, is het uitgangspunt voor sterk onderwijs. We vertrekken van de mogelijkheden van iedere leerling en werken drempels weg. Leerlingen kunnen rekenen op een sterke begeleiding en ondersteuning, ook onderweg naar het hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt.

1.1.1.1. Participatie aan onderwijs verhogen

CD&V wil...

- De **vrije schoolkeuze** van ouders en leerlingen blijven verdedigen. In regio's met capaciteitsproblemen nemen we initiatieven om die schoolkeuze te laten samengaan met optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen;
- Een nieuwe decretale grondslag leggen voor een onderwijs dat alle jongeren, ongeacht hun sociaal-economische status, gelijke kansen geeft op een succesvolle schoolloopbaan en het recht op een **vrije schoolkeuze**. Recente initiatieven waarbij via een complex inschrijvingssysteem werd getracht om binnen onze scholen een sociale mix van leerlingen te realiseren, blijken namelijk niet tot de gewenste resultaten te leiden. We moeten vaststellen dat het systeem ook te ondoorzichtig is en ouders zich erdoor beperkt voelen in hun recht op vrije schoolkeuze. Voor de nieuwe grondslag die we beogen, gaan we in gesprek met ouders en directies, baseren we ons ook op de lopende evaluatie van het huidige systeem en de inzichten van deskundigen;
- Dat **onderwijs vanaf drie jaar** een recht voor ieder kind en een plicht voor iedere ouder is. De deelname aan kleuteronderwijs willen we voor elk kind garanderen;
- Dat elk kind moet kunnen deelnemen aan alle activiteiten die door de school ingericht worden (bv. reizen tijdens schoolvakanties). Met de onderwijspartners en ouderverenigingen gaan we actief op zoek naar mogelijkheden om de **kostprijs in het secundair onderwijs te milde ren** en financiële drempels om te participeren aan activiteiten of om te kiezen voor een dure studierichting, weg te nemen. In het bijzonder voor gezinnen in armoede en gezinnen met lage of vervangingsinkomens, moeten we een kosteloos secundair onderwijs realiseren, op basis van voldoende werkingsmiddelen voor scholen en van schooltoelagen die de schoolkosten voldoende dekken;
- Zorgen voor een **automatische toe-kennung** van school- en studietoelagen, zodat iedereen die er recht op heeft ze ook krijgt;
- **Studiefinanciering** voorzien in het **volwassenenonderwijs** en het **hooger beroepsonderwijs** om de financiële drempels te verlagen;
- De laagdrempeligheid van het **hooger onderwijs**, ook wat het inschrijvingsgeld betreft, behouden. Via het aanmoedigingsfonds in het hoger onderwijs stimuleren we instellingen om initiatieven te nemen die ondervertegenwoordigde en moeilijker bereikbare doelgroepen aantrekken en ondersteunen;
- Een bijzondere leertoelage voor jongeren en studenten uit **kansengroepen** die willen studeren in het **buitenland** in het leven roepen;
- Het **Nederlandstalige karakter** van het door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd onderwijs, in het bijzonder in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, versterken. Een plaats in een Nederlandstalige school voor Nederlandstaligen of voor wie uit de Nederlandstalige opvang komt, blijft een topprioriteit. Dit gaat hand in hand met het aantrekkelijk houden van Nederlandstalige scholen voor alle kinderen met anderstalige achtergronden.

1.1.1.2. Leertrajecten van leerlingen optimaliseren: geen regressie naar de middelmaat

CD&V wil...

- Maatregelen die **leerwinst garanderen en behouden**. Samen met alle onderwijsactoren zoeken we een optimale invulling van onderwijsstijd en vakantie;
- Doorheen het hele onderwijsraject zorgen voor een **nauwgezet studiekeuzeproces** waarin talenten en interesses van leerlingen doorslaggevend zijn;
- In het **lager onderwijs** een **geïntegreerde benadering** behouden, maar in de laatste jaren nog meer investeren in het ontdekken en ontwikkelen van talenten;
- Voor het **onderwijsaanbod** in de **2de** en **3de** graad van het secundair onderwijs een aanbod maken dat waarmaat wat het belooft. Praktisch gerichte opleidingen leiden tot een baan op de arbeidsmarkt, abstracte opleidingen garanderen doorstroomkansen in het hoger onderwijs die jonge mensen op weg zetten naar een passende baan. Vandaag zijn te veel opleidingen doodlopende straten en dat willen we vermijden. Na deze hervorming van **2de** en **3^{de}graad** en de uitrol in het onderwijsveld, zal de **1ste graad** in de praktijk als vanzelf volgen. We **weren verwarringe en onproductieve debatten** over de bandbreedte van de eerste graad en gaan voor meer differentiatie, meer verdieping voor de sterken en remediëring voor wie niet juist georiën-

teerd werd. In ons onderwijsmodel is geen plaats voor regressie naar de middenmaat, omdat we alle talenten ten volle willen ontwikkelen tot het hoogst haalbare niveau;

- Het aanwezige talent beter aanboren door het **STEM-actieplan** voort uit te voeren. In het stelsel van leren en werken, bieden we leerlingen die daarvoor kiezen een gepast traject aan, op basis van een grondige screening. Verschillen in statuut en verloening nemen we weg. Drempels voor scholen om te kiezen voor werkoplekken en voor werkgevers om werkplekken aan te bieden, verdwijnen. Leren in bedrijven waar scholen en bedrijven elkaar vinden, stimuleren we en ook hier nemen we drempels weg;
- **Domein- en campusscholen stimuleren** omdat ze bijdragen aan de beoogde transparantie en een goede oriëntering en studiekeuze faciliteren;
- Onder meer via **doctoraatsprojecten** inzetten op een doorgedreven synergie tussen onderzoek en bedrijfsleven.

1.1.1.3. Begeleiding van leerlingen verbeteren

CD&V wil...

- Een beter functionerende **leerlingenbegeleiding** en alle overlappenden en versnippering in het aanbod aan leerlingenbegeleiding wegwerken. De verantwoordelijkheden van ouders, school, CLB, de welzijns- en gezondheidssector en andere actoren moeten beter sporen;

• Voor de stap naar het **hoger onderwijs** vertrekken van een goede **aanvangsdiagnostiek**. Oriëntatie- en ijkkingsproeven zijn belangrijke elementen voor een begeleidingsraject;

- De kansen van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften optimaliseren, afstappen van een medisch deficiëntiedenken en evolueren naar een **sociaalcontextueel model**, waar, zowel in het buitengewoon als in het gewoon onderwijs, onderwijs- en zorgbehoeften primeren;
- Het decreet betreffende maatregelen voor **leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** uitvoeren, zorgen voor een voortzetting van competentieontwikkeling en voor een continue monitoring en zodat waar nodig kan bijgestuurd worden;
- Het **geïntegreerd en inclusief onderwijs** (GON/ION) optimaliseren, zodat meer kansen ontstaan voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften;

- Het **buitengewoon onderwijs** en kinderen voor wie daar de beste ontwikkelingskansen liggen, een duidelijk **toekomstperspectief** bieden. We gaan op weg naar een toekomst waar onderwijs- en zorgbehoeften primeren op medische diagnose. We evolueren naar een leerzorgkader, vertrekend vanuit de onderwijs- en zorgbehoeften van leerlingen;
- Inzetten op onderwijskansen voor **tijdelijk en langdurig zieke kinderen**, ook via de digitale weg;
- Scholen en leerkrachtenteams uitdagen en kansen bieden. Omwille van gelijke onderwijskansen en om alle leerlingen, ook de sterkeren, uit

te dagen, is omgaan met **diverseit** essentieel in het onderwijs. Leerlingenmerken blijven mee bepalend voor de subsidiëring van het kleuter- en leerplichtonderwijs;

- Schooluitval bestrijden door o.a. 'time-outprojecten' (leerlingen die grote moeilijkheden veroorzaken tijdelijk uit de school halen en apart begeleiden) uit te breiden en het potentieel van samenwerking met sport- en jeugdclubs te optimaliseeren.

1.1.2. De leerkracht voorop

Onderwijs is nooit sterker dan de **kwaliteit van zijn leerkrachten**. Leerkrachten zijn mensen met een groot hart voor kinderen en jongeren. Ze activeren de ontwikkeling en het leren. Ze stimuleren kinderen en jongeren om hun talenten te ontwikkelen. Ze doen dat door hoge verwachtingen te stellen aan elk kind. Vakbekwame leerkrachten bepalen de kwaliteit van ons onderwijs. Zij maken het verschil.

1.1.2.1. De lerarenopleiding versterken

CD&V wil...

- De lat hoog leggen: we hebben de **beste leerkrachten** nodig. Goede aanvangsdiagnostiek, begeleiding en voorbereidende trajecten, laten toe om hun talenten optimaal te ontwikkelen en het vereiste hoge kwaliteitsniveau te bereiken. Wie nog niet klaar is om in te stromen moet een voorbereidend traject op maat kunnen volgen. De diverse trajecten 'specifieke lerarenopleiding' stroomlijnen we;

- De **instroom versterken en verruimen** en ons daarbij onder andere laten inspireren door 'Teach First UK'. We trekken excellente talenten aan, leiden ze op en stellen ze te werk in scholen met een hoge populatie indicatorleerlingen;
- Dat elke school zich engageert om **stagiairs kwaliteitsvol te begeleiden**. Dat is een manier om meer stagemogelijkheden op het terrein te garanderen. Het is van belang een performante stagecontext te creëren en om ontvangende scholen nauw te betrekken bij stages;
- Ook voor opleiders van nieuwe leerkrachten de lat hoog leggen. Daartoe willen we een set basiscompetenties uitwerken waaraan beginnende opleiders moeten voldoen. Ook specifieke opleidings- en professionaliseringstrajecten zijn nodig.

1.1.2.2. Leraars aantrekken met een verhaal buiten het onderwijs

CD&V wil...

- Nieuwe maatregelen die het mogelijk maken dat **personen uit andere sectoren** dan het onderwijs, met sterke en geschikte competenties, de **stap naar het onderwijs** zetten. Dat doet CD&V bv. met flexibele leeroutes en opleidingstrajecten, het waarderen van elders verworven competenties en het voor langere periodes uitwisselen – in samenwerking met sectoren en bedrijven – van personeelsleden.

1.1.2.3. Ruimte voor een sterk HRM-beleid en een lerend netwerk

CD&V wil...

- Scholen meer **ruimte** geven om een **sterk HRM-beleid** te voeren dat er ook voor zorgt dat beginnende leerkrachten een aangepaste opdracht en een performante aanvangsbegeleiding krijgen. Het laat toe dat ervaren leerkrachten nieuwe uitdagingen kunnen aangaan naast of in de plaats van hun lesopdracht. Taakbelasting wordt bepalender voor hun opdracht;
- Dat **continue professionalisering en competentieontwikkeling** voor elk personeelslid een recht is en blijft. Het zorgt er voor dat ze beter kunnen omgaan met diversiteit en veranderingen. We dagen scholen uit om voor elke leerkracht en hun team **professionaliseringstrajecten** samen te stellen. Scholen evalueren zowel het functioneren van het schoolteam als van elke leerkracht. Zij moeten hier toe een eigen beleid kunnen voeren;
- **Bestuurlijke schaalvergroting** stimuleren, zodat directies opnieuw ruimte krijgen om zich op hun core business toe te leggen en een krachtig beleid te ontwikkelen dat meer werkzekerheid biedt aan jonge leerkrachten, betere vervangingsmogelijkheden creëert of een pool van seniorleerkrachten mogelijk maakt die jonge leerkrachten begeleidt;
- Scholen **meer ruimte** geven voor **overleg** tussen leerkrachten, voor de versterking van onderlinge coaching en voor meer mogelijkheden om na te gaan hoe ze functioneren in de klas;

- Scholen die investeren in **teamvorming, loopbaanbegeleiding, co-teaching** en het verspreiden van goede praktijken ondersteunen. Het vasthouden in het onderwijs van startende leraars is absoluut noodzakelijk voor het terugdringen van het lerarentekort. CD&V wil daarom **meer werkzekerheid** voor startende leraars, meer begeleiding en meer mogelijkheden om on-the-job te leren;
- **'Good practices'** van scholen die een human resources-beleid voeren, met aandacht voor professionaliseringsinitiatieven, maar ook voor teamvorming, intervisie, loopbaanbegeleiding en co-teaching, ondersteunen en verspreiden over het hele onderwijsveld;
- Om leerkrachten, directies en besturen te versterken, een **lerend netwerk** ontwikkelen in elke regio waar managers en leiders elkaar ontmoeten en van elkaar leren. Welzijnsorganisaties, gezondheidsinstellingen, bedrijven, onderwijsinstellingen maken er deel van uit. Samen gaan zij op zoek naar de manier waarop zij de uitdagingen van deze samenleving kunnen aanpakken.

1.1.2.4. Goed bestuurde scholen

CD&V wil...

- **Sterke leiders aan het hoofd van elke school.** Een school leiden vraagt veel inzet en veel competenties. Wij zijn ervan overtuigd dat ook voor directeurs opleidingen en professionalisermogelijkheden dienen te worden ontwikkeld. Tegenover hun zware verantwoordelijkheid moet ook een gepast loon staan. We zetten in op een betere verloning voor schooldirecteurs;

- Voor het contractueel MVD-personeel, het onderhoudspersoneel en de busbegeleiding inzetten op vorming en het verbeteren van het **statuut van de busbegeleiders** (CAO X);
- Zoals vastgelegd in 'CAO III basiseducatie' personeelsleden van de centra voor basiseducatie meer aansluiting doen vinden bij andere onderwijssectoren. Ze krijgen uitzicht op een langdurige opdracht, met behoud van loon, prestatie- en verlofregeling;
- In het hoger onderwijs CAO III uitvoeren en de loopbaan van het wetenschappelijk personeel verbeteren:
 - ◊ Onderzoekers genieten – ongeacht hun statuut – van gelijkwaardige voordelen rond verloning, mandaatverlenging of verlofregeling;
 - ◊ De publicatiedruk wordt onderzocht en de resultaten van het onderzoek worden besproken met de sociale partners;
 - ◊ We stimuleren de beroepsmobiliteit;
 - ◊ We nemen maatregelen die planlast en werkdruk verminderen.

1.1.3. Leren en leerinhoud: verandering stimuleert

Onderwijs staat **open voor de wereld** en voor de snelle veranderingen die zich voordoen. CD&V gaat voor breed leren: "Learning to learn, learning to do, learning to live together and learning to be". Ons onderwijs van de toekomst is innovatie- en ontwikkelingsgericht. Jongeren leren hoe ze zich aanpassen aan nieuwe situaties en omgevingen en steeds evoluerende kennis.

Out-of-the-box-denken op school stimuleren we. Het onderwijs van de toekomst is innovatie- en ontwikkelingsgericht. Jonge mensen leren niet alleen problemen oplossen, maar ontwikkelen een breed gamma aan leerstrategieën, leerhoudingen en leervaardigheden die hen in staat stellen hun leven in handen te nemen. Ons onderwijs moet kinderen en jongeren voorbereiden om actief deel te nemen aan snel veranderende omgevingen en om goed te kunnen omgaan met de steeds evoluerende kennis;

CD&V wil...

- De **eindtermen** evalueren, toetsen aan de behoeften van morgen en scholen meer vrijheid geven bij het invullen van hun **curriculum**;
- Een **brede vorming** waarmaken waarin talen en cultuur, wetenschap en techniek, creativiteit en ondernemerschap, mens en samenleving, een plaats hebben. Naast de cognitieve ontwikkeling hebben ook de sociale, persoonlijke, artistieke, lichamelijke en morele ontwikkeling hun belang in het onderwijs;
- De verschillende **onderwijsniveaus** beter op elkaar afstemmen en zorgen ook voor betere afstemming op de **arbeidsmarkt**. Leren is immers een rode draad die van in de kindertijd tot ver in het beroepsleven doorloopt;
- Een duidelijke visie en eenduidige **terminologie** ontwikkelen voor alle vormen van **werkplekleren**, waar onder stages. Alle vormen van werkplekleren krijgen een plaats in een wettelijk kader en een overzichtelijk aanbod;

- Ondernemingen aanmoedigen om **materiaal** ter beschikking te stellen van leerlingen in en buiten scholen waardoor ook stages zinvoller worden. In elke opleiding is **werkplekleren** aanwezig, bv. door alternerend leren, stages en kennismakingen met beroepen in het kader van studiekeuze. Overheid, sectoren en bedrijven hebben als opdracht om dit mee mogelijk te maken;
- Om op alle opleidingsniveaus werkplekleren mogelijk te maken, in het hoger onderwijs en in beroepsopleidingen: een erkennings- en ondersteuningsregeling voor ondernemingen, systemen van begeleiding van leerlingen en werkzoekenden op de werkplek en een duidelijke regiefunctie;
- **Ondernemingszin en ondernemerschap** stimuleren, met een leerlijn van kleuter- tot hoger onderwijs en door partners van de school in de klas te halen om ondernemerschap te bevorderen, onder andere op die ogenblikken dat leerkrachten op bedrijfsstage zijn;
- De **taaldremper** op school verlagen en een goede kennis van het Nederlands verwezenlijken bij alle kinderen. Leerlingen van wie het Nederlands niet de gebruikelijke taal is, krijgen een aanvullend taalaanbod. Ouders met een andere thuistaal moedigen we aan om Nederlands te leren;
- Het **taalvoordeel** dat we als Vlamingen traditioneel hebben niet laten verloren gaan. De kwaliteitslat voor het onderwijs in vreemde talen leggen we hoog. Minstens twee vreemde talen zijn in het secundair onderwijs vanzelfsprekend, functionele drietaligheid op 18 jaar is het doel. In het basisonderwijs starten we pilotpro-

jecten Content and Language Integrated Learning (CLIL). We moedigen basisscholen aan om, gelet op de mogelijkheden waarover ze beschikken, een eigen vreemde taalaanpak te ontwikkelen;

• **Samenwerkingsverbanden** met andere scholen of organisaties in binnen- en buitenland stimuleren, om een grotere **leerlingenmobilititeit** mogelijk te maken. Ook stages in het buitenland, in het bijzonder voor leerlingen uit technische en arbeidsmarktgerichte studierichtingen, moet gestimuleerd worden. Via uitwisselingsprogramma's van 'native speakers' krijgen ook **leerkrachten** meer mobiliteitskansen;

- Alle HBO5-, bachelor- en masterstudenten stimuleren tot een **stage of opleiding van minimum drie maanden** in een **ander taalgebied** in binnen- of buitenland. We leveren een bijzondere inspanning om dit ook voor studenten uit kansarme gezinnen mogelijk te maken, bv. via een buitenlandbonus op hun studietoelage.

1.1.4. De leeromgeving: engagement als voorwaarde voor sterk onderwijs

Iedere Vlaamse school is een warme en veilige plek die het leer- en leefproces stimuleert. Leerlingen krijgen kansen om competenties te verwerven in het deeltijds kunsonderwijs, door werkplekleren of door een engagement in het gemeenschapsleven. De **brede school** van morgen blijft verbonden met haar lokale en regionale omgeving, maar ook met Europa en de wereld.

CD&V wil...

- Dat de school van de toekomst kan rekenen op **moderne infrastructuur** en een goede **didactische en ICT-uitrusting**. In ons **3D-plan** voorzien we daartoe ook de nodige middelen. We verbeteren en versoepelen de regelgeving voor een duurzamer en toegankelijker scholenbouw. CD&V engageert zich om zo vlug als mogelijk een denktank op te richten van beleidsverantwoordelijken, onderwijsactoren en financiële experts die oplossingen en financieringsmogelijkheden aanreikt en een langtermijnnaapak mee vorm geeft. Gelet op de omvang van de noden en de beperkte middelen is een enkele wonderformule op het stuk van infrastructuur niet realistisch. Daarom voorzien we **overheidsmiddelen en PPS-formules** die ontspruiten uit de lokale realiteit. We willen de mogelijkheden verkennen van formules zoals de volkslening aan scholenbouw, de mogelijkheid van crowd funding en de fiscale aftrek voor giften aan scholen. Voor (nijverheids)technische en beroepsgerichte opleidingen in het secundair onderwijs voorzien we middelen voor didactische uitrusting;
- Dat **nieuwe schoolinfrastructuur-projecten** in een campusgedachte tot stand komen. Ook gemeenschapsvoorzieningen van andere sectoren (bv. welzijn, cultuur, sport) hebben er een plaats. Infrastructuur kan zo optimaal ingezet, benut en herbestemd worden. Bestaande schoolgebouwen stemmen we af op de in de buurt aanwezige infrastructuur. Dit mondigt uit in een wisselwerking waar de school haar infrastructuur ter beschikking stelt van de buurt en de buurt haar in-

frastructuur deelt met de school. Ook de **herbestemming** van bestaande (leegstaande) panden moet bijdragen tot het lenigen van de noden;

- In de gedachte van een '**brede school**', leer- en leefervaringen bij elkaar brengen, in een omgeving die een brede ontwikkeling van iedere leerling bevordert. We betrekken anderstalige en sociaal zwakkere leerlingen zoveel mogelijk bij het vrijetijdsnetwerk waar ze hun talenten kunnen ontwikkelen en hun Nederlands kunnen oefenen. Een 'brede school' laat ook toe om in de schoolloopbaan een sociale gemeenschapsdienst, ander vrijwilligerswerk of een bedrijfsstage gelinkt aan de opleiding te stimuleren;
- Onderzoeken waar kinderopvang en school kunnen samengesmolten worden tot een 'Kidibool' (kinderdagverblijf-ibo-school), die van de geboorte tot zes jaar een **geïntegreerd onderwijs- en zorgtraject** combineert tot 'edu-care';
- Samen met de Vlaamse gemeenten en andere aanbieders, het **deeltijds kunstonderwijs** creativiteit en artistieke competenties blijvend laten ontwikkelen bij kinderen en (jong) volwassenen. We garanderen de nabijheid en toegankelijkheid en stimuleren een nauwe samenwerking met het leerlichtonderwijs en vrijetijdsactoren. Bij de landschaps- en structuurhertekening verzekeren we in elk geval de lokale verankering en de nabijheid. We bewaren de betaalbaarheid en werken drempels verder weg, in het bijzonder voor de (nu nog) ondervertegenwoordigde groepen. We stimuleren een nauwe samenwerking met het leerlichton-

derwijs en verzekeren een nog betere aansluiting met de vrijetijdsactoren om te komen tot een nog sterkere lokale verankering van het deeltijds kunstonderwijs;

- Dat de evaluatie van het **volwas-senenonderwijs** er in ieder geval toe leidt dat nog meer mensen toegang krijgen tot levenslang en levensbreed leren. De verlenging van de consortia volwassenenonderwijs tot 2016 biedt de overheid de kans om zich samen met de onderwijspartners verder te buigen over hoe regionale samenwerking in de toekomst vorm kan worden gegeven. We kiezen voor schaalvergroting en voor harmonisering van de regelgeving die bijdraagt tot een hogere participatie en tot de kwaliteit van volwassenenonderwijs en basiseducatie;
- In nauw overleg met de koepelorganisaties werken we een hedendaags kader uit voor de werking en financiering van **internaten**;
- Een **geïntegreerd EVC-beleid uit-werken**, over alle beleidsdomeinen heen en afgestemd met alle onderwijsinstellingen. Dit kan niet langer wachten. De erkenning van elders verworven competenties en kwalificaties maakt ook het informeel leren beter zichtbaar en valoriseert het.

1.1.5. Het vertrouwen in scholen, onderwijsinstellingen en besturen die hun verantwoordelijkheid opnemen, versterken

CD&V geeft zijn vertrouwen aan en werkt samen met sterke school- en instelling-besturen, die autonomie hebben over en verantwoordelijkheid nemen voor de manier waarop ze onderwijs organiseren en aanbieden. Ze staan in voor het doeltreffend aanwenden van de beschikbare

middelen en het optimaal inzetten van het personeel en leggen daar ten aanzien van de samenleving en de overheid verantwoording over af.

CD&V wil...

- De subsidiariteit ten volle laten spelen en de school teruggeven aan leerlingen, leerkrachten en directie. We willen **deregulering**, een sterke, **niet-verstikkende kwaliteitsbewa-kung** en een **daling** van de administratieve werklast voor leerkrachten en directie. Dit vereist een grotere terughoudendheid van de overheid en minder decreten, besluiten en omzendbrieven. De aanbevelingen uit recent wetenschappelijk onderzoek kunnen daar de basis voor vormen. Bij het begin van de volgende legislatuur wil CD&V samen met de onderwijsactoren zich buigen over de bestaande **regelgeving**, vooral met het doel tot vereenvoudiging te komen;
- Zijn **vertrouwen** bevestigen in **schoolbesturen** die hun verantwoordelijkheid opnemen. De kwaliteit van onderwijs is onlosmakelijk verbonden met de manier waarop scholen worden bestuurd. Essentieel is dat schoolbesturen kunnen blijven rekenen op de deskundige inzet van vrijwilligers die tevens 'vertegenwoor-digers' zijn van de sociaal-culturele omgeving waarin de school zich bevindt. Scholen moeten kunnen blijven beschikken over de nodige personele en financiële middelen om hun opdrachten uit te voeren, zonder dat hiervoor overbodige, nieuwe regel-tjes worden opgelegd;
- Dat de evaluatie van de **werkings-middelen** van het basis- en secundair onderwijs ertoe leidt dat alle scholen over voldoende middelen beschikken om iedere leerling realiteitsbetrok-ken en rijk onderwijs te garanderen. Ook hier werken we het verschil weg tussen kleuter- en basisonderwijs;
- In het basis- en secundair onderwijs een **bestuurlijke schaalvergrot-ing** stimuleren die schoolbesturen toelaat om de uitdagingen van de toe-komst aan te gaan. Ook bij nieuwe bestuursmodellen garanderen we een sterke lokale inbedding van het openbare basisonderwijs. De herkenbaarheid van de individuele school moet daarbij behouden blijven. Zeker voor het basisonderwijs blijven we inzetten op de nabijheid van scholen, zowel in de steden als in minder dicht bevolkte gebieden;
- Dat, in afwachting van de rapportering door de Expertengroep die zich buigt over het openbaar onderwijs, het openbare gewoon basisonderwijs **sterk lokaal ingebed** blijft. Het gemeentelijke bestuursniveau is uitermate goed geplaatst om dit als aanbieder vorm te geven. Maar ook initiatieven van andere officiële onderwijsverstrekkers kunnen daartoe bijdragen;
- Zijn vertrouwen bevestigen in de **on-derwijskoepels** en garanderen dat ze over overheidsmiddelen kunnen blijven beschikken om hun school-besturen, scholen en schoolteams zowel administratief, juridisch, als inhoudelijk en pedagogisch te begeleiden en te ondersteunen;
- Op alle niveaus investeren in **overleg met de onderwijspartners**, in het bijzonder met partners die een grote representativiteit hebben: met koe-pels en het GO!, met representatieve vakorganisaties, met scholieren- en studentenkoepels, -verenigingen en met ouderverenigenkoepels;

- Achter de principes van het **Kwaliteitsdecreet** van 2009 blijven staan, maar bij de toepassing ervan de eigen **verantwoordelijkheid** van scholen een belangrijkere plaats geven. We willen de klemtoon meer leggen op kwaliteitsbeleid dat scholen zelf ontwikkelen. De onderwijsinspectie concentreert zich op het beleidsplan van de school waarin de realisatie van de reglementair verplichte doelstellingen een plaats krijgt;
- In het hoger onderwijs verder bouwen op de **taakverdeling tussen instellingen en associaties**, zoals vastgelegd in het Integratiedecreet. Met het invoeren van een instellingsreview – via het nieuw accreditatiestelsel voor het hoger onderwijs – hebben we een belangrijke evolutie ingezet in de kwaliteitszorg. Bij positieve evaluatie van deze instellingsreview zetten we een volgende stap, waarbij de verantwoordelijkheid en verantwoording voor de kwaliteit van de opleidingen bij de instellingen komen te liggen;
- De evaluatie van het **financieringsysteem** van het **hoger onderwijs** afronden. Instellingen krijgen de ruimte om autonoom verantwoordelijkheid op te nemen om in een kwalitatief evenwicht onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening te ontwikkelen. We actualiseren puntengewichten en laten zo toe dat instellingen voldoende worden gehonoreerd voor het aanbieden van waardevolle en toekomstgerichte opleidingen;
- Op basis van het HBO5-decreet en de conclusies van de ambtelijke werkgroep het **hoger beroepsonderwijs** – via een samenwerking tussen hogescholen, centra voor volwassenenonderwijs en de opleidingsverstrekkers VDAB en Syntra – **uitbouwen tot een volwaardig** onderdeel van het

hoger onderwijs. We hebben in het bijzonder oog voor de arbeidsmarktgerichtheid van de opleidingen, waarin leren en werken zijn geïntegreerd. Bovendien willen we werken aan een doordachte regionale inbedding die de sociaal-economische relevantie van de opleidingen verhoogt en ervoor zorgt dat de toegankelijkheid van het hoger onderwijs vergroot.

1.2. Welzijn bevorderen

Onze visie op sociale bescherming, zowel op Vlaams als op federaal niveau, vindt u terug in ons **3D-plan**. Dit luik vult het **3D-plan** aan.

1.2.1. Een welzijnsgerichte samenlevin

CD&V wil...

- Investeren in een **welzijnsgerichte** samenleving, waarbij vermaatschappelijking van de zorg, participatie van gebruikers en vrijwilligerswerk een belangrijke plaats krijgen;
- Dat de **Huizen van het Kind** centraal komen te staan in de ondersteuning van alle gezinnen. Een Huis van het Kind moet een lokaal netwerk en samenwerkingsverband zijn dat alle organisaties die ouders en kinderen ondersteunen, bundelt. Op maat van de lokale behoeften en mogelijkheden, wordt een zo breed mogelijk ondersteunend aanbod voor (aanstaande) gezinnen met kinderen aangeboden. Een Huis van het Kind integreert opvoedingsondersteuning, preventieve gezondheidszorg voor kinderen en ontmoeting. Door voor alle gezinnen een aanbod creëren, wordt de toegankelijkheid voor de meest kwetsbare gezinnen verhoogd. Ook alleenstaande ouders moeten

hier een antwoord op hun specifieke vragen kunnen vinden (bv. de impact van de scheiding op kinderen, de moeilijkheden in een nieuw samengesteld gezin, de uitwerking van een ouderschapsplan);

- Bedrijven aanmoedigen om in de schoolvakanties **kinderopvang** aan te bieden voor kinderen tot 12 jaar;
- Verder inzetten op **vernieuwing van de jeugdhulp** naar een integrale aanpak. Wij gaan voor een jeugdhulp die dichter bij kinderen en jongeren staat. Door intersectorale samenwerking en een vereenvoudigde jeugdhulp willen we sneller hulp bieden in acute en problematische leefsituaties. Om dit te realiseren, werken we een 'actieplan jeugdhulp' uit met een kwantitatief en kwalitatief groeipad;
- Een gezinsbeleid dat zich richt op het **ondersteunen van partnerrelaties**. Een brede informatiecampagne moet het maatschappelijk belang van relaties duidelijk maken, kan het taboe rond relatieproblemen doorbreken en moet de weg wijzen naar het beschikbaar aanbod. Sensibiliseren en de weg wijzen, vraagt ook een voldoende en betaalbaar aanbod van relatiebegeleiding;
- Werk maken van de verdere uitbouw van het **eerstelijnswelzijnswerk**. Dit om antwoord te bieden op elke welzijnsvraag, in eerste instantie die van de meest kwetsbare leden van de samenleving. We engageren ons om te groeien naar een gebiedsdekkend aanbod. We stimuleren samenwerkingsverbanden tussen samenlevingsopbouw, algemeen welzijnswerk, OCMW en armoede-verenigingen. Hierbij hebben we oog voor de diversiteit in de samenleving;

- Een langetermijnbeleid rond **dementie**. Het aantal mensen met dementie zal in Vlaanderen tegen 2020 met ca. 30% toenemen. Aangezien dementie niet enkel de persoon zelf treft, maar ook de naasten die voor de zorg instaan en de professionele hulpverleners, is er nood aan een beleid dat voor de verschillende fases en vormen van dementie begleiding op maat voorziet. Prioriteiten zijn de expertiseversterking rond dementie van basiszorgverleners (bijscholing, supervisie, inzet van referentiepersoon dementie in de thuiszorg) en de integratie van dementiezorg in de basiszorg van de diverse woonzorgvoorzieningen. Hierbij hebben we aandacht hebben voor vroegtijdige zorgplanning, ethische aspecten in de zorg, en begleiding en specificiteit van diverse doelgroepen (bv. personen met een verstandelijke beperking, jonge mensen met dementie, gekleurde dementiezorg). We vertrekken vanuit de waarde en mogelijkheden van mensen met dementie en communiceren taboedoordbrekend;
- De **palliatieve zorg** (palliatieve support teams in ziekenhuizen en woonzorgcentra, thuiszorgequipes, palliatieve netwerken) verder uitbouwen. Palliatieve zorg voorkomt en verlicht het lijden in de laatste levensfase. We zetten in op vroegtijdige zorgplanning. Patiënten en hun naasten worden beter geïnformeerd over hun rechten: bv. op het palliatief zorgforfait, de mogelijkheden van de patiëntenrechtenwet, het aanbod van palliatieve zorg;

- De **leemten in de euthanasiewet aanpakken:**

- ◊ We willen in de wet garanties innen bouwen dat de tweede arts die een second opinion geeft effectief onafhankelijk is van de eerste, behandelende arts;
- ◊ We willen bovendien dat het tweede advies bindend wordt;
- ◊ Tot slot stellen we voor dat de controlecommissie niet langer door het parlement wordt samengesteld, maar dat de samenstelling wordt gedepolitiseerd, bv. via voordrachten door de Orde van Geneesheren en door de universiteiten;
- ◊ Overigens moet voor CD&V euthanasie een uitzondering op de strafwet blijven en kan het nooit als een gewone medische behandeling worden beschouwd;
- ◊ Tot slot is het geweten van de arts ook voor hem een mensenrecht en kan de arts niet worden gedwongen om mee te werken aan euthanasie. Hierbij moet het pluralisme van de instellingen gevrijwaard worden;

- Werk maken van de kwalitatieve en kwantitatieve uitbouw van de pleegzorg. Sinds 1 januari 2014 is **pleegzorg** voor kinderen en jongeren bij uithuisplaatsing de eerst te overwegen optie. Essentieel is dat alle belanghebbenden (het pleegkind, de pleeggast, de pleeggezinnen en de gezinnen van oorsprong) inspraak en begeleiding op maat krijgen. Het pleeggezin wordt ondersteund met een betere begeleiding en geniet van een uniform vergoedingssysteem en andere voordelen. We onderzoeken

een specifieke regeling voor pleegouders, wanneer sprake is van langdurige opvang. Zo denken we aan een recht op ouderschapsverlof;

- De **rechtspositie van pleegouders** verduidelijken (bv. betrokkenheid bij procedures, omgangsrecht), met daarnaast een kwalitatieve en kwantitatieve uitbouw van de pleegzorg;

• Werk maken van een actueel en vernieuwd concept voor **binnenlandse adoptie** en verder werken aan een kwalitatief beleid inzake **inter-ländliche adoptie**. Hierbij vertrekken we steeds van het belang van het kind;

• Streven naar een **geweldloze samenleving**. De inhoudelijke uitbouw en profiling van 1712, de hulplijn voor geweld, misbruik en kindermishandeling, is een speerpunt. We maken werk van een gemanageerde voorziening voor misbruik van volwassenen in gezagsrelaties. Het aanklampend hulpaanbod voor alle vormen van geweld moet versterkt worden;

• Inzetten op **preventie en vroegdetectie** van uiterst complexe **psychosociale problemen bij jongeren**. Waar nodig zetten we in op zorg op maat. Deze zorg krijgt gestalte door een doorgedreven samenwerking tussen jeugdhulp, psychiatrie, onderwijs en justitie;

• IJveren voor een goede opvang van alle **verkeersslachtoffers** in Vlaanderen, hun omgeving en de nabestaanden. We zetten in op sensibilisering, goede samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus en het verder ontwikkelen van expertise. Slachtoffers en hun omgeving moeten omringd worden met de beste zorgen;

- Aandacht schenken aan de specifieke noden van **patiënten met een zeldzame ziekte** door het concretiseren van de in het rapport 'Aanbevelingen en voorstellen tot maatregelen voor een Belgisch Plan voor Zeldzame Ziekten' geformuleerde beleidsaanbevelingen;

- **Patiëntenrechten** garanderen:

◊ Een Handvest van de patiënt moet de collectieve patiëntenrechten vastleggen: informatie, advies, consultatie, medebeheer en medebeslissing;

◊ Patiënten moeten voldoende geïnformeerd en betrokken worden bij de elektronische uitwisseling van hun gezondheidsgegevens;

◊ We verhogen de patiëntveiligheid door het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek naar de aard van en het aantal medische incidenten, het uitwerken van een uniform registratiesysteem van (bijna) medische ongevallen, aandacht voor patiëntveiligheid in de eerstelijnszorg, een verbetering van de communicatie tussen de hulpverlener en het slachtoffer van een ongeval na medische incidenten en een aangepaste financiering, o.a. gebaseerd op 'pay for quality';

◊ Informatie over de kwaliteit van zorg moet transparant en openbaar zijn;

◊ Patiënten moeten met klachten steeds terecht kunnen bij een volwaardige en onafhankelijke ombudsmaatschappij;

- Een aangepast regelgevend kader uitwerken voor **arbeidszorg** als onbetaalde vorm van tewerkstelling voor mensen die nood hebben aan en willen werken op maat, maar die niet meer of nog niet in het betaalde circuit terecht kunnen;

- De **gezondheidskloof verkleinen**:

◊ Vlaanderen realiseert haar gezondheidsdoelstellingen vanuit een focus op **doelgroepen**. Een **integrale aanpak** is nodig, waarbij gelijktijdig wordt gewerkt aan de verbetering van de ongezonde woon-, leef- en arbeidsomstandigheden die de oorzaken zijn van gezondheidsongelijkheid;

◊ We waken over de invoering van de verplichte en automatische toekenning van het recht op sociale derdebetaler vanaf 2015. Dit in eerste instantie bij huisartsen en tandartsen en voor alle verstrekkingen inzake raadplegingen en huisbezoeken;

◊ We ondersteunen de vorming van **laagdrempelige en multidisciplinaire eerstelijnsgezondheidspraktijken**;

◊ We investeren in toegankelijke en betaalbare **geestelijke gezondheidszorg**, door verdere implementatie van eerstelijns psychologische functies op laagdrempelige plaatsen, door terugbetaling van prestaties van klinische psychologen, klinische orthopedagogen en psychotherapeuten en door te investeren in de uitbouw van zorgcircuits en zorgnetwerken voor kinderen, jongeren en volwassenen;

◊ We zetten actief in op **suïcidepreventie**, op basis van een actieplan, waarbij we putten uit bestaande expertise en blijven zoeken naar effectieve methodieken;

◊ Omwille van het belang van 'cultuurvoelige zorg' bevorderen we de toegang van 'derdelanders' tot het welzijns- en zorgaanbod;

◊ We blijven inzetten op het versterken van de instroom in zorgopleidingen en -beroepen zodoende het tekort aan zorgpersoneel een halt toe te roepen;

- **Beleidsondersteunend wetenschappelijk onderzoek** (Belgische gezondheidsenquête, voedselconsumptiepeiling) versterken en qua tijdspad afstemmen op de verschillende actieplannen in uitvoering. Beschikken over recente en betrouwbare onderzoeksgegevens is immers een absolute voorwaarde om aangepaste methodieken, voorlichting en advies te kunnen verstrekken (bv. inzake tabaksgebruik, evenwichtig eten, meer beweging, bevorderen van mentale gezondheid) voor alle leeftijdsgroepen en bij specifieke risicogroepen.

1.2.2. Mensen financieel versterken

CD&V wil...

- Dat de **tegemoetkomingen** voor personen met een **handicap** niet enkel een minimale bestaanszekerheid waarborgen, maar een **zo ruim mogelijk participatie** aan het sociaal-economische leven bevorderen;

- Het **leefloon stapsgewijs verhogen** tot de Europese armoeddrempel. OCMW's zetten in op het sociaaleconomisch activeren van rechthebbenden op een leefloon;

- Het recht op een **inkomensvervante tegemoetkoming** gekoppeld houden aan het gezinsinkomen. Het systeem moet flexibeler worden op dat rekening kan worden gehouden met onderbrekingen en terugval in de tewerkstelling;

- Dat de **Integratietegemoetkoming** (IT) een individueel recht is dat niet gekoppeld is aan het gezinsinkomen. Tewerkstelling mag geen invloed hebben op bedrag van de IT. Een cumul van de IT met de Vlaamse zorgverzekering en de toekomstige maximumfactuur in de thuiszorg moet, gelet op de verschillende doelstellingen, mogelijk zijn;

- In gezinnen waar beide partners invalide zijn, aan een van de partners een **uitkering als gezinshoofd** toekennen;

- Dat patiënten een duidelijk en volledig overzicht krijgen van alle verstrekkingen die meegeteld worden in de federale **maximumfactuur voor kosten van geneeskundige verzorging**. Voor chronisch zieken moet worden nagegaan of de korf aan kosten die in aanmerking wordt genomen, kan worden uitgebreid in functie van hun ziekte;

- Na de erkenning van psychologen en psychotherapeuten, snel werk maken van de **terugbetaling van psychotherapie**;

- Binnen Vlaanderen een **maximumfactuur voor niet-medische zorgkosten** in het leven roepen;

- Dat iedereen toegang heeft tot **betaalbare verzekeringen**, inclusief personen met een chronische ziekte of handicap. Bij premies, bijzondere voorwaarden of weigeringen moeten redelijk zijn en objectief gemotiveerd worden;

- Werk maken van een onderbouwd **gebruikersbijdrage- en verrekeningsbeleid**. De voorzieningen ontvangen subsidies van de Vlaamse of andere overheden, maar vragen vaak ook een financiële bijdrage van de gebruiker. Deze gebruikersbijdrage is zowel een instrument om de financiering van zorg aan te vullen als een instrument om het kostenbewustzijn bij de zorggebruiker te verhogen. Het vergroot het vraaggestuurd karakter van de zorg. Dit gebruikersbijdrage- en verrekeningsbeleid vertrekt van de volgende principes:

- ◊ We vertrekken vanuit een actueel, blijvend overzicht van de geïnde gebruikersbijdragen en de kostprijs van verschillende welzijnsvoorzieningen;

- ◊ Voor elk soort voorziening moet duidelijk worden bepaald welke kosten een gebruikersbijdrage al dan niet dekt;

- ◊ We houden rekening met de draagkracht van de gebruiker, afhankelijk van het inkomen, de gezinssamenstelling of de zorgintensiteit. De gebruikte inkomens- en gezinsdefinities worden op elkaar afgestemd en er wordt voorzien in regelmatige herberekening op basis van de actuele situatie van de gebruiker;

- ◊ We doen maximaal een beroep op automatische gegevensstromen;

- ◊ Voorzieningen die sociaaleconomisch zwakke gebruikers begeleiden of opvangen, mogen hiervan geen financieel nadeel ondervinden;

- **Maatschappelijke dienstverlening toegankelijker** maken:

- ◊ Sociale rechten moeten automatisch worden toegekend waar mogelijk;

- ◊ Onderbescherming pakken we aan door mensen bewust te maken van de maatschappelijke dienstverlening en van subsidies en van specifieke voordelen waar zij recht op hebben maar geen gebruik van maken.

- ◊ We zetten in op (lokale) proactieve dienstverlening;

- ◊ De rol van het OCMW en andere collectieve diensten versterken we, als lokaal belangrijk vangnet voor mensen in armoede;

- ◊ Personen in armoede willen we beter ondersteunen door een optimale samenwerking tussen de betrokken ondersteunende diensten. We streven naar één dossier dat voor rechtstreeks betrokken hulpverleners toegankelijk is met een heldere, begrijpelijke kennisgeving aan de betrokken cliënten;

- Dat een **echtscheiding geen financieel drama** is:

- ◊ Om tot meer objectieve en dus beter aanvaarde onderhoudsgelden te komen, moet de Commissie voor Onderhoudsbijdragen een instrument ontwikkelen om de onderhoudsuitkering voor de ex-echtgenoot of partner te berekenen op basis van objectieve en transparante criteria;

◊ De dienstverlening en werking van de Dienst voor Alimentatievoedingen (DAVO) werd recent verbeterd. Dit door het verhogen van de inkomensgrenzen voor de toegekennung van voorschotten en het versterken van de invorderingsmechanismen door het toekennen van een voorrecht bij loonbeslag. We volgen dit dossier verder op;

◊ We willen een modernisering van de aftrekbaarheid van betaalde onderhoudsuitkeringen in de personenbelasting, zodat een einde gemaakt wordt aan de benadeling van gehuwden en wettelijk samenwonenden ten opzichte van ouders die uit de echt gescheiden zijn;

- Dat **hulp- en adviesverlening in het kader van schulden** zo vroeg en zo laagdrempelig mogelijk beschikbaar is. De regelgeving op de consumentenkredieten moet worden verstrengd;
- **Gezinsvriendelijke jobs** opnemen als onderdeel van het sociaal overleg;
- De mogelijkheid om – waar inpasbaar in de bedrijfsorganisatie – **ouderschapsverlof met halve dagen** op te nemen, invoeren;
- Bestaande **verloftelsels** zo veel mogelijk **flexibiliseren** en aantrekkelijk maken opdat iedereen er gebruik van kan maken, ook alleenstaande ouders. Zo moeten ouders de bestaande thematische verloven en het tijdskrediet kunnen opnemen voor zorg van hun kinderen tot deze de leeftijd van 18 jaar bereiken. In het kader van de gelijke verdeling van de zorgtaken stimuleren we een meer gelijke opname van bestaande verloftelsels door beide ouders;
- Een veralgemening van de **tweede pensioenpijler** naar elke sector en elke beroeps categorie.

1.3.Asiel, migratie & integratie

Wij allemaal vormen de samenleving: jong en oud, man en vrouw, hoogopgeleid en minder hoogopgeleid, autochtone en allochtone, nieuwkomer en oudkomer. Dat impliceert dat iedereen die deel uitmaakt van de samenleving **recht heeft op steun** van anderen wanneer dat nodig is, maar ook de **plicht heeft bij te dragen** wanneer hij daartoe in staat is. In het migratiebeleid betekent dat concreet dat iedereen die op een rechtmatige manier in ons land verblijft op gelijke basis wordt behandeld, met dezelfde rechten en plichten.

Migratie is een fenomeen van alle tijden. Moderne technologie en transportmogelijkheden maken echter dat migratie vandaag een grotere impact heeft dan in het verleden. De uitdagingen die zich hier stellen zijn verbonden met de fundamentele uitdagingen waarvoor België en de Europese Unie staan: demografische verandering, sociale cohesie, interculturaliteit, het identiteitsvraagstuk, het behoud van de welvaartsstaat. In een regio zonder interne grenscontroles is het verder uittekenen van een gemeenschappelijk Europees migratiebeleid een van de uitdagingen voor de toekomst. België moet hier een voortrekkersrol spelen.

Door de impact van migratie kan en mag het asiel-, migratie- en integratiebeleid zich niet beperken tot de loutere beslissing over wie we in België toelaten en laten verblijven en wie niet. Integendeel. Vanuit een duidelijke visie moet een coherent beleid gevoerd te worden over bevoegdheden en beleidsniveaus heen. Naast een antwoord op het eigenlijke migratiemonomeen, impliceert dit dat we bouwstenen aanreiken voor een succesvolle integratie en participatie van nieuwkomers en oudkomers op alle maatschappelijke vlakken. Een succesvolle voltooiing van het onderwijs en acti-

vering op de arbeidsmarkt spelen hierin een cruciale rol. Tenslotte moeten we ten alle tijde de meerwaarde van diversiteit voor onze samenleving promoten.

1.3.1. Een correct & rechtvaardig asiel- en migratiebeleid

Via het eigenlijke asiel- en migratiebeleid bepalen we wie in ons land verblijfsrecht krijgt en wie niet. Een asiel- en migratiebeleid is echter nooit 'af'. Het uitgangspunt blijft hetzelfde: een correct en rechtvaardig asiel- en migratiebeleid met snelle, duidelijke en kwaliteitsvolle procedures die de betrokkenen de rechtszekerheid bieden waar ze recht op hebben.

CD&V wil...

- Een gedegen **monitoring en evaluatie** van het asiel- en migratiebeleid, zodat snel aanpassingen kunnen worden gedaan indien nodig. In dat kader kan men onder andere de uitbreiding onderzoeken van de bestaande lijst met veilige landen van herkomst van asielzoekers;
- Werk maken van een **Europese harmonisatie van het asielbeleid**, zodat elke asielzoeker overal in Europa een gelijke behandeling krijgt;
- Opvang op maat in het opvangbeleid. Zo houden we rekening met de specifieke noden van asielzoekers. Verder moet gezorgd worden voor een goed **evenwicht** tussen het aantal operationele **collectieve opvangplaatsen en individuele opvangplaatsen**. Het belang van individuele opvang moet benadrukt worden. Het is precies in deze kleinschalige opvang dat de zelfredzaamheid wordt bevorderd en waarin middenveldinitiatieven genomen worden. Ook willen we een proefproject waarbij vanuit de individuele opvang wordt gewerkt aan de vrijwillige terugkeer van afgewezen asielzoekers. Dit gebeurt op vrijwillige basis en in samenwerking met de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- Dat de mogelijkheid tot **opsluiting van asielzoekers beperkt** wordt tot uitzonderlijke gevallen. De opsluiting van kwetsbare groepen, zoals kinderen en zwangere vrouwen, moet vermeden worden. We willen zorgen voor gepaste alternatieven, bv. in de vorm van terugkeerwoningen;
- **Blijvend oog hebben voor zwakkere groepen** onder migranten en vluchtelingen, zowel in binnen- als in buitenland. Voor hen moet onderzocht worden of niet sneller kan worden overgegaan tot individuele opvang. Tevens onderzoeken we of we voor alle schoolgaande kinderen in precair of onwettig verblijf het recht op een gewone ziekte- en invaliditeitsverzekering kunnen garanderen, zoals dat vandaag voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen het geval is;
- De **bescherming van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen versterken**. Wanneer zij asiel aanvragen, geven we hen toegang tot het bijzondere beschermingsstatuut. We zorgen voor een duidelijk, omvattend werkpad om de kwaliteit en de professionaliteit van de voogden te verhogen en nemen bij het bereiken van de meerderjarigheid maatregelen die het einde van de bescherming begeleiden. Ook aan de Europese niet-begeleide, minderjarige vreemdelingen bieden we een kwaliteitsvol opvangen begeleidingstraject;
- De **opvang van kinderen zonder pa-pieren garanderen** door voldoende opvangplaatsen en begeleiding, in o.a. de Bijzondere Jeugdzorg.;

- Dat België zich verder engageert in projecten inzake hervestiging of '**resettlement**' waarbij vluchtelingen die hun thuisland zijn ontvlucht en tijdelijk onderdak hebben gevonden in een ander, onveilig land, opnieuw worden gevestigd in een derde land waar zij blijvende bescherming vinden. België moet hiertoe een structureel resettlementprogramma invoeren, met concrete streefcijfers;
- Een **humaan, maar effectief terugkeerbeleid** als evident onderdeel van een goed functionerend migratiebeleid. CD&V blijft de kaart van de vrijwillige terugkeer trekken als het kan, maar speelt die van de gedwongen terugkeer als het moet. Hoe dan ook streven we steeds naar een duurzame terugkeer, waarbij zij die uitgeprocedeerd zijn in hun land van herkomst een toekomst kunnen uitbouwen en niet onmiddellijk een nieuwe migratiepoging ondernemen. Inzake duurzaamheid krijgen gezinnen met kinderen bijzondere aandacht;
- **Vrijwillige terugkeer** bij voorkeur laten organiseren door **NGO's** met ervaring op het terrein. De overheid verleent de nodige financiële steun en koppelt daar een resultatsverbintenis inzake duurzame terugkeer aan;
- De organisatie en uitvoering van **gedwongen terugkeer**, en de daarmee gepaard gaande opvang in gesloten centra, volledig in handen van de **overheid** houden;
- Een **stabiele begeleiding van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere mensen zonder papieren** om duurzame terugkeer mogelijk te maken. Zij worden in de open opvangstructuren opgevangen en krijgen zowel daar als bij hun daadwerkelijke terugkeer begeleiding;

¹ 'Niet-repatrieerbaren' zijn vreemdelingen die geen toelating krijgen om in België te verblijven en tegelijkertijd niet naar hun land van herkomst of verblijf kunnen terugkeren, om redenen buiten hun wil om.

- Een oplossing bieden aan vreemdelingen die niet repatrieerbaar¹ zijn in de vorm van een al dan niet tijdelijke verblijfsvergunning;
- Voorkomen dat regularisatie als een extra migratiekanaal wordt gezien, o.m. door een effectief terugkeerbeleid. **Regularisatie** moet opnieuw de **uitzonderingsprocedure** worden die het oorspronkelijk was, waarbij op individuele basis een beslissing wordt genomen;
- Dat het migratiebeleid afgestemd wordt op het ontwikkelingsbeleid, zonder een brain drain naar het Noorden te veroorzaken. De brain drain moet omgezet worden in een **brain gain** door de herkomstlanden meer te betrekken. Zo kunnen ook migrantenorganisaties mee vorm geven aan een 'ontwikkelingssamenwerkingsbeleid';
- Een procedure tot toekenning van het **statuut van staatloze** door het **Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen** opzetten, waarbij de erkennung als staatloze in principe ook leidt tot een (tijdelijk) verblijfsrecht;
- Dat de bestaande wetgeving omtrent migratie wordt gecoördineerd in een '**Migratiewetboek**' met duidelijke bepalingen die voor iedereen begrijpelijk zijn;
- De **strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel** hoog op de agenda houden, met bijzondere aandacht voor de opvang en begeleiding van de slachtoffers;

taalkennis mag evenwel niet ten koste gaan van de aandacht voor sociaal-economische integratie als geheel. Een goede sociaal-economische integratie is dé grote uitdaging. Dit vereist een inspanning van alle betrokkenen (o.m. in het onderwijs en op de arbeidsmarkt), een doorgedreven strijd tegen discriminatie en het bevorderen van tolerantie en wederzijds respect.

Recent werd de integratie- en inburgeringsector grondig hervormd. Door de oprichting van de EVA Integratie en Inburgering zal in de toekomst een meer uniforme uitvoering van het beleid mogelijk zijn. CD&V wil verder gaan op de ingeslagen weg en constructief meewerken aan de uitbouw van het beleid van de EVA.

CD&V wil...

- Blijvend focussen op een **inburgerings- en integratiebeleid**. De recente vernieuwing van de integratie- en inburgeringsector wordt tegen eind 2017 geëvalueerd. Door kort op de bal te spelen, kunnen we waar nodig inburgeringstrajecten optimaliseren;
- Dat de overheid waakt over het **aanbod van taal- en inburgeringscursussen**, o.a. in het licht van de recente optrekking van het niveau van A1 naar A2 voor verplichte inburgeraars. Het aanbod moet groot genoeg zijn om aan de vraag te voldoen. Anderzijds moeten ook informele vormen van verwerving van taalkennis (bv. op het werk of in de vrije tijd) gestimuleerd worden. Om zich te kunnen integreren is een goede kennis van het Nederlands immers noodzakelijk, net zoals **deelname aan het sociaal-culturele leven**;

1.3.2. Integratie & participatie als opstap naar volwaardige deelname aan de samenleving

Daar waar het migratiebeleid 'de poort' regelt, zorgt het inburgeren/integratiebeleid voor een vlotte opname van nieuwkomers en oudkomers in onze samenleving. Gezien de sterk gewijzigde samenstelling van onze bevolking moet dit beleid veel meer aandacht krijgen. We willen migratie 'activeren'. We streven naar integratie die vertrekt vanuit wederzijds respect, integratie die de basis vormt om te luisteren naar en mee te gaan in het verhaal van de ander, zodat we van elkaar kunnen leren. Een goede inburgering en integratie enerzijds en een daadwerkelijke participatie anderzijds leveren het bewijs van een volwaardige deelname aan de samenleving. Enkel zo kan het migratieverhaal in zijn geheel als positief ervaren worden en een breed draagvlak vinden in onze samenleving.

Kennis van het Nederlands blijft voor CD&V essentieel voor een volwaardige deelname aan het sociaal-economische leven in Vlaanderen. De klemtoon op

- Ouders verplichten om hun kinderen vanaf de **leeftijd van drie jaar** naar het kleuteronderwijs te brengen en inzetten op maatregelen die daartoe bijdragen, alsook op projecten die ouderparticipatie en taalontwikkeling vóór de leeftijd van drie jaar bevorderen. Dit om taalachterstand reeds in een vroeg stadium te voorkomen;
- De **strijd tegen discriminatie en negatieve beeldvorming** in alle domeinen fors opvoeren. Daarnaast worden bedrijven die meestappen in een systeem van 'blinde sollicitaties' aangemoedigd;
- De begeleiding die voor hoogopgeleide nieuwkomers is voorzien bij de procedure tot **diplomagelykschakeling** veralgemeend. Zo kan meer transparantie en zekerheid worden geboden over de verworven competenties en het matchingproces versneld worden. De procedure tot erkenning van buitenlandse diploma's neemt vanaf de indiening van het volledige dossier maximaal vier maanden in beslag. Tevens waken we over de betaalbaarheid van de procedure;
- Opleidingsverstrekkers en werkgevers ondersteunen bij het **ontwikkelen van een taalgericht vakonderwijs** en het creëren van een taalrijke werkvloer waar anderstaligen de kans krijgen de taal te leren;
- Een duidelijke sprong voorwaarts maken in de structurele **verankering** van welomschreven **kansengroepen** op de **arbeidsmarkt**. We pleiten voor het gebruik van stimulerende en responsabiliserende maatregelen, zoals **slimme streefcijfers**, aan de hand

van concrete doelstellingen aangepast per sector en per regio. Dit veronderstelt voorafgaande nulmetingen en constante monitoring, zodat tijdig kan worden bijgestuurd;

- Dat de **Vlaamse overheid** zijn voorbeeldfunctie waarmaakt door een geactualiseerd en realistisch streefcijfer van personeelsleden uit etnisch-culturele minderheden;
- Dat de **federale overheid** een nulmeting uitvoert via de methode van sociaal-economische monitoring. Op basis hiervan wordt een gedragen en realistisch streefcijfer ingevoerd voor de federale overheid, inclusief een concreet actieplan om dit cijfer te behalen;
- Vasthouden aan een **nultolerantie-beleid** inzake discriminatie op de werkvloer, op de woonmarkt en in andere domeinen.

1.3.3. De diverse samenleving: eenheid in verscheidenheid

CD&V wil mensen bij elkaar brengen en met elkaar verbinden. Wij kiezen uitdrukkelijk niet voor polarisatie. Dat is de enige manier om een warme, respectvolle samenleving op te bouwen waarin iedereen zijn plaats vindt. Het wederzijds begrip en respect tussen mensen en bevolkingsgroepen moet vergroten, zowel in het onderwijs en op de arbeidsmarkt als in het verenigingsleven en andere vrije tijdsbestedingen. Dit kan door actieve openheid te promoten en te ondersteunen. De implicatie is dat we de bestaande interculturaliteit in onze samenleving erkennen.

CD&V wil...

- **Wederzijds respect** tussen verschillende culturen en levensbeschouwingen **promoten**. We staan positief tegenover verschillende religies en niet-confessionele levensbeschouwingen, voor zover zij een scheiding tussen staat en levensbeschouwing aanvaarden en voor zover zij elke vorm van religieus of ideologisch geïnspireerd geweld verwerpen. We erkennen de waarde die zij hebben voor onze samenleving. Zij moeten zich bijgevolg kunnen manifesteren in organisaties en instellingen met een eigen identiteit en verdienen de bescherming van onze democratische instellingen. Elke vorm van radicalisering wordt tegengegaan en aangepakt;
- Het opvoeden van jongeren tot **zelfbewuste, kritische en weerbare mensen** tot doel van het **onderwijs** maken. Scholen moeten radicaal kiezen voor gelijkheid tussen meisjes en jongens, voor individuele keuzevrijheid, voor godsdienstvrijheid (incl. het recht om van geloofsovertuiging te veranderen), voor respect voor elkaar's seksuele geaardheid en voor de waarde van diversiteit. De emancipatie van alle jongeren is het einddoel van een pedagogisch proces;
- **Geen algemeen verbod op religieuze en levensbeschouwelijke symbolen in het onderwijs en in de openbare dienstverlening**, met uitzondering van zij die gezagsfuncties uitoefenen (bv. rechters). Wel eisen we de neutraliteit van de geleverde diensten, zodat iedereen die zich tot de overheid richt een gelijke behandeling krijgt. Politiek verkozenen zijn per definitie niet neutraal en kunnen dus nooit onderworpen worpen aan een verbod;
- Uitdrukkelijk aan iedere persoon van wie de eredienst of de filosofische opvatting erkend is, toelaten om op een openbare begraafplaats te worden begraven. Daarom wil CD&V aan elke gemeente vragen om binnen een officiële **begraafplaats percelen** te voorzien voor overledenen met specifieke verlangens op grond van hun **eredienst of filosofische overtuiging**;
- De **engagementsverklaring interculturaliseren**, na evaluatie, uitbreiden tot de jeugd en sportsector;
- Daarnaast verder werken aan de **interculturalisering van de welzijns- en zorgsector**, zowel wat de toegang tot het aanbod betreft als aangaande het aantrekken van allochtone jongeren naar een baan of een opleiding in de sector;
- Een **verscherpte strijd tegen discriminatie** op de werkvloer door alle betrokkenen: overheid, werkgevers en vakbonden. Er komen informatiecampagnes die slachtoffers en getuigen van discriminatie informeren over hun rechten en sensibiliseren om hiervan melding te doen bij de bevoegde instanties. De proactieve aanpak van discriminatie wordt een topprioriteit voor alle inspectiediensten. Het systeem van praktijktjesten wordt daartoe verfijnd.

1.4.Cultuur

Vlaanderen is een Europese culturele topregio met een rijk erfgoed maar ook met hedendaagse kunst en creatieve industrie als motor van innovatie en gemeenschapsvorming. De cultuursector in Vlaanderen bloeit, de kwaliteit is hoog en de sector draagt ontzegensprekelijk bij aan onze internationale uitstraling. Wereldwijd worden onze culturele organisaties en kunstenaars geroemd om hun vakmanschap en toptalent. Het cultuurbeleid moet kunstenaars versterken en een kwalitatief en divers kunstenlandschap garanderen. We moeten kunstenaars omarmen, zonder hen te verstikken, door een beleid op maat aan te bieden via het nieuwe Kunstendecreet. Zij zijn immers uitstekende ambassadeurs van een regio die innovatie, creativiteit en baanbrekend vakmanschap als een van haar troeven wil uitspelen. Het brede publiek moet fier zijn op zo'n culturele toptalenten. Het **internationaal cultuurbeleid** en de **culturele diplomatie** moeten in Vlaanderen verder ontwikkeld worden.

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat, ondanks volgehouden inspanningen, grote groepen in de samenleving niet worden bereikt. Het cultuuraanbod bereikt voornamelijk een vrij homogene bevolkingslaag: vooral de blanke, hoger opgeleide middenklasse vindt zijn weg in het aanbod, herkent zich in dat aanbod en participeert eraan. Het is noodzakelijk dat ook andere bevolkingsgroepen van onze superdiverse samenleving gemakkelijker hun weg vinden in het aanbod. Iedereen heeft **recht op culturele ontwikkeling**. Cultuur kan maar gemeenschapsvormend en identiteitsversterkend zijn als mensen gebruikmaken van dat recht. Het zijn niet altijd financiële drempels die de weg versperren. Vaker gaat het

om verschillen in interesse, mentaliteit, angst voor het onbekende en onvoldoende kennis. Etnisch-culturele en maatschappelijke diversiteit moeten als troef uitgespeeld worden.

Het artistieke moet inherent deel uitmaken van de leefwereld waarin kinderen en jongeren groot worden. **Cultuureducatie** begint vooral in het gezin. Wij hechten veel belang aan de intergenerationale cultuurbeleving. De kapstokken die werden gecreëerd in de beleidsnota's 'Groei-en in Cultuur' en 'Doorgroeien in Cultuur' moeten worden uitgewerkt.

De **federale wetenschappelijke instellingen** beschikken over rijke collecties en een uitzonderlijke knowhow. Om de troeven van deze instellingen te valoriseren, is nood aan modernisering, dynamisering en aan ontsluiting van voor Vlaanderen belangrijk erfgoed. CD&V is van oordeel dat de aansturing van deze instellingen moet worden geoptimaliseerd. We stellen voor hen te responsabiliseren en te verzelfstandigen als autonome instellingen (als stichting, instelling van openbaar nut of nv van publiek recht) met een eigen raad van bestuur waarin de federale overheid en de gemeenschappen vertegenwoordigd zijn. Ook in de **federale culturele instellingen** moeten de gemeenschappen volwaardig deel uitmaken van het bestuur. We gebruiken de mogelijkheden van het nieuwe culturele samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap om, samen met de federale overheid, het beleid van deze instellingen te bepalen. Vlaanderen blijft ook **cultureel sterk** aanwezig in haar hoofdstad, Brussel. Instellingen als Ancienne Belgique, KVS, Beursschouwburg, Kaaistudio en Bronks zijn belangrijke Vlaamse cultuurhuizen. Vernieuwende ontwikkelingen van en door deze huizen, en door alle andere gesteunde initiatieven in Brussel, moeten dit nog verder versterken.

Het belang van sociaal-cultureel werk in Vlaanderen en Brussel kan niet onderschat worden. Verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen brengen mensen bij elkaar en werken op een actieve en creatieve manier aan gemeenschapsvorming en zelfontplooiing. Vrijwilligers hebben een cruciale plaats. Zij vormen het cement van onze samenleving. Ons rijke verenigingsleven staat echter onder druk door maatschappelijke verschuivingen. Het participatiedrag van de Vlaming veranderde ingrijpend. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk heeft zichzelf de voorbije jaren moeten heruiven en staat voor een permanente uitdaging van herwaardering en legitimering van het beleidsveld. Door in te zetten en in te spelen op deze tendensen kan de sector versterkt uit dit proces komen. Het sociaal-cultureel werk moet zijn voortrekkersrol als bruggenbouwer in de samenleving bevestigen. **Diversiteit moet zichtbaar zijn.** Het sociaal-cultureel werk heeft de opdracht aan vier functies te werken: cultuur, educatie, gemeenschapsvorming en maatschappelijke activering. Vanuit haar educatieve functie draagt het sociaal-cultureel werk bij tot een breed maatschappelijk draagvlak voor duurzame ontwikkeling. De sector staat voor aanzienlijke uitdagingen. Verenigingen moeten aansluiting vinden bij diversiteit en jongere generaties en moeten tegelijk omgaan met vergrijzing. Vormingsinstellingen moeten een nieuw evenwicht vinden tussen een sterk op het individu gericht aanbod en de samenlevingsopbouwdoelstelling van het educatief werk. De volkshogescholen moeten hun programma's afstemmen op de lacunes in het vormingsaanbod. De bewegingen tenslotte werken thematisch rond actuele tendensen, waarbij ze de bevolking mobiliseren voor een betere samenleving.

Cultuur in Vlaanderen wordt niet alleen gemaakt door professionele kunstenaars, maar ook door vele **amateur-kunstenaars**. Er moeten meer bruggen geslagen worden tussen amateurkunsten en andere sectoren zoals jeugd, onderwijs en professionele kunsten. Dit kan o.a. via het deeltijds kunstonderwijs, maar ook via cocreaties, coproducties, door specifieke ondersteuning en toeleiding van semiprofessionele amateurkunstenaars naar de professionele kunstensector en door een coherent internationaal stimuleringsbeleid.

Ons **erfgoed** vormt, als getuige van ons verleden, de basis van onze gemeenschappelijke identiteit. Er is nood aan een globaal erfgoedbeleid. De versnippering tussen onroerend en roerend erfgoed is niet goed voor de lokale besturen en de erfgoedactoren. Een coherente beleidsvisie moet de volledige erfgoedketen samenbrengen. Erfgoedbescherming heeft maar zin als er ook ontsluiting en, indien nodig, herbestemming is. De erfgoedsector moet alle kansen krijgen zich te ontwikkelen. Onze rijke erfgoedcollecties hebben recht op musea die correct gesubsidieerd worden. Er is ook nood aan een successieregeling voor verzamelaars en een garantieregeling bij langdurige bruikleen van collecties. Het depotbeleid en het ondernemerschap in de erfgoedsector moeten gestimuleerd worden. De **digitalisering** van ons erfgoed, zowel met het oog op bewaring als op ontsluiting, zal gerichte investeringen vragen. **Bescherming** blijft de beste garantie tegen het verdwijnen van erfgoed. Een extra inspanning is nodig. Dit kan, naast individuele beschermingsbesluiten, door een hechtere samenwerking en integratie met ruimtelijke ordening. Vorig jaar werd het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet goedgekeurd. Dit decreet maakt een meer geïntegreerde werking mogelijk.

Het **kerkelijk patrimonium** staat onder druk. Naar aanleiding van de herbestemming van kerkgebouwen moeten we bijzondere aandacht besteden aan het roerend patrimonium (schilderijen en beeldhouwwerken, kerkelijk meubilair, gebruiksvoorwerpen en textiel). Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) moet een open depotfunctie krijgen. In dat depot moet het waardevolle patrimonium in goede omstandigheden bewaard en geïnventariseerd worden. Van daaruit kan het een nieuwe toekomst krijgen. Op termijn willen we komen tot een landelijk museum voor religieuze kunst.

Inzake de nieuwe **Europese regeling voor staatssteun** wensen we meer respect voor subsidiariteit en voor culturele subsidies. Vlaamse kunstenaars moeten ondersteund worden om de mogelijkheden die het nieuwe EU-programma 'Creative Europe' biedt, te benutten.

Digitale communicatie is de dominante vorm van communicatie geworden. Het cultuurbeleid moet deze trend omarmen en richtinggevend optreden. Nieuwe inhoud is veel sneller dan vroeger erfgoed en de niet-lineaire ontsluiting van waardevolle inhoud vraagt om handvaten en kennisdeling.

Er moet gewerkt worden aan **samenwerking** tussen de cultuursector en de markt. De Culturele Creatieve Sectoren (CCS) leveren een belangrijke economische toegevoegde waarde en worden dan ook terecht gepromoot. We vragen aandacht voor de onafhankelijke boekhandel en wijkbioscoop, die binnen een economische marktwerking, een grote meerwaarde bieden op het vlak van spreiding en culturele diversiteit. Ook ondernemerschap in de non-profitsector verdient

ondersteuning. Dit mag uiteraard niet leiden tot een 'economisering' van de hele cultuursector en een verschraling van het aanbod.

De **dialoog** over de deelsectoren van cultuur heen, op gang gebracht in het Cultuurforum 2020, moet worden voortgezet.

Het **Cultuurpact** van 1973 werd afgesloten in een samenleving die er totaal anders uitzag dan die van vandaag. We moeten nadrukken over een **actualisering** van de afspraken m.b.t. de garanties op inspraak en non-discriminatie van ideologische en filosofische stromingen in onze samenleving.

CD&V wil...

- Via het nieuwe **Kunstendecreet** de professionele kunstensector een beter kader bieden om kunst te creëren, te ontsluiten en te beheren. De belangrijkste toetssteen voor ondersteuning blijft de kwaliteit van de creatie, reflectie, presentatie of participatie. Vooral participatie moet uitgebouwd worden. Het kader is er, de concrete uitvoering is de uitdaging. We besteden ook aandacht aan jongeren die creatief bezig zijn in de ruimte tussen amateurs en professionals, zodat ze een sprong kunnen maken in hun carrière;
- Nog meer inzetten op **internationaleer**ing. We voeren een slagkrachtig en gefocust internationaal cultuurbeleid, enerzijds in overeenstemming met de culturele diplomatie, het merkbeleid Vlaanderen en toerisme via 'Flanders, State of the Art', en anderzijds vanuit de kracht en internationale uitstraling van onze kunstenaars en producties;

- Het **UiTpas** in heel Vlaanderen uitrollen zodat we de veelheid aan kortings-, voordeel-, klanten- en kanspassen terugbrengen tot één geautomatiseerd systeem. Mensen in armoede kunnen zo op een niet-stigmatiserende manier participeren. Er moet daarbij voldoende aandacht gaan naar communicatie, een voldoende breed en divers aanbod (ook van amateurkunsten) en de nodige engagementen voor toeleiding om mensen op weg te helpen;

inhaalbeweging is nodig voor de vernieuwing van het Kasteel van Gaasbeek en de stedelijke opegebouwen in Gent en Antwerpen;

- Uitvoering geven aan het nieuwe **Onroerend Erfgoeddecreet**. We houden ons hierbij aan de volgende principes:

- ◊ Het overheidsinstrumentarium is er voor het erfgoed, het erfgoed is er niet voor de regelgeving;

- ◊ Wat het hoofdstuk archeologie betreft, willen we een permanente evaluatie die zowel de betaalbaarheid, de effectiviteit en de archeologische resultaten opvolgt en tegen elkaar afweegt. Wat het monitoren van de resultaten betreft, waken we erover dat de wetenschappelijke omzetting en uitdieping van opgravingenresultaten voldoende gebeurt. Archeologie dient immers niet om voorwerpen uit de grond te halen maar om onze kennis over de mens in het verleden uit te breiden. Gedacht kan worden aan een specifiek fonds voor synthetiserend onderzoek op basis van Vlaamse opgravingenresultaten;

- ◊ Eigenaars en gebruikers van erfgoed zijn op hun manier ook erfgoedexperts en in die zin rechtstreekse partners. Ze verdienen valorisering en stimulering. Ze moeten actief betrokken worden bij de bescherming en het management van erfgoed;

- ◊ Meer lokale betrokkenheid is nodig om erfgoed beter te valoriseren. De opwaardering van lokale besturen is daar een sterk instrument voor. Voor de meeste gemeenten liggen er opportuniteiten op het vlak van intergemeentelijke samenwerking;

- ◊ Door lokaal beleid te voeren vanuit het hele erfgoedveld (onroerend, immaterieel en cultureel erfgoed) wordt een link gelegd tussen gebruik, bestemming, ontsluiting en educatie, waardoor alle vormen van erfgoed elkaar versterken;
- ◊ Een meedenkende en proactieve administratie is noodzakelijk om het draagvlak voor erfgoedbeleid in Vlaanderen te vergroten. Teveel erfgoed blijft tientallen jaren leeg staan na meermaalse weigeringen van ontwikkelingsvoorstellingen;
- Een **impulsbeleid** voor toekomstplannen met religieuze gebouwen, in functie van een duurzaam maatschappelijk of cultureel project. Steeds meer religieus onroerend erfgoed komt leeg te staan. Tegelijk kent o.m. de vrijjetidssector een groot tekort aan ruimtes. In overleg met de gemeenschap, kerkbesturen, bisdommen en lokale besturen moeten keuzes gemaakt worden rond herbevestiging, nevenbestemming, herbestemming of, indien nodig, afbraak. Niet elke kerk of elk klooster kan beschermd of herbestemd worden. Ook declassering mag geen taboe zijn;
- De **sociaal-culturele sector** versterken zodat ze kan blijven zorgen voor ontmoeting, ontspanning, gemeenschapsvorming, zelfontplooiing, sociale innovatie en creatief denkvermogen. In het kader van het diversiteitsbeleid krijgen migrantenfederaties extra ondersteuning;
- Een **muziekfonds**, naar analogie met de goed functionerende fondsen voor film (VAF), literatuur (VFL) en het recente voor media en games (GAF). Doel van het fonds is het verbeteren van de concurrentiële positie

van muziek uit Vlaanderen. Dit fonds moet ook instaan voor internationale ondersteuning en export van muziek. In de vorm van een publiekprivate samenwerking en met de sector als medeactor geven we de Vlaamse muzieksector extra impulsen via projectondersteuning, specifiek bedoeld voor creatie, productie en exploitatie van muziek uit Vlaanderen. Dit zonder onderscheid naar genre;

- **Participatie** aan het culturele aanbod monitoren en interpreteren aan de hand van de Participatiesurvey;
- **Structureel overleg** tussen Vlaamse en federale overheid over **cultuurgerelateerde federale bevoegdheden** zoals auteursrechten, sociale en fiscale statuten voor auteurs, kunstenaars en vrijwilligers, btw, enz.;
- De **culturele samenwerking** met Nederland en met de Franse Gemeenschap uitdiepen;
- Streven naar een **gedifferentieerd cultuurbeleid**, gebaseerd op het subsidiariteitsprincipe, door heldere afspraken met lokale en provinciale overheden. We monitoren de gevolgen van de interne staatshervorming en van het Planlastdecreet inzake inspraak, ondersteuning van het verenigingsleven, lokale dienstverlening en infrastructuurbeleid;
- Ten volle gebruik maken van de nieuwe bevoegdheden uit de 6^e staatshervorming en in Vlaanderen een beleid ontwikkelen omtrent de **geregelmenteerde boekenprijs** en het in betaling geven van topstukken bij het betalen van **successierechten**;
- Een beleid ontwikkelen dat **vrijwilligers** in de culturele sector ondersteunt en versterkt;

- Een **samenwerking** op poten zetten tussen CultuurlInvest, de fondsen VAF en VFL, de steunpunten, het departement CJSM en het Agentschap Ondernemen. Dit kader o.m. in het Europese programma 'Creative Europe';
- Het geïntegreerd **letterenbeleid** verder ontwikkelen, met meer aanslag voor duurzame initiatieven. We willen een breed gedragen leesbevorderingsbeleid, met een actieplan vanuit Cultuur, Onderwijs, Welzijn en Sociale Zaken. We voeren een geregelmenteerde boekenprijs in om de boekensector ademruimte te geven om te blijven investeren in een rijk en divers boekenaanbod;
- Een permanente opvolging en regelmatige evaluatie van de **auteurswetgeving** door de Europese, federale en Vlaamse overheden. Dit is zowel in het belang van de gebruikers als van de rechthebbenden. Concreet ijveren we voor de vrijstelling van leenvergoeding voor uitleningen voor amateur-kunstenorganisaties, binnen het 'KB leenrecht', in het kader van hun educatieve en culturele opdracht. In Europa ijveren we voor een **gelijkschakeling van het btw-tarief** voor gedrukte en digitale cultuurproducten;
- Streven naar een inclusieve samenleving waar **informatie voor iedereen toegankelijk** is. De federale overheid moet zo snel als mogelijk werk maken van de implementatie van het WIPO-verdrag² (juni 2013) in onze nationale wetgeving. Dit verdrag zet noodzakelijke stappen in het toegankelijk maken van informatie voor **mensen met een leesbeperking**, zoals online distributie en grensoverschrijdend leenverkeer;

- **Ondernemerschap** in de culturele en creatieve sectoren stimuleren. Hierover kan u meer lezen in bouwsteen 1 van ons **3D-plan**.

1.5. Jeugd

Meer dan twee miljoen Vlamingen zijn jonger dan 30 jaar. Kinderen en jongeren hebben **eigen standpunten en visies** die gehoord moeten worden in het publieke debat en het beleid. Dit gebeurt o.m. via de Vlaamse Jeugdraad. Alle overheden moeten kinderen en jongeren **actief betrekken bij hun beleid**, hen erover informeren en garanties inbouwen opdat kinderen en jongeren hun rechten gewaarborgd weten en hun stem gehoord wordt.

De gemeentelijke en provinciale jeugdbeleidsplannen en het Vlaamse jeugdbeleidsplan leveren behoorlijke resultaten voor de Vlaamse kinderen, jongeren en de jeugdsector. Maar alles kan beter. Kinderen en jongeren moeten de samenleving mee vorm geven en er zich thuis voelen. Vlaanderen heeft een rijke traditie in jong engagement. Vele jonge vrijwilligers zetten zich belangeloos in om zinvolle vrijjetidsbesteding te organiseren voor anderen. Jammer genoeg wordt dit engagement soms bemoeilijkt door wet- en regelgeving. CD&V vindt het belangrijk dat de overheid **jongeren kansen geeft**: om als jeugdbeweging kinderen en jongeren te bereiken of als jeugdhuis leuke activiteiten te organiseren op cultureel, sportief, media- of sociaal vlak. Op kamp gaan en fuiven organiseren blijven voor ons bijzondere aandachtspunten.

Kinderen en jongeren hebben **nood aan fysieke ruimte**. Er moet voldoende publieke ruimte zijn die toegankelijk en aantrekkelijk is voor iedereen; plekken die

² WIPO is de Wereldorganisatie voor Intellectuele Eigendom.

uitnodigen om te spelen en te bewegen. We moeten er voor zorgen dat kinderen en jongeren kunnen spelen in een groene omgeving op het platteland en in de stad.

CD&V wil...

- Bossen, parken en pleinen maximaal **toegankelijk** maken. De Vlaamse overheid stimuleert het gezamenlijk gebruik van school-, sport- en spelinfrastructuur door sport- en jeugdverenigingen;
- De **inspraak** van kinderen en jongeren in het lokale jeugdbeleid stimuleren via de verspreiding van good practices. We monitoren de gevolgen van het gewijzigde Lokale Jeugddecreet inzake ondersteuning van jeugdwerk, lokale dienstverlening, infrastructuurbeleid en lokaal jeugdbeleid voor kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties;
- Een concreet en positief beleid, in overleg met de jeugdsector, voor **kampen en fuiven**. We onderzoeken de mogelijkheid om een charter af te sluiten voor fuf- en kampvriendelijke gemeenten;
- Het **btw-vrijstellingsplafond voor verenigingen** optrekken naar **25.000 euro** per jaar, zodat het jeugdwerk buiten het toepassingsgebied van de btw-regelgeving valt en er heel wat administratieve verplichtingen wegvalLEN;
- Dat de **vzw- en andere relevante wetgeving** op een eenvoudige en transparante manier wordt toegelicht aan de jonge bestuurders van jeugdorganisaties;

- Voluit blijven kiezen voor een categoriaal **jeugd- en kinderrechten-beleid**. De minister van Jeugd is de pleitbezorger van dat beleid.

1.6. Sport

Alle Vlamingen hun leven lang laten bewegen en sporten op een gezonde manier. Dat is de uitdaging. Sportprestaties zijn voor CD&V ondergeschikt aan de **gezondheidsbevorderende aspecten van sportbeoefening**. Meer dan een derde van de Vlaamse bevolking lijdt aan overgewicht. De voornaamste oorzaak is het gebrek aan fysieke activiteit. Bijna 10% van alle medische kosten zijn te wijten aan fysieke inactiviteit. Beweging en sport moeten een belangrijke rol spelen in het preventief gezondheidsbeleid. Gezond sporten betekent ook medisch verantwoord sporten. Het sportbeleid moet dus ook aandacht besteden aan gezondheidspromotie via de sport en de nadruk leggen op het fysische en psychische welzijn van de sportbeoefenaar.

Om te sporten heb je ruimte nodig. De belangrijkste opdracht van een goed sportbeleid is voorzien in voldoende kwalitatieve ruimte om te bewegen, te sporten en sportevenementen te organiseren. Een bijsturing van het Vlaams **sportinfrastructuurbeleid** is nodig. In het volgebouwde Vlaanderen is het niet evident om bijkomende sportinfrastructuur te voorzien. Er is nood aan een globaal sportinfrastructuurbeleid, gebaseerd op complementariteit, subsidiariteit en duurzaamheid. Daarnaast moeten publieke ruimte en leefomgeving uitnodigen tot bewegen, moet de groene ruimte zoveel mogelijk open gesteld worden voor recreatie en natuurgebonden

sporten en moet onderzocht worden hoe schoolsport- en bedrijfsportinfrastructuur buiten de kantooruren kunnen gebruikt worden.

1,5 miljoen van de 6 miljoen Vlamingen is lid van een sportvereniging. Het aanbod aan klassieke sportclubs bereikt onvoldoende allochtonen, occasionele sporters en zij die niet geïnteresseerd zijn in competitiesport. We moeten extra inspanningen leveren om **sportaanbod op maat** voor iedereen te realiseren. Dus ook voor moeilijker bereikbare doelgroepen zoals allochtonen, senioren, mensen met een beperking, mensen in armoede of werklozen.

Sportverenigingen bieden de beste garantie op regelmatige, aangepaste en kwaliteitsvolle sportbeoefening, zowel voor de recreatieve als voor de competitieve sporter. Ze bieden ontspanning en sociaal contact. Bovendien maken sportclubs jongeren vertrouwd met waarden als fair play, solidariteit, teamgeest, respect voor spelregels en medemens, zelfstandigheid, persoonlijk engagement en inzet voor anderen, leren omgaan met winst en verlies. Een sportvereniging is een remedie tegen de individualisering van de maatschappij. Sportclubondersteuning is thans een basisopdracht voor sportfederaties en een kerntaak van de lokale besturen. De 19.000 sportclubs in Vlaanderen drijven op de inzet van 300.000 **vrijwilligers**. Een samenleving die niet kan rekenen op de inzet van vrijwilligers is ondenkbaar, onleefbaar en onbetaalbaar. Een sportbeleid voeren zonder vrijwilligers is onmogelijk. Het vrijwilligersengagement staat echter onder druk: toenemende concurrentie, de overheid die meer eisen oplegt, de commercialisering en juridisering, de hogere eisen die sporters zelf stellen. Willen we

dat sportclubs hun maatschappelijke rol blijven vervullen, dan dringt een sterke ondersteuning van sportverenigingen en vrijwilligers zich op.

CD&V wil dat alle kinderen en jongeren kansen krijgen om te **bewegen, te sporten en te spelen**. Elk kind heeft nood aan beweging, zowel tijdens de schooldag als erna. Daarnaast willen we kinderen reeds op jonge leeftijd kennis laten maken met sport(clubs). De ervaring leert immers dat het moeilijker is om op latere leeftijd in te stappen. Daarom dienen sportverenigingen die zich bijzonder toegenen op de jeugd en op multisporten extra aangemoedigd te worden.

Het **G-sportbeleid**³ moet verder uitgebouwd worden: het G-Steunpunt Sport moet alle kansen krijgen om haar rol ten volle waar te maken zodat meer mensen met een beperking kunnen sporten. De provincies moeten hun nieuwe opdracht inzake G-sport ter harte nemen. Verder moet gestreefd worden naar aansluiting van sporters met een beperking bij de sportfederaties. Voor een aantal sporttakken is integratie van G-sporters in een reguliere sportfederatie immers zeker een realistische optie.

Door de ongelijkheid in het **topsportbeleid** van de sportfederaties, wensen wij een centrale **strategische aansturing** van het topsportbeleid via een Topsportsteunpunt. Zeker voor individuele sporten is dit nodig. Talent en kansen op sponsoring gaan verloren door een gebrek aan begeleiding op maat.

Europa kan niet lidzaam toezien op de financiële uitwassen in de profsport. Daarom zet CD&V maximaal in op **jeugdopleiding** en op solidariteit in de profsporten.

³ Het beleid specifiek gericht op sportparticipatie van personen met een handicap.

Sport is maatschappelijk zeer belangrijk. De lokale verankering en belangen van de trouwe fans moeten dan ook gerespecteerd worden.

Ook de sportsector dient haar rol op te nemen in de bewaring, ontsluiting en archivering van het **erfgoed van de sport**, meer concreet voor het Sportimonium, het Centrum Ronde van Vlaanderen en het Wielermuseum in Roeselare.

CD&V wil...

- Dat de overheid **sportpromotiecampagnes** voert om de bevolking aan te zetten tot sporten en bewegen. Dit kan via gerichte acties of via het faciliteren van **sportevenementen**. Zo willen we onderzoeken hoe artsenpraktijken en bedrijven gestimuleerd kunnen worden om bewegingscoaches in dienst nemen;
- Een globaal strategisch plan voor **sportinfrastructuur in Vlaanderen** opmaken. Alle beschikbare infrastructuur moet in kaart gebracht worden en alle overheden moeten afspraken maken over wie welke infrastructuur zal bouwen, verbouwen, renoveren en uitbaten. Daarbij moet bekeken worden hoe sportinfrastructuur in bezit van vzw's en scholen kan ingeschakeld worden. Voor CD&V is het duidelijk dat de provincies hun verantwoordelijkheid moeten nemen inzake bovenlokale infrastructuur, met **prioriteit voor de zwembaden**. Zwemmen maakt deel uit van de onderwijsindermen, senioren kunnen tot op hoge leeftijd blijven zwemmen en de gezondheidsbevorderende effecten zijn bewezen. De Vlaamse overheid moet verder gaan in de

uitbouw van de **topsportinfrastructuur**. De gemaakte afspraken moeten uitgevoerd worden in de driehoek Gent-Antwerpen-Leuven;

- Dat het sportbeleid **sportclubs** ondersteunt om zich te handhaven in een gewijzigde omgeving. Een duidelijker taakverdeling inzake de begeleidingsopdracht voor sportclubs is nodig. Wat doet de sportfederatie? Wat doet de lokale sportdienst? **Sportfederaties** moeten het eerste aanspreekpunt blijven voor de sportclubs. De begeleiding van sportclubs is hun kernopdracht. Er bestaat echter een erg grote verscheidenheid in die ondersteuning. CD&V wil een audit van alle sportfederaties. Met de resultaten zal rekening worden gehouden bij de evaluatie van het decreet: op basis van enkele criteria en taken kan men een label halen en worden de sportfederaties gerangschikt en de subsidies toegekend. De taken voor de sportfederaties moeten niet grondig gewijzigd worden, wel geoptimaliseerd. Vooral de financiële uitvoerbaarheid van het decreet verdient aandacht. Thans worden nieuwe erkenningen betaald door de reeds erkende federaties die nooit zeker zijn hoeveel subsidies zij zullen ontvangen van de Vlaamse Gemeenschap. Andere aandachtspunten voor het nieuwe sportfederatiedecreet zijn:

- ◊ Voldoende aandacht en financiële ondersteuning geven aan de recreatieve sporter;
- ◊ Stimuli voorzien voor professionalisering van sportfederaties (bv. nadruk op bedrijfsmatige werking, versterking van de federatiebesturen) en voor fusies van en samenwerking tussen sportfederaties. Een verplichte samenwerking voor administratieve opdrachten

bij kleine sportfederaties en voor het uitbouwen van een aanbod aan multidisciplinair sporten, behoort tot de mogelijkheden;

- ◊ De opdracht van de VSF moet gericht worden op ondersteuning van sportfederaties, zodat zij op hun beurt clubs kunnen ondersteunen;
- ◊ De overgangsperiode voor de Vlaamse voetbalbond loopt af. Ook zij moeten zich inschrijven in het Federatiedecreet;
- ◊ Herdefiniëring van de rol van de sportclub met respect voor de kernopdracht van de club en met nadruk op de begeleiding van sportclubs bij de beleidskeuzes die ze maken, vooral bij het uitwerken van een sportaanbod op maat (bv. gedifferentieerde lidgelden, flexibele verzekerringsformules, aanbod aan competitie, jeugdopleiding, enz.);
- ◊ Sportactiviteiten voor jongeren moeten kunnen blijven rekenen op extra subsidiëring;
- ◊ Plaats voor organisatie van sportkampen;
- Dat goed opgeleide sportbegeleiders correct vergoed kunnen worden. **Kwalitatieve begeleiding van sporters** is essentieel om op een gezonde en verantwoorde manier levenslang aan sport te kunnen doen.. De aanbevelingen van de VUB-studie over de semi-agorale sportbegeleiders moeten prioritair gerealiseerd worden. Belangrijke randvoorwaarde daarbij dat het betaalbaar en hanterbaar blijft voor de sportclubs;
- Dat **profclubs** inzetten op **goed bestuur**, investeren in **jeugdopleiding** en nog meer focussen op **sociale projecten**. Profclubs kunnen reke-

nen op ondersteuning door de overheid. Daar mag iets tegenover staan. Een specifiek statuut voor sportclubs kan worden uitgewerkt, in overleg met de clubs. **CD&V** wil dat er maatregelen komen om de **supporters nauwer te betrekken bij het beheer** van hun geliefde club. De overheid engageert zich voor veilige en moderne multifunctionele **stadions** door de vernieuwing van infrastructuur organisatorisch en stedenbouwkundig te faciliteren. Het nationaal stadion kan er maar komen als aan de voorwaarden is voldaan die door de Vlaamse regering werden vastgelegd inzake mobiliteit, taalgebruik, ruimtelijke ordening en veiligheid. Tevens moet er een duurzame oplossing komen voor de organisatie van de internationale topatletiekmeeting Memorial Ivo Van Damme;

- In het **topsportbeleid** vertrekken vanuit de vereisten van de topsport en niet exclusief vanuit de plannen van de sportfederaties. Het topsportbeleid heeft nood aan duidelijke, juiste en transparante criteria en doelstellingen om in aanmerking te komen voor toegang tot bepaalde ondersteuning en faciliteiten (subsidies, tewerkstellingscontracten, diploma's). De concentratie van deze bevoegdheid in één loket bij Bloso is lovenswaardig, maar objectivering is wenselijk. Het succesvolle project 'Atletiek Vlaanderen' moet alle kansen krijgen om haar werking verder te zetten omdat het een sleutelfunctie vervult in de doorgroei van beloftevolle atleten naar de internationale top;

- Dat schoolgaande kinderen en jongeren minstens drie uur **lichamelijke opvoeding** per week krijgen, in kwalitatieve infrastructuur die buiten de schooluren kan gebruikt worden door sportclubs;
- Bij de uitrol van het project '**Multimove voor kleuters**' zich vooral richten op recreatieve sportclubs en lokale sportdiensten en investeren in de opleiding van sportbegeleiders;
- De opleiding van jonge spelers door een **opleidingsvergoeding** aanmoedigen;
- Onderzoeken of het mogelijk is alle **tewerkstellingsstatuten** in de sportsector te verankeren (bv. topsportstatuten bij Bloso, tewerkstelling via Topsport Vlaanderen, mensen met semi-agorale contracten). Het Vlabus-tewerkstellingsdecreet is een goede aanzet. Middelen moeten meer ten goede komen van federaties die instaan voor de opleiding en begeleiding van jonge talenten;
- Dat Vlaanderen zijn voortrekkersrol inzake **gezond** en **ethisch sporten** voortzet. Het antidopingbeleid moet voortgezet worden met speciale aandacht voor de fitnesscentra;
- Het plafond voor **btw-vrijstelling** voor vzw's **optrekken** worden **tot 25.000 euro**. Er moet daarbij een duidelijk fiscaal onderscheid gemaakt worden tussen activiteiten van vrijwilligers en commerciële activiteiten;
- De **begeleiding van professionele sporters** na hun actieve sportloopbaan verankeren via een beperkte verhoging van de rsz-bijdrage van de werkgevers naar analogie met de bepalingen in de CAO over outplacement.

1.7. Media

Het ecosysteem in de mediasector staat onder druk. Zenders en distributeurs nemen elkaar rollen, vroeger duidelijk gescheiden, over in hun strijd om de mediaconsumptie. Bovendien wil die mediaconsumptie ook meer inspraak. Concreet: zenders brengen hun producten rechtstreeks bij de consument via internet of apps. Distributeurs maken eigen programma's of richten zelf zenders op. De consument wil kiezen wanneer en via welk platform hij programma's bekijkt of beluisterd. **CD&V** blijft erop drukken dat de overheid maatregelen moet nemen om een **pluriform en evenwichtig medialandschap** te garanderen. We bewaken behoedzaam mediaconcentraties en verticale integratie en cross-mediale acties in de markt. Alle Vlamingen moeten immers gewaarborgde en betaalbare toegang hebben tot een divers en kwaliteitsvol aanbod aan diverse media, waarin technologische innovaties en nieuwe mediatransformaties worden geïntegreerd. Samenwerking tussen mediabedrijven mag niet leiden tot mediaconcentratie. De basisdienstverlening aan de gebruiker is priorair. Het Vlaamse mediabeleid moet zowel de audiovisuele sector als de mediabruker ten goede komen.

We ondersteunen **productie en export** binnen de Vlaamse audiovisuele sector. Investeren in kwalitatieve producties van eigen bodem is immers het beste verweermiddel tegen buitenlandse concurrentie en over-the-topcontent (bv. Netflix, Google TV, Apple TV). Met kwalitatieve audiovisuele producties zetten we Vlaanderen bovenbenedien op de kaart als creatieve regio, gekenmerkt door baanbrekend vakmanschap.

Mediawijsheid en digitale geletterdheid zijn essentieel: elke mediabruker moet over de juiste vaardigheden beschikken om optimaal gebruik te kunnen maken van nieuwe mediatechnologieën, zowel als consument als als producent.

We verzekeren dat de **openbare omroep** haar opdracht vervult inzake informatie, cultuur, educatie en ontspanning. Zij krijgt de nodige beheersautonomie en middelen om haar rol op een efficiënte en effectieve manier te spelen op alle mediaplatformen, o.a. via samenwerking met andere Vlaamse mediabedrijven.

Er zit nog groeiimpuls op de internet- en breedbandpenetratie en het **internetgebruik** van de Vlaming. We willen het gebruik van toepassingen als e-government, e-media, e-cultuur, e-gezondheid en e-learning bij alle bevolkingsgroepen blijven stimuleren. De netneutraliteit moet wettelijk verankerd worden als garantie voor een open internet, zodat internetinfrastructuurpartijen geen onderscheid maken bij het doorgeven van informatie.

CD&V wil...

- Onderzoeken of de Europese en Vlaamse **mediaregelgeving** moet aangepast worden aan het nieuwe medialandschap. Zo kan gedacht worden aan kwaliteitscriteria en cross-ownership-beperkingen voor distributeurs en zenders. Europese integratie van de media- en telecomregulering moet oog hebben voor de culturele diversiteit en de marktspelers in kleinere lidstaten;
- Alvorens een nieuwe beheersovereenkomst met de VRT te sluiten, de **openbare opdracht van de VRT** in een gewijzigd medialandschap evalueren. We voeren een benchmarking uit met de openbare omroepen in andere Europese landen. Daarbij gaat de aandacht onder meer naar de culturele opdracht, pluriformiteit, kwaliteit van de informatieverstrekking in de globale programmering, doelgroepenbereik (bv. jongeren, nieuwe Vlamingen), de opdracht inzake technologische vernieuwing en zorg voor een open, respectvol en verdraagzaam Vlaanderen. In een globaliserend en concurrentieel medialandschap moet de publieke opdracht van de openbare omroep nauwkeurig en doordacht gedefinieerd worden. T.a.v. de commerciële sector en de geschreven pers mag immers geen concurrentievervalsing ontstaan inzake innovatie, onlineaanbod en reclameervaring. Samenwerking met andere Vlaamse mediabedrijven (o.a. de regionale televisieomroepen en de kleinere mediaspelers) moet concreter geformuleerd worden zodat ze ook geëvalueerd kan worden. We zien er ook op toe dat de openbare omroep zijn specifieke en diversiteitbevorderende rol in het muzikale landschap blijft spelen;
- Een **fair radiolandschap** creëren, zodat alle **erkende radiozenders** **maximaal beluisterbaar** zijn in hun zendgebied. Lokale radiozenders zijn verbindend. We nemen een daadkrachtige houding aan tegenover storingen van Vlaamse radio-omroepen door (piraat)radio's uit binnen- en buitenland. We onderzoeken of er ruimte is voor een vierde, landelijke private radiozender zonder erkende lokale radio's te verdringen. Private radiozenders die een extra inspanning leveren voor de Vlaamse muziekindustrie krijgen een stimulans van de Vlaamse overheid;

- De gevolgen van het nieuwe decretale kader voor de **regionale televisieomroepen** monitoren op economische leefbaarheid. We zorgen er voor dat deze omroepen op alle digitale platformen aanwezig kunnen zijn en over voldoende technische bandbreedte beschikken om als volwaardig tv-medium te worden beschouwd. De beperkte overheidssubsidie evalueren we, in functie van de decreatale opdracht inzake regionale nieuwserving, ondertiteling, audiodescriptie, digitalisering en onlinestrategie;
- De **digitale kloof wegwerken**. Ook kwetsbare doelgroepen moeten voldoende mediatoegang hebben en mediageletterd zijn. **CD&V** wil een correcte en eigentijdse invulling van de universele diensten, opdat iedereen kan deelnemen aan de maatschappij, ongeacht inkomen en woonplaats. Een regelmatige bedeling van geadresseerde post en breedbandinternetaansluiting tegen een correct tarief maken hier deel van uit. Mediabruikers moeten bovendien de nodige vaardigheden verwerven om met nieuwe (sociale) media om te gaan. Het Kenniscentrum Mediawijsheid moet de ruimte krijgen om een gecoördineerd beleid te voeren in samenwerking met de betrokken partners en met andere beleidsdomeinen zoals onderwijs en welzijn;
- De bestaande Regulator voor de Media versterken om meer aandacht te besteden aan **genderstereotypering** in de media;
- De federale **steun aan de geschreven** pers evalueren. We onderzoeken hoe mediasubsidies en ondersteuning van papieren kranten meer mediumneutraal en toekomstgericht kunnen worden georganiseerd, ten gunste van kwalitatieve journalistiek.

Opleiding, innovatie en mediawijsheid zijn belangrijke Vlaamse steunmiddelen voor de pers en dus moet bekijken worden hoe deze subsidie middelen meer ten goede komen van de sector. Thans gaat een groot deel van het media-innovatiebudget naar wetenschappelijk onderzoek;

- De Vlaamse **audiovisuele sector** nog beter **promoten** in het **buitenland**. Flanders Investment and Trade (FIT) moet in samenwerking met Medianet Vlaanderen de Vlaamse media-industrie (facilitaire bedrijven, technische leveranciers, audiovisuele productontwikkelaars, enz.) ondersteunen in haar buitenlandse groei;
- Dat **innovatie** een hefboom is voor een kwalitatief sterk en lokaal verankerd medialandschap. Daarom moet de werking van het Media Innovatie Centrum (MiX) aangepast worden. Het budget moet terechtkomen bij kleine startende innovatieve ondernemingen i.p.v. bij de universitaire onderzoeksinstellingen. De administratieve doorlooptijd moet verminderen en de administratieve last tot een minimum worden beperkt. We onderzoeken ook hoe de afdeling onderzoek en innovatie kan geïntegreerd worden in het MiX;
- In uitvoering van de 6de staatsher-vorming **de samenwerking** tussen de telecom- en mediaregulatoren en de betrokken parlementen versterken;
- In het **auteursrecht** bepalingen opnemen om het intellectuele eigendomsrecht voor individuele journalisten te regelen, ook voor de geaggregeerde media. Als over-the-topspelers (bv. YouTube) de broadcastfunctie overnemen omdat zij meer kijkers bereiken dan reguliere tv-zenders, moet de overheid een aangepast model uitwerken voor

de sociale return-on-investment. We zullen er op toezien dat auteurs en uitvoerders voor hun prestaties in de media correct worden vergoed, met vrijwaring van de rechten die hen wettelijk toekomen en het beteugelen van piraterij;

- IJveren voor een **gelijkschakeling** van het **btw-tarief** voor gedrukte en digitale mediaproducten;
- Het **Vlaams Audiovisueel Fonds** (inclusief het Medafonds en het Gamefonds) en 'Screen Flanders' alle kansen geven om hun werking uit te bouwen zodat kwalitatieve films, tv-series, documentaires, games, enz. kunnen geproduceerd en geëxporteerd worden;
- De aanpassing van het **freelancejournalistenstatuut** via bv. een gelijkaardig statuut als dat van de kunstenaars onderzoeken, alsook de oprichting van een Medialoket (naar het voorbeeld van het succesvolle Kunstenloket) waar individuele journalisten en mediabedrijven terecht kunnen voor administratieve bijstand;
- De **MediAcademie** alle kansen geven om opleidingen aan te bieden op maat van alle mediasectoren. Het budget voor het Fonds Pascal Decroos verhogen we zodat ook brede redactionele projecten een beurs kunnen aanvragen;
- Een actieve **monitoring** van een pluriform en evenwichtig medialandschap op het vlak van het redactionele en journalistieke aanbod. Dit is nodig na de concentratiebeweging in de geschreven pers;

- De inspanningen inzake **ondertiteling** en **audiodescriptie** verderzetten via specifieke subsidies zodat zoveel mogelijk programma's van de Vlaamse en regionale televisieomroepen toegankelijk zijn voor doven, slechthorenden en blinden.

1.8. Toerisme

De toeristische sector is in Vlaanderen en Brussel de op **één na grootste economische groeisector**. Zij staat in voor ruim 5% van de bruto toegevoegde waarde. Het gaat bovendien om een arbeidsintensieve sector met niet-delokalisierbare jobs die goed zijn voor 6 à 7 % van de totale tewerkstelling in ons land. Daarbovenop genereert de sector veel werkgelegenheid voor mensen die het traditioneel moeilijk hebben op de arbeidsmarkt.

De toeristische sector is als **hefboomindustrie** evenwel niet binnen één beleidsdomein te vatten: mobiliteit, onderwijs, ruimtelijke ordening, milieu, cultuur, erfgoed, tewerkstelling, fiscaliteit, innovatie, hebben allen een impact op de toeristische sector. De sector moet op een maatschappelijk verantwoorde en duurzame manier kunnen groeien. Toerisme en vakantie zijn geëvolueerd tot basisbehoeftes. Iedereen heeft **recht op vakantie** en iedereen moet op een volwaardige en door henzelf gekozen wijze kunnen participeren aan het toerisme. **CD&V** wil verder werken aan een kwalitatieve toeristische productontwikkeling voor de Kust, de Kunststeden en de Vlaamse regio's, in samenwerking met de private sector en met bijzondere aandacht voor strategische planning, marketing, communicatie en distributie. De Vlaamse, Waalse en Brusselse toeristische diensten moeten op een constructieve ma-

nier samenwerken om zoveel mogelijk toeristen naar ons land te halen. Brussel speelt een onmisbare rol als motor voor het promotiebeleid van Vlaanderen.

Cultuurtoerisme moet verder uitgebouwd worden door een volgehouden samenwerking tussen de departementen Cultuur en Toerisme. Ons erfgoed is immers onze belangrijkste toeristische troef, zo bewijzen stijgende overnachtingscijfers in de kunststeden. Maar ook de bloeiende kunsten- en festivalsector is een interessant toeristisch product. Denken we maar aan Tomorrowland, Drafnouter, de Gentse Feesten, Pukkelpop of Rock Werchter. Ze verdienen om die reden ondersteuning. Vlaanderen moet een gecoördineerd beleid voeren voor **congres- en evenemententoerisme**. Daarnaast moet er ook een volwaardig aanbod zijn voor toeristen die de **natuur of culinaire cultuur** opzoeken. Plattelandstoerisme, water- en cruisetoerisme, fiets- en wandeltoerisme winnen steeds meer terrein, meer toeristen ontvluchten grote steden en gaan op zoek naar authenticiteit en geschiedenis.

De overheid moet zorgen voor een **voldoende groot en kwalitatief aanbod aan sociaal toerisme** in eigen land, in het kader van een coherent 'Toerisme voor Allen'-beleid, blijven investeren in een kwalitatief aanbod voor gezinnen, families, groep- en jeugdvakanties en in een aanbod voor bijzondere doelgroepen. Immers, 270.000 Vlaamse kinderen leven in 2013 in een gezin dat zich geen week vakantie kan veroorloven. Nochtans is wetenschappelijk bewezen dat vakantie, onder welke vorm ook, bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen en jonge mensen. Het sociaal toerisme biedt unieke mogelijkheden voor groepstoerisme. Initiatieven zoals het Steunpunt Vakantieparticipatie en lokale vakantiemakelaars voor doelgroepen zijn uniek in de toelei-

ding van mensen in armoede naar vakantie en recreatie. Een bijzondere productlijn wordt ongetwijfeld de zorgvakanties, gezien de veroudering van de bevolking.

Toerisme is de grootste economische groeisector in de Europese Unie. Europa is wereldwijd de belangrijkste toeristische bestemming. Maar het **Europese toerismebeleid** is niet voldoende uitgebouwd. Bij het uitbouwen van een Europees beleid inzake toerisme streven we naar een uniforme graad van consumentenbescherming, onafhankelijk van de lidstaat of het kanaal waarlangs het toeristisch product wordt aangeboden. **CD&V** wil in Europa werken aan de harmonisering van nationale wetgevingen die concurrentieverstorend of remmend werken voor de toeristische industrie en aan de coördinatie van de Europese toerismeagentschappen om de EU een bekender gezicht te geven in de wereld. Een doorgedreven coördinatie van het EU-toerismebeleid moet er toe leiden dat toeristen uit derde landen verschillende EU-landen bezoeken.

CD&V wil...

- Een technische evaluatie van de uitvoering, in functie van een herziening van het **Logiesdecreet**, zodat alle commerciële logiesvormen voldoen aan brandveiligheidsvooraarden en kunnen ingedeeld worden op basis van comfortcriteria. Ook voor nieuwe accommodatienvormen, zoals zorghotels, worden aangepaste kwaliteitslabels gemaakt. Een uitbreiding van de logiespremie kan worden onderzocht, zodat via gerichte ondersteuning van de commerciële logiessector een divers aanbod aan verblijfsmogelijkheden blijft bestaan.

CD&V wil dat Vlaanderen toetreedt tot het Europese project 'Hotel Stars Union', in samenwerking met de horecafederaties;

- Dat Toerisme Vlaanderen in het buitenland blijft inzetten op de **promotie** van Vlaanderen en de Vlaamse toeristische bestemmingen en alle logiesvormen die voldoen aan het Logiesdecreet. Vzw Logeren in Vlaanderen moet, met ondersteuning van Toerisme Vlaanderen, werken aan de promotie van het binnenlands toerisme en een betere samenwerking tussen de toeristische diensten van provincies en kunststeden. Promotie voor o.a. de 'Vlaanderen Vakantielandcheque' is een prioriteit. In uitvoering van de 6de staatshervorming wordt een samenwerkingsakkoord met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gesloten over de promotie van Brussel als toeristische bestemming;
- Een globaal beleid inzake internationale promotie en **reputatieontwikkeling van Vlaanderen** ('Flanders State of the Art') ontwikkelen. Toerisme Vlaanderen moet uitgebouwd worden tot dé internationale marketingorganisatie van de Vlaamse overheid. Op die manier kunnen we Vlaanderen niet alleen promoten als interessante regio voor toeristen, maar ook voor zij die in de sector willen investeren. Toerisme Vlaanderen moet ook een coördinerende rol spelen in het uitbouwen van een coherent beleid om internationale topevenementen en congressen naar Vlaanderen te halen;
- Ondersteunende maatregelen nemen voor de **economische versterking van de toeristische sector**, in overleg met de verte-

genwoordigers van de sectoren. Zo denken we aan maatregelen om de horeca te ondersteunen. Deze zijn onderdeel van ons **3D-plan**:

- Het toerismebeleid richten op de **kwaliteitsverbetering** van de **toeristische beleving en dienstverlening**:

◊ Een impulsprogramma opzetten voor toeristische investeringen in gans Vlaanderen (naast de bestaande impulsprogramma's voor de Kust, de Kunststeden en de Vlaamse regio's) volgens thema's bepaald door Toerisme Vlaanderen, in overleg met de sector;

◊ Het project Kwaliteitsradar van Horeca Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen om horecapersoneel beter op te leiden tot volwaardige toeristische onthaalmedewerkers, ondersteunen;

◊ Een investeringsprogramma voor congresstoerisme, naar analogie met de inhaaloperatie jeugdverblijfinfrastructuur;

- Zich in **Europa** engageren tot **minimale regelgeving** om het rechtmatig gebruik van boeking- en evaluatiesites te bevorderen, om brandveiligheidsvooraarden in toeristische logies te bepalen, om tot een betere afstemming van de mobiliteitswetgeving in de lidstaten te komen en de ongelijke fiscale behandeling van de verschillende collectieve vervoersmodi inzake BTW, accijnzen, formaliteiten, infrastructurlasten, enz. weg te werken. **CD&V** wil bovendien dat de Europese Commissie acties onderneemt inzake het milderen van visaverplichtingen, een eengemaakte luchtruim en een wereldwijde promotiecampagne ontwikkelt om Europa en haar hoofdstad Brussel te

promoten als toeristische bestemming. De richtlijn Pakketreizen is in herziening. Wij pleiten voor een aanpassing die de consumentenrechten verzoent met de groeikansen voor de toeristische industrie. Ook een harmonisering van de btw-tarieven en de exploitatievoorwaarden voor toeristische producten kan een stimulans betekenen voor de toeristisch sector in Vlaanderen;

- **Toeristische participatie** bij alle bevolkingsgroepen verhogen, o.a. via het Steunpunt Vakantieparticipatie, het uitgebreide aanbod voor jongeren en volwassenen van de sector sociaal toerisme en het aangepaste aanbod voor senioren. Bij de uitrol van de UiTpas moet deze ook gekoppeld worden aan toeristische initiatieven;
- Investeren in de **Kust** als kwalitatieve toeristische bestemming door middel van seizoensverbreding, een grotere aantrekkelijkheid voor jongeren, vernieuwing van de kusttram, investeringen in een kwalitatieve hotelsector en een divers logiesaanbod;

- Blijven investeren in de promotie van onze rijke **eet- en tafelcultuur** in het buitenland via gecoördineerde acties. De Vlaamse gastronomie moet een aandachtspunt zijn bij alle buitenlandse handelsmissies;
- De **expats** en buitenlandse studenten die in Vlaanderen en Brussel verblijven meer inzetten als culturele en toeristische ambassadeurs voor Vlaanderen en Brussel via een specifieke campagne;
- De regionale **luchthaven** Brugge-Oostende als een citytripluchthaven uitbouwen die zich meer toespitst op passagiersvluchten. In alle luchthavens moet een kwalitatief toeristisch onthaal uitgebouwd worden;
- Streven naar **duurzaamheid** van de projecten rond de herdenking van de **Eerste Wereldoorlog**, ook na de herdenkingsactiviteiten, waarmee de huidige en toekomstige generaties bewust worden gemaakt voor thema's als verdraagzaamheid en internationale verstandhouding. Tegelijkertijd moet onderzocht worden welk nieuw, groot toeristisch evenement uitgebouwd zal worden na 2018 (bv. 450 jaar geleden overleed Pieter Brueghel de Oude).

CLUSTER 2

SAMENLEVING & OVERHEID: GOED BESTUUR

2.1. Justitie

Binnen de welvaartsdriehoek die **CD&V** voorstelt, vormt een **kordaat en rechtvaardig justitiëlebeleid** een belangrijk element van de dimensie 'maatschappelijke onderbouw'. Die maatschappelijke onderbouw moet leiden tot vertrouwen en rechtszekerheid door onder meer de snelheid en voorspelbaarheid van Justitie, stabiliteit in de wetgeving en de toepassing ervan. De **sociale dimensie** dient tot uiting te komen in een toegankelijke, open en menselijke Justitie, waar gemeenschapsvorming, met oog voor preventie, welzijn en re-integratie voorop staan. Tenslotte dient Justitie een voorbeeld te worden van een goed georganiseerde, transparante en efficiënte overheidsdienst, met vertrouwen in en waardering van alle actoren, waarbij professionaliteit, integriteit en geordend kostenbeheer samen gaan. Zo geeft Justitie ook de **economische dimensie** van de welvaartsdriehoek vorm.

Concreet **CD&V** schuift twee grote prioriteiten naar voor op het vlak van Justitie. We willen, ten eerste, het **vertrouwen in de rechtstaat** herstellen. Dit doen we door Justitie te moderniseren, zowel in haar werking als in de regelgeving. We moeten antwoorden geven op maat van de hedendaagse samenleving. We zorgen voor meer transparantie en afhandeling van zaken binnen een redelijke termijn. Ook de strafuitvoering is hierin cruciaal. De tweede prioriteit ligt op het vlak van **gemeenschapsvorming**. Justitie moet meer dan vandaag inzetten op preventie, re-integratie in de samenleving en welzijnsaspecten. Dit vraagt een nauwe samenwerking tussen verschillende beleidsniveaus en justitiële en welzijnspartners.

Het **vertrouwen** van de burger in Justitie is te laag. Justitie vervult nochtans een cruciale rol in de samenleving. Justitie moet zorgen voor een veilige, rechtvaardige samenleving en respect voor ieders rechten en vrijheden. Het verhogen van het vertrouwen van de bevolking in Justitie is een topprioriteit. Ons recht moet stabiel en duurzaam zijn. Ons recht moet zekerheid bieden. Symbolwetgeving die de kwaliteit van het recht en de samenhang tussen rechtsregels in het gedrang brengt, moet vermeden worden.

Justitie moet **toegankelijk, open en menselijk** zijn en de samenhang in de samenleving bevorderen. Een eerste stap is transparante communicatie en informatie over de eigen werking. Justitie moet beter communiceren, in de eerste plaats naar de rechtszoekende toe, maar ook met stakeholders en intern. Daarnaast moeten geschillen sneller afgehandeld worden. Maar we moeten ook verder kijken. Een rechterlijke uitspraak biedt een juridische oplossing voor een conflict, maar te vaak blijft het probleem in de relatie tussen partijen bestaan. **CD&V** pleit daarom voor het doorbreken van de 'procescultuur'. We zetten in op verschillende vormen van alternatieve geschillenoplossing, op preventie en op bemiddeling. Personen krijgen meer verantwoordelijkheid bij het zoeken naar een op-

lossing voor hun conflict, zodat een meer duurzame oplossing kan worden gevonden die de verstoerde relatie herstelt. De rechtbank moet de laatste uitweg zijn.

Onze maatschappij wordt steeds **complexer**. De technologische vooruitgang brengt nieuwe criminaliteitsfenomenen met zich mee. Criminaliteit, hoe klein ook, mag nooit als 'normaal' worden beschouwd. Justitie mag de feiten niet achterna hollen en moet over voldoende middelen beschikken om misdrijven te kunnen vervolgen, politiediensten te kunnen uitrusten en gespecialiseerde magistraten te kunnen inzetten. Strafwetgeving en strafprocedures moeten coherenter. Het gebrek aan middelen voor Justitie mag niet leiden tot het ondoordacht invoeren van administratieve sancties die onvoldoende tegemoet komen aan de rechten van alle partijen. Het strafuitvoeringsbeleid moet bijdragen tot een veiligere samenleving en de oorzaken van criminaliteit en recidive bestrijden. Straffen moeten niet alleen bestraffen, maar ook betekenisvol worden ingevuld. Re-integratie in de samenleving is immers het doel.

Gezondheidszorg, hulp- en dienstverlening voor gedetineerden en geïnterneerden moeten worden uitgebreid. **Jeugdcriminaliteit** moet met respect voor de kwetsbare positie van de minderjarige en in overleg tussen alle beleidsniveaus worden aangepakt. Capaciteitstekorten en specifieke problemen in de gevangenissen, in de jeugdbescherming en in psychosociale forensische zorg moeten verder worden weggewerkt. Justitie en welzijnspartners werken steeds nauwer samen om kwetsbare personen naar de hulpverlening te leiden. De 6de staatshervorming heft de justitiehui-

zen over naar de gemeenschappen. Zij worden een evenwaardige partner van Justitie. Structureel overleg tussen alle spelers is dan ook noodzakelijk.

Om aan de verschillende doelstellingen te kunnen voldoen, is een **grondige modernisering** van Justitie nodig. Het wetgevend kader voor een nieuwe invulling van de arrondissementen is er nu. Bedoeling is personeel en middelen efficiënter te kunnen inzetten, de toegankelijkheid voor de burger te vergroten en specialisatie mogelijk te maken. De volgende minister van Justitie moet, in samenspraak met alle betrokken actoren, werk maken van de concrete uitvoering. Statistische en cijfermatige analyses, in een publiek toegankelijk geïntegreerd registratiesysteem, binnen een centrale onderzoeks- en documentatielijn (in afstemming met het NIS, waarbij ook de bestaande registraties bij andere actoren worden verwerkt), moeten de performantie van Justitie op een vergelijkende manier in beeld brengen. De vandaag te verspreide en diverse werkprocessen dienen te worden geïniformeerd. Op deze manier kan, aan de hand van duidelijke, kwantificeerbare doelstellingen een planmatige aanpak vorm krijgen, met periodieke evaluaties, teneinde een efficiënte Justitie werkelijk te realiseren.

Gezinnen vormen de bouwstenen van onze maatschappij. De manier waarop ons familiaal leven is georganiseerd, is fundamenteel veranderd. Het traditionele kerngezin leeft samen met andere types huishoudens: alleenstaanden, stiefgezinnen en hersamengestelde gezinnen. Heel wat kinderen groeien op in een pleeggezin. **CD&V** wilt zorgen voor een juridisch dat kader dat **rechtszekerheid** biedt in **alle situ-**

aties. Alle gezinnen verdienen onze steun, in goede en in slechte tijden. De balans tussen rechten en plichten moet daarbij wel in evenwicht blijven.

2.1.1. Het vertrouwen in Justitie versterken

CD&V wil...

- Justitie **absolute prioriteit** geven en zo het vertrouwen herwinnen. De federale en Vlaamse regeringen krijgen in komende legislatuur de sleutels in handen om de vernieuwingen te finaliseren. In overleg met Justitie moeten zij hier vol voor gaan;
- Een **langtermijnbeleid** voor Justitie, opgenomen in een meerjarenplanning, die alle actoren onderschrijven. Dat beleid moet wetenschappelijk onderbouwd zijn en, door toetsing aan meetbare parameters en indicatoren, voortdurend geëvalueerd en bijgestuurd worden. Door het verzamelen van betrouwbare statistieken over de werking van Justitie, zal de overheid in staat zijn om cijfermatige doelstellingen na te streven en vervolgens ook aan effectmeting kunnen doen;
- Actief inzetten op **integriteitsbeleid** door een verplichte permanente vorming en een performant tuchtkauder voor magistraten te installeren, rechtbanken beter te informeren en bepaalde werkprocessen bij te sturen;
- De slagkracht van de **Hoge Raad voor de Justitie** versterken door de audit-, controle- en monitoringfunctie ervan te verbeteren. Zo wordt de doorlichting van rechtbanken meer performant;
- De aanstelling van een **Vlaamse minister van Justitie** die gebruik kan maken van het injunctierecht om misdrijven die betrekking hebben op Vlaamse regelgeving te doen onderzoeken en vervolgen. Zo maken we de handhaving van de Vlaamse regelgeving effectiever. Daarnaast moeten gemeenschappen en gewesten voor hun bevoegdheden als volwaardige partner beschouwd worden bij het opstellen van het globaal veiligheidsplan en het uitwerken van het integraal veiligheidsbeleid;
- De **samenwerking** tussen de federale overheid en de gemeenschappen en de gemeenschappen onderling verbeteren. In het licht van de overgedragen bevoegdheden (bv. justitiehuizen, jeugdsanctierecht) en gedeelde verantwoordelijkheden is goed overleg noodzakelijk. De Interministeriële Conferentie Justitiehuizen en de Interministeriële Conferentie Strafrechtelijk en Veiligheidsbeleid dienen hierbij actieve fora te worden;
- Het vertrouwen bevestigen in de efficiëntie, dienstverlening, integriteit en maatschappelijke kruispuntfunctie van **advocaten, gerechtsdeurwaarders, notarissen, deskundigen, tolken** en andere gerechtelijke openbare dienstverleners:
 - ◊ De rol van de advocaat als bemiddelaar en eerstelijnsraadgever dient te worden versterkt;
 - ◊ De recente vernieuwing van de wetgeving op de gerechtsdeurwaarders dient hun opdracht als objectieve, toegankelijke en territoriaal nabije actor van Justitie te valoriseren;

◊ De dienstverlenende vertrouwensopdracht van de notaris, als onafhankelijke waarborg voor rechtszekerheid, wordt verder omkaderd. Dit in het bijzonder op het vlak van de publiciteitsregeling inzake onroerende goederen;

◊ Gerechtelijke dienstverleners worden gewaardeerd door een correcte en tijdige vergoeding;

- Wetgeving **duidelijker, overzichtelijker en begrijpelijker** maken. Onduidelijke en veelvuldige wetswijzigingen leiden tot verwarring en onbegrip. Regels kunnen maar correct worden toegepast als ze duidelijk zijn. Het gebruik van allesomvattende programmatieven moet tot een absoluut minimum worden beperkt en op termijn door de grondwet worden bemoeilijkt. Bij elke regelgevende wijziging, op elk bestuursniveau, moeten wijzigingen aan de oorspronkelijke tekst duidelijk worden weergegeven. Daarnaast moet de overheid ook steeds een gecoördineerde versie voorzien;

- Een betere wisselwerking tussen het nationale en het **Europees niveau**. De regel van de subsidiariteit moet worden nageleefd en het Europees optreden met betrekking tot Justitie moet vooral inspelen op grensoverschrijdende problematieken;

- Een aangepaste **Justitie voor Brussel als hoofdstad van Europa**, met grotere aandacht voor de rol van Justitie in de internationale competitiviteit van ons land (bv. in opvolging van de vernieuwde arbitragemogelijkheden, maar eveneens op het vlak van procesrecht en stabiliteit van onze wetgeving). De kwaliteit van onze rechtspraak moet vergeleken worden met het buitenland en worden afgetoetst aan de bezorgdheden van eco-

nomische actoren op het vlak van de rechtszekerheid. Omkadering wordt voorzien met het oog op het aantrekken van meer Europese justitiële diensten.

2.1.2. Modernisering van Justitie

CD&V wil...

- Een **performante FOD Justitie**, die beter communiceert, zichzelf kritisch evaluateert en meer inzet op expertise dan louter op mankracht, zowel bij het management van Justitie als bij het beleidsvoorbereidend werk;
- De **vernieuwing** van het gerechtelijk landschap zo **implementeren** dat Justitie efficiënter en eenvoudiger wordt voor de burger. Hierbij staan toegankelijkheid, nabijheid en behandeling binnen een redelijke termijn centraal. Basisdienstverlening willen we blijven aanbieden op de huidige zittingsplaatsen. Een zaakverdelingsreglement wordt opgemaakt;
- Een **eenheidsloket** met verwijsfunctie opzetten in de rechtbanken. Zo komen we tot laagdrempeligheid en toegankelijkheid. Ook de doorverwijsfunctie (incl. naar alternatieve vormen van conflictbehandeling) van de justiehuizen moet worden versterkt;
- Op arrondissementeel niveau eenheidsrechtbanken creëren. Binnen deze **eenheidsrechtbank** blijven verschillende gespecialiseerde kamers bestaan. Lekenrechters voor handels-, arbeids- en sociaal recht behouden we;
- **Gespecialiseerde behandeling** van zaken van administratief recht, arbeids- en sociaal recht, sport- en milieurecht. Deze gespecialiseerde behandeling mag echter niet leiden tot

versnippering. De algemene rechtswaarborgen voor burger en ondernemer blijven uiteraard onverminderd van tel;

- Een beter beheer en een betere dienstverlening bij de rechtbanken. Justitie moet daarvoor de nodige middelen krijgen. **CD&V** wil van Justitie een **verantwoordelijke, moderne organisatie** maken. Het beheer moet in handen zijn van speciaal daartoe opgeleide managers die verantwoording afleggen over de besteding van de middelen, overeenkomstig een financieel meerjarenplan;
- Het vaststellen van personeelskaders en benoemingen van magistraten en gerechtspersoneel koppelen aan de resultaten van een **objectieve werklastmeting**. Hierbij spelen we in op de toenemende vergrijzing binnen de magistratuur. Tegelijk moet de uitstroom van magistraten deels opgevangen worden door de inzet van referendarissen en parketjuristen. Hun kader moet opgevuld en uitgebreid worden zodat magistraten efficiënter kunnen ingezet worden;
- Een **performant personeelsbeheer**, met een adequaat sociaal statuut voor magistraten en een modern HR-beleid voor ambtenaren en ondersteunend personeel;
- **Alternatieve conflictoplossing** integreren in de opleiding van juristen, advocaten en magistraten. De rechtbanken leggen we op met alle andere actoren samen te werken om bemiddeling te stimuleren;
- Een **professionele ondersteuning van magistraten** door enerzijds betere service vanuit centrale diensten in Brussel (incl. IT) en anderzijds via bijkomende opleidingen en bijstand door gedetacheerde ambtenaren of deskundigen uit de privésector. Zo spelen we in op de toegenomen complexiteit van het recht;
- Een verdere en adequate uitvoering van de **hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel**, met prioriteit voor een vervolgingsbeleid op maat. Dit zowel door het parket van Brussel als door het nieuw opgerichte parket van Halle-Vilvoorde. De oprichting van een Nederlandstalige rechtbank in Brussel moet resulteren in verbeterd en versterkt management, met bijzondere aandacht voor slachtofferonthaal. De implementatie van de hervorming binnen het personeelskader en de infrastructuur van het gerechtelijk arrondissement Brussel, een zelfstandig veiligheids- en recherchebeleid in de politiezones binnen beide parketten met een performante overlegcultuur binnen het Coördinatiecomité en de correcte toepassing van de **taalwetgeving** in gerechtszaken, dienen voluit te worden geïmplementeerd;
- De overdracht van bevoegdheden naar de gemeenschappen aangrijpen om te evolueren naar een **welzijnsgerichte Justitie**. De huidige overlegstructuren worden ondergebracht in een structureel overlegplatform. Tussen overheden, staande en zetelende magistratuur worden afspraken gemaakt, zonder aan de individuele onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te raken, over samenwerking, uitvoering van het beleid en de in te zetten middelen. In deze samenwerking wordt rekening gehouden met de lokale noden en behoeften;

- De **justitiehuizen** voor de gemeenschappen invullen als de structurele verbindingsfunctie tussen Justitie en welzijn. Zij staan, in functie van de lokale noden, rechtbanken en parketten bij door adviesverlening en doorverwijzing naar de hulpverlening;
- Een **masterplan** voor de **Gebouwen-infrastructuur Justitie** (met bijzondere aandacht voor de veiligheidsaspecten, de implementatie van de gerechtelijke modernisering en de vernieuwing op de Poelaertcampus te Brussel).

2.1.3. Het recht op toegang tot de rechter waarborgen

CD&V wil...

- De **rechtsbijstandsverzekering** veralgemenen en toegankelijker maken. Dit moet leiden tot een daling van de kostprijs van de juridische tweedelijnsbijstand en een betere toegang tot de rechter. Onderhandelingen zullen erdoor gestimuleerd worden;
- Een betere, uniforme en heldere **communicatie** van Justitie met de rechtzoekende en de andere actoren rond Justitie;
- De juridische **tweedelijnsbijstand** ('pro deo') grondig **moderniseren** om de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van het systeem te verbeteren. Overheid en advocatuur moeten voldoende middelen inzetten om de bijstand van een pro deo-advocaat tijdig en correct te vergoeden. De overheid moet een percentage kunnen bepalen dat de betrokkenen zelf dient te betalen, als een soort remgeld. De toegang tot het pro deo-systeem mag niet beperkt zijn tot de allerarmsten. Systemen uit onze buurlanden kun-

nen een bron van inspiratie zijn. Het pro deo-systeem moet gesynchroniseerd worden met de procedure van kosteloze rechtsbijstand ;

- Justitie **meer autofinancierend** maken door enerzijds een modernisering van de forfaitaire rolrechten (door ze bv. af te stemmen op de waarde van de vordering) en anderzijds een verbeterde terugvordering van onverschuldigd betaalde pro deo-rechtsbijstand door de staat. De modernisering van de rolrechten mag evenwel de toegankelijkheid van Justitie voor particulieren niet bemoeilijken;
- Justitie zowel voor de overheid als de burger **betaalbaar** houden. Daarbij moet een ruimere tenlastelegging komen van nodeloze kosten aan diegene die ze veroorzaakt;
- Een **betalingsbevel voor handelschulden**, zodat invorderingen tussen ondernemingen rechtbanken niet meer nodeloos belasten en de administratieve kosten omlaag kunnen. Voor consumenten moet evenwel een ander systeem worden uitgedacht, dat meer rekening houdt met de sociale dimensie van schuldbepreher;
- De recente wetgeving inzake de '**groepsverordening**' voor consumenten evalueren met het oog op een mogelijke uitbreiding van het toepassingsgebied inzake massale schade (bv. bij calamiteiten, energiedisputen);
- Het opgestarte proces van de **informatisering** en **digitalisering** van Justitie versneld uitvoeren. Zo komen we tot een snellere, efficiënte en goedkopere procesgang. Voor burgers en ondernemingen is het gebruiksvriendelijker. Zo kan iemand

bv. op elektronische wijze verzoekschriften indienen of van op afstand inzage krijgen in het elektronisch strafdossier.

2.1.4. Een vernieuwd, performant straf(proces)recht

CD&V wil...

- In de Kamer een specifieke **subcommissie** voor de **hervorming van het strafrecht** en strafprocesrecht oprichten. Deze commissie bespreekt een nieuw Strafwetboek en een nieuw Wetboek van Strafvordering. Het opstellen van beide wetboeken moet worden voorbereid binnen een multidisciplinair samengestelde commissie, met betrokkenheid van de deelstaten;
- Een **nieuw Strafwetboek** met volgende doelstellingen:
 - ◊ Nieuwe criminaliteitsfenomenen opnemen;
 - ◊ Verouderde bepalingen en concepten laten vallen of de strafbaarstelling aanpassen;
 - ◊ De differentiëring van straffen en alternatieve straffen een prominente plaats geven. Wetenschappelijke inzichten worden meegeïncorporeerd;
 - ◊ De huidige sancties herijken. Enerzijds moet de verhouding in strafmaat tussen verschillende misdrijven correcter worden. Anderzijds moeten niet voor alle misdrijven verzachtende omstandigheden toegepast worden om disproportionele straffen of procedures te vermijden;

◊ Overdreven strafbaarstellingen en strafverzwarende omstandigheden, vaak het gevolg van steekvlampolitiek, evalueren. Zij leiden er immers toe dat het basismisdrijf bijna niet meer moet worden toegepast en men tot bijzonder hoge, louter theoretische, straffen komt;

◊ De rechtszekerheid voor partijen in het strafproces verbeteren. Partijen krijgen een beter zicht op een beperkte vork van sancties die het gevolg zijn van een misdrijf. Dit is in het voordeel van zowel dader als slachtoffer;

◊ Voorzien in meer verschillende sanctiemogelijkheden. Een rechter moet over voldoende alternatieven beschikken. Daarnaast moet het huidige gamma aan alternatieve maatregelen (bv. elektronisch toezicht, de autonome werkstraf, begeleiding, behandeling of vorming in kader van vervroegde vrijlating) worden versterkt. Een gevoel van straffeloosheid is uit den boze;

• Een **nieuw Wetboek van Strafvordering**. Waar mogelijk worden de **procedures vereenvoudigd**, met het oog op een **vlottere en snellere rechtsgang** en om het risico op procedurefouten en verjaring te verkleinen. Er moet hierbij een eenduidige visie aangehouden worden op de rol en de rechtswaarborgen van de diverse partijen in het strafproces. Zo is de magistratuur de hoeder van het algemeen belang. Het slachtoffer kan dan weer, door middel van de burgerlijke vordering binnen of naast het strafproces, de geleden schade doen vergoeden. Het slachtoffer moet een respectvolle plaats krijgen binnen de procedure, zonder dat hij zich hierbij moet uitspreken over de strafmaat of een beslissende rol krijgt in de strafuitvoering;

- De **snelrechtprecedure** bij eenvoudige misdrijven meer toepassen. Dit veronderstelt een **snelrechtkamer** in elke rechbank en een uitgebreidere dagvaarding door het Openbaar Ministerie, met een duidelijke omschrijving van de feiten en de tenlasteleggingen. Het is noodzakelijk een vlotte toegang tot het strafdossier hieraan te koppelen. Zo kan de zaak meteen op de inleidende zitting behandeld worden en worden parket en rechbanken ontlast;
- Het afsplitsen van **burgerlijke belangen** van een strafproces vereenvoudigen. Zo kunnen we tot een snellere afhandeling van de strafzaak komen;
- **Re-integratie en recidivebeperking** tot **einddoel** van alle straffen maken. Een gevangenisstraf is hier niet altijd voor geschikt en hoort de laatste oplossing te zijn. De tussenkomst van Justitie moet worden aangegrepen om de problemen van de rechtszoeke kende aan te pakken en hem motiveren om zich te laten bijstaan door hulpverlening. Inzichten verworven in diverse projecten inzake cliëntenoverleg tussen Justitie en Welzijn, moeten geëvalueerd en geïmplementeerd worden. Good practices zoals de drugsbehandelingskamer moeten algemeen worden uitgerold;
- Meer aandacht en middelen voor de behandeling van **seksuele delinquenten**. Een zo snel mogelijke behandeling vermindert de kans op hervallen;
- Een **langetermijnbeleid** op het vlak van strafuitvoering, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en gekoppeld aan effectmeting;

- Investeren in **vernieuwing en uitbreiding van de gevangenisinfrastructuur**. Een actualisering van het Masterplan Gevangenissen van de regering is nodig, onder andere via de bouw van nieuwe klassieke gevangenissen en via projecten die een andere vorm van detentie nastreven (bv. kleinschalige open- of halfopen projecten). Ook de aankoop van meer enkelbanden voor elektronisch toezicht wordt voorzien;
- Niet enkel investeren in capaciteit, maar ook in **inhoud**. Justitiehuizen, psychosociale diensten, begeleiding, hulp- en dienstverlening en gezondheidszorg moeten **samenwerken** en voldoende middelen krijgen om de strafuitvoering betekenisvol in te vullen. Hulpverlening, gezondheidszorg en strafuitvoering worden beter op elkaar afgestemd, met het oog op re-integratie van de dader. Een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen taken van hulpverlening enerzijds en opvolging, controle en rapportering in het kader van de strafuitvoering door onder meer justitiehuizen anderzijds. Vanuit onze keuze voor complementariteit tussen een herstelgerichte, een welzijnsgerichte en een justitiële benadering, dienen deze bevoegdheden onderdeel te worden van het beleidsdomain Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het is cruciaal dat zowel Welzijn als Justitie zich duidelijk positioneren ten aanzien van alle partijen. De verschillende rol van beide moet duidelijk zijn;
- Dat de **zorg voor slachtoffers**, in het bijzonder ook voor verkeersslachtoffers, een belangrijk aandachtspunt blijft en verder wordt uitgebreid. Via informatiecampagnes vergroten we

de maatschappelijke bewustwording en zorgen we voor een betere bekendmaking van het hulpverleningsaanbod;

- Iedere vorm van **fysiek, seksueel of psychisch geweld** – inclusief het dreigen met geweld – dat de veiligheid of het welzijn van een kind, jongere of volwassene in gevaar brengt, een halt toeroepen:

◊ Een verbetering van de strafrechtelijke opvolging van **seksuele misdrijven**. Daarvoor is een totaalpakket nodig waarbij politie, parket en rechters zorgen voor een correcte afhandeling van elk feit van seksueel geweld. De resultaten van het forensisch onderzoek (dat gebeurt aan de hand van de 'Seksuele Agressie Set' of S.A.S.) moeten onmiddellijk geanalyseerd en stipt ingegeven worden in de desbetreffende databanken, zodat daders sneller kunnen geïdentificeerd worden;

◊ Het **audiovisueel verhoor** als standaard voor slachtoffers van (groeps)verkrachtingen. Zo krijgen slachtoffers te maken met opgeleide ondervragers en hoeven ze hun getuigenis niet meer te herhalen in de verdere procedure. Meer politiemensen moeten de opleiding volgen om het verhoor te kunnen afnemen;

◊ We bekijken hoe we omgaan met HIV-tests bij slachtoffers en vermoedelijke daders van (groeps)verkrachtingen;

◊ Een totaalaanpak van **intrafamiliaal** geweld, kinder- en oudermis-handeling, eergerelateerd geweld, genitale verminking, stalking en andere vormen van geweld, van preventie tot remediëring. Het Nationaal Actieplan Partnergeweld, met duidelijke richtlijnen voor de samenwerking tussen justitie, politie- en hulpdiensten, wordt voortgezet. Hierbij wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van signaaldetectoren om tijdig te kunnen ingrijpen. We voorzien voldoende crisisopvangplaatsen en hulpverlening voor slachtoffers en daders en instrumenten voor de gepaste toepassing van tijdelijke uithuisplaatsing van de dader. Het aanbod moet ook vrijwillig kunnen gevolgd worden. Dit veronderstelt een voldoende en structureel verankerd aanbod;

◊ De **hulplijn 1712** uitbouwen tot een aanspreekpunt voor alle vormen van geweld en misbruik. Een duidelijk herkenbaar en voldoende bekend gemaakt oproepnummer, samen met een online hulpaanbod en een informatieve website, vormen de speerpunten. De hulplijn moet permanent toegankelijk zijn;

◊ **Aangifte** doen is een onontbeerlijke stap om een onderzoek te voeren. Het is dan ook van het grootste belang om het brede publiek te sensibiliseren;

- Het recht op de **bescherming van het privéleven** beschermen. Daartoe wil CD&V dat politie en parket inbreuken op de privacywetgeving, zoals de onrechtmatige verkrijging en verwerking van persoonsgegevens, aanpakken. Daarbij moet ook streng toegezien worden op de correcte aanwending van onderzoeksmethodes door politie- en inlichtingendiensten. Elke internetgebruiker geniet het recht om 'vergeten' te worden, waarbij men de mogelijkheid heeft om persoonlijke gegevens beschikbaar via internetpagina's te laten wissen;
- Een strenge aanpak van alle vormen van **misbruik of bedrog** gepleegd via het **internet**.

2.1.5. Rechtszekerheid bieden aan gezinnen

CD&V wil...

- Rechtszekerheid voor **elke duurzame affectieve relatie**, zeker wanneer deze onder druk komt te staan door een onverwacht crismoment zoals het verbreken van de relatie of een overlijden, of bij armoede;
- Rechtszekerheid voor **affectieve zorgrelaties** die ontstaan tussen kinderen en hun stiefouders in nieuw samengestelde gezinnen;
- **Bemiddeling** meer naar voren schuiven bij familiale conflicten. Hoe vroeger in hun conflict partijen gebruik maken van bemiddeling, hoe groter de kans op slagen. Ouders die uit elkaar gaan, moedigen we aan om een ouderschapsplan te stellen. Ook de rechter moet een meer bemiddelende rol spelen;
- Een statuut voor de **meemoeder** in het leven roepen;

- De **adoptieprocedure voor holebi's** vereenvoudigen. Meemoeders moeten voor de erkenning van hun eigen kind geen klassieke adoptieprocedure ondergaan;
- Een wettelijke regeling voor **draagmoederschap** in het leven roepen. Commercieel draagmoederschap wordt verboden;
- Het mogelijk maken dat **elk levenloos geboren kind**, ongeacht de zwangerschapsduur, kan worden geregistreerd en **een naam** kan krijgen, zonder dat hier rechtsgevolgen aan gekoppeld worden.

2.1.6. Een modern erfrecht en familiaal vermogensrecht

CD&V wil...

- Meer inspelen op **nieuwe gezinsvormen** en meer rekening houden met de concrete omstandigheden van de **erflater** en de eventuele wens van een grootouder om de kleinkinderen te bevoordelen. Daartoe wil CD&V een evenwicht zoeken tussen het dwingend erf rechtelijk voorbehouden deel voor de kinderen en de langstlevende echtgenoot enerzijds, en een **verruiming van het beschikbaar gedeelte** waarvoor een testament kan opgesteld worden anderzijds. Deze modernisering mag evenwel geen afbreuk doen aan de familiale solidariteit, om erfenisruzies te vermijden. Een overlijden mag geen bron zijn van familieconflicten;
- Het **voorbehouden deel** van de langstlevende echtgenoot uitbreiden naar de **wettelijk samenwonende partner**;

- Dat de **reserve van de kinderen** kan worden beperkt tot de helft van de nalatenschap in alle gevallen. Zo kan desgevallend ingespeeld worden op de wensen van de erflater. De hierdoor toegenomen beschikkingsvrijheid mag echter niet ten koste gaan van de verantwoordelijkheden tussen ouders en kinderen. De lasten mogen niet doorgeschoven worden naar de samenleving, de familiale solidariteit primeert;
- Een **modernisering van de successie- en schenkingsrechten**. Ook zij moeten aangepast worden aan nieuwe gezinsvormen. De familiale solidariteit geldt als centraal principe. Het vermogen moet sneller economisch aanwendbaar zijn voor de volgende generatie;

- Dat in het **huwelijksscontract** ook vorm gegeven wordt aan de solidariteit bij eventuele beëindiging van de relatie. Zo willen we de mogelijkheid creëren om een **zorgtijdovereenkomst** op te nemen in het huwelijksscontract. Dat is een clausule met een compensatieregeling bij echtscheiding voor de partner die zijn of haar loopbaan terugschroefde omwille van de gezinszorgen. Bij afwezigheid van een huwelijksscontract moet de wet bepalen hoe aan de solidariteit bij de beëindiging van het huwelijk vorm wordt gegeven. Dit gebeurt onder de vorm van een forfaitaire vergoeding die door de rechter kan worden toegekend, onverminderd eventueel onderhoudsgeld en de regeling inzake pensioen.

2.1.7. De zorg voor jongeren versterken

CD&V wil...

- **Kinderen**, op een kind- en jongerenvriendelijke wijze, meer **inspraak** geven in juridische procedures die hen raken. Het hoor- en spreekrecht voor minderjarigen moet uniform worden gemaakt (bv. in het kader van jeugdhulpverlening en de familierechtbank);
- Dat Vlaanderen optimaal inspeelt op de overdracht van het **jeugdsanctierecht**. Vlaanderen wordt onder meer bevoegd voor de maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een misdrijf pleegden, voor de plaatsing in gesloten instellingen en het beleid in deze instellingen;
- Een gedifferentieerd aanbod uitwerken dat een **geïndividualiseerd antwoord** op elke overtreding of misdrijf mogelijk maakt en indien nodig aansluitend op de jeugdhulp kan worden ingezet. Dat aanbod moet kaderen binnen een brede, integrale aanpak van jeugddelinquentie en zijn oorzaken. Het aanbod dient wetenschappelijk geëvalueerd en **bijgestuurd** te worden;
- Bij het opleggen van **in de tijd beperkte maatregelen** rekening houden met de ernst van de feiten en de maturiteit van de minderjarige. De **proportionaliteit** tussen het misdrijf en de maatregel moet behouden blijven. Elke opgelegde maatregel moet tot doel hebben de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijken verantwoordelijkheid te doen opnemen voor het gedrag. Daarnaast moeten de maatregelen de re-integratie van de minderjarige bevorderen;

- Dat de opgelegde **maatregel** duidelijk te onderscheiden is van elke maatregel die een reactie is op de **problematische leefsituatie** waarin de jongere verkeert. Onder strikte voorwaarden en op een wijze die voor de minderjarige duidelijk is, worden bruggen gecreëerd tussen beide types maatregelen;
- Bij voorkeur maatregels opleggen die het **herstel** beogen van de maatschappelijke schade en de schade van het slachtoffer. Dit in goed overleg tussen alle betrokkenen;
- De maatregel tot **opsluiting in een gesloten residentiële voorziening**, zoals de open of gesloten afdelingen van de gemeenschapsinstellingen, enkel opleggen indien dit voor de veiligheid van de maatschappij of de minderjarige noodzakelijk is. De jeugdrecht is gehouden tot een bijzondere motiveringsplicht;
- De federale **detentiecentra** die overgeheveld worden naar de gemeenschappen integreren in de werking van de **gemeenschapsinstellingen**:
 - ◊ We doen wetenschappelijk onderzoek naar de kenmerken en de zorgnood van jongeren die in een gemeenschapsinstelling (GI) verblijven. Op basis van de resultaten van dit onderzoek werken we richtlijnen voor 'vroegdetectie' uit met als doel opname in een GI te vermijden, bepalen we welke professionele competenties nodig zijn voor een aangepaste pedagogische, psychologische en psychiatrische begeleiding en gaan we na of het huidig professioneel kader binnen de GI dient te worden aangepast;

- ◊ De plaatsing in een GI moet een tijdelijke maatregel blijven. We investeren daarom in een nazorgtraject, waarbij de actoren uit jeugdhulp en gezondheidszorg samenwerken. Rehabilitatie en herstel dienen zo veel mogelijk te worden begeleid vanuit het reguliere zorgaanbod;
- ◊ We verhogen de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen en besloten voorzieningen voor meisjes die in een problematische opvoedingssituatie verkeren of een misdrijf plegen en nood hebben aan een beveiligde opvang;
- De **strafrechtelijke bekwaamheid** op 18 jaar en de **uithandengeving** vanaf 16 jaar behouden. Aan jongvolwassenen tussen 18 jaar en 23 jaar die een misdrijf plegen, kan de rechtbank in bijzondere omstandigheden een maatregel uit het jeugdsanctierecht opleggen. Hiertoe wordt een bijzonder strafrecht voor uit handen gegeven jongeren en jongvolwassenen uitgewerkt. De benedengrens van 12 jaar voor het jeugdsanctierecht stemt overeen met de internationale richtlijnen en blijft behouden;
- Dat een minderjarige met een **psychiatrische problematiek** recht heeft op behandeling en opname in een psychiatrische voorziening, indien dit noodzakelijk is;
- Bijzondere aandacht hebben voor de **rechtsbescherming van jongeren**. Hun kwetsbaarheid noopt daartoe. Jongeren hebben recht op dezelfde rechtstaarborgen als volwassenen tijdens het strafonderzoek. Het niveau van rechtsbescherming wordt aangepast aan de mate waarin de minderjarige van zijn vrijheid wordt beroofd.

2.1.8. De rechtspositie van geïnterneerde versterken

CD&V wil...

- De forensische expertise een prominentere plaats geven in het strafrecht. Dit door een opwaardering van de **gerechtsdeskundigen**, met een correcte verloning. Expertise inzake diagnostiek en risicotaxatie binnen gevangenisdiensten en bij justitiehuizen moet worden uitgebouwd. Ook willen we de oprichting van een gespecialiseerd **centrum voor observatie en diagnosestelling** bij daders;
- Een **graduele beoordeling van (on)toerekeningsvatbaarheid** instellen. De vraag naar toerekeningsvatbaarheid is thans een juridische zwart-witvraag. Vanuit medisch oogpunt kan ze echter geen eenduidig antwoord krijgen en staat ze haaks op de praktijk in de geestelijke gezondheidszorg waar men met gradaties werkt. Hieraan gekoppeld wenst **CD&V** de mogelijkheid tot het opleggen van een combinatie van straf en maatregel in te voeren;
- De klemtoon bij **internering** leggen op de **zorg voor de persoon**. Dit vereist dat, eens de **internering** is uitgesproken, een zorgtraject op maat van de geïnterneerde wordt uitgewerkt vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid van federale overheid en gemeenschappen. Alle overheden moeten voldoende middelen ter beschikking stellen om een geschikte opvang, begeleiding en behandeling voor elke geïnterneerde te voorzien;
- Van de internering in theorie en in praktijk **geen eeuwigdurende maatregel** – tot de betrokkenen 'genezen' is of 'terug in staat om te functioneren in de maatschappij' – maken. Dit moet geregeld aan de rechter worden voorgelegd. Aan personen van wie de geestestoestand onomkeerbaar is, bieden we de zorg die ze als mens verdienen;
- Geïnterneerde in **gespecialiseerde instellingen** opluiten en daar de nodige zorg verlenen. Het kan niet dat zij, zonder behandeling en zonder toekomstperspectief, in normale gevangenissen worden opgesloten. Plaatsgebrek in de reguliere zorg en instellingen voor sociaal verweer mogen geen excus zijn. De nieuwe wet op de internering zou de plaatsing van geïnterneerde in gevangenissen voortaan onmogelijk moeten maken;
- De kwaliteit van de behandeling en zorg in de forensische psychiatrische centra garanderen. Na de ingebruikname van de **forensische psychiatrische centra** in Gent en Antwerpen investeren we verder in dergelijke centra, zodat het aantal bedden voor de zorg van geïnterneerde fors wordt opgetrokken;
- Het wettelijk kader en de **opvangcapaciteit** voor **geïnterneerde** dringend aanpakken. De nodige budgettaire middelen moeten worden voorzien. De zorg voor deze specifieke groep van geesteszieken mag niet stiefmoederlijk worden behandeld.

2.1.9. Een moderne burgerlijke stand

CD&V wil...

- **Akten digitaal** opstellen en bewaren in een centraal digitaal register;
- De **data doen lopen**, niet de burgers. Dit door meer rechtstreekse gegevensuitwisseling tussen overheden en een plaatsonafhankelijke dienst-

taken van zekerheid, veiligheid en bescherming (bv. op het openbaar vervoer). Mits een correcte democratische controle op de uitvoering van hun taken (bv. door het Comité P), kunnen private veiligheidsdiensten bepaalde taken van de politie overnemen. Hiervoor moet steeds een overeenkomst worden afgesloten met de politiediensten. Zij blijven immers toezicht houden op de uitvoering van deze taken;

- De informatiehuishouding van de politiediensten verder optimaliseren. De federale en lokale politie moeten overschakelen op **één informaticasysteem** en de werking van de Arrondissementele Informatiekruispunten (AIK's) moeten worden verbeterd, zodat de informatiedostroming tussen lokale en federale politie geoptimaliseerd wordt;
- De toepassing van de **GAS-wetgeving** na twee jaar evalueren en ze indien nodig bijsturen om de gemeentelijke administratieve sancties als lokaal overlastinstrument te versterken. Voor CD&V zijn de uitgangspunten van een verstandig GAS-beleid:
 - ◊ GAS worden best gebruikt tegen overlast die niet door een wet of decreet wordt bestraft. De GAS mogen **geen alternatief strafrecht** vormen en daarom kunnen gemengde administratieve sancties (die ook door de strafwet gesancioneerd kunnen worden) enkel worden ingevoerd wanneer de lokale omstandigheden hiertoe noodzakelijk, omdat die bepaalde overlast door de gewone rechtsgang in de praktijk vaak onbestraft blijft;
 - ◊ GAS mogen niet ten koste gaan van inspanningen tot **preventie** en **responsabilisering**. Ook hier komt preventie op de eerste plaats.

Een beperkte en doordachte toe-passing van GAS is noodzakelijk. CD&V wenst hier **duidelijkheid en transparantie**;

- ◊ Vooral ten aanzien van **minderjarigen**, pleiten we voor **alternatieve sancties** met een duidelijk begeleidingstraject. Wij willen GAS daarbij niet gebruiken voor 'overlast' die verbonden is aan hun jeugdige leeftijd, gekenmerkt door lerend groeien;
- ◊ De gemeentelijke reglementen die GAS invoeren, moeten uitgaan van **reële overlastsituaties** en opgesteld worden in **overleg** met verschillende doelgroepen in de gemeente. Bovendien moeten ze met terughoudendheid ingevoerd worden. De toezichthoudende overheid kan hier een controlerende rol in spelen, met respect voor de gemeentelijke autonomie;
- ◊ De GAS-wet is een uitnodiging tot **dialoog** met overtreders. Daarom geven we de voorkeur aan bemiddeling en alternatieve sancties zoals gemeenschapsdienst, eerder dan aan financiële sancties;
- ◊ Personen die de bevoegdheid krijgen toegewezen voor het registreren van overtredingen in het kader van de GAS-wetgeving, alsook zij die optreden als sanctionerend ambtenaar, moeten hiervoor een **verplichte bijzondere scholing of opleiding** volgen die ondermeer de klemtoon legt op dialoog en onderhandelingstechnieken;
- ◊ Tot slot moet gewaakt worden over de rechtszekerheid en rechtsbescherming voor de burgers. Zij moeten kunnen voorzien waarvoor zij kunnen worden gestraft en de mogelijkheid hebben om

de rechtswaarborgen die ten aanzien van andere sancties bestaan ook ten aanzien van GAS te laten gelden. Dit vereist o.a. dat de gemeente haar **GAS-regelgeving duidelijk kenbaar en toegankelijk** maakt;

- Specifieke aandacht voor de **veiligheid in Brussel**, waarbij de samensmelting tot **één politiezone** gestimuleerd wordt. Het Brussels gewestelijk veiligheidsplan dat moet uitgewerkt worden ten gevolge van de 6de staatshervorming, moet daarnaast prioritair aandacht geven aan de nabijheidspolitie, prioritaire veiligheidszones, een adequaat vervolgingsbeleid en uitwisseling en afstemming van gegevens en informatie tussen alle overheden (zoals in het op te richten gewestelijk platform voor videoveiligheid);
- **Internationale samenwerking** versterken. Dit kan door bilaterale akkoorden met onze buurlanden, zodat niet alleen gemengde patrouilles in de grensstrekken mogelijk zijn, maar ook verder kan gewerkt worden aan veilige grensregio's;
- Op **Europees vlak** de strijd tegen grensoverschrijdende criminaliteitsfenomenen (drugs- en wapentrafiek, mensenhandel e.d.) versterken.

2.2.2. Drugsbeleid

CD&V wil...

- Een beleid dat duidelijk "nee" zegt tegen **illegal drugs** en **ontradend is voor legale drugs** als alcohol en tabak. Een legalisering van cannabisproductie en -gebruik is voor **CD&V** uitgesloten. Preventie moet zich richten op alle verslavende middelen, legaal en illegaal;

- Dat als zich toch een verslavingsprobleem stelt, elke verslaafde recht heeft op een opvangplaats en aangepaste behandeling. Dat vergt voldoende capaciteit in de gespecialiseerde drughulpverlening en een drugbeleid in andere zorginstellingen (bv. in centra voor geestelijke gezondheidszorg, psychiatrische afdelingen van ziekenhuizen, OCMW's, centra voor algemeen welzijnswerk, initiatieven voor bijzondere jeugdzorg). Een behandeling is meer dan loutere ontwenning. Ook sociale begeleiding is belangrijk. Daarbij moet steeds de nodige aandacht gaan naar het gezin van de verslaafde. Zij zijn net zo goed slachtoffer: psychologisch, sociaal en financieel. Ook de werkgever en de school kunnen hierbij betrokken worden;

- Dat bij crimineel gedrag Justitie opreedt;
- Een **nieuw decreet** uitwerken waarin de aanpak van **middelengebruik** en verslavingsproblemen allesomvattend wordt uitgewerkt, gelet op de overheveling van revalidatiecentra voor drugverslaafden naar Vlaanderen. Aandacht moet gaan naar preventie, 'vroegeinterventie', hulpverlening, harm reduction en maatschappelijke integratie.

2.2.3. Civiele veiligheid

CD&V wil...

- De **hervorming van de civiele veiligheid** voortzetten met bijzondere aandacht voor de opdracht van de brandweerdiensten voor de Dringen-de Medische Hulp. Deze component moet een volwaardige plaats krijgen

binnen de hervorming en op zo'n manier georganiseerd worden dat ook vrijwilligers een belangrijke rol kunnen blijven opnemen;

- Dat men bij de invoering van het nieuwe statuut voldoende oog heeft voor de **specifieke omstandigheden van de vrijwilligers**. Zij moeten voldoende tijd krijgen om aan de nieuwe voorwaarden van inzetbaarheid te voldoen (opleiding, fysieke proeven, etc.);
- Overleg tussen werkgevers, werknemers en overheid voeren om maatregelen uit te werken die het beschikbaar stellen van werknemers als **vrijwilligers bij brandweerdiensten** stimuleren;
- De hervorming van de civiele veiligheid binnen een **financieel haalbaar kader** laten gebeuren. Zo moeten bijkomende inspanningen die gemeenten moeten doen om de kostprijs van de zone te dragen, geleidelijk worden ingevoerd;
- De **civiele bescherming** beter laten **samenwerken** met de brandweerdiensten, o.a. op het vlak van materieel en specialisatie, om een efficiëntere inzet van middelen mogelijk te maken;
- Het **noodoproepsysteem** snel op punt stellen. Daartoe moeten duidelijke afspraken gemaakt worden met de nv ASTRID teneinde de vastgestelde tekortkomingen weg te werken. Alle nodige stappen moeten gezet worden om de meertalige noodoproepcentrales waar te maken.

2.3. Binnenlands bestuur: krachtig & dichtbij

Gemeenten en provincies zijn besturen dicht bij de mensen. Zij zijn het best geplaatst om de noden en bekommernissen die bij de bevolking leven, op te pikken en te voorzien in gepaste antwoorden. Vanuit die overtuiging heeft **CD&V** altijd gekozen voor lokale besturen als politiek basisniveau. Zij moeten, nog meer dan nu, ruimte krijgen om in autonomie op de echte noden van de mensen in te spelen en nauwer betrokken worden bij de uittekening van het Vlaamse en federale beleid. Het uitgangspunt blijft voor **CD&V** het subsidiariteitsbeginsel: taken moeten uitgevoerd worden door het bestuursniveau dat deze, in het belang van een optimale dienstverlening aan de bevolking, op de meest efficiënte klantvriendelijke manier kan uitoefenen en liefst zo dicht mogelijk bij de burger.

Om als lokaal bestuur een antwoord te kunnen bieden op de verwachtingen die bij de burger leven, is bestuurskracht nodig. Voor taken die de draagkracht van lokale besturen te boven gaan, pleiten we voor intergemeentelijke en interbestuurlijke samenwerking. Binnen die samenwerking moet ruimte zijn voor inbreng van private partners. Lokale besturen die op eigen initiatief willen fuseren met buurgemeenten moeten dat kunnen doen.

Om een optimale dienstverlening te kunnen bieden, moeten lokale besturen beschikken over financiële middelen. Die worden in hoofdzaak gegenereerd via de eigen fiscaliteit. Daarbij is van belang dat iedereen die van gemeentelijke diensten en infrastructuur gebruikt maakt een correcte bijdrage levert. Daarnaast dienen lokale besturen en provincies te kunnen rekenen op een structurele basisfinanciering vanuit de Vlaamse overheid. Een

actualisering van de verdelingscriteria van de verschillende fondsen dringt zich op. De slagkracht en transparantie van deze fondsen kunnen er maar wel bij varen.

Tot slot moeten lokale en provinciale besturen een aan de huidige noden aangepast personeelsbeleid kunnen voeren. Elk personeelslid moet gelijk behandeld worden en gelijke rechten hebben. Daarom dient onderzocht te worden binnen welke randvoorwaarden er geëvolueerd kan worden naar een enkel statuut voor personeelsleden van lokale besturen. Zo kunnen verschillen tussen contractuele en statutaire personeelsleden worden uitgevlakt. Vaak zijn ze immers niet meer te verantwoorden.

CD&V wil...

- Een aanpassing van de **Gemeente-, Steden- en Plattelandsfondsen**. De bestaande instrumenten moeten geïntegreerd worden. Enkel zo is de broodnodige structurele herfinanciering van lokale besturen mogelijk. De verdeling van de middelen moet gebeuren op basis van objectieve en geactualiseerde criteria. Tevens moet onderzocht worden op welke manier geleidelijk kan afgestapt worden van het grote aandeel dat voorafnames door lokale besturen momenteel innemen in het Gemeentefonds;
- De herverdeling van middelen uit het **Gemeentefonds** laten gebeuren door het bedrag van de jaarlijkse indexering van het fonds te verdelen over lokale besturen op grond van een gelijk basisbedrag per inwoner. We houden daarbij de jaarlijkse groeivoet van 3,5% aan;
- De lijst van groot- en centrumsteden die een beroep kunnen doen op het Stedenfonds actualiseren op basis van recente studies die de studies waar de huidige lijst op werd gebaseerd, vervangen;
- De verschillende **subsidiestromen** vanuit de Vlaamse overheid richting gemeenten en OCMW's bundelen in plaats van de tientallen verschillende regelingen;
- Een **permanent voorschottensysteem** voor de personenbelasting invoeren. Hierdoor zullen lokale besturen niet langer afhankelijk zijn van het ritme van de inkohieringen door de federale overheid;
- Dat gemeenten die **vrijwillig** beslissen te fuseren dit ook kunnen doen. Sommige gemeenten hebben een beperkt aantal inwoners en kunnen er vrijwillig voor opteren om te fuseren met een of meer buurgemeenten teneinde hun bestuurskracht te verhogen. Wij willen echter **een nieuwe, verplichte en algemene fusieoperatie**, noch expliciet, noch impliciet;
- Wettelijke belemmeringen die een volledige **integratie van gemeente en OCMW** in de weg staan, wegnehmen. Voor sommige gemeenten en OCMW's gaan de belangrijke stappen die de voorbije jaren werden gezet en die een doorgedreven samenwerking mogelijk maken, nog niet ver genoeg;
- Een **indexering van de premies voor gesubsidieerde contractuelen** (gesco's). De subsidiëring die lokale besturen krijgen voor de 29.174 gesco's die aan de slag zijn, werd jarenlang niet aangepast. Hierdoor moeten lokale besturen een steeds groter aandeel van de kost van deze personeelsleden dragen;

- Het **behoud van het Belfortprincipe**, op basis waarvan de federale en de Vlaamse overheid geen taken mogen toewijzen aan gemeenten en provincies zonder overleg of zonder dat in de financiering van deze nieuwe taken is voorzien. Dit vereist een becijferde impactanalyse van elke maatregel op de gemeenten en provincies. Zo krijgen lokale en provinciale besturen een duidelijker zicht op de gevolgen van de maatregelen die door de hogere overheden worden genomen;

- Een **aanpassing** van de **intergemeentelijke samenwerking**, zodat de gemeenten de keuze krijgen om, met respect voor Europese regelgeving ter zake, al dan niet met een private partner in intergemeentelijk verband samen te werken en meervoudige doelstellingen kunnen nastreefd worden. In deze nieuwe vorm van intergemeentelijke samenwerking kunnen ook provincies en midenveld een rol krijgen. Daarnaast moet de beperking van het aandeel van de provincies in de intergemeentelijke samenwerking worden opgeheven en de geldende cumulatiebeperkingen versoepeld worden;

- Een **decreet op de interbestuurlijke samenwerking**. Zo'n decreet is nodig om een aantal maatschappelijke problemen en noden waarop geen afdoend antwoord kan worden gegeven door één bestuursniveau alleen, aan te pakken. Samenwerken is noodzakelijk geworden, in het bijzonder voor de verwezenlijking van taken van gemengd belang. Dit zijn taken waarbij een er een duidelijke inhoudelijke samenhang is tussen de behartiging van een bovenlokale taak door de provincie en de behartiging van het gemeentelijk belang door de gemeenten;

- Een evaluatie en **actualisering van het decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging**. Dit om in te spelen op evoluties die hebben plaatsgevonden sinds de invoering van de huidige regelgeving. De regelgeving moet o.a. worden aangepast aan de veranderde tijdsgeest omtrent het bewaren van as, de lijkbezorging van behoeftigen en de periode van grafrust.

2.4. Werking van de overheid

De overheid moet efficiënt en effectief zijn en met beperkte middelen een hoogstaande dienstverlening aanbieden. Ze moet slagkrachtig en dienbaar zijn, ingaan op de problemen van mensen zonder altijd in hun plaats te treden. Dat is onze beschouwing voor elk bestuursniveau. We hoeden er ons voor eenheidsworste te creëren. Wat beheersmatig werkt op het ene niveau, werkt daarom niet automatisch op het andere niveau. Wat telt is goed bestuur en een goede samenwerking tussen verschillende beleidsniveaus, vanuit respect voor ieders bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

2.4.1. Geïntegreerde dienstverlening, transparant beleid en kwaliteitsvolle regelgeving

CD&V wil...

- Dat de **behoeften, noden en verwachtingen** van burgers, bedrijven en verenigingen ten aanzien van de overheid steeds het uitgangspunt zijn. De overheid maakt duidelijk wat ze wil bereiken, in plaats van louter op te sommen wat ze doet;
- De meerwaarde in termen van kwaliteit en onafhankelijkheid van de **vrije beroepen** (medische, bouwkundige, economische, juridische) bij sleutel-

gebeurtenissen in het maatschappelijke verkeer gewaardeerd weten. We willen hun rol als ondernemende partner van de overheid in de interacties met burgers en bedrijven valoriseren, met het oog op een kwaliteitsvolle en efficiënte dienstverlening, en we erkennen hen als overlegpartner;

- Zorgen voor **kwaliteitsvolle regelgeving** door instrumenten als de 'regelgevingsagenda' en de regulieringsimpactanalyse te verfijnen. We creëren een cultuur van transparantie en hebben oog voor de inbreng van stakeholders in elke fase van de besluitvorming. Binnen die context zorgen we voor een goede samenwerking met het middenveld;
- Afspraken met alle overheden maken rond standaarden en definities om gegevens op een beveiligde manier te delen. Over alle overheidsniveaus heen vragen we gegevens slechts eenmaal op bij burgers, bedrijven en verenigingen: **only once** is het principe;
- Dat **websites** en digitale documenten van overheidsinstanties **maximaal toegankelijk** zijn voor alle gebruikers, inclusief ouderen, kleurenblinden en personen met een handicap;
- Streven naar **volledige digitalisering** van gegevensstromen tussen overheden. Verantwoordingsstukken van burgers, bedrijven en verenigingen moeten ook in digitale vorm aanvaard worden;
- Dat overheden hun initiatieven om een **elektronisch facturatiesysteem** uit te bouwen versterken. Op die manier kunnen alle inkomende en uitgaande facturen volledig elektronisch afgehandeld worden. Voor een veralgemeende of verplichte invoering houden we rekening met evoluties op de markt zodat het voor kleine en middelgrote ondernemingen niet de facto onmogelijk wordt om leverancier te worden. De tijdige betaling van facturen wordt een vaste kwaliteitsparameter voor de werking van elke dienst. De cijfers worden publiek en permanent ter beschikking gesteld;
- Verder werk maken van de **automatische toekenning van tegemoetkomingen** aan wie daar recht op heeft;
- Gegevens die door de overheid worden gegenereerd en beheerd meer als **open data** ter beschikking stellen van burgers, bedrijven en verenigingen;
- Dat het **rijksregisternummer** vrij bruikbaar wordt. De machtigingen die daarvoor aan de privacycommissie gevraagd moeten worden, vallen weg. Zo kunnen bedrijven die dit afspreken met werknemers of klanten gebruikmaken van deze veilige identificatiesleutel. Het rijksregister wordt een gratis overheidsdienst. Zijn werking wordt gemoderniseerd zodat applicaties die erop gebouwd zijn, stabiever worden;
- Dat overheden **transparant zijn over hun werking** door boordtabellen met kerngegevens (bv. personeelaantallen, ICT-projecten, budgetten, betalingstermijnen van facturen) online te publiceren;
- Het belang van het klassieke, hiërarchische organisatiemodel relativieren. Net als andere organisaties hebben overheidsorganisaties sterk wisselende behoeften en opereren ze in een snel veranderende samenleving. Leidinggevenden creëren een resultaatgerichte cultuur van vertrouwen en worden daarin ondersteund door trajecten van leiderschapsontwikkeling. Tijdelijke noden of projecten vangen we op met

projectteams, bestaande uit leden van verschillende instellingen. Deze teams krijgen daartoe specifieke op-leiding en kunnen een beroep doen op centraal beschikbare kennis en advies.

2.4.2. Efficiente inzet van getalenteerde en competente medewerkers

CD&V wil...

- Zorgen voor **transparante en een-duidige planning** van personeelsinzet en rapportering hierover, gelet op de beperkte financiële middelen;
- Inzetten op doorgedreven **competentie- en talentmanagement** opdat overheden de juiste competenties en de meest geschikte medewerkers in huis hebben. We maken werk van kwaliteitsvolle selectieprocedures, een duurzaam vormingsbeleid en een loopbaanbeleid dat mobiliteit tussen entiteiten en bestuursniveaus faciliteert. We streven naar een personeelsbestand dat de diversiteit van de samenleving weerspiegelt (bv. geslacht, afkomst, leeftijd, arbeids-handicap) en evalueren periodiek de streefcijfers opdat ze realistisch en uitdagend blijven;
- **Eerder of elders verworven competenties** erkennen en valoriseren zodat ze toegang bieden tot het openbaar ambt, naast de mogelijkheid om aan te werven op basis van behaalde diploma's;
- Dat de rechtspositie ondergeschikt is aan het personeels- en loopbaanbeleid dat we willen voeren. We streven naar een **coherent arbeidsstatuut** en werken de verschillen in rechtsposities van statulaire en contractuele weg. Een volwaardig statuut voor eenieder: dat is het doel;

• Een **duurzaam sociaal** klimaat scheppen. Verbetering van het reglementair kader, het 'syndicaal statuut', gebeurt in samenspraak met alle overheden die hieronder ressorteren. We streven naar gezamenlijke oplossingen zonder dat dit sector-specifieke initiatieven of aanpak onmogelijk maakt;

• Een wettelijk kader creëren dat een **tweede pensioenpijler** voor contractuele medewerkers mogelijk maakt. Dit wettelijk kader laat elk overheidsniveau toe een eigen systeem uit te bouwen. Elk overheidsniveau maakt hier werk van zodra mogelijk.

2.4.3. De Vlaamse overheid als open en wendbare organisatie

CD&V wil...

- Zonder de voordeelen van hervorming Beter Bestuurlijk Beleid (BBB) af te bouwen, het belang benadrukken van een **globale afweging** van het **beleid**. Dat moet weerspiegelen in de organisatie- en governancesstructuur. De BBB-hervorming werd gekenmerkt door verzelfstandiging en responsabilisering. Dit had als voordeel dat entiteiten konden focussen op een excellente dienstverlening. De maatschappelijke verwachtingen leggen meer nadruk op een **integrale benadering van dienstverlening**. We hervormen niet om te hervormen, maar zorgen dat elke stap een stap in de richting van een meer **open** en meer wendbare **organisatie** is. De belangrijke overdrachten in het kader van de 6de staatshervorming zullen als katalysator gebruikt worden;

• Zorgen dat er **netto geen entiteiten bijkomen**. Een eerste stap daar-toe is een **regelmatige evaluatie**. Is het verderzetten van een bepaalde dienstverlening bv. nog nodig in functie van gewijzigde maatschap-pelijke noden en verwachtingen? Daarnaast creëren we een kader om bijkomende taken en dienstverlening te integreren in de bestaande organisatiestructuur: door het toevoegen van opdrachten aan een bestaande entiteit, door entiteiten te fuseren of groeperen, maar ook door entiteiten af te schaffen. Dat de burger hiervan geen nadeel in de dienstverlening mag ondervinden en draagvlak bij de medewerkers noodzakelijk is, zijn de uitgangspunten;

• Een **nauwe samenwerking tussen overheidsmanagers**. Een open en wendbare organisatie vereist dat. De grotere nadruk op transversale projecten en programma's noodzaken een versterking van de overkoepelende governancestructuur. De aanpak van de verkokering in delen van de Vlaamse administratie is cruciaal;

• De samenwerking en afstemming tussen overheidsmanagers en administratie enerzijds en ministers en hun medewerkers anderzijds intensifiëren en meer geïntegreerd laten verlopen. We verkiezen een **dynamisch interactiemodel** boven een passief samenwerkingsmodel;

• De **beheers- en managementovereenkomsten**, jaarlijkse onderne-mingsplannen en bijhorende rappor-tering **hervormen**. Zij zijn cruciaal voor de afstemming tussen politieke beleidsprioriteiten en organisatie-doelstellingen. Evenwel zorgen ze voor een zekere planlast. We hervor-men deze instrumenten opdat min-

der de nadruk wordt gelegd op het document an sich en op de formele procedure, en het meer gebruikt kan worden om dialoog en afstemming tussen administratie en politiek te vergemakkelijken;

- Dat de Vlaamse overheid verder werk maakt van een **modern per-soneelsbeleid** in functie van de noden en eisen van de dienstverlening. Met de 6de staatshervorming zijn belangrijke obstakels voor het voren van een eigen personeelsbeleid weggenomen;
- Bij het uittekenen van dit perso-neelsbeleid zorgen voor een **breed draagvlak**. Dit door dialoog met beleidsverantwoordelijken, lijn-management, vakorganisaties en personeel. De verschillende invalshoeken worden gebruikt om het perso-neelsbeleid te verrijken.

2.4.4. Het federale niveau: kiezen voor een innovatieve en moderne overheid

CD&V wil...

- Bij elkaar horende opdrachten zoveel mogelijk samenbrengen. Soms kan dit door het aantal dien-sten en instellingen te verminderen, soms door ze af te slanken tot hun kerntaken en ondersteunende taken elders onder te brengen;
- In de federale overheid, en zeker in de sociale zekerheid, evolueren naar een landschap waarbij **eenzelfde proces slechts door één instelling** wordt uitgevoerd. Overlap van dezelfde of gelijkaardige taken tussen instellingen moet vermeden worden;

- **Instellingen van openbaar nut**, zo als bv. federale wetenschappelijke instellingen, **samenbrengen**, zonder hun eigenheid en kennis verloren te doen gaan, wanneer zij niet over voldoende schaalgrootte beschikken;
- Dat **ondersteunende taken zoveel mogelijk gedeeld worden**. Waar de bestaande horizontale diensten (Budget & Beheerscontrole, Personeel & Organisatie, Kanselarij van de Eerste Minister, FedICT) een regelgevende of adviserende bevoegdheid hebben, komen ze in één gemeenschappelijke FOD terecht. De operationele en ondersteunende taken (bv. schoonmaak, personeelsadministratie, weddeberekening, selectie en rekrutering, gebouwenbeheer, opdrachtcentrale, druk- en scanactiviteiten, restaurants) komen terecht in telkens één ondersteunend agentschap dat aangestuurd wordt door de interne klanten zelf. Dit op basis van een dienstenportfolio en service level agreements. Waar mogelijk en gewenst, breidt de klantenbasis zich uit tot alle federale instellingen. Het facilitair agentschap zal bv. een geïntegreerde meerjarenplanning opmaken van de gebouwen en ruimtes die in eigen bezit zijn en worden gehuurd. Zo kunnen synergieën tussen diensten tot stand komen, benomen vierkante meters drastisch gereduceerd worden en de ecologische voetafdruk van de diensten verkleind worden. De ingenomen ruimte wordt een vaste kwaliteitsparameter voor de werking van elke dienst. De cijfers worden publiek en permanent beschikking gesteld;
- Onder de functionele voogdij van de Eerste Minister en de hiërarchische voogdij van het Auditcomité van de Federale Overheid (ACFO),

een **centrale interne auditdienst voor de federale administratie** creëren. Dubbele taakzetting met het Rekenhof en de Inspectie van Financiën wordt uiteraard vermeden;

- De **antennes van verschillende Openbare Instellingen van Sociale Zekerheid (OISZ)** in dezelfde steden **samenbrengen** in één 'multi-OISZ-centrum' per stad. Federale ambtenaren brengen we naar zitlagen in gemeentehuizen en we zorgen voor een basiskennis over federale dienstverlening bij gemeenten die dat wensen;
- Een wettelijk kader uitwerken waardoor de diensten van de federale overheid beroep kunnen doen op **uitzendarbeid**;
- Een **leeftijdsbewust personeelsbeleid en welzijnsbeleid** voeren, met bijzondere aandacht voor pesten op het werk;
- Technieken van **werklastmeting invoeren** om de besprekingen rond personeelsaantallen te objectiveren;
- Personeelstevredenheidmetingen doen evolueren naar jaarlijkse **engagements- en fierheidsmetingen**;
- De 'a priori'-controle van de Inspectie van Financiën omvormen tot een systeem met verruimde **managementautonomie en een 'a posteriori'-controle**. Dit in functie van de maturiteit en de kwaliteit van de bestuursovereenkomsten en van de vooruitgang van de federale overheidsorganisaties op gebied van interne controle en auditing;
- Het **federaal aankoopbeleid uitbouwen**. Dit door middel van:

- ◊ Een strategisch portfoliobeheer van de groepscontracten, op niveau van de overlegorganen van topambtenaren;
- ◊ Het inrichten van prijzenbureaus (of prijsobservatoria) die systematisch de markten onderzoeken;
- ◊ Modulaire bestekken voor groepsaankopen die zowel de behoeften van kleine verspreide kopers als grote gecentraliseerde kopers integreren;
- ◊ Het invoeren van een motivatieplicht wanneer voor gelijkaardige producten of diensten diensten niet wordt aangekocht via groepscontracten;
- ◊ De invoering van het systeem van de 'leading dienst' bij het afsluiten van groepscontracten;
- ◊ Het volledig elektronisch afhandelen van alle overheidsopdrachten door de exploitatie van data in verschillende modules van de applicatie e-procurement. Er wordt over gewaakt dat specifieke kennis inzake IT-consultancy, dienstverlening en producten wordt gecentraliseerd en dat het onderhandelingsteam minstens voor de helft uit externen bestaat. Dit om te vermijden dat diensten teveel bestaande contracten voortzetten;
- In een tweede generatie van het **Optified-efficiëntieprogramma** de inspanningen van de eerste generatie voortzetten en nieuwe, dienstoverschrijdende, mogelijkheden tot **verbetering** identificeren. We dagen de topambtenaren uit in hun zoektocht naar die mogelijkheden en **kostenreductie**. In overleg met de andere bestuurlijke niveaus wordt gezocht naar bestuuroverschrijdende verbe-

teropportuniteten. Een groot deel van de uitgespaarde middelen moeten opnieuw geïnvesteerd kunnen worden in de efficiënte werking;

- Dat elke dienst van de federale overheid een **customer relationship management** uitbouwt en relevante **gebruikersgroepen betreft** bij het ontwikkelen van, beslissen over en evalueren van hun dienstverlening;
- De invoering van **bestuursovereenkomsten** verder uitrollen in de Federale Overheidsdiensten en de procedure ervoor vereenvoudigen bij de Openbare Instellingen van Sociale Zekerheid. De bestuursovereenkomsten wijden bijzondere aandacht aan de verbetering van de competenties op vier domeinen: digitalisering, verbetering van de klantgerichtheid, versterking van het projectmanagement en resultaatgericht leiderschap, gebaseerd op vertrouwen.

2.5. Vlaanderen & Brussel

Het Vlaamse **Brusselbeleid** kreeg de voorbije regeerperiodes vorm via specifieke instrumenten, zoals de 'Brusselnorm' en de 'Brusseltoets'. Daarnaast werden initiatieven op het gebied van taalpromotie, onderwijs, welzijns- en gezondheidszorg en kinderopvang genomen. De opening van Muntpunkt als belevingsbibliotheek en informatiecentrum, of het Huis van de Gezondheid, zijn daar mooie voorbeelden van. De Vlaamse Gemeenschap investeert jaarlijks ongeveer 700 miljoen euro in haar hoofdstad. Tevens kwam samenwerking tot stand tussen Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in heel concrete, gewestelijke dossiers (bv. op het gebied van het uitwisselen van vacatures, mobiliteit, havenbeleid, leefmilieu).

CD&V wil de **band tussen Brussel en Vlaanderen** verder versterken. Brussel is belangrijk voor Vlaanderen. Vlaanderen is belangrijk voor Brussel. Het is dan ook van groot belang Vlaanderen en Brussel positief naar elkaar kijken. Een positieve toekomstvisie van Vlaanderen op Brussel kan daar een bijdrage toe leveren, samen met intensere, wederzijdse contacten tussen politieke en ambtelijke verantwoordelijken voor het Brusselbeleid en het middenveld. Ons **uitgangspunt** is de verbondenheid tussen Vlaanderen en Brussel. De Brusselse Vlamingen en alle Brusselaars die ervoor kiezen, maken integraal deel uit van de Vlaamse Gemeenschap. Vlaanderen moet zijn bevoegdheden maximaal uitoefenen in Brussel en een belangrijke beleidspartner zijn in en voor Brussel.

De Vlaamse regering voerde ook een actief beleid ter ondersteuning en versterking van het **Nederlandstalig karakter van de Vlaamse Rand**. Het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse Rand wordt nauwlettend bewaakt. We zien toe op de naleving van de taalwetgeving in het algemeen en de strikte toepassing van de faciliteiten in het bijzonder. Tegelijk wordt een onthaal- en communicatiebeleid naar anderstaligen gevoerd. Een voortgezet beleid gericht op de versterking van het Nederlandstalig karakter van de Vlaamse Rand rond Brussel is nodig. Tegelijkertijd is een versterkt onthaal- en integratiebeleid, gericht op anderstaligen, nodig. Het moet voor Vlamingen mogelijk zijn in de Rand te blijven wonen of te komen wonen. Inzake het ruimtelijk ordeningsbeleid moeten flankerende maatregelen worden genomen die ervoor zorgen dat open ruimte bewaard wordt en dat geen overloopgebied met Brussel ontstaat.

2.5.1. Een sterke band met Brussel, onze hoofdstad

CD&V wil...

- De **instrumenten** voor het Vlaams Brusselbeleid verder **versterken**. De Brusselnorm en de Brusseltoets worden opnieuw in het Vlaams reeरakkoord ingeschreven;
- Voor een kwalitatief hoogstaand aanbod van scholen, welzijns- en gezondheidszorginstellingen, gezinsvoorzieningen (o.a. kinderopvang), gemeenschapscentra en cultuurhuizen, jeugd en sport de **nodige financiële middelen** voorzien. Het Brusselfonds moet betrokken worden bij het ontwikkelen van een globale, geïntegreerde langetermijnvisie;
- **Samenwerking** tussen alle actoren van het Vlaams beleid in Brussel intensificeren en structureel maken. Het Brusselbeleid moet een overlegd en een geïntegreerd beleid zijn. Alle actoren moeten betrokken worden bij het ontwikkelen van een globale visie, ook op lange termijn, en bij een geïntegreerde aanpak op het terrein. Dat biedt de beste garanties voor een efficiënt, doordacht beleid. De samenwerking tussen overheden mag niet uitsluitend projectmatig gebeuren. De Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie moeten, op grond van het ambtelijk voorbereide kerntakendebat, klare afspraken hanteren over de eigen rol en opdracht, met als doelstelling een echt partnerschap. De ‘Taskforce Brussel’, bestaande uit vertegenwoordigers van alle departementen van de Vlaamse Gemeenschap en ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, onder leiding van de secretaris-generaal van de Vlaamse Gemeenschap, moet

blijven bestaan. Op die manier kan de uitvoering van het beleid op het terrein opgevolgd worden en indien nodig bijgestuurd. De vele middenveldorganisaties die in Brussel actief zijn, worden bij het beleid betrokken;

- In het Vlaams Brusselbeleid bijzondere aandacht besteden aan de **specifieke noden in Brussel**. De Vlaamse overheid moet zo ruim mogelijk gebruik maken van haar gemeenschapsbevoegdheden in Brussel. De kennis en het gebruik van het Nederlands moeten via een taalpromotiebeleid verder aangemoedigd worden. Er moet rekening gehouden worden met de specifieke context en met de specifieke noden van het Nederlandstalig onderwijs en de Nederlandstalige kinderopvang in Brussel. Inzake de gezondheidsvoorzieningen moeten de inspanningen worden verder gezet, met het oog op een gecoördineerd gezondheidszorgbeleid voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad;
- Gebruik maken van de mogelijkheden van Brussel om **Vlaanderen internationaal te profileren**. Brussel heeft internationale bekendheid en een zeer hoge concentratie internationale journalisten en opiniemakers. Dit potentieel moet aangewend worden voor een actieve communicatie van de Vlaamse overheid;
- De samenwerking tussen Vlaanderen en Brussel in concrete dossiers van gewestmateries, betreft verder zetten. Vlaanderen en Brussel moeten meer dan ooit een **sociaal-economische belangengemeenschap** vormen.

2.5.2. Een actief beleid in de Vlaamse Rand rond Brussel

CD&V wil...

- Een gecoördineerd en inclusief beleid om het **Nederlandstalig karakter van de Vlaamse Rand** te versterken. Het beleid van de Vlaamse regering moet verder gezet worden – uiteraard binnen de grondwettelijke en europese rechtelijke mogelijkheden – met als uitgangspunt het respect voor het territorialiteitsbeginsel en de daaraan gekoppelde voorrangssstatus van het Nederlands in het Nederlandse taalgebied, inclusief de faciliteitengemeenten. De stipte naleving van de taalwetgeving en de uitvoering van een beleid dat het Nederlandstalig karakter van de Rand ondersteunt en versterkt, zijn prioritaire beleidsdoelstellingen. Vlaanderen ratificeert het Minderhedenverdrag niet;
- Alle actoren van het **Randbeleid** (bv. Vlaamse regering, vzw De Rand, gemeenschapscentra, provincie, sociaal-culturele verenigingen) inschakelen in een **globaal en geïntegreerd beleid voor inwoners** van de Vlaamse Rand. Dit beleid ondersteunt en versterkt de Vlaamse aanwezigheid. Door dagelijkse berichtgeving over lokaal sociaal-cultureel leven, levert RingTV een belangrijke bijdrage tot de samenlevingsopbouw. Ook zij worden ingeschakeld in het totaalbeleid voor de Vlaamse Rand;
- In het geïntegreerd beleid voor inwoners van de Vlaamse Rand de **inspanningen verderzetten** op het vlak van onderwijs, arbeidsbemiddeling en trajectbegeleiding van werkzoekenden, taalonderwijs, versterking van aanbod van welzijns- en gezondheidszorgvoorzieningen;

CLUSTER 3

DUURZAME ONTWIKKELING

3.1.Duurzame ontwikkeling vanuit de basis

- Een **open onthaal- en communicatiebeleid** naar anderstaligen voeren. De integratie van anderstaligen in het gemeenschapsleven in de Rand rond Brussel wordt aangemoedigd via vzw De Rand en gemeenschapscentra. Er wordt nauw samengewerkt met plaatselijke verenigingen die daarvoor extra ondersteuning krijgen. Imagoversterkende initiatieven naar mensen uit de internationale gemeenschap zijn noodzakelijk;
- **Sociale verdrukking** door initiatieven voor betaalbaar wonen **tegengaan**. Dit is een absolute noodzaak. Ook de gemeenten spelen hier een grote rol. Het 'Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel' en de definitieve vaststelling van het GRUP 'Afbakening VSGB en aan aansluitende open ruimtegebieden' worden opgevolgd binnen het Coördinatieplatform VSGB. Het flankerend beleid zet in op een positieve ondersteuning van het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse Rand en op versterking van de leefbaarheid op het vlak van mobiliteit, economie en werk, wonen en huisvesting, welzijn, onderwijs en jeugd, open ruimte, geluidshinder, ontvangst en integratie en toerisme.;
- Het **START-project** verderzetten. Bijzondere aandacht dient hierbij te gaan naar een goed evenwicht tussen economische groei, tewerkstelling en de leefbaarheid van de luchthavenregio en de stads- en dorpskernen. Daartoe dient er bij economische ontwikkeling, zoals o.a. de ontwikkeling van bedrijventerreinen, rekening te worden gehouden met mobiliteit en ruimtelijke draagkracht van het gebied. Het aanbieden van oplossingen voor de problemen inzake mobiliteit en verkeer in de regio vormen een essentieel onderdeel van het START-project.

Duurzame ontwikkeling is een van de christendemocratische basisprincipes, gebaseerd op het beginsel van het **rentmeesterschap**. De kerngedachte is dat we de wereld niet bezitten, maar slechts in beheer hebben gekregen. We zijn het onszelf verplicht hem in goede staat door te geven aan onze kinderen. Het is een integrale beleidsdoelstelling, over alle domeinen heen. Daarom verankerden we het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling bij de Kanselarij van de Eerste Minister, en was op Vlaams niveau de minister-president bevoegd. We verwijzen naar elders voor de maatregelen die we willen nemen in de specifieke beleidsdomeinen.

CD&V heeft de afgelopen jaren **structureel vorm** gegeven aan het beleid voor duurzame ontwikkeling. De Vlaamse en federale regeringen tekenden elk een langetermijnvisie uit. Ze hebben een voorbeeldrol opgenomen om hun eigen organisaties te verduurzamen, met o.a. interne milieuzorg en projecten voor duurzame voeding.

CD&V vraagt bijzondere aandacht voor **sociaal rechtvaardige duurzaamheid**. Duurzame ontwikkeling wordt immers nog te vaak door een leefmilieubrillen bekeken, terwijl ook economische en sociale dimensies er deel van uitmaken. Het ligt niet voor iedereen voor de hand levensgewoonten te veranderen. Een rechtvaardige transitie bekomen we pas door iedereen voldoende sterk te maken om zich verder te ontplooien.

CD&V wil...

- De **voorbeeldfunctie** van alle **overheidsadministraties** structureel verankeren door interne milieuzorgsystemen en consequente duurzaamheidscriteria bij aankoop en gedrag (bv. verplaatsingen, gebouwen, materialen, voeding);
- **Samenwerking** tussen de federale staat en de gewesten op het vlak van duurzame ontwikkeling, door een interfederale adviesraad en afspraken voor gemeenschappelijke standaarden. Zo blijft het voor de consument efficiënt en duidelijk;
- Duidelijke afspraken over de **vertegenwoordiging op internationale fora** en over de gemeenschappelijke strategie;
- **Sustainable deals** tussen overheden, middenveldorganisaties en ondernemingen. Duurzame ontwikkeling is immers een verantwoordelijkheid van iedereen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen en het concept 'shared value' moeten verder doordringen als basishouding in de bedrijfsvoering. Samenwerkingsverbanden en

partnerschappen tussen middenveldorganisaties, bedrijven en overheden zijn essentieel. Cruciaal zijn open communicatie en overleg met alle belanghebbenden over ecologie, arbeidsomstandigheden en maatschappelijke betrokkenheid;

- Een brede inbedding van **duurzame ontwikkeling** in de samenleving **promoten** door een verstandige uitbouw van demonstratieprojecten, steunpunten en kenniscentra. Daarvoor zijn duidelijke taakafspraken tussen de verschillende overheidsniveaus nodig. We geven steun en ruimte aan initiatieven van onderuit, zowel van individuele burgers en spontane buurtinitiatieven als van het georganiseerde middenveld. Het duurzaamst zijn initiatieven met een duidelijk kader en langetermijnperspectief. We laten ruimte voor innovatie en inspiratie. Vernieuwende bedrijfs- en woonconcepten buiten het traditionele denkkader mogen niet geblokkeerd worden door te strikte, contraproductieve randvoorwaarden;
- Niet enkel de focus leggen op pioniers, maar **tijdig achterom kijken naar achterblijvers**. Niet-geïnteresseerden moeten warm gemaakt worden met goede voorbeelden en financiële prikkels. Voor kwetsbare groepen in de samenleving voorzien we in een goedkopere prijs voor de meest duurzame consumptiekeuzes;
- Overheidssteunmaatregelen koppelen aan **sociale en economische duurzaamheidscriteria**. Aan de andere zijde verschuiven we overheidsinkomsten (tax shift) van lasten op arbeid naar belastingen op producten die slecht zijn voor de gezondheid of het leefmilieu.

3.2. Mobiliteit: STOP & DRIVE

Iedereen verplaatst zich om naar school of het werk te gaan, om te winkelen, op bezoek te gaan, te reizen of te ontspannen. Daarnaast worden tal van goederen naar en van hun bestemming gebracht. Bij ongewijzigd beleid zal het personen- en vrachtvervoer in België blijven stijgen en de gemiddelde snelheid dalen, vooral in de spits. Rationele, meer verantwoorde keuzes over hoe en wanneer we ons verplaatsen zijn noodzakelijk.

"Nabijheid is de beste mobiliteit" is ons eerste uitgangspunt: kleine verplaatsingen vragen het minste moeite. Het blijft natuurlijk de taak van de overheid te investeren in **infrastructuur** zodat de mobiliteit niet tot stilstand komt. Verplaatsingen moeten kunnen gebeuren op een vlotte, kwaliteitsvolle en veilige manier. **Ketenmobiliteit** krijgt een belangrijke rol: de verschillende vervoersmodi moeten soepel op elkaar zijn afgestemd. Antwoorden op logistieke uitdagingen kamen al uitvoerig aan bod in ons **3D-plan**.

CD&V heeft in 2001 het **STOP**-principe geïntroduceerd. Ondertussen is het een van de pijlers van het Vlaamse en Brusselse mobiliteitsbeleid. Het stelt een rangorde voor het verplaatsingsgedrag in: eerst Stappen en Trappen, dan Openbaar vervoer en tenslotte Persoonlijk gemotoriseerd vervoer. We houden het **STOP**-principe aan bij infrastructuuringrepen en bij mobiliteitsturende maatregelen. We voegen daar de 'DRIE'-check aan toe:

• **Duurzaam:** op het moment dat we kiezen voor een verplaatsing en een bepaalde vervoerswijze moeten de gevolgen van onze beslissing op het vlak van files en vervuiling sterker. Iedereen draagt verantwoordelijkheid. Gedragsturing via financiële

prikkels, duidelijke beleidskeuzes en het gebruik van nieuwe technologie zijn noodzakelijk, zowel om ons te kunnen blijven verplaatsen, als om de kwaliteit van onze leefomgeving te vrijwaren. Nieuwe financiële instrumenten zijn onvermijdelijk om het toenemend fileleed tegen te gaan en bepaalde verplaatsingen voorrang te geven op andere;

- **Respectvol:** van de overheid tegenover de weggebruikers en van de weggebruikers tegenover elkaar. Waar mensen samen iets doen, staan ze bovendien sterker: van voetgangersrijen naar school tot carpooling voor woon-werkverkeer en initiatieven voor buurtlevering;
- **Intelligent:** technologie, slimme inrichting van de weg, doordachte afstemming van de verschillende vervoerswijzen op elkaar en diepgaander ongevalonderzoek dragen bij tot een duurzame en veilige mobiliteit;
- **Veilig:** een prioriteit voor alle beleidsniveaus. In 2030 mogen er niet meer dan 133 verkeersdoden vallen in het verkeer. De eindvisie is nul slachtoffers, 'Vision Zero'. Het aantal zwaargewonden moet onder de 1.000 per jaar. Op dit vlak maken de homogene bevoegdheidspakketten inzake rijopleiding, educatie, sensibilisering, normering, toezicht en handhaving die Vlaanderen dankzij de 6de staatshervorming in handen krijgt, een coherent verkeersveiligheidsbeleid mogelijk;
- **Evenwichtig:** de vrijheid om zich te kunnen verplaatsen biedt kansen tot individuele ontplooiing, maar het verkeer is bij uitstek ook een collectief goed en een belangrijke uitgavenpost voor de samenleving. De middelen die aan de samenleving en aan de individuele verkeersgebruikers gevraagd worden, moeten transparant en zo eerlijk mogelijk worden besteed.

3.2.1. Stappers en trappers

CD&V wil...

Duurzaam

- Inzetten op een doordachte ruimtelijke ordening en huisvesting. **Nabijheid** stimuleert verplaatsingen te voet of per fiets;
- Onderzoeken of een uitbreiding van de **meeneembaarheid van registratierechten** kan helpen om de drempel te verlagen om te verhuizen in functie van de werkplek;
- Een **functioneel fietsroutenetwerk** van fietssnelwegen en fietsroutes uitbouwen. Dit betreft o.m. fietsenstallingen, intermodaliteit, fietstunnels, fietsbruggen en fietsdeelsystemen;
- Bestaande **trage wegen** (her)waarderen en nieuwe openen.

Respectvol

- Toegankelijke en kwaliteitsvolle **infrastructuur** voor voetgangers en fietsers als continu aandachtspunt;
- **Sensibiliseringscampagnes** waarin we oog vragen voor en van voetgangers en fietsers.

Intelligent

- **Verkeers- en mobiliteitseducatie** in scholen in de basisvorming van elke leerling. Dit niet alleen in het lager maar ook in het secundair onderwijs;

- De **elektrische fiets** inzetten als aantrekkelijk alternatief voor o.a. woon-werkverkeer door verder te investeren in de plaatsing van elektrische laadpalen.

Veilig

- **Zien en gezien worden** stimuleren: voldoende afgescheiden fiets- en voetpaden, verlichte oversteekplaatsen, fluorescerend of retrorefleterend materiaal, aandacht voor de dodehoekproblematiek bij vrachtwagens;
- Een fietsroutenetwerk met '**ongelijk-grondse kruisingen**' waar nodig;
- Op kruispunten het principe '**alle fietsers tegelijk groen**' mogelijk maken: alle fietsers kunnen er tegelijk oversteken zonder in conflict te komen met gemotoriseerd verkeer;
- **Doelgroepgerichte cursussen** om zich veilig in het verkeer te begeven, stimuleren voor jong en oud (bv. cursussen elektrisch fietsen voor senioren en defensief rijden voor motorrijders);
- Aandacht voor de **kwetsbare groepen** onder de zwakke weggebruikers, met name kinderen en senioren;
- Werk maken van doorgedreven **onderzoek** naar de reële oorzaken van ongevallen met zwakke weggebruikers.

Evenwichtig

- Een groter en evenwichtiger aandeel van voetgangers en fietsers in de **mix** van weggebruikers;
- De **fietsvergoeding veralgemenen** en een vergoeding voor zakelijke fietskilometers.

3.2.2. Openbaar vervoer

De organisatie van het openbaar vervoer moet vertrekken vanuit de reiziger. Het openbaar vervoer moet kwaliteitsvol, kostenefficiënt, stipt en betrouwbaar zijn. Het vraagt bijzonder respect voor de noden van de verschillende leeftijdsgroepen en minder mobiele mensen.

CD&V wil...

Duurzaam

- Onze **openbaarvervoersmaatschappijen voorbereiden op de toekomst**:

◊ De NMBS de opdracht geven zich om te vormen tot een klantvriendelijk, kwalitatief en financieel gezond overheidsbedrijf, voorbereid op de liberalisering van het binnenlands reizigersvervoer die Europa voor ogen heeft. Ook De Lijn en MIVB moeten zich continu verbeteren. We nemen hiertoe alle wettelijke maatregelen. Uitgangspunt vormt het garanderen van een kwaliteitsvol openbaar vervoer voor de reiziger;

◊ Strategische partnerschappen met privé-investeerders onderzoeken voor sommige activiteiten, zoals het goederenvervoer of internationaal reizigersvervoer;

◊ Het samenwerkingsakkoord dat de infrastructuurinvesteringen voor het spoor vastlegt tot 2025 houdt maximaal rekening met de Vlaamse spoorstrategie en pakt belangrijke bottlenecks, zoals de Brusselse Noord-Zuidas, op een verstandige manier aan. De lokale treinbediening in Brussel wordt daarbij gegarandeerd, mede door

het Gewestelijk Expresnet en het ermee gepaard gaande aanbod waar mogelijk al onmiddellijk in te voeren;

- Eén **geïntegreerd, intermodaal langetermijnvervoerplan**, na nauw overleg met alle ondernemingen voor openbaar vervoer. De verschillende vormen van openbaar vervoer worden meer op elkaar afgestemd, zodat overstappen vlot en logisch verloopt. Het spoor net vormt daarbij de rugengraat. De gewesten betrekken we bij opmaak en opvolging van investeringsplannen en beheerscontracten;
- **Milieuviriendelijke** openbare voertuigen en een voortrekkersrol in innovatieve duurzame projecten;

- **Touringcars** als integraal deel van het collectief personenvervoer. Zij kunnen bijdragen tot een duurzame, veilige en comfortabele mobiliteit. De regels inzake snelheidslimieten op autosnelwegen en het inhaalverbod worden voor deze groep voertuigen herbekeken.

Respectvol

- De dramatische **stiptheidscijfers** van de **NMBS verbeteren**, onder meer door een nieuw vervoersplan en nieuwe structuur. Respect voor de reiziger betekent betrouwbaar en stipt openbaar vervoer;
- Correcte, volledige, snelle en duidelijke **communicatie** via digitale borden aan alle haltes, zeker bij vertragingen en incidenten;
- De capaciteit tijdens **piekmomenten** vergroten, zodat iedereen op een comfortabele manier kan reizen;
- **Nieuw rollend materieel** met voldoende zitcapaciteit (bv. dubbeldeksstreinen en dubbelgeleide bussen);

- Een betere spreiding van de reizigers gedurende de dag door een **gedifferentieerd, sturend tarievenbeleid**;
- De **capaciteit** van het **netwerk**, stations en parkings afstemmen op een vraaggestuurd aanbod;
- Een verdere verbetering van de **toegankelijkheid** en bereikbaarheid van stations, perrons, haltes en voertuigen voor minder mobiele personen;
- Verder investeren in aangepast en betaalbaar **deur-tot-deur-vervoer** en centrale aanspreekpunten voor personen met een mobiele beperking die geen gebruik kunnen maken van het openbaar halte-tot-haltevervoer.

Intelligent

- Werk maken van een volledige **tarieven- en ticketintegratie** tussen trein, tram, metro en bus (inclusief aanvullende diensten);
- De **Diabolotoeslag** evalueren: ze is contraproductief en werkt ontraden om met de trein naar de luchthaven te reizen;
- De hoofdhaltes van het openbaar vervoer verder ombouwen tot **mobiliteitsknooppunten** met vlotte overstapmogelijkheden die goed bereikbaar zijn met alle manieren van zich verplaatsen;
- **Ketenmobiliteit** alle ruimte geven. De verschillende vormen van openbaar vervoer moeten beter op elkaar worden afgestemd. Bijzondere aandacht gaat naar het voor- en natraject, o.a. door voldoende fietsenstallingen, plaats voor plooifietsen, gratis of betaalbare parkeergelegenheid en aansluitingsmogelijkheden op ander openbaar vervoer;

- Nieuwe technologieën voor informatieverstrekking en verkoop uitrollen, bv. via smartphones en tablets;
- Verder inzetten op de mogelijkheden van **slimme techniek** ter verbetering van de doorstroming van het openbaar vervoer (bv. door beïnvloeding van verkeerslichten, slimme busbanen en wegwerken van knelpunten);
- Dat **maatschappelijke kosten-batenanalyses**, over alle vervoerswijzen heen, het meest optimale vervoersmiddel voor cruciale trajecten bepalen;
- De afwerking van de geïntegreerde **voorstadnetten** rond Antwerpen, Gent en Brussel.

Veilig

- Verder **investeren** in veilig openbaar vervoer;
- Een verzorgde **uitstraling** en een kwaliteitsvolle **omgeving** van mobiliteitsknooppunten. We verminderen het onveiligheidsgevoel in stations, aan haltes en op treinen;
- **Agressie** ten opzichte van openbaar vervoerspersoneel streng **aanpakken**.

Evenwichtig

- Een **evenwicht** tussen stad en platteland, tussen piek- en daluren, tussen vraag en aanbod en tussen tariefbepaling en inspraak;
- **Geen afbouw op het platteland**, maar een efficiënte invulling van het begrip basismobiliteit:
 - ◊ **Privécollectieve systemen** zoals gesubsidieerde collectieve taxi's en shuttlediensten met pendelbussen in dunner bevolkte regio's en op minder drukke momenten;

◊ Langs de grote verkeersassen **snelle buslijnen** die dorpskernen, treinstations en industrieterreinen van ochtend tot avond met de stadscentra verbinden;

- De **dienstverlening** voldoende **uitbreiden** zowel naar tijdstip als naar plaats. Het inleggen van latere treinen en bussen 's avonds en vroegere 's morgens zijn een taak van openbare dienst. Bij de verdere organisatie van ons openbaar vervoersnetwerk maken we werk van een betere intra-, interprovinciale en grensoverschrijdende ontsluiting;
- Het '**gratis-beleid' verlaten voor een rechtvaardig tarievenbeleid**', waardoor we extra middelen genereren om het aanbod te versterken. We waken er evenwel over dat het openbaar vervoer betaalbaar blijft voor iedereen;
- Reizigerstreinen stimuleren door de **infrastructuurvergoeding** die operatoren aan infrastructuurbeheerder Infrabel moeten betalen, te drukken. Meer treinkilometers realiseren, wordt dan niet langer ontmoedigd;
- Meer evenwicht in de **inspraak** van en de financiering door Vlaanderen wat betreft de investeringen in en de organisatie van het spoorvervoer;
- Dat onze **lokale besturen** de vinger aan de pols houden, hun belangrijke rol in het signaleren van knelpunten blijven invullen en oplossingen voor het lokale openbaar vervoersnetwerk aandragen. De nieuwe gemeentelijke begeleidingscommissies moeten hierin een belangrijke aansturende rol spelen.

3.2.3. Persoonlijk gemotoriseerd vervoer

CD&V wil...

Duurzaam

- Investeren in **slimme mobiliteitstechnieken** voor betere doorstroming, zoals digitale communicatie om bij files alternatieven aan te moedigen of mobiele filedetectie- en beveiligingssystemen bij werven van grote wegenwerken;
- De **resterende missing links wegwerken** en de nodige infrastructuurmaatregelen nemen om de doorstroming van het wegverkeer te bevorderen;
- De tussen Wallonië, Brussel en Vlaanderen overeengekomen **kilometerheffing voor vrachtwagens** (>3,5 ton) invoeren in 2016. Daardoor zullen buitenlandse vervoerders mee bijdragen in het onderhoud van onze wegen;
- De resultaten van het **proefproject rekeningrijden** voor **personenwagens** in de GEN-zone grondig bestuderen. De economische en sociale impact zijn hierbij cruciaal:
 - ◊ Als we rekeningrijden voor personenwagens invoeren, schaffen we in ruil de Belasting op de Inverkeerstelling (BIV) en de jaarlijkse verkeersbelasting af;
 - ◊ Het tarief moet afhankelijk zijn van tijdstip, plaats, milieuprestaties van het voertuig en van beschikbare alternatieven;
 - ◊ Ongewilde effecten van sluiptraffic vermijden we maximaal;
- Het intergewestelijk overleg om tot meer Brusselse stadsrandparkings te komen in de buurt van de ring en haltes voor openbaar vervoer voortzetten;
- Om onze wegen verder te ontlasten streven naar een maximaal draagvlak binnen het sociaal overleg voor **flexible arbeidsvormen** zoals telewerken, de vierdaagse werkweek zonder arbeidsduurvermindering en glijdende arbeidstijden;

- **Milieuvriendelijke** nieuwe motor-technologieën promoten via de fiscaliteit. Aardgas-, elektrische en waterstofvoertuigen krijgen een duidelijke en voordelige fiscaliteit tegenover de conventionele brandstoffen. Ze worden ondersteund door de overheid, o.a. door er zelf gebruik van te maken en door de plaatsing van elektrische laadpalen en aardgastankstations te vergemakkelijken;
- Ook de **motor** en elektrische **scooter** erkennen als optie in het terugdringen van de files. We hebben aandacht voor de motor, o.a. door aangepaste weginfrastructuur (bv. vangrails voorzien van vangplanken, betere wegmarkeringen, motorparkings) en we voorzien een netwerk van laadpalen voor de elektrische scooter.

Respectvol

- **Hoffelijkheid** in het verkeer. Iederen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen;
- Blijvende **sensibilisering** in beide richtingen in verband met de kwetsbare weggebruikers: voetgangers, fietsers en motorrijders;
- Dat in een begripvolle maatschappij geen plaats is voor **verkeersagressie**. Dit wordt aandachtig opgevolgd, streng veroordeeld en bestraft;
- Respect voor het **leven** van de andere weggebruikers. We moeten allen ambassadeurs worden van een verkeersveilig Vlaanderen en ons hier persoonlijk voor engageren.

Intelligent

- Geloven in de rol van **moderne technologie** in de organisatie van een vlotte doorstroming (Dynamisch Verkeersmanagement) en voor grote-

re veiligheid in nieuwe wagens (bv. intelligente snelheidsassistentie of ISA, alcoholslot, automatisch afstand houden, outside airbag als bescherming van de zwakke weggebruikers, enz.);

- Een efficiënt **incidentmanagement**, met o.a. de aanstelling van een centrale incidentcoördinator die verantwoordelijkheid krijgt, over de verschillende bestuursniveaus heen, voor de afwikkeling van incidenten met een impact op verkeersstromen op het autosnelwegennet;
- Een grondige **vereenvoudiging van de wegcode**, zodat het verkeersreglement voor iedereen begrijpbaar wordt. De federale overheid pleegt daarvoor nauw overleg met de gewesten.

Veilig

- Een **rijopleiding in stappen** gebaseerd op ervaring en waarin, naast de basisvaardigheden (bv. kennis verkeersregels, praktisch besturen van het voertuig), ook de juiste attitudes en sociaal verkeersgedrag van tel zijn. Vaardigheden zoals risico-inschatting en gevraarherkenning moeten onderdeel van de rijopleiding worden;
- **Levenslang leren en sensibilisering** stimuleren als beste garantie voor een succesvolle loopbaan als verkeersdeelnemer. Het veilig verkeersgedrag beïnvloeden we door kennis bij te brengen, praktische kunde in te oefenen en de juiste attitudes aan te leren. We sensibiliseren weggebruikers over de ingrijpende gevolgen van verkeersongevallen door getuigenissen in scholen, bedrijven, verenigingen en door doelgroepgerichte verkeersvorming aan te bieden.

- In navolging van onze buurlanden het **rijbewijs met punten invoeren**. Het systeem is rechtvaardig (veelvuldige verkeersovertreders worden strenger gestraft), vergevingsgezind (na verloop van tijd worden overtredingen en bijhorende punten gewist), werkt preventief (potentieel verlies van punten houdt een sterke beloning in om de regels te respecteren) en bevat een lerend element (het volgen van een veiligheidscursus vermindert het puntenaantal);

- Meer en efficiënter **controleeren**. Verkeersveiligheid als zevende basisfunctionaliteit van de politie is nog teveel dode letter. We moeten de streefcijfers van de federale Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid inzake het aantal controles halen: een op drie bestuurders op alcohol, 40 miljoen voertuigen op snelheid en een op drie bestuurders op gordeldracht. Een efficiëntere inzet van de politiecapaciteit tijdens en buiten de BOB-campagne, waarbij controles gericht zijn naar risicomomenten ('s nachts, in het weekend) en risicoplatten is nodig. We gaan op zoek naar een aangepast BOB-concept dat oudere bestuurders aanspreekt. Tot slot moeten politiecontroles onderdeel zijn van een geïntegreerde sensibiliseringstrategie: sensibilisering en handhaving, controle en vervolging, gaan hand in hand;

- Verder investeren in de **veiligheid en de kwaliteit van onze wegen** met aandacht voor de vergevingsgezindheid van de weg (o.a. door inzet op kruikelpalen, motorfietsvriendelijke vangrails, aangepaste betere wegmarkeringen). Tegen 2015 is het

volledige autowegennet structureel vernieuwd en in goede conditie. Tegen 2020 is hetzelfde gebeurd voor de gewestwegen;

- Naast infrastructuurverbeteringen ook de **leesbaarheid en de geloofwaardigheid** van de **weg** verbeteren. We maken komaf met de wildgroei aan verkeersborden op onze wegen, o.a. door 70km/u als algemene regel op de gewestwegen in te voeren;
- Adequate **signalisatie** bij wegenwerken zodat deze veiliger worden;
- Bedrijven ertoe bewegen ongevallen op de weg mee te betrekken in de preventie van **arbeidsongevallen**;
- Grondige **ongevallenanalyse** als basis voor een onderbouwd doelgericht beleid.

Evenwichtig

- Dat verkeersregels niet als pestmaatregelen en verkeersboetes niet als middel om de staatskas te spijzen worden gezien. Het **opnieuw investeren van de opbrengsten van verkeersboetes** in initiatieven ter verbetering van de verkeersveiligheid vergroot het draagvlak voor het beleid;
- Dat de **overheid zacht is waar het kan, maar hard waar het moet**. Zacht door in te zetten op preventie, sensibilisering en opvang van verkeersslachtoffers en hun na- of naastbestaanden. Hard via doorgedreven controles op alcohol, drugs en snelheid en een strenge handhaving en vervolging. Wegpiraten moeten eruit;
- **Alternatieven stimuleren**, zoals het bereikbaar maken van uitgangsplekken met openbaar vervoer op maat of betaalbare taxi's;

- De netto meerontvangsten van de kilometerheffing voor vrachtwagens investeren in projecten voor betere **wegeninfrastructuur**.

3.3. Wonen op maat

Wonen, goed wonen, is veel meer dan een dak boven het hoofd hebben. Het gaat over leven, leren, slapen, werken en zich ontspannen. Goed wonen is een basis voor de persoonlijke ontwikkeling van elke mens. Beschikken over een degelijke woning is niet alleen een basisbehoefte, het is ook een **grondwettelijk recht**.

Tegen 2030 zullen er ca. 6,6 miljoen Vlamingen zijn, ruim 375.000 meer dan in 2010. Er zullen meer dan 300.000 extra woningen nodig zijn. In Brussel is de **toename van de bevolking en woonbehoefte** de komende jaren nog sterker. Ook de Vlaamse Rand rond Brussel zal dit voelen. De bijkomende woningen dienen er te komen door inspanningen in alle segmenten van de woningmarkt. Bouw en koop van een woning moeten mogelijk en betaalbaar blijven. Het aanbod aan sociale woningen zal verder omhoog moeten, vooral voor kleine huishoudens.

De gemiddelde gezinsgrootte neemt af. Buiten de steden is de vergrijzing het meest uitgesproken en is de vraag naar kleinere wooneenheden groter dan het aanbod. In de steden zal de vraag naar gezinswoningen meer en meer het aanbod overschrijden. Het is een positieve evolutie dat jonge gezinnen opnieuw kiezen om hun leven in de stad op te bouwen, maar dat moet verankerd worden door in te zetten op aantrekkelijk wonen in de stad: woningen compact en meer boven elkaar gestapeld, met voldoende groen en een toegankelijke open ruimte.

75% van de Vlamingen is eigenaar van hun woning, maar gezinnen, al dan niet met jonge kinderen, ervaren de droom van een eigen huis als een zware financiële opgave, zeker als er geen steun in de rug is van de [groot]ouders. Ook voor jonge alleenstaanden is **eigendom** vaak een onbereikbaar ideaal. Sinds de vastgoed- en bankencrisis worden hypothekleningen ook heel wat strenger behandeld.

Door de 6de staatshervorming wordt het woon- en huurbeleid integraal een Vlaamse bevoegdheid. Belangrijke instrumenten zoals de belastingverminderingen voor de eigen woning (de zgn. woonbonus) en de private woninghuur worden overgeheveld. Grote uitdagingen met succes aanpakken, kan alleen wanneer een **samenhangend beleid** gevoerd wordt. In die zin kan het belang van de staatshervorming voor een krachtig en toekomstgericht Vlaams woonbeleid niet genoeg beklemtoond worden.

De eerste woning van jonge mensen is meestal in huur. Afhankelijk van de beschikbare middelen volgt al dan niet snel de aankoop van een eigen woning. Voor de ouder wordende bevolking zijn dan weer aangepaste woningen nodig om ook op hogere leeftijd zelfstandig en kwaliteitsvol te kunnen blijven wonen. Waar geen enkele twijfel mag over bestaan, is de blijvende klemtoon op de **ondersteuning van eigendomsverwerving**. Het is de vorm van wonen waarin de bewoners zelf het meest initiatief nemen voor een goed onderhoud en energieuinigheid. Inspelend op de noden en beschikbare ruimte in Vlaanderen, moet de woonondersteuning meer gefocust worden op de aankoop van bestaande en kleinere woningen, op renovatie en op verduurzaming. De woonmaatschappijen hebben een bijzondere opdracht om deze eigen-

domsverwerving mogelijk te maken. De sociale leningen en de leningen van de erkende kredietmaatschappijen zorgen ervoor dat ook bescheiden inkomens een eigendom kunnen verwerven

We worden geconfronteerd met een verschraling van het aanbod op de **private huurmarkt**. Steeds minder mensen vinden het de moeite te investeren in woningen met als doel deze te verhuren op de private markt. Die evolutie moet absoluut gekeerd worden. Er moet ook voor een evenwichtige huurreglementering gezorgd worden, waarbij rechten en plichten van zowel huurder als verhuurder in evenwicht zijn. Ook de werking van de sociale verhuurkantoren moet versterkt worden.

Het vergroten van het aanbod aan woningen blijft een absolute prioriteit. Dat is immers de beste garantie om de prijs onder controle te houden en de betaalbaarheid te garanderen. Indien we niet inzetten op het verhogen van het aanbod in alle segmenten van de woningmarkt, dan zijn een aantal specifieke maatregelen (bv. de huursubsidies) een maat voor niets.

3.3.1. Betaalbaarheid van een eigen woning (in eigendom of huur)

Een woning bouwen of kopen is voor de meeste mensen de grootste investering die ze in hun leven doen. Het beleid om de betaalbaarheid van het wonen te garanderen, moet verder gezet worden, zij het met enkele eigentijdse accenten. Tegelijkertijd moeten maatregelen uitgewerkt worden om het huren van een woning of appartement betaalbaar te houden.

CD&V wil...

- De formule van de **woonbonus**, de fiscale aftrek voor aflossingen van kapitaal en rente van hypothecaire leningen, herbekijken op basis van volgende uitgangspunten:
 - ◊ De woonbonus **voor bestaande leningen bevestigen we**. Engagementen uit het verleden voor bestaande aflossingen zetten we voort via een evenwaardige Vlaamse steunmaatregel;
 - ◊ **Nieuwe eigendomsverwerving** wordt door de woonbonus blijvend ondersteund, zowel nieuwbouw, aankoop als renovatieprojecten. Wel gaan we voor een **grotere steun voor aankoop en renovatie** van bestaande woningen. Ook 'vervangbouw' geniet de volle steun van de nieuwe woonbonus;
 - ◊ De fiscale steunmaatregelen bij nieuwe aankoop beperken we strikt tot de **enige en eigen woning**;
 - ◊ **Energiezuinigheid** en duurzaam materiaalgebruik worden bij renovatie gekoppeld aan de woonbonus, o.a. via randvoorwaarden op het E-peil;
 - ◊ Door de versterkte stimulans voor renovatie, geven we zuurstof aan de vernieuwing van het verouderde patrimonium tot meer compacte en energieuinige woningen;
- Sociale huisvestingsmaatschappijen volop laten inzetten op het realiseren van **bescheiden woningen** of **starterswoningen**. Dergelijke woningen zijn bestemd voor gezinnen die niet in aanmerking komen voor een sociale woning, maar ook niet over de middelen beschikken voor een woning

op de private markt. Later, wanneer ze een spaarpotje bijeen hebben, kunnen ze uitkijken naar een andere woning. De eerste woning komt terug vrij voor een ander jong gezin. Als ze gekocht was, gebeurt dit via een voorkooprecht van de sociale huisvestingsmaatschappij, tegen gereguleerde prijs. Tegen 2019 dienen 6.000 starterswoningen gerealiseerd én verhuurd te zijn;

- Bewoners van sociale huurwoningen en -appartementen aanmoedigen om zelf mee **verantwoordelijkheid** op te nemen voor het onderhoud van de **gemeenschappelijke delen** van het woonproject en van de omgeving waarin ze wonen;
- Het systeem van **huursubsidies en huur premies** als tussenkomst in de huur door de laagste inkomens houden en koppelen aan **striktere inkomensvoorraarden**. We werken dit op zo'n manier uit dat de tussenkomst in de huur daadwerkelijk wordt besteed aan het betalen van de huur en dat ze niet resulteert in een verhoging van de huurprijs. Op deze manier wordt het privéaanbod mee ingeschakeld om de sociale huurmarkt uit te breiden en de achterstand weg te werken. Tegelijkertijd blijven we bij het doelpubliek inzetten op het bekend maken van tussenkomsten in de betaling van de huurprijs. Zij die er het grootste voordeel bij hebben, zijn immers vaak het minst goed ingelicht. Aan de huursubsidie verbonden we **kwaliteitsvoorraarden** voor de huurwoning (bv. energie, sanitair, vochtbeheersing), strenger dan de minimale wooneisen. Een puntsysteem kan het bedrag van huursubsidie nog verhogen. Anderzijds, om misbruiken tegen te gaan, voorzien we niet in een tussenkomst in

de huur van een nieuwe huurwoning wanneer men een woning verlaat die bij aanvang van de huur over een geldig conformiteitsattest beschikt;

- Formules van '**geïntegreerd samen-wonen**' zoals co-housing in al zijn vormen in het burgerlijk, administratief (incl. ruimtelijke ordening), fiscaal en bankair recht **vergemaaktelijken**. We onderzoeken welke hindernissen de realisatie van zulke projecten in de weg staan. We gaan voor minstens één voorbeeldproject per provincie om de problemen vanuit een praktijktest te verhelpen. De coöperatie is een ideaal instrument om zulke woonprojecten te realiseren: collectief bouwen, democratisch aandeelhouderschap en nadruk op maatschappelijke meerwaarde, passen binnen deze filosofie;
- Formules zoals **erfpacht** en **communi-ty land trust** stimuleren, waarbij het grondaandeel niet moet betaald worden, maar gepacht wordt voor een jaarlijks fiscaal aftrekbaar vergoeding. De prijs van de grond neemt bij het verwerven van een eigen woning immers een steeds groter aandeel in;
- De '**verzekering gewaarborgd wonen**' automatisch toekennen bij het afsluiten van een hypothecair woonkrediet en nagaan in hoeverre het huidige grensbedrag op de vastgoedwaarde voor deze verzekering dient aangepast te worden aan de stijgende vastgoedprijzen;
- Speciale aandacht voor de betaalbaarheid van wonen in Vlaams-Brabant, inzonderheid in de **Vlaamse Rand** rond Brussel. De lokale besturen in de Vlaamse Rand ondersteunen we bij het nemen van maatregelen die jonge gezinnen toelaten om in eigen streek te blijven wonen.

De huisvestingsmaatschappijen in Vlaams-Brabant zetten we aan tot en ondersteunen we in het versneld realiseren van starterswoningen;

- Een nieuwe, juridisch sluitende regeling rond **wonen in eigen streek** uitwerken, rekening houdend met de opmerkingen van het Grondwettelijk Hof ter zake.

3.3.2. Het aanbod vergroten

3.3.2.1. Sociaal woonaanbod

CD&V wil...

- Een vergroting van het **aanbod aan sociale huur- en koopwoningen**. Steden en gemeenten stimuleren we om de doelstellingen van het grond- en pandenbeleid te halen. Elke gemeente moet de nodige initiatieven nemen als regisseur van het woonbeleid, in samenwerking met de huisvestingsmaatschappijen. We gaan voor intense samenwerking en overleg met en tussen openbare en private sector. Via duidelijke afspraken komen we tot gemengde publiek-private projecten, projecten die zowel bestaan uit private koopwoningen als sociale huurwoningen en sociale koopwoningen;
- Dat **private initiatiefnemers** aangemoedigd worden om op vrijwillige basis in hun projecten ook een **sociaal woonaanbod** te realiseren;
- Leegstand** van sociale woningen tot een absoluut minimum **beperken**. Het is enkel toelaatbaar in geval van renovatie;
- De **procedures** voor de realisatie van sociale woningen – in koop en in huur – drastisch inkorten en **vereenvoudigen**, zowel voor de uitbreiding als

voor de renovatie van het bestand. Het nieuwe procedurebesluit monitoren we voortdurend op zijn efficiëntie en we onderzoeken of de vier voorziene stappen in het besluit absoluut noodzakelijk zijn;

- Bij de bouw van **gemeenschapsvoorzieningen**, zoals scholen en culturele centra, streven naar de integratie van **woongelegenheden**. Een project als 'Wonen boven de school' in Brasschaat is een goed voorbeeld. De renovatie van het schoolgebouw werd gekoppeld aan een nieuw bouwproject met op de gelijkvloerse verdieping klassen en op de eerste verdieping appartementen. Deze gebouwen ontwerpen we richting **mulfunctioneel gebruik**. Een school of kantoorgebouw moet later tot woongelegenheden kunnen omgebouwd worden en nog later eventueel evolueren naar serviceflats of een RVT.

3.3.2.2. Huurmarkt

- Een **vergroting** van het **aanbod** op de **private huurmarkt** door werk te maken van een **gezonder evenwicht** tussen de rechten en plichten van huurders en verhuurders. Dikwijls beschikken private verhuurders niet over de veerkracht om conflicten als huurachterstal en huurschade te dragen of de woning blijvend te verbeteren en haken ze af. Innoverende samenwerkingsovereenkomsten met sociale verhuurkantoren nemen de drempels weg die eigenaars tegenhouden om te verhuren en bieden hen de nodige garanties tegen de risico's van verhuren. Het aanbod aan woningen verhuurd via sociale verhuurkantoren (SVK's) moet tegen 2019 met 50% verhoogd zijn tot een totaal van 9.000. De nog resterende blinde vlekken in Vlaanderen zonder SVK moeten worden ingevuld;

- **Vermindering van successierechten voor een huurwoning**, indien ze gedurende ten minste negen jaar verder verhuurd wordt;
- Een **Vlaamse huurcodex**, in overleg met organisaties van huurders en verhuurders, die zowel bepalingen voor private als voor sociale huur bevat. De krachtlijnen voor de verhoudingen tussen huurder en verhuurder, zowel voor sociale als voor private huur, worden bij decreet vastgelegd. Dit betekent dat voor sociale huur inkomensvooraarden, huurwaarborgen, toewijzingscriteria, voorrangsregelingen, redenen tot uithuiszetting e.d. niet langer bij besluit kunnen bepaald worden;
- In eerste instantie de invoering van **kortlopende huurcontracten**, vooral voor starters op de woningmarkt, op punt stellen;
- De **eigendomsvooraarden in de sociale huursector evalueren en harmoniseren**. Zo moeten de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een sociale assistentiewoning en een sociale huurwoning gelijkgeschakeld worden;

3.3.2.3. Een betere marktwerking

- Maximaal inzetten op **zuinig ruimtegebruik** voor nieuwe ontwikkelingen, met voorkeur voor inbreidung en compactere woonvormen met gedeelde voorzieningen;
- **Ouderen** die achterblijven in een te grote woning – soms ook nog eens ver van het stads- of dorpscentrum verwijderd – aanmoedigen vrijwillig een **kleinere woning of appartement** te betrekken. Dit lukt alleen als de nieuwe woning van alle comfort voorzien is, dichtbij de verschillende voorzieningen ligt en indien de oude

woning aan gunstige fiscale voorwaarden kan ‘ingeruild’ worden voor de nieuwe woning. Daarmee samenhangend moet het **eenvoudiger** worden om een bestaande (grote) woning te verbouwen tot twee (kleinere) wooningen en nadien opnieuw naar een eengezinswoning te brengen;

- Onderzoeken of een uitbreiding van de **meeneembaarheid van registratierechten** kan helpen om de drempel te verlagen om te verhuizen in functie van de werkplek;

Intergenerationeel samenwonen zoals zorgwonen opnemen in nieuwe huisvestingsprojecten en stadsontwikkelingsplannen. De nog resterende administratieve hinderpalen die deze nieuwe woonvormen in de weg staan (bv. wat de toekennung van aparte huisnummers betreft) werken we weg;

• Een **woonbeleid voor zorggroepen** ontwikkelen. Uit de bestaande projecten wonen-welzijn komt een visie voort over de samenwerking tussen welzijn en sociale huisvesting. We stimuleren initiatieven voor de bouw van aangepaste huisvesting en alternatieve woonvormen voor zorgdoelgroepen, meestal in combinatie met een garantie op zorg. Binnen het beleid voor sociale woningen wordt voldoende aandacht besteed aan de welzijns- en zorgdoelgroepen, door te voorzien in een voldoende toegankelijk aanbod aan sociale woningen voor welzijnsdoelgroepen. Drempels worden weggehaald. De premiestelsels voor het aanpassen van de woning binnen het woonbeleid en het welzijnsbeleid worden afgestemd op elkaar;

- Kerken, kloosters, leegstaande hoeves, scholen en bedrijfsruimtes die niet langer gebruikt worden, omvormen tot **woongelegenheden**. Het zijn uitgelezen plaatsen voor nieuwe woonvormen met meer collectieve voorzieningen (bv. gezamenlijke tuin, speelzaal, energieopwekking). Daarbij is een gedifferentieerd kader noodzakelijk afhankelijk van de bestemming en de ligging van het betrokken gebouw.

3.3.3. Een belangrijke rol voor woonmaatschappijen

Kandidaat-huurders en -kopers van een sociale woning hebben recht op een optimale dienstverlening. De sociale huisvestingsmaatschappijen vervullen daarbij een eersterangsrol. We moeten sociale huisvestingsmaatschappijen aanmoedigen te evolueren tot woonmaatschappijen die zowel huur-, koop- als kredietactiviteiten ontplooien, evenals activiteiten van sociale verhuurkantoren. Zo kunnen ze mensen die een sociale woning zoeken beter bijstaan.

CD&V wil...

- Aansporen tot **samenwerkingsakkoorden** tussen woonmaatschappijen en sociale verhuurkantoren zodat mensen die buiten het sociale huur-aanbod vallen naar een betaalbare woning op de private markt begeleid worden;
- Dat de gemeenten (of een samenwerkingsverband tussen gemeenten) een **uniek woonloket** organiseren in samenwerking met de woonmaatschappijen;
- De organisatie van het toezicht op de woonmaatschappijen organiseren zoals het toezicht op de lokale en provinciale besturen: een **accuraat**

klachtentoezicht dat enkel optreedt wanneer een klacht werd geformuleerd. Controle mag geen doel op zich vormen;

- Het nieuwe **financieringssysteem** (FS3) in samenwerking met de huisvestingsmaatschappijen evalueren en waar nodig bijstellen om een sluitende financiering van de sociale huisvestingsprojecten te garanderen. De zogenaamde gesubsidieerde sociale correctie mag enkel gebruikt worden als een financieel sluitend element voor huisvestingsmaatschappijen met lagere huurinkomsten, ingevolge de aanwezigheid van een groot aantal huurders met een laag inkomen;

- **Sociale fraude** in de sociale huisvestingssector verder bestrijden. Een steeds weerkerend fenomeen betreft de gebrekkige controle op het woningbezit in het buitenland. In samenwerking met de federale regering moeten afspraken gemaakt worden met derde landen om een efficiënte controle te kunnen uitoefenen op eigendommen in het buitenland.

3.3.4. Kwaliteit & duurzaamheid

CD&V wil...

- Een verstrengde aanpak van **leegstand en verkrotting** zodat woningen zo vlug mogelijk weer als volwaardige woongelegenheden aangeboden kunnen worden. Het moet mogelijk zijn leegstaande en verkrotte woningen te onteigenen. Sociale huisvestingsmaatschappijen moedigen we aan om hun voorkooprecht op deze panden uit te oefenen. We hebben aandacht voor het bestrijden van leegstand boven winkels. Een goede mix van commerciële functies en woonfuncties moet het doel zijn. De

overheid moet meer instrumenten gebruiken om eigenaars van dergelijke panden tot renovatie te dwingen. Zo wordt ook speculatie tegengegaan;

- Het **sociaal beheersrecht** als instrument optimaliseren. Het dient om leegstaande of verwaarloosde woningen die niet op de woonmarkt komen door een andere beheerder dan de eigenaar als kwalitatieve woningen terug op de markt te laten brengen. We willen het sociaal beheersrecht exclusief toewijzen aan de sociale huisvestingsmaatschappijen. Zij hebben kennis van renovatie, zicht op de doelgroepen en ervaring met het verhuren van woningen. Het is geen kerntaak voor steden of gemeenten;
- **Renovatiehuurovereenkomsten** voor huurwoningen die aan renovatie toe zijn. Hierbij gaan de bewoners van de woning zelf over tot renovatiewerkzaamheden in ruil voor verminderde huurprijs. Het systeem moet zowel in private als in sociale huur kunnen toegepast worden. Het vraagt aanpassingen aan de Vlaamse Wooncode zodat deze huurwoningen niet bestraft wordt wegens het initieel niet voldoen aan de geldende kwaliteitseisen. Niet-gesubsidieerde renovatiewerkzaamheden aan huurwoningen moeten kunnen doorgerekend worden in de huurprijs;
- Een concrete, gedetailleerde **jaarplanning** met de nodige budgettaire middelen om tegen 2020 in elke sociale woning basisenergievoorziening te hebben: dakisolatie, dubbelglas en een verwarmingsysteem met hoog rendement.

3.4. Verstandig omgaan met energie

Ons energiebeleid moet een gezonde **balans** nastreven tussen **energiezekerheid, duurzaamheid en betaalbaarheid**. We staan achter de omslag naar een koolstofarme energieproductie volgens het ambitieuze Europese traject tot 2050. Dat vraagt evenwel doordachte keuzes die op een maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen. De kosten voor de gewone consument moeten daarom redelijk blijven en onze bedrijven moeten de concurrentie krachtig kunnen aangaan.

België heeft in dit kader nood aan een breed **energiepact** dat voor duidelijkheid en stabiliteit zorgt, met een perspectief van minstens twintig jaar. Het houdt keuzes in voor onze toekomstige elektriciteitsproductie, energietransport en energiebehoeften. Producnten en leveranciers van energie, netbeheerders en eindverbruikers moeten allemaal achter deze consensus staan. **Kernelementen** van het energiepact zijn:

- **Nadruk op energiebesparing.** Investeringen die onze gebouwen en bedrijven energie-efficiënter maken, zorgen voor een lagere energiefactuur en dragen bij tot lokale werkgelegenheid. De overheidssteun moet vereenvoudigd worden tot één krachtig instrument waarmee iedereen over de streep getrokken wordt. De warmtebehoefte van onze woningen en het brandstofverbruik van onze voertuigen zijn de prioriteit. De renovatiegraad van onze woningen moet tegen 2020 minstens worden verdubbeld;
- **Bevoorradingsszekerheid van elektriciteit als basisvereiste.** Voldoende eigen basisvermogen, modern netbeheer en betere verbindingen met het buitenland zijn cruciale

schakels. Tegelijk moeten vraagstelling en lokale energieverbanden alle kansen krijgen om piekverbruik op te vangen;

- **Een voortrekkersrol voor een goed geoliede internationale energemarkt.** Als klein land in het hart van Europa en quasi zonder eigen energiegrondstoffen hebben we alle belang bij een echt gelijk speelveld voor energieproducenten en gebruikers;
- **Groei van de productie van hernieuwbare energie op een kosteneffectieve manier.** Hernieuwbare energie is geen doel op zich, maar helpt om de klimaatdoelstellingen te realiseren en draagt bij aan onze energieonafhankelijkheid. Ook restwarmte en warmte uit de ondergrond worden maximaal gevaloriseerd. Innovatie is belangrijk om nieuwe technieken zo snel mogelijk zonder subsidies in de markt te krijgen;
- **Betaalbare energie.** Een goede marktwerking en aftopping van nevenkosten moet de totaalprijs betaalbaar houden. Energiearmoeide bekampen we aan de bron door structurele energiebesparingen via extra steun en doelgerichte acties. De beste manier blijft immers energie-efficiëntie. En zo is de cirkel rond.

3.4.1. Besparen op energieverbruik

3.4.1.1. Een 'energie+pakket' voor iedereen

CD&V wil...

- Alle subsidies voor energiebesparende investeringen in gebouwen samenvoegen in **één vereenvoudigd en krachtig premiestelsel**. De fiscale aftrek voor dakisolatie, de renovatiepremie en de verbeteringspremie gaan in de premie op. Het is

een premie op maat naargelang de doelgroep: zowel gezinswoningen als andere gebouwen, zowel pioniers als sociale doelgroepen. Eandis of Infrax worden het unieke loket voor elke premieaanvraag;

- Een **bonuspremie voor gecombineerde maatregelen en totaalrenovaties** zodat halfslachtige oplossingen worden vermeden;
- Een veralgemening van het **verlaagd btw-tarief voor herbouw na sloop**, als onderdeel van de tax shift ten voordele van arbeidsintensieve sectoren. Deze piste is verder uitgediept in ons **3D-plan**;
- **Energieleningen** nauwer afstemmen op de energiepremie, zodat het woonloket (zie r. 2992) kan functioneren als uniek loket voor leningen en premies. De energiepremie wordt rechtstreeks afgetrokken van het te ontlenen bedrag;
- Het **energieprestatiecertificaat** (EPC) dat vandaag louter informatief en sensibiliserend is, omvormen tot een kwaliteitsvol en slagkrachtig beleidsinstrument. Energiedeskundigen willen we ook meer betrekken bij de uitvoering van energiebesparende werken.

3.4.1.2. De kracht van lokale initiatieven

CD&V wil...

- **Burgers zelf initiatief laten nemen.** Publieksparticipatie en coöperatieve venootschappen moeten omwonenden de mogelijkheid bieden om lokale duurzame energie-initiatieven (bv. zonnecellen, windmolens, gezamenlijke warmtekachtkoppeling, warmtenetten) mee te financieren en te delen in de opbrengst. Dit kan het

spanningsveld verminderen tussen het algemeen belang en de gevoeligheden van omwonenden voor bv. windenergieprojecten;

- Laagdrempelige **sensibilisering en informatieacties**, op maat van doelgroepen. Lokale energiewinkels (energie- en woonloketten, klantekantoren van netbeheerders, lokale entiteiten, provinciale steunpunten) stroomlijnen we om ook de individuele verantwoordelijkheid voor energieverbruik een rol te laten spelen;
- Een **kennisplatform** voor lokale duurzame energie-initiatieven en een demoproject voor volledig zelfvoorzienende woonwijken en bedrijvenparken.

3.4.1.3. Waakzaamheid voor energearmoede

CD&V wil...

- **Energearmoede** verminderen aan de bron door een lager verbruik: verhoogde energiepremies, sociale dak- en spouwmuurisolatiswerken, gratis energie- en waterscans voor kwetsbare groepen en in de sociale huisvesting investeringen in energiezuinige gebouwen;
- **Meer isolatie door minder isolément.** Groepsaankopen via verenigingen en buurtinitiatieven stimuleren we als bewustmakingsinstrument, omdat zij het best minder energiebewuste gebruikers bereiken;
- **Nieuwe financieringsvormen** via energiediensten met lage investeringskost promoten bij moeilijk te overtuigen woningeigenaars (ouderen, verhuurders, huizen in mede-eigendom).

3.4.1.4. Energie-efficiëntie in bedrijven

CD&V wil...

- **KMO's motiveren op maat** met sectorschepische sensibiliseringssacties en premies voor advies en investeringen;
- **Derdebetalersystemen** met energiedienstenbedrijven (ESCO's) faciliteren;
- **Netwerken** tussen bedrijven ondersteunen. Peterschapsprojecten helpen bedrijven door te leren van anderen om energie-efficiënter te werken;
- Inzetten op nieuwe **energiebeleidsovereenkomsten** met de energie-intensieve industrie;
- Dat de overheid zelf een **voorbeeld** en een voorloper voor energiezuinige renovaties en energiezorg is.

3.4.2. Energiezekerheid

3.4.2.1. Energiepact en energiediplomatie

CD&V wil...

- Een breed gedragen Belgisch **energiepact** dat bevoorradingsszekerdheid voor elektriciteit garandeert voor de komende twintig jaar. Er is consensus nodig over de steun voor hernieuwbare energie en de uitrol van nieuwe stroomnetten, over energiebesparingen en vraagsturing, over eisen op milieuvlak en keuzes in de energiemix. Federale overheid en gewesten stemmen op elkaar af en zorgen voor een structureel overleg met producenten, leveranciers, netbeheerders, middenveld en grote en

kleine verbruikers. Het pact leidt tot een stabiel traject voor investeringen in energie dat jaarlijks geactualiseerd wordt;

- Een performante **energiediplomatie**. België is te klein om de steeds grotere pieken en dalen van elektriciteit uit zon en wind zelf op te vangen, en te compact om alle hernieuwbare energie in eigen land te produceren. Meer harmonisering in het subsidiebeleid voor groene stroom in een Europees kader is nodig, evenals bijkomende interconnecties met Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Piekcentrales moeten een internationale aanpak krijgen. Moderne Nederlandse gascentrales net over de grens moeten rechtstreeks kunnen 'verknopen' in het Belgische net;
- Een realistisch traject richting kernuitstap. De huidige generatie **kernenergie** in België is een eindig verhaal. Het meerjarig investeringsbeleid moet ervoor zorgen dat alternatieve basiscapaciteit beschikbaar is tegen de verdere kernuitstap in 2022-2025. Maar België is kwetsbaar op het vlak van stroomzekerheid en hangt bv. ook sterk af van beslissingen in buurlanden. Niemand is geïnteresseerd in een verhuis van onze energie-intensieve industrie, nota bene bij de meest energie-efficiënte ter wereld, naar regio's met minder strenge eisen. De beslissing van de verdere kernuitstap moet deel uitmaken van het Energiepact dat we willen opmaken voor de komende twintig jaar. We bouwen voort op zorgvuldige en realistische afwegingen. Tegen ten laatste 2018 moet er zicht zijn op een betrouwbaar alternatief basisvermogen als absolute voorwaarde

voor een volledige kernuitstap tegen 2025. Zonder zulk alternatief blijft een deel van onze nucleaire capaciteit open als overgangstechnologie.

3.4.2.2. Beleidsinstrumenten voor energiezekerheid

CD&V wil...

- Het onbenutte potentieel van **vraagsturing** benutten. De energie-intensieve bedrijven hebben de grootste hefboom in handen om dure piekcentrales overbodig te maken die maar enkele uren per jaar moeten draaien. Kleine bedrijven kunnen hun krachten bundelen via aggregatoren die prijsverminderingen bedingen in ruil voor minder afname op piekmomenten en bewust aanschakelen op daluren;
- Via de tarieven van het **hoogspanningsnet** investeringen belonen die verzagding op de landsgrenzen tegengaan;
- Dat **centrales die gesloten worden** en niet in de strategische reserve van Elia worden opgenomen, na één jaar beschikbaar komen voor andere energie-investeerders;
- Een **gelijk speelveld** voor de stroomproducenten binnen de groothandelszone, bv. qua injectietarieven, om investeringen in ons land aan te moedigen;
- Dat producenten van **hernieuwbare stroom** – naarmate hun aandeel toeneemt – bijdragen aan de **stroomzekerheid**. Brandstofgebonden centrales, met name deze op basis van geïmporteerde biomassa, moduleren mee in functie van de pieken en dalen in vraag en aanbod. Voor windmolens en grote zonneparken streven we naar een gelijkvormige aanpak

met de buurlanden wanneer het gaat over uitschakelen bij overaanbod en negatieve prijzen. Het is fair de injectarieven dan ook op gelijke voet te brengen met de buurlanden. Kleinschalige installaties moedigen we via aangepaste nettarieven aan hun pieken en dalen zo veel mogelijk zelf af te vlakken, bv. via batterijen naast PV-cellen;

- De mogelijkheden van **steenkoolgas en schaliegas** ernstig in overweging nemen, op basis van wetenschappelijke gegevens en niet op basis van emoties. Voor gezondheid, veiligheid en drinkwaterwinning moeten strikte randvoorwaarden gelden. Gas speelt een cruciale rol om de koolstofvoetafdruk te beperken. Met gas uit eigen bodem kunnen we daadwerkelijk toezien op een verantwoorde ontginding;
- Dat het **Studiecentrum voor Kernenergie** (SCK) een topspeler op wereldniveau blijft. De ontwikkeling van Myrrha zorgt voor nieuwe medische toepassingen en essentiële materialen, bv. voor hybride wagens. Tegelijk houdt het een vinger aan de pols voor de vierde generatie nucleaire elektriciteitsproductie die intrinsiek veilig is en nucleair afval significant verminderd;
- Mogelijke opportuniteiten voor **opslag van elektriciteit** in Vlaanderen onderzoeken, zoals in warmte of de techniek van power-to-gas. Waterstof uit stroom kan profiteren van onze sterke scheikundige verankering.

3.4.3. Een doordachte weg naar meer duurzame energie

3.4.3.1. Routekaart naar meer hernieuwbare energie

CD&V wil...

- Een **routekaart** voor de verdere uitbouw van **hernieuwbare energie** tot 2030, binnen de contouren van het energiepact. Doel is een stabiel beleid dat investeerders garanties biedt op rentabiliteit en tegelijk de kosten van de ondersteuning onder controle houdt. De meest kostenefficiënte technieken krijgen voorrang;
- Een duidelijk **ruimtelijk beleidskader** voor de inplanting van grootschalige installaties voor hernieuwbare energie. Zo zorgen we voor de beste locatiekeuzes in functie van netkosten en draagvlak bij de omwonenden;
- De inkomsten van de **nucleairerente** structureel gebruiken voor de steun aan hernieuwbare energie op zee en andere factoren die voor verschil zorgen in de energiekost met de buurlanden;
- **Onderzoek en ontwikkeling** steunen die ervoor zorgt dat nieuwe energietechnologie op een kostenniveau komt dat ze geen subsidie meer nodig heeft. Het Vlaams Energiebedrijf speelt mee de rol van kapitaalverşchaffer.

3.4.3.2. Steun voor hernieuwbare energie scherp houden

CD&V wil...

- In **2020** op een zo kostenefficiënt mogelijke manier een aandeel van 10,5% **hernieuwbare energie** op Vlaams en 13% op Belgisch niveau. We houden de lijn aan van subsidies die beperkt zijn tot wat nodig is om installaties rendabel te maken;
- De ondersteuning voor nieuwe installaties laten evolueren van een exploitatiesteun naar een **investeringsteun**, met name voor kapitaalsintensieve technieken zonder brandstof. Dat moet voor vlottere integratie in de globale stroommarkt zorgen;
- **Warmtekrachtkoppeling** (WKK) als bewezen efficiënte technologie verder ontdekken;
- **Technieken die geen steun meer nodig hebben** (bv. fotovoltaïsche zonnepanelen, warmtepompen) een duw in de rug geven door actieve communicatie en correcte waardering in de energieprestatieberichtgeving;
- Exploitatiesteun voor **windenergie** afhankelijk maken van de effectieve windopbrengst door een rendementsbepaling na drie jaar exploitatie;
- **Biogas** en lokale biomassastromen ook voor hun rol in de materiële kringloop honoreren;
- Diepe **geothermie** uitrollen op basis van de resultaten van de proefprojecten in de Kempen en Limburg;

- **Restwarmte en warmte uit de ondergrond** valoriseren. Warmtenetten moeten uitgroeien tot volwaardig alternatief voor aardgas binnen het takenpakket van de distributienetbeheerders;

3.4.4. Kostenbeheersing in de energieketen

3.4.4.1. Faire doorrekening van alle energiebijdragen

CD&V wil...

- Alle kosten in **één energiefactuur** nog steeds laten innen door de leverancier, maar wel opgesplitst in **drie aparte blokken**, volgens de veroorzaker: de zuivere energiekost van de leverancier, de zuivere nettarieven en de door de overheid opgelegde bijdragen (REG-beleid, opkoopplicht groene stroom, sociale maatregelen enz.);
- Een uniforme **Vlaamse bijdrage voor de sociale en ecologische verplichtingen**, zodat grote verschillen in Vlaanderen uitgebalanceerd worden. Deze solidarisering organiseren we in een eerste stap binnen de werkmaatschappijen Eandis en Infrax en dit tegen 2016. Vanaf 2016 groeperen we alle nieuwe verplichtingen in een uniforme Vlaamse bijdrage. Regelmatische **aftoetsing met de buurlanden** is nodig om uitschieters weg te werken;
- De **kost van de distributienetten** terug billijk verdelen tussen alle gebruikers. De zwaarte van de aansluiting heeft een grotere impact op de netkosten dan het verbruik, terwijl ze momenteel bijna volledig via de verbruikte kWh worden verrekend. De netkosten verrekenen we daarom via de zwaarte van de aansluiting (ver-

mogen) i.p.v. via het verbruik (kWh). Wie slechts af en toe het net gebruikt, draagt dan correcter bij voor de investeringen in het net. Wie kiest voor een lichtere aansluiting, beperkt automatisch zijn piekverbruik en betaalt minder. Een kostenloze basisaansluiting op het net is een mogelijk alternatief voor de huidige regeling met gratis kWh. Hoe meer bewoners per aansluitpunt, hoe groter de gratis basisaansluiting;

- Een **energienor** die garandeert dat nevenkosten op energie niet hoger liggen dan het gemiddelde in de buurlanden. Als de maatschappelijke kosten de norm overschrijden, zullen de meerkosten verminderd worden of uit de algemene middelen betaald. Deze maatregel is eveneens uitgewerkt in ons **3D-plan**.

3.4.4.2. Kostenefficiënt netbeheer

CD&V wil...

- Een **stroomlijning** van de werking van de **distributienetbeheerders** van gas en elektriciteit binnen de werkmaatschappijen Eandis en Infrax en zoeken naar verdere **integratie** met andere nutsdiensten, zoals kabel en warmtenetten. Zulke synnergieën sparen kosten en hinder en verbeteren de dienstverlening;
- **Twee grote distributienetwerkmaatschappijen behouden.** Ze stimuleren elkaar tot efficiëntie. De duurtijd wordt wel voor iedereen gesynchroniseerd naar 2019 zodat een eerlijke mededeling ontstaat tussen de gemeenten;
- Afstappen van de verplichte **aansluitbaarheidsgraad** van 95% van alle woningen op een aardgas- of warmtenet tegen 2020. De kosten en baten

moeten beter afgewogen worden. Waar een aardgasnet te duur is, zou de installatie van een warmtepomp via een hoger gratis aansluitingsvermogen op het elektriciteitsnet een betere compensatie zijn;

- **Slimme meters** enkel uitrollen bij gebruikersgroepen waarvoor de kosten-batenanalyse gunstig is, zoals nieuwe woningen en grote verbruikers. Voor eigenaars van zonnepanelen vervangen ze de terugdraaiende teller. Een opmeting van de werkelijke stroom van en naar het net is een evenwichtigere oplossing dan de forfaitaire netvergoeding.

3.4.4.3. Bewuste eindverbruikers

CD&V wil...

- Een **krachtige en transparante binnenlandse energiemarkt** met nog vlottere marktprocessen via gecentraliseerd databaseheer (o.a. Atrias);
- De **V-test** als eenvoudig vergelijkingspunt voor de consumenten verder verfijnen;
- Alle middelen en mogelijkheden voor **VREG en CREG** om als onafhankelijke scheidsrechter voor de marktwerking op te treden. Uit efficiëntieoogpunt delen de vier Belgische energieregulatoren zo veel mogelijk elkaar expertise in een gezonde samenwerking;
- Een kWh-tarief met variabele uurprijzen beperken tot **vrijwillige pioniers** die voorzien zijn van domotica en slimme huishoudapparaten;
- In de **vangnetregeling voor wanbelagers** voldoende stimulansen behouden om terug volwaardig naar de normale leveranciersmarkt te komen. De begeleider moet aan wanbe-

talers die hun afbetalingsplan goed opvolgen, aanbieden om naar de goedkoopste marktleverancier over te stappen.

3.5.Klimaatbeleid

Om de klimaatopwarming binnen de perken te houden, is wereldwijd een drastische omslag nodig naar een **koolstoffarme samenleving**. De Europese Unie heeft het voortouw genomen met haar traject om tegen 2050 de emissies met minstens 80% te verminderen. Het is niet alleen om klimaatredenen dat de EU het voorbeeld geeft. Het is ook een economische noodzaak, omwille van de schaarse eigen fossiele energievoorraad en om aan de spits te blijven in de ontwikkeling van nieuwe technologieën. Tenslotte is het een morele plicht van solidariteit omdat de ergste gevolgen van de klimaatwijziging terecht dreigen te komen bij de toekomstige generaties en in landen met nauwelijks eigen broeikasgasuitstoot.

doelstellingen en bewaken dat die rekening houden met de competitiviteit van onze bedrijven. Voor de broeikasgasuitstoot buiten de emissiehandel werd al een hele weg afgelegd. De uitdaging blijft groot, vooral op vlak van verkeer en gebouwen. De klimaatzorg vraagt beleidsoverschrijdende inspanningen en moet deel uitmaken van elk beleidsdomein. In de vorige hoofdstukken gaven we daarover al concrete voorstellen.

We nemen ook maatregelen om voorbereid te zijn op de gevolgen van de **klimaatwijziging**. Dat vraagt bewuste keuzes op vlak van waterbeheer, ruimtelijke ordening en bouwen in functie van extreme temperaturen of waterstand. Ook daar formuleren we elders voorstellen.

Tot slot leveren we een redelijke bijdrage aan de **internationale klimaatfinanciering** zodat de meest kwetsbare landen geholpen worden om weerbaar te worden tegen de gevolgen van de klimaatuitsterken (bv. overstromingen, orkanen, droogtes).

CD&V wil...

- Zo spoedig mogelijk een **billijke overeenkomst over de verdeling van de Belgische klimaatinspanningen** tussen de drie gewesten en de federale overheid: de CO2-reductie, de doelstellingen voor hernieuwbare energie, de opbrengsten van de emissiehandel en de bijdragen voor internationale klimaatfinanciering komen daarin aan bod. We streven naar een akkoord waarbij iedere overheid voldoende ambitie aan de dag legt;
- Prioriteit geven aan **interne maatregelen** om de afgesproken doelstellingen te behalen. Flexibiliteitsmechanismen via de aankoop van emissierechten zijn slechts een

aanvullende optie. Minstens de helft van de inspanningen moet door eigen broeikasgasreducties gerealiseerd worden. Bijkomende kostenefficiënte, interne maatregelen zijn prioritair. Energiebesparing is een prioritaire interne richtlijn, over alle domeinen heen;

- Net als bij het energiepact, ook voor het klimaatplan **periodiek een actualisering** met bijsturingen per beleidsector, zodat de ambities op koers blijven richting 2020. Zo volgen we de actuele technieken en wijzigingen in kosten en baten. Het plan moet gedragen blijven door alle betrokkenen: breed overleg is cruciaal;
- De **inkomsten uit het Europese emissiehandel** volledig aanwenden voor de financiering van het klimaatbeleid. Zoals decretaal bepaald gebruiken we het Vlaams klimaftfonds voor cofinanciering van reductiemaatregelen volgens de prioriteiten van het klimaatplan, compensatie van indirekte koolstoflekage, aankoop van aanvullende uitstootrechten en internationale klimaatfinanciering;
- Dat aanvullende **aankoop van uitstootrechten** enkel via contracten met strikte voorwaarden qua duurzaamheid en transparante rapportering gebeurt;

- Initiatieven om de **CO₂-prijs te verrekenen in de prijs van consumptiegoederen** steunen, op voorwaarde dat het in Europees verband gebeurt, en niet onze eigen concurrentiekracht ondermijnt;
- Het gebruik van **biobrandstoffen** afgeleid van teelten die rechtstreeks of onrechtstreeks in concurrentie treden met productiemiddelen voor voedsel, **plafonneren** op 5% van de

vraag naar brandstof in het transport. Dit op voorwaarde dat een dergelijk plafond Europees wordt afgesproken, en niet alleen in België of in Vlaanderen;

- De eigenheid van **lokale initiatieven** die de klimaattransitie van onder uit doen groeien, respecteren. Denken we maar aan klimaatneutrale gemeenten en steden en burgemeesterconvenanten. Zowel spontane initiatieven als het georganiseerde middenveld zijn partners in dit verhaal. We bevorderen liever waardevolle initiatieven aan de basis, dan financiële maatregelen of dwingende wetten en regels te moeten toepassen. Engagement en voldoende bewegingsvrijheid gaan hand in hand;
- Het **Kyotofonds afschaffen**. Burgers en bedrijven betalen niet langer voor het aankopen van emissierechten via de elektriciteitsfactuur;
- Dat de federale overheid een **flankeyrend beleid** voert ten aanzien van de gewesten. De brandstoffiscaliteit, het spoorwegenbeleid en het productbeleid dragen op efficiënte wijze bij tot het bereiken van de Europese klimaatdoelstellingen.

3.6. Duurzaam voedsel

De Vlaamse **voedingssector** is onlosmakelijk verbonden met de Vlaamse **landbouw**. Onze landbouw wordt gekenmerkt door een zeer hoge productiviteit, hoge voedselveiligheidsstandaarden, kwaliteitsniveau en vakmanschap. De consument hecht belang aan de kwaliteit van zijn voedsel. In Europa gaat de aandacht daarbij niet alleen naar de kwaliteit van het eindproduct, maar van het hele productieproces. De kenmerken die de kritische consument verwacht op zijn bord:

lokaal, authentiek, betrouwbaar (trustworthy), traceerbaar en ethisch ('LATTÉ'). Langs de andere kant verwacht de consument ook goedkope voeding en is er een trend naar kant- en klaarmaaltijden.

De agrovoedingssector sector wordt geconfronteerd met hoge maatschappelijke verwachtingen naar **duurzaamheid** toe. De sector levert grote inspanningen om aan de eisen van de consumenten te beantwoorden. Wij gaan daarom uit van een overheid die een gezond evenwicht bewaakt tussen de verwachtingen van de consument en haalbaarheid in de producentketen. Normen voor de kwaliteit en veiligheid van voedsel moeten gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderzoek. Bijkomende 'bovenwettelijke' maatschappelijke eisen aan de voedselproductie vertalen zich in een verhoogde vergoeding voor de producent.

3.6.1. Veilig en betrouwbaar voedsel

CD&V wil...

- Meer **transparantie** van de voedselketens van producent tot consument, gepaard gaande met realistische autocontrolesystemen;
- Een strenge aanpak van **fraude** via doorgedreven traceringsystemen;
- Investeren in **onderzoek en ontwikkeling** van nieuwe vaccins en beschermingsmiddelen;
- Een **verantwoord antibioticagebruik** in de veeteelt, bij voorkeur met initiatieven van de sector zelf om het gebruik terug te dringen;
- Correcte diagnose en gerichte behandeling bij **ziekten** van plant en dier;

- Investeren in **kennis en opleiding**.

3.6.2. Gezonde voeding

CD&V wil...

- **Promotie** van gezonde en gevarieerde voedingspatronen;
- Een beleid van **preventie en waarschuwing** voor de gevolgen van onder andere een teveel aan verzadigde vetzuren, zuiveren suiker en zout;
- **Normering** van bestanddelen die schadelijk (kunnen) zijn voor de gezondheid, zoals transvetzuren. Dit gebeurt het efficiëntst via Europese harmonisatie.

3.6.3. Een kleinere kloof tussen boer en consument

CD&V wil...

- Landbouwbedrijven beter inbedden in de samenleving door inspanningen op het vlak van **Landbouweducatie**. Via initiatieven zoals opendeurdagen, bezoekdagen en samenwerkingen met buurtbewoners, worden consumenten en boeren dichter bij elkaar gebracht. Ook de educatieve beleving van land- en tuinbouw door kinderen en jongeren is belangrijk, vermits de meesten hierover geen eigen ervaringen meer hebben. Het middenveld heeft hier een belangrijke rol te spelen. Inzake informatie over land- en tuinbouw naar het brede publiek heeft het Vlaams Informatiecentrum voor Land- en Tuinbouw een belangrijke rol te spelen;
- **Verbredingsinitiatieven** (bv. korte keten, lokale voedselkringen, hoeve- en streekproducten, plattelandsklassen, hoevetoerisme) allen kansen

geven en actief promoten als deel van een duurzaam productiepatroon. Land- en tuinbouwers moeten trachten nabij en herkenbaar te blijven;

- **Structurele begeleiding** voor hoeve-winkels zodat de opstart vergemakkelijkt wordt en bijkomend advies en begeleiding inzake wetgeving en ver-markting;
- Ruimte voor **andere bedrijfsmo-dellen** die gericht zijn op een recht-streekse band met de consument. Denken we maar aan stadslandbouw, volkstuintjes, tuinieren op kot en Community Supported Agriculture (CSA). Ook boerenmarkten, voedsel-teams, groentenabonnementen e.d. verkleinen de afstand en creëren respect voor het vele werk dat goede voedselkwaliteit vraagt. Bovendien liggen hier opportuniteiten voor jonge startende land- en tuinbouwers.

3.6.4. Beperking van voedselverliezen

CD&V wil...

- Brede **sensibilisering** van producent tot consument, in het bijzonder voor voedselverliezen bij distributie en consument, o.a. door betere bewust-making rond houdbaarheidslabels;
- Onderzoek en promotie van het **her-gebruik van reststromen**. Eerste voorkeur is gebruik in voedselban-ken, vervolgens dierenvoeder, en tenslotte vergisting voor energie en compost.

3.6.5. Maatschappelijk-ecologische bezorgdheden

CD&V wil...

- Verdere inspanningen in de richting van **ecologische verduurzaming** van de landbouw- en voedingsector. Het is door schaaleffecten dat de profes-sionele landbouw betaalbare voed-selprijzen kan handhaven bij stren-gere milieueisen (bv. emissiearme stallen, energie-efficiëntie, eisen in-zake hygiëne en bewaring, mestver-werking);
- Het sluiten van de **nutriëntenkring-loop** via innovatieve recuperatie-technologie om de lokale nutriën-toverschotten en dure verwerking trachten om te buigen tot een oppor-tuniteit (bv. via vergisting, vergassing, verbranding);
- Dat landbouw bijdraagt tot **natuur-on-twikkeling** en **natuurbeheer**, via beheersovereenkomsten en ecosys-teemdiensten. Dit op vrijwillige basis zowel als professioneel. Natuurele-menten in agrarisch gebied moeten een specifiek statuut krijgen;
- Bijdragen aan de klimaat-eisen door **efficiënter energieverbruik** en om-schakeling naar groenere energie-vormen;
- Dat **genetisch gemodificeerde or-ganismen** (GGO's) in landbouw op een rationele manier worden beke-ken. Er zijn momenteel geen ggo-ge-wassen die in aanmerking komen

voor teelt in Vlaanderen. Wél werden al co-existentieregels uitgewerkt die ver menging met niet-ggo-organi-smen moeten tegengaan. Vlaanderen en Europa moeten zich ervoor hoe-den een blinde vlek in de wereld te word-en voor nieuwe technologieën die om louter principiële redenen geen enkele kans zouden krijgen;

- **Geïntegreerde gewasbescherming** voor alle gewassen doorvoeren, in het bijzonder voor kleinere teelten en producties die daarvoor extra mid-de len nodig hebben. Dezelfde bekom-mernis geldt voor de dierengenees-middelen.

3.6.6. Duurzame visvangst

CD&V wil...

- In samenspraak met de andere Noordzeelanden een **strategie ont-wikkelen voor duurzame visserij**. Alleen door toe te spitsen op kwal-i-teitsproducten tegen een degelijke verloning kan onze lokale visserij overleven tegenover de import uit het buitenland. Via investeringssteun zetten we in op het verhogen van de selectiviteit bij de vangst. We gaan voor gerichte bevissing zonder be-schadiging van het mariene ecosys-teem. Bijnangsten moeten intelligent vermarkt worden. De aanlanding-plicht, zowel aan boord als op land, moet gefaciliteerd worden (bv. be-geleiden van vissers, onderzoek en ondersteuning). We hebben nood aan productie- en marketingplannen voor minder bekende vissoorten en vra-gen ondersteuning voor de eisen bij het vissen in Natura2000-gebieden;
- De ontwikkeling van eigen, lokale vis-teelt in aquacultuur via het Vlaams Platform Aquacultuur.

3.7. Dierenwelzijn

Dieren mogen niet nutteloos omkomen, verminkt worden, letsel-s ondergaan of in omstandigheden gehouden worden die tot gestoord gedrag leiden. Dit geldt voor alle dieren: gezelschapsdieren zowel als landbouwdieren, wilde dieren, sierdieren en proefdieren. Bepaalde dieren worden geteeld met een economisch doel. Slach-ten is daar een onvermijdelijk onderdeel van. Ook dit moet echter gebeuren met het nodige **respect**. Nodeeloos lijden moet vermeden worden. De overdracht van de **bevoegdheid dierenwelzijn** naar Vlaanderen biedt een opportunitet om dit maatschappelijk belangrijke onder-werp op een meer efficiënte en gerichte manier aan te pakken. Bij de overdracht moeten de nodige financiële en persone-le middelen worden ingezet. Op het vlak van de handhaving van problemen bij ge-zelschapsdieren moet volgens **CD&V** een trendbreuk gerealiseerd worden.

CD&V wil...

- Een voorgezet traject naar **ver-plichte sterilisatie** van alle katten, met erkende fokkers als enige uitzondering. Dit is de enige effectieve manier om on-gecontroleerde wildgroei van zwerfkat-ten tegen te gaan. Ze staan bloot aan allerlei ziekten, overstelpen dierenasielen en ook voor het inheemse vogelbestand vormen ze een bedreiging. Het zwerfkat-tenbeleid VST (vangen, steriliseren en terugplaatsen) moet verder onderbouwd, gestimuleerd en ondersteund worden en uitgebreid naar alle steden en gemeen-ten;
- Een strikt erkenningsbeleid voor de fokkerij van rasdieren om **broodfok** tegen te gaan. De invoer en het ver-handelen van honden en katten uit het

buitenland moeten voldoen aan de Belgische voorwaarden en gecontroleerd worden. Illegale invoer moet streng bestraft worden;

- Voldoende mensen en middelen voor toezicht op **gezelschapsdieren**, met name bij semiprofessionele fokkers en bij (vaak goedbedoelende) liefhebbers met onhoudbare aantallen dieren in huis;
- Na de 6^e staatshervorming Dierenwelzijn **inkantelen** bij het **Departement Landbouw en Visserij**. Voor het fokkerijbeleid en voor voedselproducerende dieren wordt zo, via homogene bevoegdheidspakketten, een krachtig beleid mogelijk. Het beleidsdomein landbouw is ook het enige Vlaamse beleidsdomein dat expertise i.v.m. dierenwelzijn heeft opgebouwd, o.a. door diverse studies en onderzoek van het ILVO. Er moet evenwel een duidelijke scheiding blijven tussen de regelgeving en de controles op voedselproducerende en niet-voedselproducerende dieren. Bepaalde bevoegdheden kunnen na evaluatie geïntegreerd worden in de milieuwetgeving en het milieutoezicht (bv. laboratoria met proefdieren en vestigingen met exotische dieren);
- Dierenwelzijn als **expliciete bevoegdheid** van een Vlaamse minister die ook de bevoegdheid landbouw krijgt;
- Via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds blijven investeren in **dierenwelzijn** in de **veehouderij**;
- De knelpunten wegnemen om het op Europees niveau aangegane engagement om de **chirurgische castratie** van **biggen** te bannen tegen 2018 daadwerkelijk mogelijk te maken;
- Voldoende overleg met de sector, in het bijzonder over regelgeving voor het welzijn van **landbouwdieren** die verder gaat dan het Europese kader. Enkel zo is een succesvol en efficiënt beleid mogelijk;
- Dat voldoende inspanningen worden geleverd om mensen die dieren als **gezelschapsdier** willen houden, te wijzen op de verantwoordelijkheden die dat met zich meebrengt en te sensibiliseren om voldoende aandacht te hebben voor dierenwelzijnsaspecten;
- **Alternatieve onderzoeksmethoden** die dierproeven beperken, wettelijk erkennen. We hebben liever proeven op dieren onder eigen toezicht, dan dat ze uitbesteed worden naar regio's zonder regels. Een grote transparantie bij het uitvoeren van experimenten is daarom nodig. Geplande dierproeven op primaten moeten telkens voorgelegd worden aan een ethische commissie;
- **Geen verbod op ritueel slachten**, vanuit het respect voor de vrijheid van godsdienst. Wel zijn we voorstander van een absoluut verbod op thuis slachten en een strenge controle daarop. De georganiseerde moslimgemeenschap moet mee haar verantwoordelijkheid opnemen. We blijven in dialoog met de verschillende geloofsovertuigingen om onverdoofd slachten maximaal te beperken en alternatieven via giften te stimuleren;
- We ondersteunen de werking en uitbouw van een netwerk van **kwaliteitsvolle asiel**en naar het voorbeeld van de 'Stichting Paarden in Nood' voor de paardensector.

CLUSTER 4 LEEFOMGEVING

De uitdagingen in Vlaanderen zijn immens. Onze regio is niet alleen dichtbevolkt, maar ook sterk geïndustrialiseerd en een drukke logistieke draaischijf in West-Europa. On-danks deze moeilijke context verbeterden onze afvalcijfers, en onze lucht- en waterkwaliteit de afgelopen tien jaar. Als christendemocraten staan we voor een volhardend beleid, waarbij we niet voortgaan op slogans en snelle, broze winst najagen, maar op een gefundeerde basis aan de toekomst werken. We gaan niet als avonturiers te werk, maar als rentmeesters die zorgzaam en verantwoordelijk met de wereld omspringen, om hem in goede staat aan onze kinderen en de toekomstige generaties door te geven.

4.1. Milieubewust handelen

Vooruitgang op lange termijn overtuigt mensen om duurzame keuzes te maken. Brutale ingrepen zijn minder duurzaam dan overleg. Een **goede afweging** tussen (technische) haalbaarheid, betaalbaarheid en (maatschappelijke) aanvaardbaarheid is nodig. Op die drie pijlers steunt voor ons een doordacht milieubeleid. Milieu- en natuurbescherming moeten een zaak zijn **van en voor iedereen**, en niet van de overheid alleen. Wij willen ruimte geven aan wie zich wil inzetten voor een gezonde leefomgeving en een kwaliteitsvolle natuur. Een overheid moet hen versterken maar ook loslaten en vertrouwen. Doelstellingen inzake waterkwaliteit, wateroverlast, natuur en bodem willen we zo veel mogelijk integreren in één project.

Op die manier willen we:

- Doorgaan met een **materiaalbeleid** waar afval grondstof is voor nieuwe producten (kringloopeconomie) en koploper blijven inzake sorteren en nuttige toepassing;
- Zoveel mogelijk mensen in contact brengen met de **natuur**. Meer beleving kan het respect en de maatschappelijke waardering alleen maar vergroten. Meedenken doet meewerken;
- De **biodiversiteit** versterken met een sluitend Natura2000-programma. Zo moeten tegen 2020 minstens zestien Europees beschermde habitattypes in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding zijn. Het traject naar een gunstige staat van instandhouding moet streven naar vooruitgang voor ecologie en economie;
- Blijven investeren in **waterzuivering en rioleringen**. Wateroverlast bestrijden we met structurele ingrepen. Veilige, gezonde en natuurlijk functionerende watersystemen moeten natuur, landbouw, industrie, scheepvaart en recreatie een stap vooruit helpen. **Drinkwater** moet voor iedereen tegen een billijke prijs beschikbaar blijven;
- Werken aan een nieuw gebiedsgericht, stimulerend en handhaafbaar **mestbeleid**;

- Doorzetten met de **bodemsanering**. De aanpak van brownfields (verwaarloosde en industrieel vervuilde gronden) schept kansen om de schaarse open ruimte in Vlaanderen te hergebruiken;
- De **luchtkwaliteit** verder verbeteren door hotspots aan te pakken, vooral in grote agglomeraties.

4.1.1. Materiaalkringen sluiten

CD&V wil...

- De **kringloopeconomie stimuleren** met een voortdurend geactualiseerd Vlaams Materialenprogramma als instrument. Nog meer bouwafval, biomassa, metalen e.d. kunnen nuttig hergebruikt worden. Daarvoor zetten we steunmaatregelen uit het economische beleid in;
- Een gezonde **samenwerking** in afval- en materialenbeheer tussen gemeenten of intercommunales, privéophalers en -verwerkers. Elk heeft zijn rol, elk heeft zijn meerwaarde. Er moet plaats zijn voor sociale tewerkstelling, zonder aan concurrentievervalsing te doen. Uitgangspunt is een kostenefficiënte recuperatie van materialen;

- Impulsen om materialen terug te winnen uit **oude stortplaatsen** (landfill mining) en maximale recuperatie van waardevolle metalen uit apparaten (de moderne stadsmijn of urban mining);
- **Verspilling en afval voorkomen** door verdere sensibilisering en afspraken met producenten. We spreken hen aan op hun verantwoordelijkheid. Samenwerking tussen de drie gewesten vergroot het succes;

- Het **verbruik van primaire grondstoffen verder terugschroeven** door het ecodesignconcept te verspreiden, onder meer via opleidingen architectuur en productontwikkeling in hogescholen en universiteiten;

- De **verbrandingscapaciteit** blijven afstemmen op de Vlaamse restafvalproductie. Groene stroom en groene warmte via verbranding van restafval zijn zinvol en blijven ondersteund. De steun mag geen oorzaak zijn van grote nieuwe afvalstromen;

- De strijd tegen **zwerfvuil** opvoeren door de pakkans te verhogen en effectieve sancties op te leggen. De haalbaarheid en milieu-impact van statiegeld op plasticflessen, wegwerpflakjes en drankblikjes wordt onderzocht.

4.1.2. Wateroverlast en erosie tegengaan

CD&V wil...

- **Wateroverlast** aanpakken door een combinatie van **preventie, protectie en paraatheid** (PPP). De volgorde 'vasthouden-bergen-afvoeren' blijft het uitgangsprincipe:

◊ We zorgen voor maximale buffering, vertraagde afvoer en infiltratie en beperken verharding via stedenbouwkundige voorschriften en de watertoets. Kandidaat-kopers moeten kennis hebben van mogelijke waterproblemen en zich kunnen beschermen door waterrobust te bouwen;

◊ Waar brongerichte maatregelen onvoldoende zijn, voorzien we overstromingsgebieden of nieuwe waterinfrastructuur. Stuwen, pompstations, dijken e.d. moeten

goed onderhouden worden. Door ze aan te sturen met intelligente systemen wordt ingespeeld op hoogwatervoorspellingen;

◊ Bij overstromingsgevaar moet een professioneel crisisbeheer met adequate voorspellings- en alarmeringssystemen in werking treden. Paraatheid vereist goed uitgeruste interventiediensten en goed voorbereide burgers;

- Om **waterpieken** op te vangen in **verstedelijkt gebied**, zoeken naar innovatieve oplossingen. We richten openbare ruimtes als parken en speeltuinen zo in dat ze in crisistijden ook kunnen instaan voor tijdelijke waterberging;

- Landbouwers en gemeenten inschakelen om in erosiegevoelige gebieden planmatig en doelgericht **erosie te voorkomen** via vrijwillige overeenkomsten. Voor de meest erosiegevoelige regio's werden recent nieuwe maatregelen op maat uitgewerkt;

- De goede samenwerking m.b.t. rivieren over de gewestsgrenzen heen, voortzetten.

4.1.3. Zuiver water en betaalbaar drinkwater

CD&V wil...

- Het **investeringstempo aanhouden** om een goede waterkwaliteit in onze waterlopen te behalen, gebaseerd op de Kaderrichtlijn Water. We blijven steden en gemeenten financieel ondersteunen bij de uitbouw en renovatie van hun rioleringen;

- De planning van alle betrokken overheidsinstanties nog beter **op elkaar afstemmen**, met nieuwe instrumenten als het GIPOD. Aanleg in fasen moet verder mogelijk worden om zo de hinder in tijd en ruimte meer te beperken;

- De kostenefficiëntie van **collectieve waterzuivering** scherp afwegen tegenover alternatieven. In dichte stadskernen moeten we definitief gemengd gebied durven afbakenen als bij heraanleg de milieuwinst van een duur gescheiden stelsel beperkt is;

- De **mestproblematiek** gebiedsgericht aanpakken, met aangepaste maatregelen in probleemregio's, onder begeleiding van waterkwaliteitsgroepen en bedrijfsbegeleiders van de Mestbank. Een nieuwe derogatie is dan correct;

- In regio's met dreigend drink- of grondwatertekort een **onderbouwd herstelbeleid** voeren via heffingen en duidelijke randvoorwaarden in de vergunningen om rationeel watergebruik te stimuleren. Een voldoende lange exploitatieduur moet bedrijven rechtszekerheid garanderen. Innovaties voor waterhergebruik en -besparing verdienen verdere ondersteuning;

- Verdere **samenwerking** tussen **drinkwatermaatschappijen** en **rioolbeheerders** stimuleren. Dat verhoogt de efficiëntie en effectiviteit;

- Een **financieringsperspectief** op lange termijn voor de watersector. Water moet immers betaalbaar blijven voor iedereen. De meest kwetsbare groepen hebben recht op extra bescherming;

- **Drinkwatervoorziening** een zaak van openbaar belang houden. Veilig, gezond en voldoende drinkwater is levensbelangrijk voor elk van ons.

4.1.4. Bescherming van de bodem

CD&V wil...

- Het **Stookolietankfonds** in werking laten treden en op kruissnelheid laten doorgaan met saneringen. Het wordt gefinancierd via de prijs van de stookolie voor verwarming;
- Alle **saneringen** van verontreinigingen in kwetsbare buurten tegen ten laatste 2019 in uitvoering hebben;
- De herontwikkeling van **brownfields** door **privé-initiatieven** blijven ondersteunen;
- Niet rendabel saneerbare terreinen, **blackfields**, met **overheidsmiddelen** saneren. Dit vraagt maatwerk. De terreinen met een acuut risico en waar de nieuwe bestemming al van vastligt, hebben voorrang;
- Wat betreft **oppervlakteelfstoffen** actief inzetten op alternatieven. Voor de ontginning vertrekken we van het principe van zelfvoorziening. We zorgen steeds voor een kwalitatieve na-bestemming.

4.1.5. Een breed draagvlak voor milieuzorg

CD&V wil...

- **Iedereen mee op de kar.** De uitdagingen blijven groot genoeg om de aandacht voor ons leefmilieu niet te laten verslappen. We werken de financiële en sociale drempels weg om ook de meest kwetsbare groepen te stimuleren om andere, duurzame keuzes te maken;

- **Milieuzorg Op School** (MOS) meer op de praktijk richten. Milieubewuster leven leert men al doende;
- De milieuadministraties laten voorop gaan in **klantvriendelijkheid**.

4.2. Kwaliteitsvol groen voor iedereen

4.2.1. Groenbeleving

CD&V wil...

- Streven naar maximale **toegankelijkheid** van de groene omgeving, met alleen een verbod waar de vrije toegang de draagkracht zou kunnen overschrijden;
- Kansen geven aan experimenten die nieuwe **doelgroepen** in contact brengen met groen, bv. jongeren, personen met een handicap, bedrijfsleven en zorgbehoedenden;
- De beperkte mogelijkheden voor groen in **verstedelijk gebied** maximaal uitbuiten. Zones voor aantrekkelijk en kwaliteitsvol groen, bereikbaar op fietsafstand vanaf de stadskernen (zgn. stadsrandbossen) zijn een prioriteit in het aankoopbeleid. Parken of groene pleinen willen we op wandelafstand. Kleinschalig groen onder de vorm van straatgroen (bomen, perken, gevelgroen), groendaken, stadslandbouw en zelfs ravot-zones op braakgrond onder de hoede van buurtbewoners worden aangemoedigd;
- **Groenblauwe netwerken** als **brug** tussen stedelijk en landelijk gebied. Zij zijn ruimte voor ontspanning, toerisme, lokale economie, sociale en educatieve projecten. Daarnaast zijn ze nuttig in het kader van waterbeheersing en natuurverbinding.

4.2.2. Bescherming van kwetsbare natuur

CD&V wil...

- Een **financieringssysteem** voor de inrichting en het beheer van waardevolle natuur en bos dat alle beheerders, individu dan wel vereniging, gelijkwaardig behandelt. Gelijke engagementen betekenen gelijke verloning. Een monitoringsysteem moet afspraken, uitvoering en resultaten volgen op Vlaams niveau, per gebied en per terrein;
- De **instandhoudingsdoelen** en een goede **biodiversiteit** realiseren door participatie en een geïntegreerde aanpak. Overheden en terreinbeherende verenigingen moeten hun terreinen maximaal inzetten om de Europese taakstelling te realiseren: sterkste schouders, zwaarste lasten;
- Gebieden die noodzakelijk zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen, zijn een prioriteit bij het **aankoopbeleid van groenterreinen**, naast stadsrandbossen;
- Daarbovenop nog **20 000 ha natuurgebied onder gepast beheer brennen**, bij voorkeur door overleg met derden;
- Langdurige en resultaatgerichte **beheersteun** promoten als een budgetvriendelijk en maatschappelijk gedragen alternatief voor aankoopbeleid. De oppervlakte in effectief duurzaam beheer is de beste maatstaf voor het succes van het brede natuurbeleid;
- De waardevolste ruimtelijk bedreigde bossen en de grote aaneengesloten boscomplexen in agrarisch gebied omzetten naar **bosgebied**;

- Een **intergewestelijke aanpak** voor natuurgebieden die zich over de gewestgrenzen uitstrekken, zoals het project OZON voor de ontsnijpering van het Zoniënwoud. Natuur stopt immers niet aan grenzen.

4.3. Hinder beperken

In Vlaanderen wonen en werken we op een kleine oppervlakte. Hinder is daarom een van de moeilijkst aan te pakken milieuproblemen. Vooral luchtkwaliteit en geluid liggen gevoelig. Strikte milieuvoorwaarden in de vergunningen en toezicht zijn belangrijke instrumenten om emissies te reduceren. Stilaan botsen we echter op de limieten van technisch en economisch verantwoorde haalbaarheid. Hoe langer hoe meer vormt **oordeelkundige ruimtelijke ordening** een essentiële en complementair instrument om hinder te beperken. Leefmilieu en ruimtelijke ordening grijpen meer en meer op elkaar in. We hebben alle stappen gezet om de milieu- en stedenbouwkundige vergunningen te bundelen in de **omgevingsvergunning**. Daardoor ontstaat een geïntegreerde visie, een eenduidige inspraakprocedure en meer rechtzijdere afwikkeling van de procedure. Zoals in bouwsteen 4 van het **3D-plan** besproken, moet dit tot snellere investeringsbeslissingen leiden, cruciaal om Vlaanderen als innovatieve groeipool vooruit te helpen. Een efficiënte uitrol van de omgevingsvergunning zal een belangrijke taak zijn voor de volgende legislatuur. Daarbovenop zijn er nog andere kansen om het omgevingsbeleid beter te stromlijnen, o.a. door ook handhaving en administratie mee te laten evolueren met deze geïntegreerde werkwijze.

Het verkeer is vaak bron van hinder in Vlaanderen. Alleen een mix van maatregelen kan een effectieve omslag teweegbrengen. Naast de verschillende maatregelen voor een duurzamere mobiliteit, zoals elders toegelicht, willen we in het bijzonder strengere emissienormen voor wagens en geluidsbeperkende maatregelen in het bijzonder naar voren schuiven.

4.3.1. Lucht- en geluidshinder verder terugdringen

CD&V wil...

- De **autofiscaliteit** nog nadrukkelijker laten afhangen van de **uitstoot** van CO₂, stikstofoxiden en fijn stof. De fiscale behandeling van leasewagens moet vervuilende types dieselwagens ontraden. Bij de uitwerking van een slimme kilometerheffing moet in de tarieven dus ook rekening gehouden worden met de milieukenmerken van het voertuig;
- Een nieuwe **testcyclus voor voertuigen** die de realiteit op de weg beter benadert en de emissies correcter in beeld brengt;
- **Strenge productnormen** en toezicht om de uitstoot van schadelijke stoffen buitenhuis en binnenshuis te beperken: bv. houtkachels met betere naverbranding, beperking van het gebruik van vluchtlige organische stoffen, behandeling van meubels met milieuvriendelijke producten;
- Het Vlaams **Luchtkwaliteitsplan onverkort uitvoeren**. De actieplannen worden op maat gesneden van regio's en steden om maximaal resultaat te halen;

4.3.2. Eenvoudigere procedures en toezicht voor leefmilieu en ruimtelijke ordening

In bouwsteen 4 van het **3D-plan** wezen we op de wetgevende initiatieven van de Vlaamse regering om investeringsprojecten sneller te doen verwezenlijkt worden.

• In stedelijke gebieden met grote luchtvervuiling **lage emissiezones** wettelijk mogelijk maken. De meest vervuilende personen- en vrachtwagens moeten kunnen geweerd worden op basis van nummerplaatherkenning;

• **Geluidshinder** van gewestwegen aanpakken via dynamische borden die bv. 's nachts snelheidsverlagingen opleggen;

• Bij **nieuwe woonontwikkelingen** meer rekening houden met bestaande **geluidsbelasting**. Bij herbestemming van geluidsbelaste gebieden tot woongebied (via een RUP) moet de initiatiefnemer zelf in milderende maatregelen voorzien;

• Voor de vluchten rond **Zaventem** zorgen voor een evenwichtige geografische spreiding met het oog op de gezondheid van de burgers en economische aspecten zoals tewerkstelling. Het respect voor de internationale veiligheidsregels is het uitgangspunt.

• Zorgen voor makkelijk hanteerbare methodieken voor **klantvriendelijk klachtenbeheer**. Efficiënt oplossen van klachten haalt de lont uit het kruitvat. Het verruimt het draagvlak voor een doordacht leefmilieubeleid.

CD&V wil...

- De **omgevingsvergunning** operationeel uitrollen begin 2015. Ze integreert leefmilieu en stedenbouw in één procedure en één beslissing. Burgers en ondernemen krijgen sneller duidelijkheid en rechtszekerheid over hun plannen:
 - ◊ **Eén geïntegreerd advies.** De Vlaamse adviesinstanties spreken met één stem. Vergunningvragers krijgen duidelijker standpunten van de overheid;
 - ◊ De **kans op procedurefouten** verkleint op die manier;
 - ◊ **Transparantere participatie** door één geïntegreerd openbaar onderzoek: omwonenden en betrokkenen kunnen op een eenduidige manier kennis nemen en reageren;
 - ◊ De **lokale besturen** proactief en intensief ondersteuning bieden in hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden;
 - ◊ Een **permanente vergunning** met evaluatiemomenten;
 - ◊ De **vereenvoudiging** staat de realisatie van Europese en Vlaamse milieudoelstellingen niet in de weg;
- Bij de **implementatie** van de omgevingsvergunning de kans grijpen om:
 - ◊ Ook de **sociaal-economische vergunning**, die dankzij de 6de staatshervorming gewestmaterie wordt, te integreren in de omgevingsvergunning;
- ◊ Een **omgevingsattest** te creëren dat duidelijkheid verschafft over de vergunningstoestand (en regularisatiemogelijkheden) van bestaande gebouwen;
- ◊ De **handhaving** te richten op de belangrijkste overtredingen, die niet geregulariseerd kunnen worden. De klemtoon ligt op impact (een illegale lozing in een beek is erger dan dezelfde in de Schelde), omvang (een zonevreemd gebouw is erger dan een fout dakvenster) en recent karakter (door snel ingrijpen vermijden we nieuwe verontreinigingen);
- De **Beste Beschikbare Technieken (BBT)** als leidraad houden om onze bedrijven inzake milieuprestaties aan de top te brengen, met regelmatige evaluaties in de omgevingsvergunning. In nauw overleg met de betrokken sectoren werken we actief mee aan de opmaak van Europese BBT's en zetten we prioritair in op hun implementatie. We willen geen gold plating: de uitwerking van BBT's op Vlaams niveau starten we dus pas als er een typisch Vlaamse noodzaak is, zoals het niet halen van Europese milieukwaliteitsdoelen;
- Het decreet 'complex projecten' uitbreiden tot een volledig en geïntegreerd **proceduredecreet** waar alle procedures baat bij hebben;
- Door in het **voortraject** van procedures meer te investeren in **betere inspraak**, de afhandeling van procedures versnellen en het draagvlak voor grote en kleine dossiers vergroten;
- Door verder te **digitaliseren** de administratieve last voor bedrijven, burgers en overheden doen dalen;

- De Raad voor Vergunningsbetwistingen integreren in het overkoepelend bestuursrechtscollege en zo tot een efficiënte en kwaliteitsvolle rechtspraak komen.

4.4. Verstandig ruimtegebruik

Er moeten inzake **ruimtelijke ordening** een aantal **accentverschuivingen** plaatsvinden om Vlaanderen voor te bereiden op de uitdagingen van de toekomst. Een rode draad is zuinig ruimtegebruik, evenwel zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid. Wonen en werken beter op elkaar afstemmen, vermindert de verkeersdruk. Het beleid voor de open ruimte moet uitgaan van visie en realiteit, draagvlak en wenselijkheid. De leefbaarheid van het platteland, voldoende ruimte voor veilige voedselproductie en kwalitatieve opwaardering van onze natuur zijn aandachtspunten.

4.4.1. Zuinig omgaan met de beschikbare ruimte

CD&V wil...

- Bij **inbreidingsprojecten** met slimme ingrepen eroert waken dat de ruimtelijke beleving kwalitatief blijft en toch dichter op elkaar kan geleefd worden. **(Her)gebruik** van een leegstaand gebouw of een braakliggend terrein in een stads- of dorpskern vermindert het aansnijden van open ruimte;
- Dat inbreiding niet betekent dat de laatste restjes **groen of open ruimte** in een buurt volgebouwd worden. De leefbaarheid van de woonwijk moet altijd op de eerste plaats komen bij het ontwikkelen van inbreidingsprojecten;

- De reglementering aanpassen om nieuwe vormen van **collectief wonen** mogelijk te maken;
- Inbreiding en hergebruik bij bedrijfenterreinen **ondersteunen**. Onze veranderende industrie heeft aangepaste ruimte nodig. Vele nieuwe bedrijfstypes hoeven niet noodzakelijk op aparte KMO-zones gehuisvest te worden;
- Voor **zware industrie** de voorkeur geven aan herbenutting van black-fields en brownfields;
- Voor **nieuwe ontwikkelingen**, verkavelingen of bedrijfenzones, kiezen voor gebieden aansluitend bij bestaande kernen of bedrijfenterrein, zodat de aantasting van de open ruimte beperkt blijft. Het beter benutten van de beschikbare ruimte in de stad of de dorpskern zal immers niet altijd volstaan om de behoefte aan nieuwe woningen en bedrijven op te vangen. Met deze **bundelingsdoelstelling** kan een versnippering en verspilling van open ruimte worden vermeden.

4.4.2. Wonen en werken op elkaar afstemmen

CD&V wil...

- De mobiliteitsproblemen tegengaan door **tewerkstellingsplaatsen** dichter bij woongebieden in te richten. In een diensteneconomie is dat perfect mogelijk. Verloningsimpulsen zoals het mobiliteitsbudget kunnen hier een rol in spelen, net als een slimme kilometerheffing en onderzoek naar een uitgebreide meeneembaarheid van registratierechten;
- Tewerkstelling zoveel mogelijk nabij grote **openbaar vervoersknooppunten** trachten te lokaliseren;

- De bestaande concentraties aan werkplaatsen beter **ontsluiten** met collectieve vervoersmodi (bv. de regio rond de luchthaven van Zaventem, de haven van Antwerpen);

• Stevig investeren in **leef- en woonkwaliteit** in wooncentra dicht bij **tewerkstellingspolen**:

- ◊ Meer groenblauwe dooraderingen vergroten de 'geluksfactor': heropende waterlopen, zichtbare nieuwe waterstructuren (bv. in het kader van overstromingspreventie), inplanting van open rustplekken en groeneelementen;
- ◊ Inzetten op kleinhandel in de binnensteden en een kernversterkend beleid voeren, conform de lijnen uitgezet via de Vlaamse Winkelnota 2.0 en het Investeringsfonds voor Handelskernversterking. De effecten van de winkelnota volgen we op en waar nodig sturen we bij;

- Stimuli voor **bedrijfenterreinen** met **geïntegreerde functies** zoals uitwisseling van warmte, een gekoppeld energiesysteem, parkmanagement, opvang en gebruik van regenwater.

4.4.3. Een dynamisch open ruimtebeleid

CD&V wil...

- Achter de **ruimtebalans** blijven staan, met volgende uitgangspunten:
 - ◊ Een focus op een aantal prioritaire natuurdoelstellingen: instandhoudingsdoelen, stadsGroen en integraal waterbeheer;
 - ◊ Gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke planning die vertrekt van de realiteit op het terrein;

- ◊ Quick wins door bestaande natuur(inrichting) een gepaste groene bestemming te geven (o.a. in de discussie over zonevreemde bossen);

- ◊ Betere garanties dat gebieden bestemd als agrarisch gebied hun functie maximaal behouden, zodat de druk op landbouw kan verminderen;

- ◊ Een investeringsbeleid voor het buitengebied. De middelen moeten er zijn om bestemmingen ook effectief te realiseren en een billijk flankerend beleid te verankeren;

- Een **modernisering** van onze **planologische instrumenten**, met het oog op uitvoeringsgerichtheid, juridische houdbaarheid en flexibiliteit. Vandaag worden te vaak nieuwe bestemmingen vastgelegd (of oude herbevestigd) terwijl die bestemmingen niets te maken hebben met de realiteit op het terrein. Bestemmingen moeten dichter op de realiteit geënt worden en omgekeerd. Vlaanderen is geen onaangeroerd kleurboek waarop planologen zich naar hartenlust kunnen uitleven. Er moet meer rekening gehouden worden met de historisch gegroeide ruimtelijke structuur. Als er een herbestemming gebeurt, moet die op korte termijn ook gerealiseerd worden. De nieuwe bestemming is maar een deel van het werk en geen doel op zich. Het is een middel om het doel te bereiken. Dit zal het draagvlak voor ruimtelijke planning merkbaar verhogen.

4.5. Stadsontwikkeling

Steden verdienen een beleid dat ze aantrekkelijk maakt. Uitdagingen op vlak van wonen en mobiliteit vinden antwoorden in de steden. Compacter wonen is bij uitstek een stedelijk iets. Diensten zijn er nabij en er bestaat een netwerk van collectieve voorzieningen waardoor verplaatsingen per wagen kunnen vermeden worden. Steden staan ook op vele andere thema's in de **spits van de samenleving**. Ze zijn centra van werkgelegenheid, opleiding en cultuur en daardoor aantrekkelijk voor dynamische jongvolwassenen. Anderzijds loert vereenzaming er om de hoek en maken maatschappelijk kwetsbare groepen er een groter deel van de bevolking uit.

Een belangrijk uitgangspunt voor ons is de **stedelijke overheid als regisseur**: ze ondersteunt en treedt op waar nodig, maar laat het initiatief in eerste instantie aan de burger en het middenveld. Verder moeten onze keuzes steeds de grote actuele uitdagingen in het achterhoofd houden: de verwachte bevolkingsgroei, de nippende noodzaak aan slim ruimtegebruik, de evolutie naar meer gemeenschappelijk gebruik inzake open ruimte, goederen en diensten in de stad. In steden bestaat een spanningsveld tussen de eigen dynamiek van buurten en wijken en het beleid van het stadsbestuur. Het zijn de schaalvoordelen van de stad die voor het grote aanbod aan cultuur, winkels, kennis, onderwijs en jobs zorgen. Maar vele stedelingen beschouwen hun eigen buurt ook als een kleine 'leefgemeenschap' en willen scholen, parken, winkels, gezondheidsinstellingen en andere diensten in hun onmiddellijke omgeving. We willen beide uitgangspunten tot een synthese brengen. **CD&V** gaat uit van de basisopvatting van de stad als een geheel van 'stadskernen'. Dit vertaalt zich in keuzes voor zowat alle beleidsdomeinen.

De maatregelen voorgesteld in de andere hoofdstukken van dit programma zijn onverkort van toepassing op steden. In dit hoofdstuk willen we enkele typisch stedelijke elementen extra in de verf zetten.

Leven en werken in de stad wordt in belangrijke mate beïnvloed door andere gebruikers dan de inwoners zelf. Toeristen, klanten, werkneemers en ondernemers dragen bij aan de kleur en de uitstraling van de stad. Ook al dragen ze niet allemaal rechtstreeks bij aan de financiering en politieke besluitvorming, steden moeten de belangen van deze groepen altijd voor ogen houden.

4.5.1. Inspraak op stedelijke maat

CD&V wil...

- Een meer **projectmatig gebruik** van de mogelijkheden van directe **communicatie** met de stadsbewoners, o.a. via sociale media. Nu blijft men nog te vaak steken in een steriele vraag en antwoord. Buurtcomités, belangengroepen en afzonderlijke burgers moeten meer inspraakplatformen krijgen, op maat van de stadskernen. Zo ontstaat in stedelijke context een moderne vorm van **inspraak** en **dialoog** van en met lokale gemeenschappen.

4.5.2. Aantrekkelijke en betaalbare stedelijke woningen

CD&V wil...

- Oude stads wijken tot **dynamische woonomgevingen** omvormen: bv. met verkeersluwe straten, groene binnenzones en een ruim aanbod aan lokale handel en diensten. Wooneenheden kunnen er compact en gevareerd zijn met een creatieve

onderlinge opeenstapeling. Gemeenschappelijke binnentuinen verhogen de woonkwaliteit en zorgen voor een goede toegankelijkheid;

- Dat bepaalde buurten binnen de stadsgrenzen **tijdelijk een lagere onroerende voorheffing** kunnen genieten dan andere, om achtergestelde buurten aantrekkelijker te maken. Deze 'buurtkorting' of 'stadskorting' wordt enkel toegekend aan woningen die als hoofdverblijfplaats worden gebruikt;
- Bij nieuwe stadsontwikkelingsprojecten veel ambitieuzer inzetten op **collectieve oplossingen**, zoals warmtenetten, collectieve afvalbehandeling en waterbeheer;
- Bij stadsrenovatieprojecten de bewoners die hun woning moesten verlaten voor de renovatie, voorrangrecht geven om naar hun woningen terug te keren. **Sociale verdringing** mag niet plaatsvinden;
- Waar passend in de stedenbouwkundige en ruimtelijke visie, kiezen voor **architecturaal hoogstaande hoogbouwprojecten**;
- Voldoende **studentenhuisvesting** voorzien, via masterplannen, zodat gezinswoningen en appartementen terug vrijkomen voor gezinnen.

4.5.3. Stedelijke mobiliteit

CD&V wil...

- Grottere delen van de stad teruggeven aan diverse vormen van **duurzaam vervoer**. Dit impliceert dat men het doorgaand gemotoriseerd verkeer uit de woonwijken weert, zonder uiteraard wijkontsluiting en verkeer

op stedelijke hoofdassen onmogelijk te maken. Bestaande openbare fietsvoorzieningen zoals Velo en Villo worden uitgebreid;

- Stedelijke netwerken van **openbaar vervoer** optimaliseren. 'Cirkellijnen' op de stadsring moeten buitenwijken van de stad met elkaar verbinden;
- Een **chipsysteem** voor het openbaar vervoer, zoals dat in vele steden in het buitenland bestaat. Dit om zwartrijden nog beter dan vandaag aan te pakken;
- **Rationeel autogebruik** stimuleren. Ook in de stad heeft de auto nog een plaats in het geheel van manieren waarop mensen zich verplaatsen. We zetten verder in op autodelen. Park&Ride-zones aan de stadsrand verbinden, door snel en frequent openbaar vervoer, de parkings met het stadscentrum. De parkeerkost van deze Park&Rides laten we overeenstemmen met de kost van een ticket voor het openbaar vervoer. Het parkeerticket kan dan meteen gebruikt worden als ticket voor het openbaar vervoer en dit de hele dag lang;
- Een volwaardige plaats voor een doordacht, efficiënt en coherent **parkeerbeleid** binnen het mobiliteitsbeleid. In grote steden is het parkeeraanbod onvoldoende om aan de vraag te voldoen. We geven voorrang aan bewoners en kortparkeren. Het parkeeraanbod op de openbare weg dringen we verder terug, ten voordele van vervangingsparkings buiten de openbare weg. Denken we maar aan publieke en private parkings die buiten de traditionele werkuren opengeesteld worden voor de buurt. Vrijgekomen ruimte wordt ten bate van de levenskwaliteit heringericht;

- Overlast door **vracherverkeer** aanpakken via het PIEK-project. Gezonde winkelcentra in de binnenstad zijn cruciaal voor de aantrekkelijkheid van de stad. De goederenlevering moet dus efficiënt kunnen blijven verlopen. We laten **laden en lossen** toe buiten de spitsmomenten, op voorwaarde dat de levering gebeurt met stillere voertuigen en met geluidsarm laad- en losmaterieel, en maken werk van **stadsdistributiecentra**;
- De afwikkeling van de **laatste kilometers** in stedelijke omgeving **verduurzamen**. Dit via fietskoeriersdiensten, stille laad- en losactiviteiten, bundeling van stromen, gebruik van waterwegen en milieuvriendelijke voertuigen.

4.5.4. Specifieke uitdagingen voor onderwijs

De grotere ongekwalificeerde schooluitval, grotere school achterstand en het lerarentekort zijn ook stedelijke onderwijsproblemen. Die worden besproken in het hoofdstuk onderwijs.

CD&V wil...

- **Buurtscholen promoten** door projecten als 'Samen naar school' te stimuleren en uit te breiden. Dit project laat ouders toe kennis te maken met de buurtschool en brengt hen samen wanneer ze een inschrijving overwegen;

4.5.5. De stedelijke arbeidsparadox doorbreken

Hoewel grote steden in heel Europa en in Vlaanderen polen zijn van economische ontwikkeling, creativiteit, kennis, innovatie en jobmogelijkheden, zijn de werkloosheidscijfers er ook hoger dan elders.

Zeker bij bepaalde groepen werkzoekenden blijft de werkloosheid onaanvaardbaar hoog, ook in periodes dat economie en arbeidsmarkt aantrekken.

CD&V wil...

- Werk maken van strategische partnerschappen op lokaal niveau. Dit vanuit de overtuiging dat maatwerk noodzakelijk is om op lokaal niveau de strategische doelstellingen van diverse spelers af te stemmen, in functie van een doeltreffend arbeidsmarktbeleid. Trekkers in deze **strategische partnerschappen op lokaal niveau zijn** VDAB en lokale overheden, zowel centrumsteden, grotere gemeenten als clusters van gemeenten. Met dergelijke partnerschappen kan ingespeeld worden op de noden die in de betrokken regio prioriteren zoals (bv. jeugdwerkloosheid);
- Stadsbesturen doen **bijdragen aan het ondernemingsklimaat** in hun stad. Door bv. in te zetten op administratieve vereenvoudiging, een aangepast belastingreglement, de inplanting en ontsluiting van bedrijfenterreinen, maken ze hun stad aantrekkelijk voor ondernemers en bedrijven. Speciale aandacht gaat hierbij naar lokale tewerkstelling;

- De **pleitbezorger van de sociale economie** blijven. In eerste instantie promoten en ondersteunen we eigen initiatieven van burgers en middenveld. Stadsbesturen geven sociale economie een volwaardige plaats in het beleid door sociale clausules te integreren in het aankoopbeleid en lokale behoeften van inwoners te verbinden met het aanbod van de sociale economie. Indien dit niet volstaat, pleiten we er voor om vanuit stedelijke overheid en OCMW een bedrijf

op te richten dat omzet realiseert en extra jobs creëert, in samenwerking met partners die al in de sociale economie actief zijn. Jongeren en werklozen kunnen hier ervaring opdoen met het oog op een latere integratie in de reguliere arbeidsmarkt;

- **Creatieve burgers ondersteunen** die de leefbaarheid van de wijk bevorderen en door projecten (bv. vrijwilligerswerk, ruilhandel, alternatieve betaalmiddelen) bijdragen aan de lokale maatschappelijke ontwikkeling;
- Dat initiatieven genomen worden om **groene economische activiteiten** te ontwikkelen, zoals materialenrecuperatie.

4.5.6. Sport, cultuur & ontspanning als bindmiddel

Sport, ontspanning en cultuur spelen een belangrijke rol om de anonimiteit van de stad en de dreigende vereenzaming tegen te gaan. Ze zijn niet enkel gezond, maar brengen ook mensen bij elkaar. Goed ingerichte publieke ruimte, waar het aangenaam en veilig vertoeven is, verhoogt de leefbaarheid en de sociale samenhang.

CD&V wil...

- Het **tekort aan sport- en ontspanningsruimte in de steden aanpakken**. Niet enkel voor competitiesport, maar ook en vooral voor de recreatieve sporter: sporthallen en openbare zwembaden, (speel)pleinen en groene ruimtes.

◊ Bij het vrijkomen van grote ruimtes (bv. oude opslagruimtes, rangerstations) in de eerste plaats hieraan aandacht schenken;

◊ De schaarse bestaande open ruimtes bewaren en (her)inrichten, zodat ze als ontmoetings- en ontspanningsplaats kunnen fungeren. Dit impliceert ook het behouden en waar mogelijk uitbreiden van groene ruimtes;

◊ Begeleiden van initiatieven voor tijdelijke ravotzones op braakgrond ('pocket-parks') onder de hoede van buurtbewoners;

◊ Een deel van de nood kan geledigd worden door creatieve samenwerkingsverbanden met bv. scholen. Niets belet dat sporthallen van scholen na de lesuren beschikbaar zouden zijn voor sportclubs of andere organisaties, in ruil voor bv. onderhoudswerk;

◊ Omgekeerd moeten sportclubs – profclubs inclusief – hun infrastructuur maximaal openstellen voor scholen en verenigingen uit de buurt;

• Inzetten op een **hedendaags, modern, cultuuraanbod** in elke stad;

◊ In steden moet je méér doen. Steden moeten ruimtelijke ordening, cultuur, erfgoed en architectuur hoog op de agenda houden. De heropleving van bepaalde buurten gaat immers vaak hand in hand met investeringen in cultuur. Het kunstencentrum Wiels in Brussel en het MAS in Antwerpen zijn daarvan bekende en geslaagde voorbeelden;

◊ **CD&V** wil nagaan in welke mate structurele samenwerkingen met het bedrijfsleven opgezet kunnen worden, zonder dat hierbij de expressievrijheid van organisaties die culturele infrastructuur gebruiken in het gedrang komt,

noch het lokale (culturele) verenigingsleven onder druk komt te staan omdat bedrijven sponsoring slechts één maal kunnen spenderen;

- **Integratie** van publieke open ruimte in de stad en verbindingen tussen groene stadszones en de omliggende groene buitenranden via een zogenaamde **lobbenstructuur en groenblauwe netwerken**. Deze groene zones garanderen een gezondere en natuurlijke stadsomgeving en temperen extreme hitte. Ze zijn bovendien de ideale omgeving voor gezinnen, jeugdbewegingen en verenigingen om elkaar in de vrije tijd te ontmoeten.

4.5.7. Diversiteit in de stad: mensen verbinden

Onze steden kennen een toenemende diversiteit. Wij trekken uitdrukkelijk niet de kaart van de polarisatie. Dat dit niet de eenvoudigste keuze is, weten we. Maar het is de enige manier om een warme, respectvolle samenleving op te bouwen. Om dit te bereiken moeten we het respect tussen bevolkingsgroepen verhogen. Wij gaan voor een samenleving waarin elke gemeenschap respect heeft voor de eigenheid en geloofsovertuiging van andere gemeenschappen.

CD&V wil...

- Streven naar een **grottere participatie van allochtonen aan het beleid**. Dat geldt niet enkel voor het specifieke minderhedenbeleid, maar ook

voor andere domeinen als sport, cultuur en jeugd. Een belangrijke plaats is hier weggelegd voor het middenveld;

- Nog meer een beroep doen op **aanspreekpunten in de verschillende gemeenschappen**. Het is immers bewezen dat mensen die binnen een gemeenschap aanzien genieten een grotere invloed hebben dan mensen van buitenaf. Deze personen kunnen een brug vormen tussen overheid, allochtone gemeenschappen en autochtone gemeenschap;
- Nieuwkomers en oudkomers steunen bij hun integratie. Zij die echter naar hier komen door de **regels te omzien** of om misbruik te maken van ons sociaal systeem, zullen kordaat worden aangepakt. Steden beschikken over verschillende mogelijk-heden. Deze zijn evenwel niet altijd gekend. Daarom moeten de betrokken stadsambtenaren hierover gesensibiliseerd en geïnformeerd worden;
- De werking van **jeugdbewegingen en jeugdinitiatieven** aanmoedigen, in het bijzonder in hun activiteiten voor het aantrekken en betrekken van kinderen uit allochtone en kansarme middens. Toelages en andere voordeLEN (bv. hulp qua lokalen en terreinen, voordeLEN aan leden) die helpen de doelstelling van sociale cohesie te realiseren, moeten verleend worden;
- In het diversiteitsbeleid bijzondere aandacht besteden aan het **genderrespect** aangezien vrouwen met een migratieachtergrond vaak met extra drempels worden geconfronteerd.

4.5.8. Samenwerking tussen Europese steden

CD&V wil...

- Vlaamse steden aanmoedigen om **interregionale samenwerking** en netwerking op te zetten over de landsgrenzen heen. De ontwikkeling en dynamiek van een regio stoppt niet aan de landsgrenzen;
- Vlaamse steden aanmoedigen om deel te nemen aan **Europese samenwerkingsverbanden** voor steden. Uitwisseling van ideeën en successen zorgt voor win-winsituaties tussen steden die met vergelijkbare problemen en uitdagingen kampen.

4.6. Een leefbaar platteland

Een sterke stedelijke ontwikkeling is niet zonder gevolgen voor de ontwikkeling van het **platteland** en de dorpen. De stad waait ruimtelijk uit, maar mobiliseert ook veel activiteit naar de stadskern toe. Dit resulteert in randstedelijke druk op de open ruimte. Lintbebouwing doet de voeling met open ruimte en landbouw verloren gaan. Het sociaal-maatschappelijke aanbod in de stadsrand en de plattelandsdorpen verschraalt. Stedelijke ontwikkeling kan daarom niet los gezien worden van plattelandsontwikkeling.

We willen de open ruimte en het contact met de **open ruimte maximaal vrijwaren**. Contact met het open landschap komt de leefbaarheid ten goede. Daarnaast bevordert het de verbondenheid tussen stad en platteland. De sterke dynamiek en aantrekkingskracht van de stad moet breed gespreid worden om concentratie te vermijden en zo de leefbaarheid van stad en brede omgeving te garanderen. Naast aandacht voor de

stadskernen vraagt dit gelijkwaardige aandacht voor de dorpen en hun ontwikkeling in de brede randstedelijke omgeving.

4.6.1. Een veerkrachtig platteland

CD&V wil...

- Meer **middelen voor plattelandsgemeenten**, zodat ze de open ruimte beter kunnen beschermen:
 - ◊ Meer middelen voor het Plattelandsfonds en uitbreiding ervan naar meer gemeenten;
 - ◊ Een meer objectieve verdeling van middelen binnen de fondsen;
 - ◊ Een groei met 3,5% voor zowel het Provinciefonds, het Stedenfonds als het Gemeentefonds;
- Bereikbare **basisdienstverlening** op het platteland garanderen:
 - ◊ Recht op openbaar vervoer ook voor de bewoners van buitengemeenten;
 - ◊ Geen veralgemeende fusie en centralisatie van openbare diensten, maar behoud van de buitengemeenten;
- Een **bevoegde minister** als trekker van een horizontale coördinatie van het plattelandsbeleid en van een versterkte werking van het Interbestuurlijk Platteilandsoverleg;
- Aandacht en respect voor het **verenigingsleven** op het platteland;
- Aandacht voor de **spreiding van sociale en economische voorzieningen** binnen de stad en tussen stad en platteland. Aspecten van duurzaamheid en leefbaarheid kunnen via

creatieve oplossingen gerespecteerd blijven, als ze mee opgebouwd zijn van onderuit in plaats van via een bovenaf opgelegde spreiding.

4.6.2. Inrichting van het buitengebied

CD&V wil...

- De **beschikbare open ruimte behouden** door in te zetten op **verdichting** van woongebieden en verder, in volgorde van prioriteit, op renovatie, inbreidung en kwalitatieve uitbreidung, zodanig dat gronden bestemd als open ruimte maximaal die functie kunnen behouden;
- Erkennen dat het aansnijden van **woonuitbreidingsgebieden** in buitengemeenten onvermijdelijk is om de bevolkingsgroei in Vlaanderen op te vangen. We houden hier wel zuinig ruimtegebruik voor ogen;
- Het **contact met de open ruimte vrijwaren**. Zicht op groen in al zijn verschijningsvormen, incl. landbouw, is gezond, verbetert de verstandhouding tussen stad en platteland en laat toe voeling te houden met de plattelandsactiviteiten;
- **Bestaande instrumenten**, zoals ruilverkaveling, natuurinrichting en landinrichting, blijven toepassen;
- Instrumenten uit de **nieuwe 'instrumentenkoffer'** inzetten en zo zorgen voor een flexibele en snelle uitvoering van goedgekeurde plannen, projecten en programma's. De afbakening in het buitengebied moet rechtszekerheid bieden voor elk gezin, elke ondernemer en elke landbouwer over waar men kan wonen, werken en ondernemen en waar men natuur ten volle kan beleven;

- De **confrontatiologica** tussen natuur en landbouw **vermijden** en mikken op respectvolle en kwalitatieve samenwerking:

- ◊ o De beheersovereenkomsten via de VLM voor het onderhoud van houtkanten, bermen, oeverzones en poelen actiever gebruiken voor de rijkdom van het platteland en om de biodiversiteit in landbouwzones kansen te geven. Duurzame beheerovereenkomsten mogen voor de hoofdgebruikers niet als bedreiging overkomen voor latere claims;
- ◊ Een billijke vergoeding voor eigenaars of gebruikers van afgebaarde overstromingsgebieden en bredere oeverzones.

4.6.3. Gezonde land- en tuinbouw in Vlaanderen

In het **3D-plan** lichtten we reeds het grote economische belang van de Vlaamse agrovoedingssector toe, zowel voor de eigen markt als voor de export. We doen er voorstellen die de sector weerbaarder en duurzamer maken. Innovatie, precielandbouw en technieken om financiële risico's van de grote prijsvolatiliteit beter af te dekken, zijn sleutel elementen.

Langs de andere kant wordt de sector geconfronteerd met hoge maatschappelijke verwachtingen naar duurzaamheid toe. De sector levert grote inspanningen om deze eisen te beantwoorden. Wij gaan uit van een overheid die een gezond evenwicht tussen producent en consument voor ogen houdt. Onze voorstellen hieromtrent staan daarom bewust in een apart hoofdstuk 'duurzame voeding'.

Vlaanderen heeft bij de laatste Europese hervorming een regionale toepassing van de uitvoering van het landbouwbeleid kunnen bedingen. We kunnen dus eigen accenten leggen. De Vlaamse land- en tuinbouw is geschoeid op diversiteit en een waaier van verschillende bedrijfsstrategieën, van groot tot klein, van korte ketens tot bulkproductie voor de wereldmarkt. Het is deze eigenheid en dit maatwerk die de veerkracht van de sector bepalen. We willen ze dan ook bewaren. Weerbare en duurzame land- en tuinbouwbedrijven zijn de uitdaging voor de volgende regeerperiode. Door de 6de staatshervorming zijn er bovendien een aantal nieuwe instrumenten ter beschikking om de toekomstkansen van de sector op maat te vrijwaren.

4.6.3.1. De mogelijkheden en wensen van de bedrijven zelf respecteren

CD&V wil...

- De **keuzevrijheid van de landbouwer respecteren** om te kiezen voor een op maat van het bedrijf afgestemde strategie: schaalvergrooting, korte keten, horizontale samenwerking met collega-bedrijven, verticale samenwerking met bedrijven in de keten, diversificatie naar niet-landbouwactiviteiten (bv. recreatie, groene zorg), stadslandbouw, werking onder specifieke kwaliteitslastenboeken (bv. biologische landbouw, beschermd oorsprongsbenamingen). Op Vlaams niveau zetten we in op al deze vormen van landbouw en werken we maatregelen **op maat** uit;

- De **marktmacht** van de landbouwbedrijven **versterken** omdat landbouwbedrijven door hun beperkte schaal weinig impact hebben op het marktgebeuren. **CD&V** wil maximaal gebruik maken van de nieuwe mogelijkheden om producentenorganisaties op te richten;

- **Productie onder een kwaliteitslabel** gebruiken om meer toegevoegde waarde te creëren voor de land- en tuinbouwer. We spelen maximaal in op de mogelijkheden van Europese kwaliteitslabels (bv. BOB, BGA en GTS). Ook biologische landbouw als specifieke landbouwmethode geven we de nodige aandacht. De verdere uitvoering van het Strategisch Plan Biologische Landbouw, waarin nu ook een belangrijke rol is weggelegd voor de verwerkende sector en de distributiesector, is het kader waarbinnen de eerstvolgende jaren zal gewerkt worden;

- Investeren in **logistieke platformen**, met samenwerking tussen verschillende deelsectoren, om de vraagstukken van logistiek (seizoensgebonden, beperkte houdbaarheid, versheid) en mobiliteit (verspreide ligging) te beantwoorden.

4.6.3.2. Toekomstkansen vrijwaren

CD&V wil...

- Voldoende aandacht voor de **generatiewissel in land- en tuinbouw**. Er zal daarom maximaal ingespeeld moeten worden op de mogelijkheden die zowel in Pijler I (specifieke inkomenssteun voor jongeren) als in Pijler II (vestigingssteun en starterssteun) worden geboden;

CLUSTER 5 BUITENLAND

- Blijven inzetten op een **versterkte export** van de landbouw- en voedingsproducten, onder meer via VLAM en FIT. Het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid (FAVV) moet een efficiënt en goed draaiend overheidsagentschap zijn, zodat certificaten voor uitvoer snel en correct aangeleverd worden;
- Voldoende **landbouwgrond vrijwaren**, waarbij de realisatie van de 750.000 ha agrarisch gebied het uitgangspunt blijft;
- Een sterk **overlegmodel** met een gezaghebbende **coördinator** tussen diverse planningsprocessen (ruimtelijke ordening, natuur, water) op een en hetzelfde gebied. Hij moet het principe van zuinig ruimtegebruik, meer dan in het verleden het geval is geweest, in de praktijk omzetten;
- **Flankerende maatregelen** wanneer bedrijven niet langer voldoende toekomstperspectief kunnen geboden worden;
- De **pachtwetgeving** bijsturen op een manier die het aantrekkelijker maakt voor eigenaars om gronden tegen aanvaardbare prijzen langdurig ter beschikking van pachters;
- Een Vlaams **Landbouwrampenfonds** dat op een efficiënte manier kan ingrijpen in geval van landbouwcalamiteiten. Een goede wisselwerking met maatregelen rond risicobeheer in het kader van PDPO III is daarbij essentieel.

4.6.3.3. Sociale verantwoordelijkheid

CD&V wil...

- Een **aantal sociale instrumenten** die de voorbije jaren met succes zijn ingezet in de Vlaamse land- en tuinbouw **versterken**. Denken we maar aan Boeren op een Kruispunt, de vzw die landbouwers bijstaat wanneer bij moeilijkheden belangrijke keuzes moeten gemaakt worden in de bedrijfsvoering of de zorgboerderijen die de afgelopen jaren een groot succes bleken;
- Een **preventiekenniscentrum** rond arbeidsveiligheid uitbouwen dat het hoge aantal dodelijke ongevallen en ongevallen met letsel in de landbouwsector aanpakt.

5.1. Buitenlands beleid

Onze voorstellen m.b.t. het Europees beleidsniveau vindt u in ons **Europees verkiezingsprogramma**.

Ons land is steeds meer afhankelijk van het buitenland. Over tewerkstelling, welvaart en welzijn in Vlaanderen en België wordt in toenemende mate buiten de landsgrenzen beslist. Export is cruciaal voor onze economie. Onze ondernemers opereren in een competitieve, internationale omgeving. De toevoer van grondstoffen en energiebevoorrading worden in belangrijke mate bepaald door stabiliteit en instabiliteit elders. Vlaanderen en België blijven niet gespaard van de effecten van wereldwijde migratiestromen, terroristische netwerken, mensenhandel en klimaatverandering. Er bestaat terecht ergernis over de armoedekloof en er is nood aan een meer rechtvaardige verdeling van rijkdommen. Redenen genoeg dus om aandacht te schenken aan wat er gebeurt buiten onze grenzen.

Het is belangrijk dat ons buitenlands beleid gebaseerd is op een **goed begrip van onze belangen en waarden** in Europa en de wereld. Het gaat hier over onze politieke, economische, sociale, culturele en veiligheidsbelangen, en over de belangen van Belgen en Vlamingen in het buitenland. Maar als we ijveren voor vrede, veiligheid, welvaart en vooruitgang, dan doen we dat niet alleen uit eigenbelang maar ook omdat van waarden die we koesteren en willen uitdragen in de wereld: solidariteit en respect voor menselijke waardigheid, mensenrechten, fundamentele vrijheden.

Ons buitenlands beleid moet worden gedragen door een **diplomatie** die bij uitstek gericht is op **resultaten en vooruitgang** inzake internationale samenwerking en inzet op haalbare compromissen en consensus, eerder dan op profilering en confrontatie. In diplomatie is de werkwijze minstens even belangrijk als het standpunt.

Essentieel is dat ons buitenlands beleid een goede afspiegeling is van de **samenhang tussen de gelagde bestuursniveaus** binnen België. Zowel de deelstaten als de federale regering moeten hun belangen verdedigen in onze diplomatie.

CD&V wil...

- Een **eigen Vlaams buitenlands beleid**, met een sterke focus op de Europese Unie en onze buurlanden, met aandacht voor de promotie van onze export en het aantrekken van buitenlandse investeringen, met aandacht voor onze troeven in het buitenland waarbij ook passend gebruik wordt van academische en culturele diplomatie, en met blijvende aandacht voor ontwikkelingssamenwerking in zuidelijk Afrika;

- Het belang van een **goede samenwerking** tussen de verschillende beleidsniveaus blijven onderstrepen:

◊ Ons buitenlands beleid heeft alles te winnen bij meer overleg en coördinatie tussen de verschillende overheden van ons land. Dit geldt o.m. voor de Europese besluitvorming, voor de betrokkenheid bij het beleid van een hele reeks internationale organisaties, voor de economische diplomatie, het zetelbeleid, de herziening van het netwerk van diplomatieke en consulaire posten, de werking van deze posten en de ontwikkelingssamenwerking;

◊ Naast een dringende herziening van een aantal bestaande **samenwerkingsakkoorden**, stelt **CD&V** een **permanent mechanisme van overleg** voor tussen de bevoegde administraties van de federale en deelstatelijke overheden op het gebied van buitenlands beleid en ontwikkelingsbeleid. Hieraan gekoppeld willen we een mechanisme voor het dagelijks beheer van de relaties tussen de verschillende bestuursniveaus dat op een vertrouwenwekkende manier en in een geest van samenwerking ervoor zorgt dat de gemeenschappelijke belangen van deze overheden en het algemeen belang van de burgers beter wordt gediend;

◊ De **economische diplomatie** verdient bijzondere aandacht. **CD&V** ijvert voor samenwerking tussen de deelstaten die een exclusieve bevoegdheid hebben op het gebied van buitenlandse handel en het aantrekken van investeringen aan de ene kant, en de federale overheid aan de andere kant;

- De klemtoon leggen op een **multilateraal buitenlands beleid** in uitdijende samenwerkingsverbanden:

◊ De eerste en belangrijkste hefboom van ons buitenlands beleid is de Europese Unie. We pleiten voor een 'geëuropeaniseerd' buitenlands beleid in belangrijke domeinen (bv. op het gebied van mensenrechten of ontwapening) en voor de uitbouw van een sterke eigen Europese diplomatie;

◊ Omwille van efficiëntie investeren in ruimere samenwerkingsverbanden, in de eerste plaats de trans-Atlantische betrekkingen. De samenwerking tussen de EU en de VS, gebaseerd op gemeenschappelijke waarden en belangen, heeft een sterk potentieel dat zo goed mogelijk moet worden gebruikt;

◊ Door een bundeling van krachten kan de trans-Atlantische samenwerking op haar beurt een hefboom zijn voor 'global governance'. Hier komen organisaties zoals de Verenigde Naties in beeld. Zij vragen om hervormingen waar mee de multilaterale benadering van wereldwijde uitdagingen kan worden versterkt. Als verdedigers van een efficiënt multilateralisme blijven we ons sterk engageren binnen de VN. Met onze kandidatuur voor de Raad voor de Mensenrechten (2016-2018) en voor de Veiligheidsraad (2019-2020) kunnen we dit engagement verder gestalte geven;

- Blijven inzetten op een **ambitieus Afrikabeleid**:

◊ Ons land heeft om historische redenen een engagement en deskundigheid tegenover **Centraal-Afrika**. De meerwaarde wordt door de internationale gemeenschap erkend en door onszelf gekoesterd. Deze regio is voor het Afrikaanse continent en voor ons buitenlands beleid belangrijk genoeg om er een actuele en alomvattende beleidsstrategie voor uit te werken. Dit met aandacht voor de feitelijke en dreigende regionale conflicten, de nood aan humanitaire bijstand, duurzame pacificatie en securisering van de samenleving, democratisering, mensenrechten en ontwikkeling;

◊ Omwille van de concentratie van middelen en de continuïteit van het beleid, dient de Vlaamse internationale samenwerking vooral gericht te blijven op een beperkt aantal landen in zuidelijk Afrika. Deze regio heeft te kampen met grote noden, maar beschikt ook over een groot potentieel dat in de komende jaren verder zal ontwikkelen;

◊ Voor **CD&V** is het belangrijk dat we de toegang tot buitenlandse markten voor onze bedrijven blijven faciliteren. Afrika is wat dat betreft de volgende groeimarkt. Langzaam maar zeker vinden Vlaamse ondernemers de weg naar Afrikaanse markten. Onze export naar Afrika is de afgelopen jaren fors toegenomen. Op dat pad moeten we verder gaan. Daarom stellen we voor in de komende jaren het netwerk van Flanders Investment & Trade nog te versterken;

- Bijzondere aandacht schenken aan de **Arabische revoluties**:

◊ Ons buitenlands beleid moet actief inspelen op de belangen en waarden die een rol spelen in de ontwikkelingen en in de manier waarop we met deze ontwikkelingen omgaan: menselijke waardigheid, democratie, rechtsstaat, fundamentele vrijheden en mensenrechten zijn maatstaven die ons beleid bepalen. We hebben uiteraard ook belang bij stabiliteit in onze omgeving, in landen en regio's waarmee dialoog en samenwerking mogelijk zijn, bij buuren en gesprekspartners waarmee wij universele waarden delen, bij zekere economische relaties en betrouwbare handelspartners, bij beheersing en beheersbaarheid van veiligheidsrisico's van buitenaf en van migratiestromen;

◊ We willen hier een aparte klemtoon leggen: zowel de mate waarin het beginsel van de scheiding tussen kerk en staat wordt nageleefd, als de mate waarin religieuze minderheden worden beschermd, zullen bepalend zijn voor het welslagen van deze revoluties op langere termijn en vragen om dringende initiatieven van de internationale gemeenschap;

- De **mensenrechten blijven naar voor schuiven** als prioriteit van ons buitenlands beleid:

◊ We pleiten voor een actief mensenrechtenbeleid met onze waarden als belangrijkste leidraad, de EU als belangrijkste hefboom en het middenveld en het onderwijs als belangrijkste partners;

◊ Belangrijkste aandachtspunten zijn het respect voor de fysieke **integriteit** van elke persoon, de verdediging van specifieke rechten van **vrouwen** en **kinderen**, de be-

vordering van het recht op behoorlijke **arbeidsomstandigheden**, de strijd tegen alle vormen van **discriminatie** en voor fundamentele vrijheden en de strijd tegen strafeloosheid bij ernstige schendingen van internationaal humanitair recht;

◊ We leggen de klemtoon op de relevantie van mensenrechten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, maar evenzeer op het gebied van internationale economie en handel (bv. door in handels- en investeringsakkoorden clausules op te nemen voor de bescherming van mensenrechten, arbeidsrechten en leefmilieu). Dit in Europees en internationaal verband zodat we onze eigen bedrijven geen concurrentieel nadeel opleggen;

◊ Internationale organisaties zoals de VN vormen een geschikt forum om actief beleid te voeren. We vermeldden reeds onze kandidatuur voor een zetel in de VN-Menserrechtenraad en willen ook focussen op mensenrechten in het kader van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van Europa (van november 2014 tot mei 2015);

• Focussen op ontwapening:

◊ We onderschrijven nadrukkelijk alle geloofwaardige en doelgerichte inspanningen om tot een effectieve en evenwichtige ontwapening in de wereld te komen, zowel op nucleair als op conventioneel gebied. Ook op gebied van **ontwapening** en wapenbeheersing pleiten we voor activering van de EU als hefboom van ons beleid;

◊ We hechten veel belang aan de non-proliferatie van **massaver-nietigingswapens**. In de eerste plaats heeft onze zorg betrekking op de dreiging van verdere en onbeheersbare verspreiding van kernwapens of -materiaal. Maar de burgeroorlog in Syrië heeft aangetoond dat ook de strijd tegen chemische non-proliferatie meer is dan een hypothetische oefening;

◊ We blijven ijveren voor internationale initiatieven met het oog op een verbod op wapensystemen met een willekeurig bereik of een buitensporig effect op burgers. We gaan de strijd aan met clustermunition, wapens met verarmd uranium en met zgn. antihanteerbaarheidsmechanismen;

◊ We steunen alle inspanningen die ertoe bijdragen dat het nieuwe VN-verdrag waarmee de internationale handel in conventionele wapens wordt geregeld en de toevvoer van wapens naar conflictregio's aan banden wordt gelegd, zo snel mogelijk in werking treedt en door zoveel mogelijk landen wordt onderschreven en toegepast. In samenhang hiermee pleiten we voor het opvoeren van de strijd tegen ongecontroleerde verspreiding van lichte en kleine wapens, door de traceerbaarheid van illegale wapens in conflictzones te verbeteren;

◊ Ook in de strijd tegen antipersoonsmijnen en clustermunition blijven we ons inzetten voor een zo effectief, universeel mogelijke toepassing van de verdragen inzake verbod op deze wapens. Overigens mogen in dit verband ook de jaren-lange inspanningen worden ver-

meld die het Belgisch leger in het kader van de VN-operatie UNIFIL doet met ontmijningsopdrachten in Libanon;

• **Een ambitieus zetelbeleid.** Brussel is, met de zetels van EU en NAVO, een van de grootste centra van internationale diplomatie en besluitvorming. De uitstraling en aantrekkingskracht die hiermee samenhangen, brengen enorme voordelen en mogelijkheden met zich mee, naast verplichtingen en verantwoordelijkheden. Het zetelbeleid verdient de nodige aandacht van alle bevoegde overheden. **Overleg en samenwerking** tussen de overheden is ook hier belangrijk. Het zetelbeleid biedt unieke kansen om het imago van Vlaanderen, België en Brussel te versterken, ten aanzien van de internationale organisaties, de diplomatieke gemeenschap, de internationale belangengroepen en de internationale pers;

• Rekening houden met **Vlamingen in het buitenland**:

◊ Vlaanderen is bij uitstek een internationale regio, en niet alleen omwille van de export. Meer dan 300.000 Vlamingen die permanent of tijdelijk wonen, leven en werken in het buitenland, tonen hoe relatieve grenzen zijn in de wereld van vandaag. We hebben oog voor de specifieke belangen die zij als Vlamingen in het buitenland hebben, en willen hun betrokkenheid bij het beleid in ons land versterken;

◊ We zijn voorstander van de uitbreiding van hun stemrecht naar de regionale en Europese verkiezingen. We pleiten ten behoeve van Vlaamse kiezers in het buitenland voor een snelle invoering van een systeem van e-voting;

◊ Bijzonder aandachtspunt is de behoefte aan Nederlandstalig onderwijs voor onze kinderen in het buitenland, via Nederlandse scholen. In de mate dat deze scholen mogelijkheden bieden, dient er in overleg en in samenwerking met de Nederlandse overheid over gewaakt te worden dat een kwaliteitsvol aanbod van Nederlandstalig onderwijs in het buitenland blijft bestaan.

• Het **instrumentarium van ons buitenlands beleid versterken**:

◊ Om de kwaliteit van ons buitenlands beleid te versterken, pleiten we voor verdere inspanningen om de werking en samenwerking van de betrokken departementen te verbeteren en zo nodig te hervormen. Dit geldt onder meer voor de herziening van het diplomatiek en consulair postennetwerk op federaal niveau. Dit netwerk moet permanent en soepel worden aangepast aan nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen in de wereld, rekening houdend met de nood aan goede dienstverlening voor onze burgers, kostenefficiëntie, coördinatie in Europees verband en de behartiging van de belangen van de deelstaten;

◊ Ook op Vlaams niveau dient het netwerk van vertegenwoordigers in het buitenland voortdurend te worden geëvalueerd en aangepast om bereik en werking te optimaliseren. Meer concreet denken we aan een betere benutting van ons buitenlands netwerk door een dagdagelijkse, wederzijdse informatiedoorstroming, de evaluatie van het postennetwerk van de vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, het versterken van personeelsmobilitéit om bijkomende

expertise in onze vertegenwoordigingen te brengen en het uitbreiden van ons netwerk van handelsvertegenwoordigers in belangrijke groeimarkten zoals Afrika;

- Een performant **gezinsbeleid voor onze diplomaten**. Maatschappelijke veranderingen, zoals de evolutie naar tweeïnkomensgezinnen, vragen om maatregelen waarmee de diplomatieke loopbaan aantrekkelijk wordt gehouden voor de diplomaten en hun gezin. We pleiten voor maatregelen die diplomaten en hun partner meer ontplooiingskansen geven op professioneel en familiaal gebied en voor hun kinderen betere mogelijkheden scheppen qua onderwijs en opvang.

5.2. Defensie

De **machtsverhoudingen** in de wereld zijn de laatste decennia **sterk veranderd en verschuiven** nog steeds. Dreigingen zijn veelvuldig en reëel. De voorspelbaarheid van ontwikkelingen en van het effect van dreigingen is er niet kleiner op geworden, integendeel. Internationaal terrorisme, proliferatie van massavernietigingswapens, cyberaanvallen, falende staten of conflicten die regionale instabiliteit veroorzaken met mogelijke weer slag in ons land of in Europa: de behoefte aan veiligheid is groot. Meer dan ooit is de bescherming van onze burgers een beleidsprioriteit. Zorgen voor hun veiligheid is een uitdaging die in het licht van de globalisering nadrukkelijker dan voorheen een internationaal karakter gekregen heeft. Defensiebeleid moet onverminderd aandacht blijven schenken aan en uitgerust zijn voor civiele opdrachten in eigen land, bv. bij natuurrampen. Echter is defensie meer en meer internationaal veiligheidsbeleid.

We houden vast aan een **gedimensioneerd en efficiënt leger** dat zich concentreert op zijn kerntaak: militaire operaties van diverse aard. Ten aanzien van het Belgische leger blijven we voorstander van een beleid dat de personeelsstructuur en -kosten onder controle houdt, dat blijft inzetten op veilige uitrusting en een veilige werkomgeving van het personeel, en dat het personeelsstatuut zoveel mogelijk in functie stelt van de operationeleiteit van het leger. **CD&V** staat voor een beleid dat defensie de **nodige middelen** geeft om haar kerntaken naar behoren te vervullen en dat sterk investeert in Europees en internationale samenwerking op het gebied van defensie.

CD&V wil...

- Een verder **doorgedreven samenwerking op Europees niveau**:

◊ Binnen Europa nemen de defensiebudgetten sinds het einde van de Koude Oorlog gestaag af. Deze tendens vindt haar rechtvaardiging in het vredesdividend en in besparingsinspanningen die het gevolg zijn van de economische crisis. In Europa hebben legers zich in die context ingespannen om aangepast te raken aan de nieuwe realiteit op het vlak van de internationale veiligheidssituatie. Op sommige andere plaatsen in de wereld zijn defensiebudgetten drastisch toegenomen. Europa moet in de toekomst op voldoende militaire capaciteit kunnen blijven rekenen indien het geloofwaardig wil blijven op de internationale scène;

◊ **CD&V** pleit daarom voor de totstandkoming van een verbintenis op Europees niveau waarin de deelnemende landen zich engageren hun defensiebudgetten niet

meer verder te laten dalen dan hun begrotingen in een onderling af te spreken nabijgelegen referentiejaar. Dit sluit geen stijging van defensiebudgetten in een of meer van de deelnemende landen uit. Op die manier kan Europa zich als het ware verzekeren van een veiligheidsgordel en vermijden dat de langetermijnvisie op gebied van defensie op een bepaald ogenblik onder druk zou komen te staan;

- Als loyale en geloofwaardige partner **meewerken aan een solidaire en dynamische NAVO**:

◊ De NAVO is het belangrijkste instrument van ons internationaal defensiebeleid. België heeft alle belang bij de solidariteit en de veiligheidsgaranties die de NAVO te bieden heeft. Daarom hoort ons land zich binnen de NAVO op te stellen als een **loyale en geloofwaardige partner** die de aangegeven verbintenissen nakomt i.v.m. de inzetbaarheid van soldaten, de investering in modern materieel, de bijdrage tot de begroting, de deelname aan operaties;

◊ De NAVO staat voor solidariteit en samenwerking in de verdediging en afschrikking tegen aanvallen, voor het gebruik van politieke, civiele en militaire middelen om crisissen te bezweren die kunnen bedreigen en voor samenwerking met derde landen en andere organisaties. Deze basiselementen van de NAVO-strategie onderschrijven we volledig;

◊ **CD&V** hecht er belang aan dat de NAVO dynamisch inspeelt op nieuwe uitdagingen (bv. cyberaanvallen) die in aantal en bereik belangrijker worden. We zijn er ook voor gewonnen dat de NAVO actiever

en beter wordt uitgerust voor ondersteunende of veiligheidstaken in de humanitaire bijstand, weliswaar binnen de perken van haar militaire mogelijkheden;

- **Een Europese defensiesamenwerking met nog meer toegevoegde waarde:**

◊ De Unie heeft een rol te spelen in het tot stand brengen en bewaken van **vrede en stabiliteit**, niet alleen in Europa maar ook daarbuiten. De veiligheid van de Europese burgers ligt minder in de verdedigbaarheid van het eigen grondgebied dan in het aanpakken van crisissen buiten Europa, nog voor zij broeiharden worden van internationaal terrorisme, illegale trafficking, oncontroleerbare migratie en religieus extremisme. Daar komen nog uitdagingen bij, zoals de reeds vermelde cyberveiligheid en het verzekeren van onze energievoorziening;

◊ De bescherming van onze burgers is gebaat bij **vrede en stabiliteit** in de aangrenzende regio's en wereldwijd, maar het is ons ook te doen om solidariteit met zwakkere en slachtoffers van conflict en geweld in de wereld. Een sterker veiligheids- en defensiebeleid op Europees niveau is belangrijk voor de ambities in verband met de rol van 'global actor' die de Unie hoort te spelen. Om deze rol krachtiger te maken, moet Europa ook op gebied van defensie iets te betekenen hebben. De Unie heeft in de wereld een bijzonder potentieel op het gebied van diplomatie en bemiddeling, maar zonder 'stok achter de deur' ontbreekt het haar diplomatie aan geloofwaardigheid en impact;

- ◊ Op gebied van veiligheid en defensie pleiten we voor meer en betere **samenwerking** binnen de EU, tussen de EU en de NAVO, tussen de EU en de VN en tussen de EU en regionale organisaties. In EU- en NAVO-verband huldigen we het principe van gedeelde soevereiniteit en steunen we nadrukkelijk de actieve betrokkenheid van ons land. We vinden het belangrijk dat ons land een actieve en betrouwbare partner is in de EU (o.m. in Mali), de NAVO (o.m. in Libië) en de VN (o.m. in Libanon). Even belangrijk vinden we dat ons land slechts deeltneemt aan operaties die gelegitimeerd zijn door de VN – ten minste indien het internationaal recht dit vereist – en dat de regering het parlement zoals in het verleden tijdig en correct informeert over deelname aan operaties. We zijn ook voorstander van het principe van '**pooling and sharing**': geconfronteerd met de paradox van dalende defensiebudgetten en toenemende veiligheidsuitdagingen moeten militaire middelen tussen strijdkrachten in EU- en NAVO-verband zoveel mogelijk gebundeld en gedeeld worden;
- ◊ We onderschrijven de principiële beslissing op Europees niveau om op Europese schaal meer te investeren in **nieuwe militaire capaciteiten** (zoals bv. 'Remotely Piloted Aircraft Systems') en om in het belang van defensiecapaciteiten en strategische autonomie een meer geïntegreerde, duurzame, innovatieve en competitieve Europees defensie-industrie tot stand te brengen (waarbij naast eenmaking van de markt ook bijzondere aandacht wordt geschenken aan

samenwerking op gebied van onderzoek en ontwikkeling en aan de toegang van KMO's tot de Europees defensiemarkt);

◊ Ten slotte leggen we nog twee klemtonen in verband met de methode van het Europees veiligheids- en defensiebeleid. Ten eerste steunen we een omvattende benadering die rekening houdt met alle aspecten van de uitdagingen die moeten worden aangepakt en waarin defensie- en veiligheidsacties worden ondernomen in samenhang met diplomatische initiatieven, ontwikkelingsprojecten, handelsbeleid, gerechtelijke samenwerking en financiële ondersteuning. Ten tweede hechten we belang aan duurzaamheid en kwaliteit van het Europese optreden als 'global actor': betrokken landen, regio's en organisaties dienen zo te worden ondersteund dat zij later zelf in staat zijn om nieuwe crisissen te voorkomen of op te lossen en de weg inslaan van universele waarden die door de Unie worden beleden;

• **Samenwerking in bilateraal en Benelux-verband.** Succesvolle samenwerkingsverbanden in bilateraal verband, zoals de samenwerking met Frankrijk in verband met de opleiding van gevechts- en helikopterpiloten of de maritieme samenwerking met Nederland, dienen volgehouden en waar nodig zelfs uitgebreid te worden. Daarnaast pleiten we voor verdere uitbreiding van de Benelux-samenwerking op gebied van defensie, niet alleen omwille van de verdiensten van deze samenwerking maar ook omdat we voorstander zijn van

regionale samenwerking zoals de VISEGRAD-, NORDEFCO- of BALTIC-DEFCO-samenwerking ter versterking van de Europese defensie.

5.3. Ontwikkelingssamenwerking

De strijd tegen armoede en ongelijkheid, geweld en uitsluiting, respect voor de menselijke waardigheid en voor de mensenrechten zijn globale uitdagingen die onze aandacht verdienen. Maar ook een aantal grensoverschrijdende problemen zoals milieu, klimaatverandering, grondstof-, energie- en voedselschaarste, oorlog en geweld, migratiestromen en vluchtelingen, bedreigen en beperken ontwikkeling overal ter wereld.

Heel wat landen in het Zuiden hebben het steeds moeilijker om aansluiting te vinden in onze globaliserende wereld. Globalisering is positief, maar moet voor christendemocraten vertrekken vanuit specifieke waarden: de menselijke waardigheid, mensenrechten, vrijheid en verantwoordelijkheid, gelijkheid en rechtvaardigheid, solidariteit en subsidiariteit en mondial goed bestuur.

Continuïteit, coherentie en complementariteit in het beleid zijn de drie kernprincipes van **CD&V**. Zowel in het beleid als in de uitvoering ervan moeten de drie C's bewaakt worden. Voor een duurzame ontwikkeling in het Zuiden is een volgehouden engagement en voorspelbaarheid cruciaal. Een engagement dat genomen moet worden door een veelheid aan spelers, zowel in het Noorden als in het Zuiden: federale en regionale overheden, internationale organisaties en niet-gouvernementele actoren (NGA's). Elk van deze spelers heeft een eigen expertise, verantwoordelijkheid en een toegevoegde waarde op het vlak van ontwikkelingssamenwerking. Coherentie en

complementariteit tussen het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van al deze spelers is essentieel om een territoriale en een sectorale focus te bewaken.

5.3.1. Goed bestuur

CD&V wil...

• **Budgettaire voorspelbaarheid.** Zeer in tijden van beperkte budgetten zijn goed bestuur en doelmatigheid essentieel om ontwikkelingssamenwerkingsbeleid te garanderen. De norm om 0,7% van de begroting voor ontwikkelingssamenwerkingsbeleid voor te behouden, is een praktische leidraad om onze ontwikkelingsdoelstellingen te bereiken. Het blijft belangrijk deze norm te behalen en niet blindelings te besparen in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Om de 0,7% norm te halen, moeten de globale inspanningen van alle overheden op het vlak van ontwikkelingssamenwerking vastgelegd worden op lange termijn. **CD&V** wil deze afspraken vastleggen in een meerjarenbegroting. Daarnaast moet een horizontale begroting opgemaakt worden, waardoor alle begrotingsuitgaven in het kader ontwikkelingssamenwerking van de verschillende overheidsdiensten en departementen samengebracht worden;

• **Innovatieve financieringsinstrumenten.** Nieuwe financiële hefboommen zullen noodzakelijk zijn om een sociale en duurzame wereld na te streven. Daarom moet gezocht worden naar alternatieve financiering, zoals een financiële transactietaks;

• De instrumenten om **coherentie en complementariteit** te garanderen versterken. Dit op federaal en Vlaams niveau en tussen de federale en de Vlaamse Overheid. Ontwikke-

lingssamenwerking moet strategisch aanwezig zijn in elk beleidsdomein. Coherentie houdt ook in dat de spelers beroep doen op elkaar om een inschatting te maken van de verschillende investeringen op het terrein;

- Ook binnen het **Europese en multilaterale kader** coherentie en complementariteit naar voren schuiven. De post-2015 ontwikkelingsagenda moet het internationaal referentiekader worden voor ontwikkelingssamenwerking gericht op duurzaamheid, waardig werk, sociale bescherming en gendergelijkheid, met bijzondere aandacht voor preventie van geweld op vrouwen en meisjes en voor gelijke kansen op vlak van onderwijs, tewerkstelling en politieke besluitvorming. Op Europees niveau kunnen coherentie en complementariteit gerealiseerd worden door meer gezamenlijke programma's op te zetten.

5.3.2. De officiële instrumenten

CD&V wil...

- Aan de **Belgische Technische Coöperatie** (BTC), als uitvoeringsorgaan voor de gouvernementele internationale samenwerking, de **nodige middelen** en een **grotere autonomie** verlenen om haar opdrachten efficiënt en doeltreffend te kunnen uitvoeren. De werking van deze instelling kan nog verbeteren door een vermindering van de administratieve last. Met het oog hierop wordt het beheerscontract herzien zodat de projectcyclus korter wordt zonder in te boeten op kwaliteit en goed bestuur;
- Dat de **Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden** (**BIO**) werkt maakt van investeringen met een focus op ontwikkelingsrendement. We opteren daarom voor

een flexibele hantering van de financiële rendementsseis. Hiertoe kan een fonds worden opgericht dat ondernemingen financiert die van de rendementsverwachting worden vrijgesteld. Er dient werk te worden gemaakt van een evaluatie-instrument dat niet alleen de kwantitatieve korttermijneffecten (output) van de interventies meet, maar dat ook toelaat inzicht te verwerven in de ontwikkelingsrelevantie op lange termijn. BIO neemt een proactieve houding aan in communicatie en overleg met de andere actoren binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

5.3.3. Inhouddelijke prioriteiten in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid

In al haar initiatieven streeft de Belgische ontwikkelingssamenwerking naar duurzame en inclusieve ontwikkeling in het Zuiden en integreert ze op transversale wijze aandacht voor mensenrechten, armoede en ongelijkheid, de genderproblematiek en de rechten van het kind.

CD&V wil...

- Dat **staatsopbouw en maatschappijopbouw** hand in hand gaan. Het uitbouwen van solide democratische politieke, juridische en sociale structuren in het Zuiden is een voorwaarde voor duurzame en inclusieve ontwikkeling. Bijzondere aandacht moet gaan naar de uitbouw van een sterk middenveld;
- **Voedselzekerheid en landbouw.** Voedselzekerheid is de rode draad die doorheen verschillende mondiale uitdagingen. Honger, infectieziekten, natuurrampen, klimaatverandering, bevolkingsgroei en watertekort houden verband met een gebrek aan voedselzekerheid, hetzij als oorzaak hetzij als gevolg. De meerderheid

van de mensen in het Zuiden is nog steeds afhankelijk van landbouw. Inzetten op een duurzame landbouw in het Zuiden is een must. Dit betekent o.m. toegang tot (micro)kredieten, het beschikbaar maken van technologieën, landbouwers opleiden die technologieën inzetten en het versterken van landbouwcoöperatieven. Ons land heeft een enorme expertise inzake landbouwonderzoek en -management. Deze kennis moeten we inzetten in de partnerlanden. Ook moet ingezet worden op landbouwvoorziening als instrument voor productieverhogingen. In al deze domeinen is de actieve betrokkenheid van representatieve en democratische boerenorganisaties een belangrijk basisprincipe;

- **Weerbaarheid voor klimaatverandering.** We kunnen er niet omheen dat ons klimaat verandert. Ontwikkelingssamenwerking moet erop gericht zijn het Zuiden weerbaar te maken voor de effecten die dat heeft op landbouw, gezondheid en natuurlijke rijkdommen. Dit houdt in dat men bij de ondersteuning van programma's aftoetst wat de impact op klimaat is en of de meest optimale aanpak voor het milieu gevuld wordt;

- **Lokale economische ontwikkeling.** Ons ontwikkelingssamenwerkingsbeleid moet streven naar een lokaal verankerde economische ontwikkeling met een duidelijk groeperspectief o.a. via microfinanciering, het delen van kennis en knowhow en het versterken van representatieve en democratische boeren- en ondernemersorganisaties. Ook een duurzame en eerlijke wereldhandel, herverdeling en rechtvaardigheid door een sociaalgecorrigeerde markteconomie, zijn belangrijk. Bovendien moeten grote en multinationale bedrijven

transparant en accuraat rapporteren over de impact van hun activiteiten op de samenleving en het leefmilieu in het Zuiden.

- Dat **natuurlijke rijkdommen** naar behoren beheerd worden. België moet een voortrekkersrol binnen de EU spelen om een wetgevend kader te ontwikkelen dat illegaal ontgonnen natuurlijke rijkdommen, vaak uit conflictgebieden, uit de toeleveringsketens haalt;
- **Toegankelijk en kwalitatief onderwijs.** Onderwijs heeft een hefboomeffect op voedselzekerheid, economische en democratische ontwikkeling, beheersing van de opwarming van het klimaat en genderrechtaardigheid. Vanuit onze expertise moet onderwijs centraal gesteld worden in het ontwikkelingsbeleid. Bijzondere aandacht gaat uit naar meisjes en naar basisonderwijs voor alle kinderen;
- Dat **gezondheid** werkelijk een **basisrecht** is. Kwalitatieve en toegankelijke basis- en reproductieve gezondheidszorg zijn een speerpunt in onze ontwikkelingssamenwerking. Meer investeringen in goed opgeleid medisch personeel en infrastructuur moeten een kwalitatief gezondheidsbeleid in het Zuiden mogelijk maken. Ook het beschikbaar en betaalbaar maken van essentiële en kwaliteitsvolle medicijnen is een verantwoordelijkheid die het Noorden moet opnemen. De ontwikkeling van een universele ziekteverzekering, waarin mutualiteiten en overheden een cruciale rol spelen, hoort bij een globaal gezondheidsbeleid. De betaalbaarheid hiervan wordt gegarandeerd door onderlinge solidariteit, rechtvaardige fiscaliteit, loonbeleid en indien nodig internationale solidariteit;

- **Sociale bescherming en waardig werk.**

Er is nood aan het uitbouwen en duurzaam maken van sociale bescherming (sociale verzekering, sociale bijstand) en het garanderen van waardig werk (werkomstandigheden en minimuminkomens). Dit is een opdracht waar zowel overheden als sociale bewegingen (bv. mutualiteiten) en economische actoren in Noorden en Zuiden hun verantwoordelijkheid moeten opnemen;

- **Gendergelijkheid.**

Vrouwen zijn cruciaal in de bestrijding van armoede en het promoten van duurzame ontwikkeling. Daarom willen we blijven inzetten op gelijke toegang voor mannen en vrouwen tot onderwijs, werk, financieel-economische middelen en participatie in besluitvorming. Gendermainstreaming in ons ontwikkelingsbeleid is van essentieel belang om deze doelstellingen te bereiken. Daarnaast willen we een daadkrachtig Belgisch engagement in de internationale strijd tegen seksueel geweld en genitale vermissing. Concreet willen we een hervestigingsprogramma dat gericht is op slachtoffers van seksueel geweld als oorlogswapen. België kan op die manier een voortrekkersrol spelen in de bescherming van een van de meest kwetsbare groepen vluchtelingen. Ten slotte moet in de politieke dialoog met de partnerlanden aandacht besteed worden aan de strijd tegen genitale vermissing en aan hun inspanningen en die van het lokale middenveld;

- **Draagvlakversterking in het Noorden.**

Sensibilisering voor de ontwikkelingsproblematiek en voor de uitdagingen, bewustmaking van de onderlinge afhankelijkheid tussen Noord en Zuid en de mobilisatie zijn cruciaal voor een breed gedragen

ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Onderwijs is een instrument om dat draagvlak uit te bouwen. De media moeten relevante en kwaliteitsvolle informatie naar het grote publiek brengen. Het middenveld als gespecialiseerde actor speelt een centrale rol, niet alleen in de ontwikkelingseducatie zelf, maar ook in de informatiedoorstroming naar scholen en media.

5.3.4. Vertrekken van de kracht van sociale bewegingen

Sociale bewegingen (niet-gouvernementele actoren) zijn essentieel voor een duurzame ontwikkeling, zowel in het Noorden als in het Zuiden. In het Noorden spelen sociale bewegingen en middenveldorganisaties een belangrijke rol in het **sensibiliseren** van de bevolking en het creëren van **solidariteit**. Ze treden ook complementair op aan het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van de federale en de Vlaamse overheid door het hun partners in het Zuiden mogelijk te maken initiatieven op te zetten. Dit zorg voor directe verbondenheid tussen Noord en Zuid. We moeten daarom hun autonomie blijven garanderen. Door hen te ondersteunen en hun administratieve lasten te verlagen, kunnen we hun resultaat in het Zuiden verbeteren. Een betere samenwerking tussen alle spelers op het terrein moet leiden tot meer coherente en complementariteit, efficiëntie en schaalvoordelen.

In ons ontwikkelingssamenwerkingsbeleid moeten we ook 100% inzetten op de **ontwikkeling van sociale bewegingen** en het **middenveld in het Zuiden**. Het consolideren van democratische instellingen kan enkel wanneer ook een onaf-

hankelijke sociale tegenmacht bestaat. Sociale bewegingen en middenveldorganisaties in het Zuiden zijn een sociaal opvangnet voor problemen, zoals ouderenzorg en jongerenwerking, en kunnen overheden in het Zuiden ondersteunen in hun verantwoordelijkheden.

Er zijn een hoop nieuwe spelers op het veld die aantrekkelijk zijn omwille van hun directe banden met het Zuiden en hun laagdrempelige werkvormen. Gezien de specifieke meerwaarde van deze actoren moeten hun initiatieven verder ondersteund worden. In functie van de efficiëntie en het belang van het Zuiden moet de samenwerking tussen de zgn. vierdepijlerorganisaties versterkt worden. Gespecialiseerde actoren moeten ook aangemoedigd worden om een belangrijke rol te spelen in de ondersteuning van de vierde pijler. Bij een eerste erkenning voor het uitschrijven van fiscale attesten geldt slechts een periode voor twee jaar. Ze moeten voor minstens vier jaar geldig zijn zodat de administratieve lasten verminderen.

Sterker Vlaanderen, Sterker land

#STEMCDENV

CD&V

